

FERENCZI SÁRI

A VÖRÖS DARU

BUDAPEST
AZ ATHENAEUM IRODALMI ÉS NYOMDAI R.-T. KIADÁSA
1919

A BORÍTÉKOT BATÓ JÓZSEF RAJZOLTA.

9616. — Budapest, az Athenaeum r.-t. könyvnyomdája.

I. FEJEZET.

Milyen is az a daru?

1814 októberében beteljesedett az ország legbuzgóbb, legfőbb óhajtása és egy hétfői nap estéjén, I. Ferenc császár megérkezett Budára.

Másnap már reggeltől fogva audienciát tartott. Saját huszárezredének egyenruhájában, kegyesen fogadta hű magyarjainak hódolatát. Valamennyit elbűvölte szíves mosolyával, apró ígéreteivel, elragadó kedvességével, mindmegannyi jutalmával annak a sok-sok áldozatnak, mit a hosszú napóleoni háborúk alatt hozott az ország vérben, pénzben.

Pest ujjongva fogadta a császárt és lelkesedve készült az orosz cár, meg a porosz király megérkezésének ünneplésére. Másnapra várták őket, izgott türelmetlenségben égtek a szívek, és kis polgárasszonyok megmámorosodva álmodtak arról, hogy holnap császárok veszik észre őket. A sorsnak minden lehetősége ott izzott a levegőben. Napoleon Elba szigetén van és eljött a béke. Eljött a béke, hogy ezer csudával árássa el Európát, eljött a béke, hogy visszahozza az elvesztett vagyono-**kat**, és elpusztítson jogtalanul szerzett kincseket, eljött a béke, hogy letörölje az özvegyek könnyeit és dédelgető apja legyen az árváknak. Eljött a béke, **mindent** fölülmuló boldogságot ígérő jóltevője a világnak, eljött és elhozza majd biztosan minden

ígért kincsét Pestre is, hiszen itt a császár, itt a magyar király és a Magyar Kurir november 1-én megjelenő számában mindenki olvashatta széles e hazában, hogy: „Az atyáskodó fejedelem mindjárt az első nap azzal mutatta meg kegyelmes gondviselésének indulatját, hogy reggeltől fogva délután két óráig, a hozzá folyamodó hív alattvalóit hallgatta“.

Zsúfolva is volt a nagy terem, hatalmasok és kicsinyek, szegények és gazdagok lesték a pillanatot, hogy szemtől-szembe lássák a császárt és előadhassák kéréseiket. Csataképek díszítették a palota várótermének falát, de minden ütközetnél nagyobb ütközetet készültek vívni sorsukkal a jelenlevők, akik izgatottan köhécselve ismételték magukban mondanivalójukat. Nagy devócióval gyönyörködtek közben, a falmelletti díszes asztalok üveglapján álló porcellánfigurákban, melyek ilyen módon teljesítették hivatásukat, minthogy a bécsi gyárból azért kerültek ki a császári család apró, színes szobrocskái, hogy finoman hódoló tiszteletet ébresszenek az alattvalók szívében.

Délután két óráig mindenki bejutott a császárhoz. Nem egy díszmagyarba öltözött hazafi lépte át zörd arccal a fogadószoba küszöbét és hagyta el néhány perc múlva ragyogó mosollyal. Ferenc nagyon jól értette, hogyan kell megpuhítani egyéniségének varázsával az elégedetleneket.

Az alakokkal díszített teremben, melynek falait németalföldi kárpit borította, a vörös bársonytrón előtt, fekete karosszékben ült a császár, kin sötét-kék, zsinórozott, feszes huszárruha volt.

Hosszú, sovány, borotvált arcán kisimult minden ránc, magas, keskeny homlokáról eltűntek a történelemben annyit emlegetett híres redők és sétálló zöldesszürke szemébe mosoly költözött.

Az ilyen népszerű audienciákat élvezte a császár, csak az államügyeket nem szerette, a nagy eszmék és mélységek iránti érzék hiányzott belőle. Titkos óráiban talán egy kicsi, politikai gondolatoktól alig

érintett, német fejedelemségről álmódott, ahol mint igazi Landesvater, íróasztala mellől, maga intézi országa ügyeit, ahol mindenről értesülhet, ami birodalmában történik és a legutolsó asszonyi pletyka szárait is ő gombolyítja fel fehér, karesú, fejedelmi ujjáival. Egy ilyen országban glóriát is font volna homloka köré népének hálája és egyenként boldogított alattvalói sohasem egyesültek volna ordító tömeggé, hogy jogot és alkotmányt követeljenek tőle.

Két óra felé azért nagyon elfáradt Ferenc császár. Annyi idegen arcot látott, annyiféle panaszt hallott, hogy belekábult. Hosszú ujjú keskeny keze vértelenül, lankadtan pihent a szék karfáján. Egy pillanatig senki sem jelentkezett, már azt hitte, nincs is több kérelmező, midőn az ajtó ismét megnyílt és egy nagyorrú, feketekabátos, különös fiatalember borult lábaihoz, olyasformán, mint színpadi királyok elé, véres drámákban a halálraítéltek.

A császár elnevette magát és az ifjú előadta kérelmét. A pesti német színház hősszerelmese volt, az udvari színházhoz való szerződteséséért könyörgött és hogy bebizonyítsa művészetét: nagyon szeretett volna valamit szavalni. Ferenc kegyes hangulatban volt és azt mondta neki, hogy csak szavaljon.

— *Ibikus darvai* — harsogta a színész.

Az első tizenhat sort türelmesen végig is hallgatta az uralkodó, de aztán intett, hogy elég. Mindent megígért a fiatal nagyorrúnak és az audienciának vége volt.

A császár átment dolgozószobájába, végigfeküdt kerevetén és lehúnyta a szemét.

Gróf Sickingen, kedvence és belső kamarása, az ablaknál állt. Bizalmas barátja volt a császárnak és míg a várkert októberi köntösét nézte, a fejedelem rendes, gúnyos, száraz megjegyzéseire várt. A császár azonban ezúttal furcsa kérdéssel lepte meg:

— Milyen az a daru?

Sickingen közelebb lépett a császárhoz:

— Hogy jut eszébe felségednek most ez az állat?

— Szóval, azt sem tudja, hogy madár? — nevelt Ferenc.

A gróf nem jött zavarba, azért is szerette őt a császár, mert igazi jó barátja tudott lenni.

— Ha eddig nem tudtam, most már tudom és köszönöm felségednek a tanítást. Majd megnézzük valami könyvben, hogy milyen madár. A kis főhercegek preceptora biztosan tud róla felvilágosítást adni, mindjárt átküldök József nádor öfenéséhez, addig kérem felségedet, kegyeskedjék türelemmel lenni.

Sickingen ezzel kilépett a mellékszobába, melyben két fiatal szolgálattevő kamarás unatkozott.

— No mi újság gróf, hova sietsz? — kérdezte egyik, egy fiatal huszártiszt.

A gróf előadta a császár kívánságát és a szőke főhadnagy elnevette magát:

— Láttam én darut eleget életemben, tudom jól, milyen. Löttem is nem egyet.

— Nagyszerű, pompás, akkor azonnal gyere öfénéséhez.

Most már megszeppent a szőke Hardenegg Rudolf gróf. Csendes, szerény fiú volt, önérzetes, becsületes és érzékeny lelke került minden feltűnést. Azonban hiába szabadkozott, egy perc múlva már ott volt a császár előtt, és merev, katonás tartásban, lángvörös arccal adta elő, amit a darvokról tudott.

Ferencnek tetszett a világoskék dolmányos szép palatinus huszár, tetszett előkelő tartása, nyugodt modora és talán még jobban tetszett, hogy az izgalomtól annyira nekipirult az arca, míg császárjával beszél. Ma fogékony volt az ilyesmi iránt. Türelmesen hallgatta végig őt, aztán halkán nevetve jegyezte meg:

— De hiszen akkor láttam már darút, van a

schönbrunni állatkertben. — Aztán gondolkozott kissé:

— Szóval, márciusban és októberben vonulnak át az ország egyes vidékeire?

— Parancsára, felség.

— Most október van, úgy-e?

— Október, felség.

— Akkor mutasson nekem egy olyan madarat.

— Istenem, felség...

— Hát erre nem vonulnak?

Hardenegnek felderült az arca:

— Hogyne, felség, két éve egy barátommal Óbuda határában vadásztam darura; a darvak pedig évről-évre rendszeresen betartják vonulásuk útját és pihenő helyeiket.

— Októberben vadászott Óbudán?

— Október végén, felség.

A császár vidáman állt fel, ideges, vézna alakja egyszerre ismét ruganyos lett és örömmel eltelve jelentette ki:

— Akkor gyerünk. Ön velem jön, Hardenegg. Csak ketten megyünk. Fogjanak be. Sickingen, valamit szeretnék enni. Aztán a szürke köpenyemet. Csak a kocsis jön velünk, der Nepomuk. Két vadászfegyvert a kocsira.

Szeszély volt, de fejedelmi szeszély, tehát teljesült és így két óra múlva, már a bécsi-úton túl, Óbudán, a solymosi mezőknél szálltak le a kocsiról.

Gyönyörű idő volt. A lemenő nap nyomában rózsaszínű maradt az ég és aranyoszegélyűek a felhők, a távoli hegyek pedig sötéten rajzolódtak a halványodó vörös fényben.

Hardenegg átvette a kocsistól a fegyvereket és indulásra készen állt a császár előtt.

— Mehetünk — mondta Ferenc, aztán elkérte saját fegyverét. — Csak semmi teketória. Estig nem vagyok császárja. Két egyszerű vadász, jó barátok. Érti, lieber Hardenegg?

— Felséged nagyon kegyes — mondta a fiatal tiszt és megigazította uralkodója vállán a fegyvert.

Nekivágtak a mezőnek. A császár óvatosan lépkedett, mindig jól megnézte, hova teszi le keskeny fejedelmi lábát, és Hardenegnek melege lett az aggodalomtól. Nem könnyű mesterség vadászatra vinni egy uralkodót, mikor az ember még azt sem tudja biztosan, hogy meg is jelenik-e majd a ritka vad.

— Na mit gondol, szerencsések leszünk-e? — szólalt meg a császár.

— Reménylem, mert ha itt, Magyarországon, nem sikerül felségednek darút látnia, akkor sehol. Ezt az országot nem kerülik el. Az apám birtokán, Sopron megyében, gyakran lőttem darut. Mikor pedig Galiciában állomásozó ezredemhez vonultam be és végig kellett utaznom az egész országon: láttam, hogy a falvakban mindenfelé darutollat viselnek kalapjukon a legények.

— Érdekes — mondta a császár, de látszott, hogy ezt inkább merészségnek tartja a magyar legények részéről.

Énekelnek nótákat is a darvakról, — folytatta a gróf. — „A süvegem darutollas, virágos...”

— Hát ön tud magyarul? — kérdezte Ferenc.

— Tudok, felség.

— Főlöszleges. Ön német fiú, minek tanult meg magyarul?

Hardenegg elpirult:

— Magyarországi birtokunkat még Mária Terézia legkegyelmesebb császárnőnkől kaptuk. Itt születtem, itt nőttem fel, felség.

— Az nem ok — jegyezte meg a császár, de aztán ismét derűs és barátságos lett. — No, hol a daru? — kérdezte.

— Azonnal, felség, most jobbra térünk, aztán amott a két fűzfa mellett a nádasban meghúzódnak és...

— Nem szeretem a bujkálást, nem léphetnének föl inkább nyiltan?

— Felsőged engedelmével a Geheimpolizei sem lép fel nyíltan és mégis sok érdekes madárra tett már szert.

— Sehr gut, lieber Hardenegg — nevetett a császár — valóban, ha arra gondolok, amiket báró Hager mesél nekem az uralkodókról... sehr gut, sehr gut. No és a cár szerelmes levelei... Egy kis szünetet tartott, mert kissé göröngyös volt az út, aztán bizalmaskodva folytatta:

— Azért fárasztó a kongresszus, higgye el. Ludovika azt állítja, hogy tíz évet rabol el életéből. Bájjos, mi?

A császár mindig megilletődött, ha harmadik, legkedvesebb és legtörékenyebb feleségének csak nevét is említette.

— Fő, hogy felsőged vitézsége és bölcsessége győzedelmeskedett a franciák fölött — mondta Hardenegg.

— Ja, ja, jetzt sein's ruhig — sóhajtotta elégedetten a császár.

— Megérkeztünk, felség — mondta a fiatalember és megállt a rét völgyszerű mélyedésében.

Kisebb-nagyobb nádasok susogtak itt-ott az esti szélben, melyeken sarjúkaszálás óta többször végiggázoltak a legelő nagy gulyák és búvóhelynek való sikátoros mélyedéseket tapostak bennük. Egy ilyen keskeny nádasban húzódtak meg a császár és kísérlője.

Hardenegget elfogta lassan a vadászszenvedély, végre sikerült megfeledeznie a császárról és komolyan oktatgatta tapasztalatlan társát:

— A daru nagyon félénk, mozdulnunk sem szabad, még a lélekzetvétellel is óvatosan kell bálnunk.

Soká vártak, az őszi este már fehér ködöket telepített a rétekre, már kezdtek meggémberegni tagjaik, mikor különös hang törte meg a csendet: krú, krú.

A császár összerezzen, Hardenegg boldogan kapta fel fejét és az előttük levő tisztásra muta-

tott. A szemben fekvő nádasból hosszúlábú, cingár nyakú, hegyes csőrű, keceses madár lépkedett elő. Egy daru! De milyen daru? A század faunájának eddig sohasem látott csudája. Szürke madarat ígért Hardenegg a császárnak és egy vörös darú finom formái rajzolódtak az alkonyi égre. A fiatal darvak szárnyaszéle szokott ilyen lenni, de ezt az egyet egész vörhenyesre csókolta az ifjúság hajnala.

Megdöbbenve, ijedten bámultak a tüneményre, azt képzelve egy pillanatig, hogy valami csudálatos vízió, melyet földöntúli hatalom varázsolt elébük.

A vörös darú előbb méltóságosan sétálgatott ide-oda, büszkén, magasra tartva fejét, majd egyszerre hajtogatni kezdte nyakát, felkapott egy kőveceset, a levegőbe dobta és azon volt, hogy újra elfogja. A játék tetszett neki, jókedvű lett, sietve szaladgált a tisztáson és ...

— Lőjjük le, i' muss ihn haben — mondta fegyveréhez kapva a császár.

A daru figyelni kezdett, megijedt és pár ugrással fölkapott a levegőbe. Egyszerre lőttek, a császár és Hardenegg, de nem találták el.

A fegyverdördülésre egész darucsapat szállt fel a nádasból és V-betűben rendezkedve, nyakukat, lábukat elnyújtva, erős szárnycsapásokkal, halk kurrogással, elrepültek nyugat felé.

A császár és Hardenegg dobogó szívvel bámultak a tündérmesék madara után. Vártak, egy percig, visszavárták a darut, aztán halkán, keserűen kacagott a császár:

— Elment.

Szomjasan vágyó szomorúság égett fáradt szemében.

— Én megszerzem felségednek azt a madarat — mondta Hardenegg fellobbanó önérzettel, mely a lehetetlent is könnyűnek tünteti fel az élet egy-egy ritka pillanatában.

Ferenc halvány asszonyának, Ludovikának fá-

radt szépségére gondolt. Ha egyetlen ilyen vörös tollat tudna vinni neki, aki most az esti ködön át mosolyog feléje. Csipkék reszketnek mellén, milyen csudás virág, fiatal és ő...

— Már késő — felelte és lemondón legyintett fehér kezével.

Az éjszaka sötét madárként bontogatta felettük szárnyait.

— Menjünk — mondta a császár. Ismét a kegyesen leereszkedő, tréfálkozó uralkodó volt, mosolygó arccal, elzárt érzelmekkel.

— A saját darujára vigyázzon, lieber Hardenegg, — mondta — az enyém már elszállt örökre.

Szótlanul mentek vissza a kocsihoz, mintha valamit elmulasztottak volna, mintha kincset veszítettek volna el, mely már-már az övék volt...

Hideg lett, Ferenc kabátjába burkolódzva, fázva húzódott össze a hintó szögletében. Csalódottnak, tehetetlennek érezte magát, kicsinek és szomorúnak.

A híres szürkék szinte repítették hazafelé, már az angyali üdvözletről elnevezett templomhoz értek, oda, ahol a Bécsi-út balra tér, elhagyva jobbra Óbudát, mikor a hintó egyszerre nagyot zökent. A lovak megálltak, Nepomuk leugrott a bakról és megdöbbenve látta, hogy kiesik egy kerék.

A császár felriadt álmodozásából, leszállt ő is, a kocsis szemrehányásokat várt, de a császár nem haragudott; elvesztette fogékonyságát az apró kellemetlenségek iránt, türelmessé tette nagy csalódása.

— Wo sama, Nepomuk? — kérdezte, aztán körül nézett.

Kis ház állt az úttól balra, valami magány után vágyó polgár lakhatott itt egyedül, Buda és Óbuda között. Jobbra egy kocsmá volt, mellette kovácsműhely, de minden az est csendjébe burkolódzott és elhagyottnak, kihaltak látszott a világ.

Hardenegg épen azon törte a fejét, hogy nincs a

földnek nálánál sorsüldözöttebb teremtménye, mikor megszólalt Ferenc és rendelkezni kezdett:

— Nepomuk, megcsináltatod a kocsit, mi addig betérünk valahova, lássuk, mit csinálnak a jó budaiak. Hardenegg, mi a keresztneve?

— Rudolf, felség.

— Semmi felség, lieber Rudi, csak Franz, tegezni fogsz. Szigorú inkognitó. Nepomuk, egy bécsi úr vagyok, érted?

— Ja, ja, i' was schon. — Nepomuk már sokszor állt ilyen bizalmas lábon uralkodójával.

A császár a rácsos ablakú kis földszintes házra mutatott:

— Oda megyünk — mondta. — Kopogj be Rudi.

Hardenegg meghúzta a barna kapu csengőjét. Kis vártatva léptek zaja hallatszott a kapualjban, a kulcs fordult a zárban és egy karcsú leány állott a küszöbön.

Gyertyát tartott kezében, a gyertya megvilágította sötét ruháját, fehér vállkendőjét, vörös-szökén ragyogó haját és fényt gyújtott szemébe, melyet kérdőleg emelt az idegenekre.

A császár meg akarta veregetni arcát, de a leány büszkén kapta el fejét.

— Jó, jó, — nevetett Ferenc — nem bántom, ne féljen. Kis baleset érte kocsinkat és míg elkészül, remélem itt maradhatunk. Úgy-e, bebocsájt?

Nagyon kedves volt és barátságosan karonfogva Hardenegget, bemutatta őt, hogy saját személyéről elterelje a figyelmet:

— Barátom, Hardenegg Rudolf gróf. Kinék a háza ez?

— Müller Hiláriusz órásmesteré.

— Kegyed a leánya, szép gyermekem?

A leány illedelmesen meghajolt:

— Müller Franciska vagyok — mondta könnyedén elpirulva

II. FEJEZET.

Hiláriusz mester vacsorája.

Alacsony ebédlőbe vezette be vendégeit Franciska. Nagy, zöld huzatos kanapé állt a fal mellett, előtte asztal, az asztal körül zöld párnázott székek és az asztal közepén magas talapzatú állólámpa égett.

A kanapé felett arany rámában, sárgaruhás nő képe mosolygott a belépőkre, a kép alatt üveg falitartóban néhány őszirózsa virított.

Franciska az ajtóban elfujta gyertyáját, melylyel a sötét kapualjban és a még sötétebb előtéren át világított, megfordult és utólérhetetlenül bájos mozdulattal intett be a szobába:

— Parancsoljanak!

A nagy, zöld kályha mellett fekete bőrkarosszékben egy őszülő vörös fej és egy sötét barna kabát mozdult meg. Most arra felé fordult Franciska:

— Atyám, vendégeink érkeztek — mondta.

Müller Hiláriusz mester felállt, egyet simított homlokába hulló nagy haján, hátraszegte fejét, hogy hegyes álla merészen emelkedett ki a magas gallérból, ragyogó, mélyen fekvő, aprólékosan vizsgálódó szemét úgy jártatta az idegeneken, mintha valami bonyodalmas óraművek lennének, melyeknek szerkezetét kellene egy pillantással megértenie. Végre megszólalt halkán, óvatosan:

— Köszöntöm az urakat.

A császárnak végtelenül tetszett a helyzet és mosolyogva közeledett a házigazdához. Ferenc különben is rendesen mosolygott, ha hű alattvalóival beszélt, szétálló zöldesszürke szúrós szemében jószágosan, előreálló alsó ajka körül gúnyosan. De azért ebben a fölényesnek tetsző gúnyban is sok volt a gyámoltalanság, és duzzadt, melankólikus Habsburg-ajka körül örökre ott révedezett valami gyerekes bizonytalanság.

— Kaiserstein Ferenc gróf vagyok — mutatkozott be — és ez itt barátom, Hardenegg Rudolf gróf. A császár kíséretéhez tartozunk. Vadászni jártunk és most hazafelé menet eltörött a kocsink kereke. Míg a hibát helyrehozzák, szeretnők igénybevenni vendégszeretetét, uram. Bájos leánya kedvesen bebocsájtott, remélem, ön sem úz el.

Hiláriusz mester kezet fogott vendégeivel:

— Szerencsémnek tartom, ha a gróf úr és igen tisztelt barátja, megpihennek házamban. Foglaljanak helyet.

Míg az órás megismerkedett az idegenekkel, az alatt Franciska az ünnepélyes alkalomra való tekintettel, az olajlámpa helyett, nagy ezüst karosgyertyatartót helyezett az asztal közepére és a gyertyák szelíd, sárgás fényében, tágranyilt, kíváncsi szemekkel várta, hogy mit hoz még számára a változatos este.

A vendégek leültek, a császár kényelmesen elhelyezkedett egy karosszékből és Franciska mosolyogva kérdezte:

— A köpenyét nem veti le gróf úr?

— Nem, szép gyermekem; hűvös volt az este és kissé átfáztam, így hamarabb átmelegszem, — és a császár védekezve vont a összébb nagy felöltőjét.

— Akkor jól fog esni egy pohár bor az uraknak — mondta a fiatal leány és egy üveg bort, meg poharakat vett elő a faliszekrényből.

Keccesen mozgott, gyorsan, könnyedén. Magas, nyúlánk leány volt és nagyon emlékeztetett az apjára. Vörös haja volt, mint neki, alacsony homloka, különös hajlású orra, keskeny metszésű szája és szeszélyes, egyéni oválisú arca, úgy hogy néha gyermekdeden kerek arcból bámultak elő fényes sötét szemei, máskor egy érett nő kifejezése jelent meg minden vonásában és türelmetlenül égő tekintetében.

Hardenegg nézte őt, sohasem látott ilyen leányt, Franciska olyan volt a nők között, mint a darvak világában az a csudamadár, melyei épen aznap

délután hozott elébe a sors szeszélye. A vörös darú, a vörös Franciska, mintha ifjúságának képe, vágya lenne mind a kettő.

Hiláriusz mester bort töltött vendégeinek, aztán leányának szól:

— Vacsora kellene Franciska. Reményilem, az urak nem vetik meg szerény estebédünket?

— Sőt, köszönettel fogadjuk, — mondta a császár. — Megéheztünk a vadászaton és még soká tart-hat, míg hazajutunk.

— Nézz hát utána gyermekem, hogy hamarosan kapjunk valami harapnivalót. — szólt Hiláriusz.

— Igenis atyám, majd beszélek Nánival.

Franciska kilebbent a szobából és Hardenegg szentül meg volt győződve, hogyha aranyhaja nem világít körükben, egyszerre sötétebb lesz.

Hiláriusz mester felemelte poharát:

— Az urak egészségére.

Óvatosan ivott néhány kortyot, aztán érdeklődve kérdezte:

— Tehát ő császári felségével jöttek az urak Bécsből?

— Tegnap este érkeztünk. — felelte Ferenc.

— Mondjon hát valamit a kongresszusról, perillustris domine Comes. Ennek a gyűlésnek tárgyait, folytatását és kimenetelét tudni, a legnagyobb boldogság a világ történetét ismerni kívánó embernek.

— Majd rendet teremtünk valahogyan — jegyezte meg a császár.

— Rendet! — Hiláriusz mester bólintott. — Jó is lesz, hogy most már sok esztendőig békességben éljen Európa. A status sekretariusok és külső dolgokra ügyelő miniszterek majd csak megegyeznek a sok rendbéli inség elhárításában. Ebben a gyűlésben kell a közönséges békességnek erős és mozdíthatatlan fundamentumát megkészíteni. Kinek-kinek birodalmát úgy intézni, hogy senkinek panaszkodásra és villongásra oka ne lehessen.

Ennél az időpontnál nevezetesebb sohasem volt a világon.

Igy beszélt Hiláriusz mester, beszélt, ahogy az óra ketyeg, kiformáltan, egyformán, hangsúly nélkül, mintha gép beszélne, de a gondolatok, melyeket fejtegetett, bonyolultak voltak, eszejárása komplikált, mint egy finom szerkezet. Ha valami olyat mondott, amit különösen fontosnak talált, akkor bölintott hozzá a tárgyhöz mértén egyszer, kétszer, háromszor, négyszer, amint az óra üt, tizenkettőt is bölintott, de annál többet soha.

Ferenc mosolyogva hallgatta, Hardenegg pedig szólni sem mert, remegve leste házigazdájuk minden szavát, szeretne volna tudtára adni valahogyan, hogy úgy beszéljen ezzel a Kaiserstein gróffal, mintha uralkodóval beszélne.

— Ej, az urak nem isznak, — szólalt meg újra Hiláriusz mester. — Na a kongresszus jó kimeneteleire — mondta és koccintott vendégeivel.

— Most nagy ünnepek készülnek Budán is, Pesten is — jegyezte meg Ferenc.

Az órás bölintott:

— Úgy bizony. Hallom, jó a prusszus király és Sándor, orosz császár. Megérdemli a magyar nemzet, hogy ellátogassanak ide is. A háború alatt sok fogyatkozást szenvedett a két magyar haza. Megvan a maga legszerencésebb éghajlata, kövér és gazdag földje, számos munkása és szorgalmas népei és mégsem jutott el a boldogságnak arra az állapotjára, amelyre különben eljutnia kellett volna... De most vidám ábrázatban tűnik szemembe a jövő.

A beszélgetésnek ez a hazafias fordulata már nem tetszett Ferencnek, szigorú, idegenkedő ráncok jelentek meg homlokán és összebb húzta sűrű köpenyét.

Szerencsére belépett Franciska.

— Na, jó vacsorát kapunk? — kérdezte Hiláriusz mester.

— Remélem atyám, hogy vendégeink mindent rendben találják.

Közelebb jött és kedvesen, kacérkodva állt meg az asztal mellett. A császár arca újból felderült és lovagiasan jegyezte meg:

— Előre is esküszöm, hogy jó lesz a vacsora, ha kegyed főzte, szép gyermekem...

Hiláriusz méltatlankodva vágott közbe:

— Az én leányom nem főz, az én leányomnál királykisasszonyok sem lehetnek különbek, szebbek. Kinek van még ilyen haja a világon?

— Neked atyám — mondta Franciska.

— Vörös! — mondta Ferenc.

— Arany! — mondta Hardenegg.

Franciska édes mosolyt küldött a szép huszárnak, aztán a császárhoz fordult:

— Vörös, bizony vörös. Úgy-e, még nem látott ilyen vörös leányt? — A faliszekrényhez ment, tányérokat vett elő, teríteni kezdett és tovább csacsogott: — Tudom, csúnya, tudom azt is, hogy szegyen. Más leány is születik vörös hajjal, de az anyjuk addig keni dióolajjal, míg megbarnul. Nekem senki sem kente, nincs anyám és apámnak tetszett, mert olyan, mint az övé.

Hiláriusz gyönyörködve nézte, hallgatta leányát, az ő szemében a teremtés remeke volt Franciska és az övé, csak az övé. Úgy nevelte fel a kis óbudai házban, mint egy nagyúri kisaszonyt. Maga tanította, maga ápolta, ha beteg volt, maga választotta ki ruháit, maga szabta és együtt varrták hosszú téli estéken, napos nyári délutánokon.

Most barna selyemszoknya volt rajta, hóna alatt megkötve, mint akkor viselték. Hozzá piros bársony mellényke és piros cipellő könnyed lábán. Művészi kezek tervezték a ruhát, mintha az ősz utolsó georgináit szórták volna már barnuló lombra, mesteri kezek szabták, kicsit távol a divattól, egy különös világ légkörében.

Franciska tányérokat tett a vendégek elé és mi-

közben az asztal fölé hajolt, a gyertyafény mind a hajára hullott.

Hiláriusz lányára mutatott:

— Hát nem volt igazam? — Ritkán emelte fel kezét, rendesen úgy pihent mélyen a barna kabát ujjában, mint bársony dobozában a finom műszer.

— Szegény feleségem szöke volt, láthatják az urak, itt a képe felettünk. Meghalt, mikor ez a gyermek született. Még látta őt, a karjában fogta, de aztán sírva halt meg: „Egy vöröshajú leány.“ Ezek voltak utolsó szavai, pedig el lehetett készülvén rá, mikor hozzám jött feleségül, hogy megesis vele ez a szégyen. Szégyen! — nevetett halkán, elégedetten — nem, nem, gyönyörűség! Az én leányom nem lehetett olyan, mint más leányok, ő egyetlen a világon, a vöröshajú Müller Franciska, az enyém egészen és még ránézni se merjen senki.

Franciska egy-egy kis csokor őszirózsát tett minden teríték elé s aztán megsimította az apja fejét:

— Ez a rögeszméje, nem is mehettem férjhez, vénleány vagyok, már huszonkét éves.

Hiláriusz mester majdnem haragos lett:

— Te nem vagy sem huszonkét éves, sem tíz, sem harminc, sem fiatal, sem vén, Franciska vagy, az én leányom.

— Ó, apám te elhiteted az urakkal, hogy valami különös kincset őrzöl olyan nagyon és rejtegetsz a világ elől. El sem hiszik az urak, még sohasem vitt el sehová. Azért van báli ruhám és néha esténként fölveszem, de csak ketten vagyunk, tudok táncolni is, van egy óránk, az muzsikál, mikor muzsikál, táncoló párok libbennek ki egy kis ajtón és akkor én is táncolok apámmal, menuettet, meg valcert. A valcer nagyon szép, ó, nagyon szép. Ha elfáradtam, leülünk és apám elmondja, milyen egy bál. Mindent elmond, elmondja, hogy udvarolnak a férfiak, hogy viselkednek a nők. Mesél, és én hallgatom... Apám azt mondja, a valóság nem szép, csak akkor szép, ha már emlék lett. Nekem ő emlékeit adja, mert emlékekkel kezdeni az életet, az

finom, gyöngéd és sohasem éri az embert csalódás. Apám így tanította, de én azért mégis...

— Nézz a vacsora után, Franciska — mondta Hiláriusz.

— Bolond dolog ez, — jegyezte meg Ferenc — egy szót sem értek belőle. — Armes Kind.

Hardenegg azt hitte, hogy egy mesevilág kellős közepébe került, hol az aranyhajú Csipkerózsika alszik, hol a zord apa tüskés sövényt font leánya körül és ő a sors kegyeltje, ki áttörte a bozótot, hogy életre ébressze a királykisasszonyt.

Franciska, az elvarázsolt tündér, eközben borjú-sültet kínált vendégeinek, aztán jó vaniliás borlevest, az est tiszteletére.

Mikor a tálat a borlevessel az asztalra tette, ruhája kivágásából egy arany medaillon csúszott ki és odakoppant tányérjára. Vékony láncon viselte nyakán. A császár kezébe vette a medaillont, enyelegve közelebb húzta Franciskát és tréfálkozni kezdett:

— Ej, ej, talán mégsem vagyunk egészen elzárkózva, talán mégis őrünk már valakit kis szívünkben? Lássuk, van-e olyan szép, mint az én Rudi barátom?

Kinyitotta óvatosan a kis ékszer, mosolyogva nézett bele, de egy pillanatra rá már ráncba szedte magas homlokát, hátradőlt karosszékében és sápadt mosollyal, alig hallhatóan mormogta: — Napoleon!

Franciska becsukta a medaillont, a zár csattant és ez a kis, mindent bebörtönöző csattanás, mintha megnyugtatta volna Ferencet is. A lány keblébe rejtette kincsét, aztán kezét szívére szorította és gyönyörűen rajongó arccal mondta:

— Igen, Napoleon. Én imádom őt. Nem olyan szép és fiatal, mint uraságod barátja, de a leg-hatalmasabb, a legvitézebb, a világ ura és az enyém. Igen, itt ebben a kis házban nálam van, eljön Óbudára hozzám, mert senki sem szereti úgy, mint én.

— Úgy, úgy, — szólalt meg Ferenc — ő a leg-hatalmasabb, a legvitézebb! És akik legyőzték, szép kisasszony?

Franciskának piros volt az arca, odaadás csillogott szemében és haragosan remegett a hangja:

— Nem győzték le, senki sem győzte le, mindnyájan egyesültek ellene, hálót szőttek, úgy fogták meg, mint a sast, akit senki sem tud röptében utólni.

— Sehr gut! — mondta Ferenc. — Ezt is az édesapjától tanulta, kis boszorkány?

Hiláriusz mester tiltakozott:

— Ezt már nem, én igen örülök, hogy a zsarnok végre Elba szigetén van. Ott sétálhat szürke kabátjában, fején híres kalapjával, de a háromszínű rózsza helyett, fehér mezőben egy kis méh ül most, Elba sziget címere.

Ezen ismét nevetett a császár:

— Szép örökség az ajacciói ügyvéd fiának.

— Azért mégis Ferenc császár veje! — Csak ennyit mondott Franciska.

Az urak ittak a győzők egészségére, Franciska pedig szobájába ment, leült zongorája mellé és egy Mozart-menüettet kezdett játszani.

Ferenc felállt:

— Soká jön Nepomuk, — mondta.

Hardenegg buzgó szolgálatkészséggel ajánlotta, hogy a kocsi után néz. Elsietett és Hiláriusz mester egyedül maradt a császárral. A különös órásnak nagyon tetszett a szürke köpenyeges, magas homlokú idegen, kegyes volt hozzá és ritka élvezetül felajánlotta, hogy megmutatja műhelyét. A császárnak is tetszett házigazdája, ő is kegyes volt és barátságosan egyezett bele a műhely megtekintésébe.

III. FEJEZET.

Az órák.

Hiláriusz mester gyertyát gyújtott és egy sötét helyiségen át nagy udvari szobába vezette a császárt. Hosszú asztal állt az ablak előtt, rajta ezer kerék, rugó és mindenféle szerszám. A falak melletti polcokon pedig sok-sok óra fogadta hangos ketyegéssel a szürkeköpenyes idegent, kit mint uralkodó, úgy vezetett be magateremtette birodalmába Hiláriusz.

Rejtélyek, titkok pihentek a félhomályban és az órák mélyében elzárt tündérmesék világát tárta fel vendégének a mester.

A császár nagyon érdeklődött, kisimult arcából minden ránc, világos szemével szaporán pislogott és duzzadt ajkát úgy csucsorította, mint egy kíváncsi gyermek. Nagy fekete ébenfa-órát állított az asztalra Hiláriusz, öt gyertyát gyújtott köréje, aztán nyolc órára tolta a mutatót és meghúzta a zöld selyemzsinórt. Kékre festett kis medencében, tiszta víz csillogott az óra oszlopai között. A víz fenekén színes kövek ragyogtak ezer színben és amint mélyen, csengőn elsőt ütött az óra, egy ezüst hattyú úszott ki a fekete szekrény mélyéből, minden ütésre egy-egy ezüst madár és így adta tudtul nyolc zengő hang kíséretében, nyolc karesú hattyú, hogy este lett.

A császárnak tetszett az óra:

— Hogy lehet, hogy ezt még senki sem vette meg öntől? — kérdezte.

— Mert nem adom el — felelte Hiláriusz.

— Miért?

— Nem adom, amint nem adom a leányomat. Van nekem pénzem, amiből éljek és pesti műhelyemben csinálnak órákat legényeim, elárúsító helyem is van a nagy vásártéren, ott vehet mindenki óráim-

ból. Azokat az embereknek készítem, ezeket magamnak, ezeket nem adom.

Kegyesen mosolygott a császár:

— Nekem sem adna el egyet?

— Nem uram, önnek sem. Ön kedves ember, önnek sok mindent adnék, csak az óráimat és Francis-kát nem. De ha akarja, mutatok ennél még szebbet is. Ide nézzen. Csak hozzányúlnia nem szabad, álljon félrébb.

Ferenc engedelmesen helyet adott és Hiláriusz mester egy talapzaton két faragott, zöldkoronás fát tett elébe az asztalra. A fák lombjaiban óramű volt elhelyezve és a fák között zsinór kifeszítve, a zsinóron pedig fejjel lefelé, rózsaszínruhás, apró baba csüngött.

Hiláriusz mester felhúzta a szerkezetet és a babát felállította a kötélén. A pici hölgy csipke napernyőt tartott kezében. Az óramű járni kezdett és a baba megmozdult, szoknyácskája libbent és végigtipegett a kötélén.

— Bravó — tapsolt a császár.

— Várjon még — mondta Hiláriusz és az apró nőcske folyton tökéletesebb és csudálatosabb mutatványokkal bájolta el a szürke köpönyeges idegent. Lefeküdt a kötélén, felugrott, letérdelt, megfordult maga körül sebesen, sokszor, keces mozdulattal kinyitotta napernyőjét, orra hegyére helyezte, még egyszer végigszaladt a selyemzsinóron, aztán leesett a kis csipkejóság, az óramű már nem működött és a rózsaszínű kis művésznő is élettelenül lógott a kötélén.

— Ha ezt Ludovika láthatná — mondta a császár elragadtatva és kezébe vette a babát.

— Gondolja, gróf úr, hogy mulattatná a császárné ő felségét? — kérdezte az órás.

— Talán, nem tudom. Nála sohasem lehet tudni. — Ferenc sóhajtott egyet. — De ön nagy művész, az biztos. Miért nem megy fel Bécsbe, az udvarhoz és mért nem mutatja be ott tudományát?

Hiláriusz kicsit mosolygott, pislogott, bólintott,

két ujja közé fogta hegyes állát, aztán fölényesen, halkán beszélni kezdett:

— Nézze, uram, én magamnak dolgozom. Nekem mindegy, hogy más mit szól hozzá, még az is mindegy, tetszik-e a császárnak, vagy nem? Önt mulatgatni akartam, ez az egész. Egyszer már volt nálam egy idegen, régen, több mint tíz esztendeje, egy német ember, utazó, minden iránt érdeklődött, Leyerernek hívták, könyvet is írt Pest városáról, elküldte nekem, abban szó van rólam, leírta a műhelyemet, meg ezt a kis kötél-táncost is. De milyen tökéletlen volt még akkor. Még akarta venni minden áron. Lássa, milyen jó, hogy nem adtam. Ha akkor odaadom, az marad örökre, ami akkor volt. Kis tákolmány, semmi, én is elfeledtem volna már régen. De így, hogy szemem előtt maradt, mint az én gyermekem, az én teremtményem, tökéletesednie kell a kicsi nőnek minden nap. Nekem ma sem elég ügyes, ma sem elég kecses. Sohasem találtam késznek még, amit csináltam, mindig van módosítani való mindenben; minél jobban tetszik nekem, annál inkább kívánok rajta javítani. Ezért nem adom el, ami az enyém, aminek én adtam életet.

A császár egy barna oszlopon nyugvó órára mutatott, mert észrevette a gyertyák halavány fényében is, hogy az órának arany oroszlánkörmökkel díszített talapzatán kis Napoleon-szobor áll. Lóháton volt az imperátor, fehér nadrágjában, lakkesizmában, szürke köpenyében, fején a híres kalappal.

— Ez biztosan a Franciska kisasszony órája? — szólott méltatlankodva a császár.

— Hiláriusz mester nevetni kezdett:

— Mulatni fog, gróf úr, ha megmutatom, mivel foglalkozik ez az óra délben és éjfélkor. Várjon csak.

Az óra nehéz volt, vendége segítette levenni a polcra, és az asztalra helyezték. Hiláriusz éjféltre igazította a mutatót és a vörös zsinórt a császár

kezébe adta. Ferenc meghúzta a selyemszálat és izgatott kíváncsisággal leste, hogy mi fog történni. Merészen működött már fantáziája, a félhomályos műhely csudái ledöntötték képzelete korlátait és a valószínűtlent is elérhető közelbe hozták. Mintha már nem is érezné a padlót lába alatt, megszabadult volna teste súlyától és bizonytalan víziók felé úsznék, zöld fények között, egy álmovilágban. Amit azonban ez az óra tudott, az fölülmult minden vára-kozást és diadalmasabb volt, mint a népek csatája Lipszénél, mert amint felhangzott a kísérteties éjjel első ütése, kis ablak nyílt meg Napoleon feje fölött és apró aranykalapács egyet koppintott kalapján. Tizenkettőt koppintott a kalapács és a tizenkettedik ütésre leesett a zsarnok fejéről nevezetes kalapja. Hangosan kacagott a császár:

— Das ist was für die Marie Luis.

Szürke szeme fénylett, ajka remegett és tapsolt, mintha színházban lenne:

— Még egyszer!

Ilyen jól még nem mulatott. Megfeledkezett a kocsiról, meg Nepomukról és megfeledkezett Hardenegről is. De Hardenegg is megfeledkezett a császárról, mert míg urát Hiláriusz óráinak varázsa tartotta fogva, őt a mester leánya bűvölte el finom lényének bájával, szavainak zenéjével, melyek mint ezüst hattyúk úsztak feléje, a különös est hangulatának ezer színben csillogó tükrén.

Mikor visszajött a hírrel, hogy a hintóra várni kell, Franciska még mindig zongorázott. Az ebédlőből látni lehetett, amint a zene hangjára elandalodva kicsit félrehajtotta fejét. Arany haja fénylett, ujjai lassan babráltak a billentyűkön, az est csendje beburkolta már a házat és semmi nesz nem hívta vissza, nem gátolta őt abban, hogy elmerüljön a vágyak világában.

Lassan, óvatosan ment az ajtóig Hardenegg, aztán megállt, lélekzetét is visszafojtva, mint mikor a darura lesett. Egy csudamadár játszott vele most is, és ezt nem volt szabad elriasztania.

Franciska észrevette, hogy valaki odajött melléje, de egyáltalán nem szállt el, hanem abbahagyva a játékot, rózsás mosollyal fordult a huszár felé:

— No jöjjön be, lássa, ez az én szobám.

Az ő szobája! Hardenegg boldogan nézett szét, aztán belépett mint egy büszke, fiatal madár aranykalitkájába, önkéntes fogságra, örökös rabságra.

Szép kis szobája volt Franciskának. Fehér falai között kedvesen elrendezett, fényes, fekete, sötétlila huzatokkal borított bútorok állottak. Ez a szín illett ide és a szobát, a bársonyos, sötétlila violák hangulatával, illatával töltötte meg. Himzóráma volt a virágos ablak előtt, ahhoz lépett Hardenegg:

— Mit dolgozik? — kérdezte.

— Ruhát hímezek magamnak.

— Milyen alkalomra?

— Ó, Istenem, csak úgy, mert szép.

— Sokat kell még bibelődnie vele?

— Nem, már egészen kész, ma délután fejeztem be!

Franciska kivett a fiókos-szekrényből egy meghímzett darabot és odaterítette egy székre Hardenegg elé. Halvány rózsaszín különös kelme volt, mintha virágszirmokból lett volna szöve és tűndérujjak hímezték volna bele a fehér selyem rózsaszirmokat, melyek ragyogtak, mint megannyi ezüst lehellet.

A fiatal huszár megérintette óvatosan, egy ujjal:

— Én nem nagyon értek hozzá, de tudom, hogy ez gyönyörű. Mondja, minden ruhája ilyen különös kegyednek, mint amelyet most visel és mint ez a rózsaszín lesz?

Franciska nevetett:

— Különös, miért különös? Együtt gondoljuk ki apámmal, ő rajzolja, szabja, én hímzem és varrom.

— De hogy tudják kitalálni, hogy jut eszükbe? Ilyet senki sem visel más a világon.

Nagyon tetszett a dolog Franciskának, nevetett is csengőn, kedvesen:

— Hogy találjuk ki? Hát a virágok, a fák, a levelek, a madarak juttatják eszünkbe.

— Madarak is? — mondta örömmel eltelve Hardenegg — tudja, hogy én ma láttam egy madarat, amelyet eddig még nem látott soha senki sem? Egy vörös darut láttunk, én és a csá... egy vörös darut. A fiatalság, a szerelem madarát. Gyönyörű volt. Szerettük volna lelőni, hogy egy tollát elvihessük Ludovikának, a császárné öfelségének, de nem találtuk el.

A lányt ebből csak egy érdekelte és türelmetlen kíváncsisággal kérdezte:

— Ön ismeri a császárnét? Látta? Mondja milyen? Üljön ide mellém és meséljen róla.

Belesimult egy karosszékekbe és összekulcsolt kezekkel leste a mesét.

— A császárné? — Hardenegget gyengéddé tette a reá való emlékezés. — A császárné szép, szomorú, csendes, előkelő, finom és el fog hervadni a bécsi udvar zajában, mint egy virág, akit idegen földbe ültetnek, ahol nem ápolják kellő gyengédséggel.

— De hisz a császár szereti őt.

— Szereti, nagyon szereti, szerette, azért hozta el a fehér Milanóból. De nem értik meg egymást, Bécs igen szürke és hangos a császárnénknak. Mária Ludovika, úgy hívják most, régen Estei Beatrice volt a neve: csendben nőtt fel, magányban, halvány keze van és súlyos nagy haja, keskeny kis arca körül. A császár öfelsége kedveli az egyszerűen vidám multságokat, Mária Terézia, boldogult uralkodónőnk illett hozzá, akkor zajos volt a királyi palota. Minden este négy muzsikus jött a császárhoz, azokkal zenélt késő éjszakáig. A felséges asszony pedig néha megjelent összes udvarhölgyeivel, jelmezbe öltözve, vidáman, mulatságra készen és a császár, a császárné, adjutánok, udvarhölgyek, zenészek pajzán jókedvben táncoltak, szórakoztak egymással. Így volt régen,

de a Ludovika világa más világ, az ábrándok, a csendes vágyak világa. Esküvőjén táncolta az első menüettet. Én láttam, addig sohasem táncolt és elbájolták mégis egész Bécsset könnyű, suhanó lépteit.

Franciska ragyogó szemmel, égő arccal hallgatta Hardenegget és szenvedélyes vággyal suttozta:

— Ó, be szeretnék én is egyszer ott lenni és menüettet, meg valcert táncolni a hercegekkel.

Hardenegg szomorúan nézett a leányra és fájdalmas sóhajjal kérdezte a sorstól, miért nem tudja ugyanilyen sugárzó szemmel mondani: Szeretem önt, gróf Hardenegg Rudolf!

Bánatos volt a hangja, amint megszólalt:

— Miért kívánja, Franciska kisasszony? A császárné is vágyott oda egyszer, úgy mint most kegyed és szomorú lett, szerencsétlen. Az udvar, Bécs, a nagyvilági élet, minden álmodozás, nyugalom és minden érzés gyilkosa. A hiúság bilincsei tartják ott fogva az embereket, akik azt akarják bizonyítani, hogy övék a diadal, az öröm, a siker. Higyje meg szép, aranyhajú Franciska, sehol sem tud olyan igazán vágyó szemekkel nézni a fájdalom, mint ott, ahol az élet zajosan ünnepel, mint a tánczene, a pohárcsengés, a tolongás, az illatok világában.

— És én mégis oda akarok menni — mondta dacos ajakkal Franciska.

— Lehet, hiszem, de ez az akarat nem lehet olyan nagy, amilyen óriásira nőne kívánsága, hogy néhány hónap, pár óra, vagy tán egy perc mámore után meneküljön onnan. Ott nem lehet a virágoktól, a madaraktól lopni el ruhájukat, ott nem szállnak csodadarvak, hogy...

— És én mégis oda megyek, mert én látni akarom, tudni akarom... Atyám bezárva tart és én nem bírom tovább rabságomat. Élni szeretnék én is, itt nem látok senkit, itt nem történik semmi...

Egy óra kezdett ütni a fekete fiókos szekrényen, mélyen, halkan, ezüst csengésű lágy hangon és az

óra tetején ülő aranszas minden ütésre meglibbentette szárnyát.

Franciska felállt és az órára mutatott rajongó mosollyal:

— Lássá, ez az én órá, ez az én sasom, így vergődöm én is, mint ez a fogoly madár, repülésre készen, leláncolva. Így szeretnék szállni én is... én is... mint Napoleon...

— Napóleon! Kegyed úgy bámulja Napóleont, Franciska kisasszony?

— Bámulom és szeretem. Egyetlen egy nőt irigyeltem a világon, Mária Lujzát. Mindenki sajnálta és én majdnem belepusztultam a vágyba, hogy cserélhessek vele.

— Mária Lujza is szerencsétlen — mondta Hardenegg.

Franciskának most már lángolt a szeme:

— Szerencsétlen? Szerencsétlen, mert nem érdekelte meg boldogságát. A férfi számára egy dolog van, hogy a világ ura legyen, egy nő számára, hogy a világ urát szeresse.

Hardenegg szerelmes szeme gyengéd pillantással simogatta a leány haját, égő arcát, karcsú alakját:

— Istenem, szép kisasszony, a nagyság és boldogság olyan messze járnak egymástól.

— Az én számomra pedig boldogság csak a nagyság lehet. Az emberek ma már nem értik meg, hogy régen a nők a harcból visszatérő győztes hadvezér lába elé terítették hajukat a porba, de én értem és ha Napoleon visszatérne Elba szigetéről, én szívesen adnám oda hajamat, diadalmas lépteinek szőnyegül.

Szeme fénylett Franciskának, sötétén ívelt szemöldökét összehúzta, tekintete a távolba veszett és Hardenegg gyönyörűséggel eltelve nézte őt, aztán gyengéden fogta meg ökölbe szorult kezét:

— Én pedig nem engedném; a kegyed izzó aranyhaja, ragyogó haja, szebb korona minden koronánál, nagyobb kincs a dicsőségnél, egyetlen szála birodalmaknál többet ér, Franciska kisasszony, én...

Léptek zaja hallatszott a szomszéd szobából. Nepomuk jött, a kocsí előállt, a mesének vége szakadt. Franciska piros arccal húzta ki kezét a Hardenegg kezéből és ellágyulva suttogta:

— Szóljunk barátjának, apám műhelyében vannak.

Az aranykalapács még egyet koppintott a Napoleon fejére, aztán búcsúzva álltak mindnyájan a kapualjban. Hiláriusz az egyik gyertyát tartotta, figyelmesen világítva vendégeinek, a másik gyertya Franciska kezében remegett, aki végtelen fájtól izgalommal simult a falhoz. Meg akarta fogni a percek, mert úgy hitte, a mai estével szabadulásának utolsó lehetősége múlik el életéből. Hardenegg búcsúzásra készen, szomorúan lépett szerelme elé és akkor vonagló ajakkal suttogta Franciska:

— Elmennek, sohasem jönnek vissza és én csak itt maradok.

Két nagy, fényes könnycseppel játszott a gyertya világa és Hardenegg reménykedve hajolt közelebb:

— Mit tehetnék kegyedért, kisasszony?

— Szabadítson ki innen.

— És mit ad érte?

— Hálás leszek.

— Egy mosolyt adjon.

— Mi értéke van az én mosolyomnak?

— Az életét adja.

— Mi értéke van az én életemnek?

— A szívét adja.

— A szívem nem az enyém.

— Ne játszunk egymással, Franciska. Szeretem. Adja nekem a kezét, mind a két kezét és én elviszem magammal, legyen a feleségem.

Franciska egy pillanatig hallgatott, édes borzongással járta át egész lényét az első szerelmi vallozás. Hardenegg már feléje nyújtotta kezét, de akkor megszólalt a leány, halk, elfogult hangon:

— Nem lehet, nem adhatom oda azt, aminek nem ismerem az értékét. Én még nem tudom, ki vagyok, nem ígérhetem, hogy a felesége leszek.

— No, lieber Graf, gyerünk, búcsúzni kell — szó-
lalt meg a császár.

Hardenegg kezett fogott Franciskával:

— Isten önnel — mondta elfojtott hangon. — Ki-
szabadítom, bízzék bennem. Semmit sem kérek.
Hírt küldök magamról.

— Mikor? — suttogta Franciska.

— Hamar, nemsokára, holnap.

Hardenegg már a kapuban állt, Ferenc még
egyszer kezét fogott Hiláriusz mesterrel:

— Köszönjük a szíves vendéglátást. Ha egy-
szer Bécsbe jönne, látogasson meg.

Aztán Franciskához lépett:

— Kegyed is jöjjön el szép kisasszony és ne
szeresse Napoleont, nem érdemli meg, higgye el
nekem.

Kezét nyújtotta a leány felé, Franciska hirtelen el akarta rejteni zsebkendőjét, amellyel köny-
nyeit törülte le és akkor földre hullott a fehér
csipkejóság.

A császár lehajolt, hogy felemelje, de amint
udvarias mozdulattal átnyújtotta Franciskának,
hirtelen támadt légvonat széttarta már nem jól
őrzött felöltőjét és egyszerre ott állt huszáregyen-
ruhájában, nyakán a vörös szalagon ragyogó
aranygyapjas renddel.

Minden megváltozott ebben a pillanatban,
mintha az alakját elleplező sűrke köppeney ural-
kodói méltóságának lett volna börtöne, úgy egye-
nesedett ki a császár.

Hardenegg tisztelettel és hódolattal telt hangon
rebegette:

— Felség.

Hiláriusz megdöbbenve bámult a jelenetre,
sűrke vendége hirtelen végtelen nagyra nőtt
előtte:

— A császár! — motyogta meglepetten, resz-
kető szájjal.

Nepomuk is más arccal ült egyszerre a bakon.
Ferenc menekült, meg akarta menteni az egy-

szerű este kedves emlékét, gyorsan szállt fel kocsi-jába, kegyesen intett a bámuló órásnak és halvány leányának, Franciskának, aztán elindult a hintó haza, a budai várba.

— Érdekes ember — szólalt meg a császár.

— Nagyon, felség — felelte Hardenegg.

— Szép a leánya.

— Gyönyörű, felség.

— Vörös a haja, különös, — mélázott a császár — a vörös daru és a vörös leány. Az én madaram elszállt és ön... Vigyázzon, lieber Hardenegg. Csak semmi tächtl-mächtl.

Sokáig hallgattak, már a budai Fő-utcában robogott a hintó, mikor újra megszólalt a császár, egész más hangon, mintha régen elmúlt volna mindaz, amit együtt éltek át:

— Igaz, gróf, ön jó katonának látszik, azt hiszem megérdemli bizalmamat és azért egy üzenettel Bécsbe küldöm. Metternich herceghez megy, olyan gyorsan, amint csak lehet. Holnap reggel jelentkezék nálam.

Aztán halkán tette hozzá:

— Kár, hogy nem vihet magával egy vörös darutollat üdvözetül Ludovikának.

IV. FEJEZET.

A vörös daru.

A királyi palota széles, fehér, kőkorlátos lépcsőjén, alig huszonegy éves, karcsú kis kapitány szaladt le szörnyű buzgalommal. Nagy köpenyeg takarta el egyenruháját és meglátszott rajta, hogy valami kellemes küldetésben siet annyira. Már a lépcső aljába ért, mikor a királyi lakosztály ajtaján Hardenegg rohant ki és a kapitány után iramodott:

— Jósika, Jósika — szólította izgatott hangon.

Báró Jósika Miklós, a Colloredo Jeromos-gyalogezred sokszor kitüntetett kapitánya, császári és királyi kamarás, megfordult:

— Ni, ni, Hardenegg. Mit parancsolsz? — kérdezte és bevárta a grófot.

Hardenegg vállon ragadta Jósikát:

— Téged valami fontos megbízatásban küldött el Ófelsége, úgy-e?

— Erre nem felelhetek — mondta Jósika.

Hardenegg türelmetlen lett:

— Kérlek, ne titkold. Mindenről tudok. Óbudára kell menned, hogy Müller Hiláriusz mestertől egy órát végy. Úgy-e, így van?

— Ah, — érdeklődött Jósika — hát te voltál tegnap Ófelségével? Mit csináltak, milyen volt a császár? Mesélj, mesélj.

— Most lehetetlen, — mondta halkán, sietve Hardenegg — nem érek rá, mennem kell. Valami szeretnék kérni tőled. Müller Hiláriusznak van egy leánya is, Franciska.

— És te természetesen beleszerettél. — szól közbe Jósika.

— Ne tréfálg, a dolog komolyabb, mint hiszed.

— Máris?

— Jósika! — könyörgött Hardenegg — hallgas meg nyugodtan. Hírt kell vinned tőlem Franciska kisasszonynak. A Vízivárosban, az Ötpacsirta utcában, lakik egy ötvösmester, tegnap éjjel o jártam, egy kis aranylapot vettem nála. Vörödarumadarat készítenek rá emailból, ma délután meg lesz, azt ígérte. Menj el érte és vidd magaddal, add át Franciskának és mondd meg, hogy kellett utaznom, de bízzék bennem. Csak anny mondj. Megteszed, úgy-e?

— Kérlek, örömmel. Szerelmes vagy belé?

— Dehogy, csak egy szívességre kért, azt intzem el.

— Selyma ember legyen, aki ezért valami rosszat gondol. Honny soít qui mal y pense nevetett Jósika.

— Isten veled, sietnem kell — mondta Hardenegg.

— Vizontlátásra, szerencsés utat.

Kezet fogtak és aztán ment ki-ki a maga útján. Hardenegg Bécsbe, egy utazókocsi bús szögletében, Jósika pedig vágató lovon az Ötpacsirta-utcába.

Az aranylap elkészült délre, úgy, amint Pfisterer Kristóf ötvösmester Hardeneggnek becsület-szóra megígérte. Be is csomagolták szépen, Jósika eltette belsőzsebébe, újra felült lovára, a ló vitte őt Óbudára, ott megtalálta Müller Hiláriusz házát és paripáját a kíséző lovászra bízva, várakozón húzta meg a barna kapu csengőjét.

A Gellérthegyen épen durrogtak az ágyúk, a porosz király és az orosz császár jövetelét jelezte számtalan lövés, de az eső, a végnélküli, hűvös őszi eső szakadt már reggel óta és az ég szürkén borult az ünneplő városra. Jósika is meglehetősen átázott a hosszú út alatt és türelmetlenül várta, hogy végre valaki bebocsássa.

Az öreg Náni nyitott kaput és nagy főkötője alól gyanakodó kíváncsisággal bámult az idegen katonára.

— Mivel szolgálhatok? — kérdezte, szigorú ráncokba szedve homlokát. Közben ugyan az is eszébe jutott, hogy talán jó lenne meghajolni szépen, hátha ez az úr is valami királyi herceg, a tegnapi látogatás óta minden lehetséges, de az öreg Náni épen olyan keveset törődött a világgal és nagyjaival, mint gazdája, azért elmaradt a meghajlás.

— Müller Hiláriusz órásmester úrral szeretnék beszélni. Fontos dologban jöttem — felelte a rideg tudakozódásra Jósika, aztán büszkén tette hozzá: — A császár küldött.

Várta a hatást, de a különös öreg asszonynak egy arcvonása sem változott meg erre a kijelentésre, tudomásul vette, hogy ilyenformán legfeljebb egy udvari tányérnyalóval van dolga és nyugodtan, egyforma szigorról mondta:

— Tessék beljebb jönni. Majd megnézem, hogy gazdám mit csinál.

Bevezette a vendéget a zöldbútoros ebédlőbe, aztán otthagya egyedül. Jósika széttekintgetett, nézte, hogy nem látja-e meg valamerre a híres leányzót, akinek a titokzatos ajándékot hozta. Fehérkötényes, füрге, takaros, tűzrólpattant, csinos kis polgárleányt keresett, amolyan budai meszterkisasszonyt, aki gömbölyű karjával, kacsintó szemével hódította meg Hardenegget.

Keresés közben bepillantott a Franciska szobájába és akkor mégis megdöbbsent kissé: a síma, fényes kis zongora, a lila bútorok, a könyvek, zöld szalagon a gitár, a himzőráma az ablak előtt és a sok virág, ez a lakás mégis különös fészek volt egy kis budai madárnak. Azonban nem az az ember volt, aki soká foglalkozik valami problémával, különösen ha nőről van szó. Nem is nagyon ért rá fejét törni, mert jött Hiláriusz mester barna kabátjában és vizsgálódó pillantással köszöntötte Jósikát.

A csinos, karesú báró udvariasan hajolt meg a budai polgár előtt:

— Jósika Miklós báró — mutatkozott be. — Legkegyelmesebb urunk, a császár őfelsége megbízásából jöttem. Felsőleges urunk kegyesen emlékszik vissza a tegnap itt eltöltött estére és emlékül egy órát szeretne öntől venni, uram.

Hiláriusz nyugodtan fogadta a hírt, a császári kegy nem kábította el, hegyes állát simogatta, pislogott, bólintott és tartózkodva mondta:

— Foglaljon helyet báró úr. Tegye le köpenyét és megbeszélhetjük a dolgot.

Jósika csodálkozva vetette le felöltőjét, aztán leült egy karosszékbe.

— Milyen órát óhajt Őfelsége? — kérdezte mindjárt a dologra térve Hiláriusz.

— Őfelségének megvan a határozott kívánsága — felelte Jósika.

— Kegyeskedjék közölni velem és én igyekezni fogok parancsa szerint elkészíteni az órát.

— Nem kell fáradnia uram, Ófelsége egy kész órát akar, egyet azok közül, melyeket tegnap ön-nél látott. Barna oszlopok, Napoleon-szobor, kis arany kalapács. Így izente legkegyelmesebb urunk, a császár ófelsége.

Hiláriusz mester felállt:

— Lehetetlen. Lehetetlen, — mondta száraz, hideg hangján és szája körül kínosan mélyek lettek a ráncok — azt az órát nem adhatom.

Jósika is felugrott, kisimította homlokából a nedves levegőtől sűrű hullámokban göndörödő szép, barna haját, egyet pödörített katonás kis bajuszán és határozottan felelte:

— Már pedig adnia kell uram, a császár óhaja parancs.

— A császár óhaja parancs — ismételte Hiláriusz. — Parancs! — A hangja keserű lett: — Miért is mutattam meg? Most elrabolják tőlem. Ilyen a császári kegy. Az uralkodói jószág parancs... Elveszik a legszebb órámat! — Keserűen nevetett egyet:

— Ej mit, még jó, hogy nem Franciskát követeli a felséges úr. Hiszen a legnagyobb kincsemet akarja elvenni tőlem. — Kicsit elhallgatott, aztán kiegyenesedett és egyetlen pislantás nélkül, büszkén tette hozzá:

— Holnap estére becsomagolom az órát és vigyék innen, vigyék, hogy ne is lássam többé.

— Reményilem, engem ér a szerencse, hogy érte jöhessek — mondta Jósika. — Különben pedig legyen meggyőződve uram, Ófelsége kegyes jóindulatáról és bőkezűségéről.

Hiláriusz mester felkapta fejét, hegyes álla hargosan remegett a nem titkolt indulattól:

— Tudja meg báró úr, hogy semmit sem fogadok el az óráért. Ajándékba adom, ha kell; pénzért soha, soha, érti báró úr, soha! Fogadja Ófelsége kegyesen, bánják jól vele, mintha gyermekemet

küldeném neki, de pénzt ne kínáljon érte, nincs annyi kincse három uralkodónak együttvéve sem, hogy ezért engem megfizethetnének.

Ilyen csodabogarat, mint ez az órás, még sohasem látott, azt biztosan tudta Jósika, de azért komolyan hajolt meg újra Hiláriusz mester előtt:

— Tudomásul veszem uram és kellő formában közölni fogom Őfelségével.

— Köszönöm, báró úr.

Szemben álltak egymással, a házigazda elintéztnek tekintve a dolgot, várta, hogy Jósika búcsúzzék, Jósika azonban nem mehetett, míg át nem adta Hardenegg ajándékát Franciskának. Merre is lehet az a titokzatos lény? Minden pillanatban várta, hogy belép és véget vet a kínos helyzetnek, mert ettől a szigorú apától nem igen mert holléte iránt érdeklődni.

Végre is Hiláriusz szólalt meg:

— Van még valami óhaja a báró úrnak?

— Jósika igyekezett nagyon elragadó, nagyon kedves lenni:

— Igen uram, van még egy forró óhajom, szeretném kifejezni tiszteletemet Franciska kisasszonynak is. Őfelsége róla is kegyes volt megemlékezni és a császári jóság biztosan kellemesen érintené a kisasszonyt, ha hírül adnám neki.

— A leányom nincs itthon, — felelte fagyosan Hiláriusz mester. Majd én megmondom neki, ha hazajön. Templomba ment, aztán vásárolni valója is van, csak estefelé tér vissza.

Nem volt mást mit tenni Jósikának, mennie kellett, de azért elhatározta, hogy megkeresi Franciskát, nem olyan nagy ez az Óbuda és mindenestre könnyebb lesz vele négyszem között beszélnie bárhol is, mint ebben a házban, melyet ez a fehérvörösi asszonyság és ez a zord apa őriznek.

Elbúcsúzott Müller Hiláriusz mestertől, el is lovagolt egy darabon, nehogy gyanut keltsen, de aztán egy kocsmában hagyva lovását és a lovakat, maga visszatért arra, amerről jött. Szétnézett,

jobbra tőle csendes magányban állt a Müller Hiláriusz háza, kicsit távolabb pedig az angyali üdvözletről elnevezett kolostor és templom. A templom felé indult Jósika: Ha szerencsém van, ott találok, — gondolta bizakodva.

Az eső is elállt, úgy látszik, fedél alá értek a fedelmek és így rövid szünetet tarthatott.

Jósika belépett a templomba, már vége volt a vecsernyének. Usalódottan állt meg a küszöbön, néma, szürke boltozat... aranyos oltárok... barna padok, színes szentek... tömjénszag... nyugtalan levegő, mintha benne sírna, susogna még a hívők hangja: „Mária, Isten anyja, imádkozzál értünk.“

A sok könnyörgés ott kísértett az őszi alkonyatban, de a templom már üres volt.

Jósika menni készült, aztán hirtelen megállt:

„Mária, Sion rózsája, imádkozzál érte...“ gyöngéden, mélyen ért el hozzá a fohász, egy női hang susogása volt.

A fiatal ember szíve megdobbant; mint ismeretlen hangszer hívó zenéje csendült feléje az imádság, balra fordult, ahol kopott Mária-kép alatt, elrejtett oltár előtt, egy fiatal leányt látott térdepelni. Sötétzöld kendő omlott le válláról és odasimult melléje az oltár fehér lépcsőjére, magas tetejű fekete bársony kalap árnyékolta be arcát, csak az álla látszott ki és alatta a kalapját tartó rózsaszínű szalagesokor. Szorosan összekulcsolt kezét szűz Mária felé emelte és esdekelve suttozta újra:

— Mária, rózsakoronás szűz asszony, könnyörögi érette, add vissza neki, amit elvettek tőle és engedj, hogy én meglássam életem királyát...

Müller Franciska Napoleonért imádkozott. Keresztet vetett, megcsókolta az oltár fehér csipke-terítőjét, aztán felállt.

A templomajtóban Jósika várt reá. Hátha bátnője ez a fiatal leány annak, akit keres és nyomra vezetni őt?

— Jó estét — köszöntötte halkán, mikor közel

ért hozzá a zöld kendő, a fekete kalap és a rózsaszínű szalagcsokor.

A karcú ismeretlen megállt, elutasító mozdulatot tett a fiatal ember felé, de mielőtt szólhatott volna, Jósika tisztelettel meghajolt és majdnem könyörögve mondta:

— Ne ijedjen meg kisasszony, nem akarom bántani, kérdezni akartam valamit, bocsásson meg...

Amint a leányt jobban megnézte, megijedt mérészségétől. Ugyan honnan ismerné ez a gyönyörű, finom teremtés az órásmester gyermekét?

De a leány ellenkezése is lecsendesedett. A fiatal tiszt nagyon csinos volt, finom, udvarias és neki is kedvesen kellett válaszolnia:

— Ha idegen Óbudán uram és szolgálatára lehetek, csak kérdezzen bátran.

— Kisasszony ismétlem, bocsásson meg. Valakit keresek, azt hittem megmondhatja, hol találom. Tévedtem tudom, de most már be kell vallanom, miről van szó, különben nem hinne nekem és az elszomorítana, nagyon elszomorítana. Müller Hiláriusz mestertől jövök, órás, a háza itt van az út mellett, báró Jósika Miklós a nevem, a császár küldött hozzá, de egy üzenetet hoztam leánya számára is, őt keresem, Müller Franciska kisasszonyt keresem.

— Üzenetet hozott? — A leány hangja remegett. — Kitől hozott üzenetet? Ó mondja kérem. Én vagyok Müller Franciska, báró úr.

Ő Müller Franciska! Hihetetlen, csudálatos álom, mert valóságnak igen szép. Jósika egy pillanatig nem hitte a dolgot, aztán megértette Hardenegg hirtelen ébredt rajongását és belenyugodva, hogy mindez valóság, végig akarta élni a gyönyörű kalandot.

— Hardenegg Rudolf gróftól hoztam üzenetet — felelte halkan.

— Mit izent?

— Szereti kegyedet.

— Azt izente?

— Nem, nem azt izente, de én azt hiszem, kegyedet látni és szeretni, az egy lehet.

Ez már vallomás volt, Jósika maga is megijedt tőle. De volt-e már vallomás a világon, amely igen merész és igen gyors lett volna egy fiatal leánynak? Franciska elpirult, aztán nevetett:

— Azt hiszem, a gróf nem olyan lobbanékony — felelte. — Báró úr én nagyon szeretném tudni, hogy mit izent nekem?

— Igyekezni fogok pontosan ismételni szavait, de könyörgök, parancsolja meg szépségének, hogy ne foglalja le minden gondolatomat.

Finom vidámsággal beszélt Jósika, aztán elővéve a gondosan becsomagolt ékszert, folytatta:

— A grófnak hirtelenül Bécsbe kellett utaznia, császári parancsra. Ma reggel beszéltem vele, azt üzeni kegyednek szép kisasszony, hogy bízzék benne. Csak ennyit üzent és küldi ezt a kis emléket.

Jósika átnyújtotta Hardenegg ajándékát Franciskának, aki remegő ujjakkal bontotta ki a csomagot. Vékony láncon függő kis aranylap pihent a tenyerében és az aranylap közepén hosszú nyakú, hosszú lábú, vékony csőrű, vörös madár fénylett.

— A vörös daru, a fiatalság, a szerelem madara — susogta Franciska, aztán keblébe rejtette a gyengéd emléket, a Napoleon képe mellé, a szíve fölé.

— Nagyon romantikus ember ez az én Hardenegg barátom — szólalt meg Jósika.

Franciska ránézett a báróra. Nem volt olyan szép és előkelő, mint Hardenegg, de a szeme gyönyörűen, kéken ragyogott, a haja selymesen, sötétlen hullott homlokába, kis merész bajuszt viselt, melyet csak a katonák hordhattak a borotvált világban és egyenruhájának fényes, gombos, fehér frakkja, lányosan üde, rózsás arca játékosan könnyeddé tették megjelenését, mintha úgy faragták és festették volna ki a nők örömeire szép kis katonának.

A kis katona mellén érdemrendek csillogtak, de mintha az is csak tréfa lenne, Franciska tekintete úgy pihent meg mosolyogva a háborús kitüntetésekben, és keskeny orra tövét finom ráncokba vonva, kíváncsian kérdezte:

— Mondja báró úr, hány éves?

— Huszonegy — felelte Jósika.

— És már kapitány?

— Nagyon sok csatát küzdöttem én végig szép kisasszony.

— Az érdemrendjeit hogy szerezte?

— Megvertük az ellenséget, véletlenül én is ott voltam, szerencse dolga, higgye el.

— Napoleon ellen harcolt?

— Ellene.

— Az nem szép! — mondta meggyőződéssel Franciska. — Én imádom Napoleont.

— Ó mely forradalmi nyilatkozat a mai világban — nevetett Jósika. — Lássa én eddig örültem, hogy legyőzhettük őt, de ha kegyed parancsolja kisasszony, rohanok Elba szigetére, bccsánatot kérek tőle, mert valaha merészeltem ellene harcolni, ide hozom a kegyed lábához és hogy akkor örökre biztos rabságban fog sínylődni, arról kezeskedem.

— Önnel nem lehet komolyan beszélni, — mondta Franciska, aztán lement a templom lépcsőjén. Jósika követte őt és szomorúan gondolt a közeli válás pillanatára.

Szótlanul lépkedett hazafelé Franciska.

— Nos, szép kisasszony, mit izen a grófnak? — kérdezte Jósika.

— Meddig lesz a gróf Bécsben?

— Nem tudom, csak annyit izent, hogy kegyed bízzék benne.

— Várni, bízni, megint csak várni, várni, hiába várni, biztosan hiába, — mondta keserűen a leány. — Pedig én már menni szeretnék, el innen, messze el... Bécsbe... Élni akarok, élni a fényben, ragyogásban és mindez olyan elérhetetlen messze van éntőlem.

Franciska megállt, a kolostor szürke falához támaszkodott, szenvedélyes, piros tűzben égett az arca, egész szemében vad vágyakozás izzott és Jósikának kezdett igazán nagyon tetszeni. Őszinte lelkesedés csengett hangjában, amint közelebb lépve a kis órásleányhoz, melegen szólt hozzá:

— Igaza van kisasszony, ha Bécsbe vágyik, Bécs most nagyon szép. Soha annyi szép hölgyet, olyan választékos népet, olyan beláthatatlan színvegyületét az egyenruháknak, annyi fejedelmet, annyi híres, annyi érdekes embert még nem látott együtt a világ. Bécs most Európa fővárosa. Két császár, négy király, két császárné, egy királyné, és sok-sok fejedelem kocsikázik mindennap a Práter fáin alatt. Európa sorsát jöttek intézni, de gazdag örömmel hímezik tele a politika szőnyegét. A napóleoni háborúk megrázták a világot és most a fiatal béke karjában, örömek mámorában el akarja felejtetni mindenki az utolsó évtized borzalmait. „A kongresszus táncol“, oh és hogy táncol, szép kisasszony. Valcert táncol, kegyednek is ott kellene táncolnia, hogy elkábítsa a férfi szíveket.

Szomjasan szívta magába Jósika szavait Franciska:

— Oh meséljen, meséljen tovább.

— Nem tudom én azt elmondani, nem lehet azt leírni, látni kell mindazt, kisasszony.

Az eső ismét csepegni kezdett, nem törődtek vele, Franciska úgy maradt a falhoz támaszkodva és a halkán szitáló őszi esőben, az égő arcú óbudai leánynak a bécsi élet gyönyöreiről beszélt Jósika:

— Aki nem élt ott, az nem tudja, mi az élet, aki ott nem táncolt, az nem tudja, mi a tánc. Oh, ha láthatná a sok gyönyörű asszonyt virágok és gyémántok pompájában, amint elragadja őket a zene ellenállhatatlan varázsa és tovasuhannak táncosuk karjában. Az első lépések után boldogabb lesz ajkukon a mosoly, nagyobb fény gyűl szemükben és édes remegésben piheg fehér keblük.

Oh be szép ott Franciska kisasszony, milyen csuda-szép.

— Hogy szeretnék egyszer én is úgy táncolni — susogta Franciska.

— És én, hogy szeretnék én kegyeddal táncolni szép kisasszony. Átfognám a derekát, magamhoz ölelném és...

Jósika közelebb lépett a leányhoz, úgy amint mondta, dereka köré fonta karját, magához ölelte erősen és hirtelen gyengéden, lágyan csókolta meg kezében pihenő kezét.

— Oh istenem — rebegette ijedten Franciska.

— Ne haragudjék, kérem — könyörgött Jósika. — Kegyed olyan szép, olyan nagyon szép, szeretném elvinni innen, el a nagyvilágba, Bécsbe, szeretném...

Hirtelen elhallgatott, ebben a pillanatban nagyon, igazán tetszett neki Franciska, olyan nagyon, olyan igazán, mint minden nagyon, igazán csinos nő. Szeretett volna tenni érte valamit, szeretett volna örömet szerezni neki, ennek a remegő kis jószágnak sok szépet adni.

— Nézze Franciska, drága Franciska — szólalt meg egy kis gondolkodás után, ha már rászánja magát, hogy itthagya édesatyját és feljön Bécsbe, akkor most tegye. — Kegyed bizonyosan tudja, hogy ma érkeztek Pestre az orosz cár és a prusszus király, holnap estére nagy bál lesz az országházában Budán, elvinném oda kegyedet édes, szép kis leány.

Franciska majdnem sírt az izgalomtól:

— Apám sohasem engedné meg.

— Nem engedné meg? Hát Bécsbe elengedi? Oda is csak titokban mehet... szökve... Úgy-e eljön?

Franciskát még fogva tartotta az elmúlt este emléke, csábította a mának regényes varázsa. Két nap alatt több történt vele, mint eddig egész életében. Most ütött a sorsdöntő óra, most cselekednie

kell. Az apja!?! Életének huszontkét esztendejét neki adta, neki adta első gyengéd gyermekmosolyát, első gügyögő szavát, neki adta a növendék leány önkéntelenül melegebb ölelését, öröme, gondja ő volt eddig, mindent, mindent az apjának ajándékozott és az apja gazdaggá, széppé, finommá tette cserébe. Csak . . . igen, igen, csak azt nem kérdezte soha, hogy nincsenek-e titkolt vágyai? Hogy nem hívja-e az élet, amelyről mindent tudott és amelyből nem látott még semmit? Hiláriusz mester önző apai jóságával mindazzal elhalmozta, amit egy szülő adhat gyermekének, de jósága rablánc volt, a *kis budai ház kalitka, ahol fogva akarta tartani* magának Franciskáját örökre. Bezárta, száz lakkattal őrizte karesú leányát, de a lelkét nem tudta leláncolni, a lelke messze elment Óbudáról és bejárta az élet minden lehetőségét. Nem volt semmi határozott kívánsága, nem tudta mit akar, csak egy vágy élt benne követelődző keserűséggel, el innen, el innen minél előbb.

A dívánján feküdt alkonyatkor és várta, hogy történjék valami; kis kertjük virágaival feldíszítette szobáját, tavasszal, mert most már csak jön a nagy esemény és minden új ruháját azzal az érzéssel varrta, hogy ez már csak biztosan életének ünnepére készül.

Hány év telt el így, mindig egyformán? Tegnap este végre megszólalt a barna kapú csengője és ez a sors jeladása volt biztosan. Tétlen életében nagyra kínzott tettvágya most cselekvésre hívta. Tegnap Hardenegg nyújtotta feléje megszabadító kezét, ma Jósika! Hardenegg azt izente várjon, Jósika hívta, hogy jöjjön azonnal. Hardenegg, Jósika! Nem mindegy-e? Hiszen nem akart ő semmi véglegest egyiktől sem, csak az élet nagy kapuját nyissák ki számára, amelyen túl ezer gyönyörű bizonytalanság és ezer lehetőség vár reá.

— Nos, Franciska kisasszony, eljön a bálba? — kérdezte újra Jósika és biztatón fogta meg a me-rengő leány kezét.

— Megyek, mennem kell! — tört ki Franciskából ujjongva a reszkető válasz.

— Nemzeti viseletben kell megjelennie mindenkinek.

— Oh, ruhám lesz, szép ruhám, rózsaszínű, hozzá pillangós lengyelke. — És most már új gond foglalta el szívében a lelkiismeretfurdalás, a tépelődés helyét.

Jósika még mindig fogva tartotta a leány kezét:

— Hallgasson rám Franciska, én holnap alkonyatra eljövök az óráért, amelyet a császár rendelt édesatyjánál, kegyed készen vár, a báli ruhát besomagolja, a többit pedig bízza rám.

— És aztán mi lesz? — Franciska arra gondolt, hogy haza többé sohasem jöhet apjához.

— Aztán? — Jósika megcsókolta a leány kezét. — Aki mindig a következményekre gondol, az sohasem lehet bátor, Franciska. Aztán?... Majd meglátja, minden nagyon szép lesz. Higyje el nekem, édes Franciska.

V. FEJEZET.

Az arany kalapács.

Ferenc császár dolgozószobájában ült és fáradtan, unottan hallgatta Sickingent, aki a napi beosztást terjesztette elő:

— Az orosz császár öfelsége és öfelsége a pruszus király lóra ülve megnézegetik a várost, a kaszárnnyát, a Nemzeti Múzeumot, a bibliotékát. Felséged és József nádor főhercegsége a bibliotékában kegyeskednek várni öfelségeket. Ez elvégződven, mindnyájan kocsikon Budára méltóztatnak menni díszebédre, felkelvén az ebéd-től, a Szent Gellérthegyre kegyeskednek elfáradni, megtekinteni az obszervatóriumot, onnan pedig...

— Szüretre, a Margitszigetre — vágott közbe a

császár. — Tudom, lieber Graf. Este bal paré, holnap díszszemle a Vérmezőn. Megöl ez a kongresszus. Mennyi idő múlva kell most indulnom?

— Egy pár perce van még felségednek. Azalatt talán kegyeskednék elintézni néhány fontos iratot.

De a császár eltolta magától az aktacsomót:

— Most nem irok alá semmit.

Sickingen szemrehányó pillantást vetett szeszélyes uralkodójára, aztán szerény, de intő hangon jegyezte meg:

— Többen jelentkeztek kihallgatásra is, gróf Majláth Miklós, a Geheimpolizei megbízottja, gróf Sándor, gróf Szapáry, a nádor őfensége főudvarmestere, Jósika Miklós báró, akit felséged tegnap...

— Küldje hozzám a bárót azonnal — szólott a császár és arca egyszerre felélénkült. — A többi urakat délután fogadom. Jósikával azonnal beszélnem kell. Fontos ügyek. Államérdek — tette hozzá tréfás mosollyal, mikor Sickingen tekintével találkozott.

— Parancsára, felség — mondta a gróf mélyen meghajolva és kilépett a szomszéd terembe, hol a sok fényes nagy úr várakozott.

Amint Sickingen megjelent a küszöbön, mozgólódás támadt a díszmagyarok és tábornoki egyenruhák között, Majláth gróf egy lépést tett előre, de megdöbbenve állt meg, amint a gróf ajkáról halkán, tartózkodva hangzott el egy semmitmondó név:

— Báró Jósika Miklós.

Meglepődve; önkénytelenül nyitottak neki utat a jelenlevők. Ki ez a fiatalember, akire a császári kegy gazdag sugarai hullanak? Miért hivatja Őfensége? Mely nagy dolgokra van kiszemelve ez a gyermekarcú kis kapitány, aki hetyke tartással tűnt el a dolgozószoba függönyös ajtaja mögött.

Vajjon mit szóltak volna ezek a hatalmas főurak, ha hallják, hogy egy óbudai órás mesternél tett látogatásáról számol be Jósika? Vajjon mek-

kora méltatlanság tör ki közöttük, ha tudják, hogy miért mellőzték fontos jelentéseiket? Hátha még látták volna, hogy milyen igazán jól mulatott a hatalmas császár!

A vitéz kis kapitány akkor még nem írt regényeket, de elmondani annál jobban tudott és elbeszélése igen szórakoztatta a császárt.

— Szóval, nehezen adta ide az óráját? — kérdezte nevetve.

— Nagyon nehezen, felség.

— No, aztán mit gondol, kedves báró, mit adjunk neki érte?

— Előre kijelentette, hogy nem fogad el pénzt, felség.

— Ein lustiger Kerl, der Alte. Hát majd kap valami ordót — mondta a császár.

— Ma estére becsomagolja az órát Müller Hiláriusz mester. Parancsolja felséged, hogy elmenjek érte? — kérdezte merészen Jósika.

— Felesleges önnek fáradnia — mondta a császár. — Különben sem olyan sürgős. Majd kiküldünk érte talán holnap. Köszönöm a szíveségét. Ma délután a margitszigeti szőlőjében szüreti mulatságot rendez az öcsém, remélem elkísér, kedves báró?

Mit is mondott Hiláriusznak a császári kegyről?

Azt ismételte most a megdöbbsent Jósika: — Felséged jósága parancs.

Aztán sokkal kevésbé biztos tartással hagyta el az uralkodó szobáját, mint ahogy belépett volt oda. Szóval, nem küldik Óbudára és délutánja elveszett? Hogyan mehet el most Franciskáért? A helyzet csaknem kétségbeejtő. Valami új haditervet kell gondolkoznia. Neki el kell jutnia Óbudára, ha törik, ha szakad. De hogy? A szerencsére bízta a dolgot, sorsának arra a hagyományosan kegyes tündérére, ki még sohasem hagyta cserben.

Egy szekeret fogadott mindenestre, odarendelte

Budára a Kapucinus-térre, aztán elment, császári parancsra szüretelni.

A Gellérthegyről Pestre hajtottak az uralkodók és a Viza-tanyánál díszes, vitorlás hajókon keltek át a Szent-Margitszigetre, ahol régi kolostor romjaihoz támaszkodva állott József nádor nyári palotája.

Gyönyörű park volt az egész sziget, nagy hatalmas fák között gyepszőnyegeket terített és csudálatos virágpompát teremtett a királyi gazdagság.

A palota közelében volt a főherceg híres szőlőkertje, melyben a szüretet tartották Sándor cár és Frigyes Vilmos porosz király tiszteletére.

Már egy órája sétáltak az uralkodók a sziget tekervényes utain és Jósika türelmetlenül kérdészte Blasovics Antal Cameralis Ingrossistától, aki a szüreti délután főrendezője volt:

— Az Isten szent szerelmére, meddig fog még tartani ez a multság?

— Meddig fog tartani? — csudálkozott Blasovics. — Hiszen csak most kezdődik. Eddig a természet és mesterség plántálta gyönyörű fák, az idegen csudálatos növények látása, a klastromok, templomok dűledékei hozták bájoló andalgásba érzékeny szíveiket.

Jósika nagyot sóhajtott, a szőlőkertben pedig felhangzott a török muzsika és gróf Szapáry, a nádor főudvarmestere, jelt adott a szüretelés megkezdésére.

Csudálkozva bólogattak nagy fejükkal a sziget öreg fáit. Már sárgult a lombjuk, a természet olyan volt, mint egy utolsó útjára felékesített szomorú halott és fáradt levelek halkan hullottak a császár fejére és a szüretelő menet tarka útjára.

Tizenhat kis leány, meg tizenhat fiúcska lépkedett legelől, világoskék magyar ruhában, ezüst zsinórosan, gyámoltalanul bámulva a koronás vendégekre. Gyenge, félénk éljen hangzott el ijedten mosolygó ajkukról és Ferenc császár meghatottan intett nekik kezével:

— Die guten Kinder.

A gyerekek elvonultak és nyole deli legény kezén nyole hajadon lejtett utánuk, bájos, piruló, nyole fiatal leány, a legszebbek Pest-Budán.

— Nagyon csinosok, sőt gyönyörűek — mondta az orosz cár és elragadtatva simogatta szemével a leányokat.

— Parasztruhába volt öltözve mind a nyole pár, magyar, székely, tót, horvát, rác, szász, bosnyák, oláh nemzeti viseletben lejtettek tova: puttonnyal a legények, kosárával karjukon a hajadonok.

Nagykalapos pásztorleányok zárták be a menetet, szalagos, virágos díszben.

— De sok szép leány — sóhajtott Sándor cár és szemét le nem vette róluk, míg a tarka csapat el-lepte a szőlőskertet, hogy dalolva szedjék le az érett fürtöket.

A hajadonok előbb teleszedték szalagos kosáráikat, aztán hamvas, friss gyümölcsöt hoztak a vendégeknek.

Egy piruló pásztorleány állt meg az orosz cár előtt és lesütött szemmel kínálta a szőlőgerezdeket.

Sándor kivett egy fürtöt, megízlelte a gyümölcsöt, tréfálkozva megborzongott, aztán mosolyogva mondta:

— Jaj de savanyú.

A leány felkapta ijedt pillantását és a szőke cár arcába nézett.

A minden oroszok uralkodója a kis pesti leány szemébe mélyesztette szemét, úgy suttogetta:

— Most már édes.

— Danke, mein Fräulein — mondta hidegen a porosz király, Ferenc császár pedig atyai jósággal veregette meg a leányok arcát.

A császár mögött állt Jósika Miklós báró és türelmetlenül várta az indulás pillanatát. Nem érdeklődött a szüreti mulatság iránt egy cseppet sem, unottan nézte a menetet, csúnyának találta a leányokat, savanyúnak a szőlőt, hamisnak a nótát. Parancsszóra jött el és itt volt, mert nem tehetett

másként, de lelke már Óbudán járt Franciskánál, hozzá szeretett volna menni minél előbb. Senki sem törődött nyugtalanságával, az uralkodóknak tetszett a mulatság, megvárták a szüreti koszorút is, megvárták a táncot és mikor az utolsó nóta végetért, az orosz cár magához intette Blasovicsot:

— Énekeljenek még egyet a fiatal hölgyek — mondta kegyesen.

A műkedvelő szőlőpásztor, Blasovics, egyszeriben a szüretelők között termett és harsány hangon mondotta:

— Ifjak és leányok halljátok, öfelsége Sándor cár azt rendeli, hogy még dudolnátok.

A nóta tovább zengett a gyorsan leszálló alkonyatban és a Jósika keserősége mérhetetlen nagyra nőtt.

Franciska vár, gondolta kétségbeesetten és azt, hogy Franciska vár, mindennél fontosabbnak érezte ebben a pillanatban.

Meg kellene szöknöm innen, törte fejét tovább és amint ez eszébe jutott, menten el is határozta, hogy megszökik. Meg ő, még ha kamarási kulcsába és kapitányi rangjába kerülne is a fejedelmi meghívás semmibevétele.

Egyet rántott mentéjén, aztán mintha valami felsőbb megbizatásról lenne szó, nyugodt léptekkel, büszke fejtartással, megindult a part felé. Így ment fölényesen, méltóságosan, amíg láthatták, de alig takarta el az első bokorcsoport, hirtelen futni kezdett és nyilsebesen szaladt a tekervényes utakon a Dunához.

— Gyorsan át Budára — kiáltotta és beugrott az első csónakba.

Az evező loccsant, a csónakos munkához látott és Jósika boldogan gondolt a gyönyörű viszontlátásra, míg átúszták a folyót.

A nap épen eltűnt a budai hegyek mögött, aranyosra szegve a hullámokat és az esti szél vidáman lengette a lobogókat az uralkodók ünnepi hajóin, melyek ott várták őket a sziget budai oldalán.

Mit bánta Jósika a díszes hajókat, mit bánta az alkonyatot, mit bánta a világ összes uralkodóit, az ő szívében díszesebb ünnep volt, minden ünnepnél bíborosabb türelmetlenség dobogott benne, mint az őszi alkony pírja, hatalmasabb volt a császároknál, mert ő, a fiatalság boldog uralkodója, szerelmes találkára sietett, hogy elraboljon egy gyönyörű leányt, egy egész ragyogó birodalmat.

Franciska, az aranyhajú Franciska vár reá!

Franciska valóban várt, nyugtalanul várt. Egy nagy dobozba rakta báli díszét, utazózsákba apró kincseit és szobája ablakánál állva, türelmetlenül bámult ki az alkonyatba.

Hiláriusz mester már korán délután becsomagolta az órát, kitette a kapualjába, ott ketyegett Napoleon szobros remekműve bezárva, egyedül egy nagy ládában. Nem akarta látni, mikor érte jönnek, nem akarta látni, amint elviszik. Visszahúzódtott műhelyébe, árva óráit mind megállította és ott a szokatlan mély csendben elmerült lázadó, busongó gondolataiba.

Náni is haragudott, Náni mindig haragudott, ha gazdájának bánata volt és ő is visszavonult műhelyébe, a konyha mélyébe, hogy megsirassa a nagy, titokzatos ládát, melyet nemsokára elvisznek tőlük örökre.

Franciska lassan türelmetlen lett, amint az alkonypir eltűnt az égről, a reménység is tűnedezett szívéből, úgy mint a rózsás fény a láthatáron.

Évek óta várt már, a világpusztító háborúk felforgattak mindent, épen csak őt nem zavarták ki a kis ház csöndes szögletéből. Órák ketyegtek körülötte egykedvűen, hogy színtelen járásuk jelezze sorsának mulását, ma megálltak az órák mind, most a néma házban kellett ütnie élete nagy pillanatának.

Ha nem jön el Jósika?

Kétségbeesetten keresett választ a kínzó kérdésre. Ha nem jön el, akkor mindennek vége, többé sohasem lesz ereje elmenni. Még egyszer nem bírna

végigszenvedni egy olyan napot, mint a mai volt, nem tudná elviselni újra apja kutató, szomorú pillantását, amellyel nyugtalanságának nyitját ke-reste. Az óra! Ma itt volt a nagy ok, ma végig-hurcolta a kegyes hazugságot, de még egyszer nem volna képes rá, nem, ezerszer nem.

A szürkület lassan beszökött az ablakon sötét ruhájában, ott ült a karosszékekben, ott hevert a pamlagon, belefeküdt fehérfüggönyös ágyába, el-lopta virágainak színét és elborította a Franciska szívét is, mint összes reményeinek szemfedője.

Egyszerre kocsizörgés verte fel az est csendjét. Franciska szíve nagyot dobbant.

— Most jönnek érte — gondolta keserűen Hilá-riusz mester.

— A latrok, a gonoszok, elviszik legnagyobb kin-csünket — sírta Náni.

Franciska pedig felkapta dobozát, meg az úti-zsákját, melyre már olyan régen ráhímezte titkos várakozással: „Járj szerencsével“ és kisurrant szo-bájából.

A nagy barna kapuban szemben állt Jósikával.

— Jó estét, Franciska. Bocsásson meg, hogy vá-rattam — mondta a fiatalember.

— Hamar az órát — suttogta a leány.

— Nem visszük el. Holnap küld érte a császár.

— Hát akkor mi lesz?

— Semmi. Kegyed azért velem jön. Siessünk, Franciska.

Gyorsan a szekérre segítette a leányt, lábához rakta a dobozt, a hímzett zsákot, aztán felugrott maga is és néhány perc múlva vágató lovak vit-ték el Óbudáról Franciskát.

A műhely mélyében megremegett Hiláriusz mes-ter és vörös hajába mélyesztve ujjait, keserűen nyögte:

— Elvitték!

Náni kötényébe rejtette arcát, úgy zokogta szi-pogva:

— A tolvaj, a betyár, a gonosz!

— Hová megyünk? — kérdezte Jósikától Franciska.

— Pfisterer Kristóf ötvösmesterhez, nála átöltözik a bálra. Megegyeztem vele. Ő csinálta kegyednek a vörös darut. Van két leánya is. Úgy-e, meg van elégedve, édes Franciska?

— Köszönöm a jóságát — susogta a leány.

Jósika megfogta kezét:

— Édes szép galambom — mondta szerelmes melegséggel.

— Hagyjon, báró úr, kérem, hagyjon — könyörgött Franciska és sirásra készen vette elő kis kendőjét.

— Mi baja, egyetlenem? — kérdezte Jósika és átölelte a leányt. Ő már elhatározta, hogy gyönyörűen összebujva teszik meg ezt az utat és íme, most Franciska kibontakozott karjából.

— Az apámra gondolok — mondta komoly hangon.

— Pedig most nem szabad rá gondolnia, Franciska. Most gondoljon a bálra, gondoljon szerelmünkre, gondoljon a jövőre, a fényes, ragyogó jövőre — biztatta Jósika, de valójában maga sem volt tisztában azzal, hogy milyen is lesz az a jövő.

Tizenhét éves kora óta háborúban volt mindig, huszonegy esztendősen fejével sejtelve sem volt egy komoly, mély érzelemről. Csak kalandokat ismert, heves, gyors, muló szerelmeket, melyeket a folyton leselkedő halál tesz édesebbé és melyekből a változékony hadi élet eleve kizárja a hűséget. A leány azé, aki meghódítja, és övé addig, míg lehet, míg a sors tovább nem viszi katonáját új harcokba, új veszélybe. Hány leányt ölelt ő már; hánynak ígért örök hűséget, hány után repedt meg a szíve? Ki tudja azt! Franciska egy a sok közül, ebben a percben a legédesebb, az egyetlen, az övé és bolond ember, ki a pillanat örömein túl is gondolkodik.

Gyengéden kereste meg a leány kezét, kihúzta nagy, sötét gallérja alól, megcsókolta forrón, sokszor és fülébe suttogta csábító szavait:

— Ne gondoljon az édesapjára, szerelmem. Ne gondolj rá drága galambom. Neked el kellett hagynod őt. Te egy szép, tarka pillangó vagy, aki a fényt keresi és ő nem engedte, hogy meglásd a világosságot. Gyönyörű rózsza vagy és ő elrejtve tartotta ezt a pompás virágot, hogy ne érezze a nap forró sugarait. Mit szólna a világ hozzá, ha Mozart bezárkózva, úgy verte volna a fortepianót, hogy senki se hallja? Mi lenne, ha az írók nem engednék, hogy olvassák, amit írtak, és az aktorok nem hagynák, hogy lássák őket játszani? Az apád irígyen rejtette el műveit, az órákat és irígyen rejtett el téged is. Azért a császár elvette legszebb óráját és én elraboltam a pillangóját, elraboltalak téged, gyönyörű galambom. Szeretsz, úgy-e, szeretsz?

— Nem tudom, — felelte Franciska — talán... majd...

— Szeretsz, szeretsz — ujjongott Jósika és ismét karjába akarta kapni.

— Ne, ne, most ne, még ne — susogta a leány.

— Jó, hát türelmes leszek, de hidd el, édes madaram, minden pillanatért kár. Az élet gonosz, az élet csúnya, néhány hangulatos órát ad nekünk, egy pár önfeledt percet. Azokban a percekben szemünkben a lelkünk és ajkunkon egész szívünk, azok szépek, azokért érdemes küzdeni, lenni, meghalni. Most olyan perceket élünk, Franciska. Az élet épen olyan vén uzsorás, mint a te apád, angyalom, meg kell lopnunk, el kell rabolnunk legnagyobb kincsét, a szerelmet, legszebb drágaköveit, a csókokat. Nálad is ritka gyémántjait zárta el kis szívem, te őrzöd a legfényesebbeket, adj nekem belőlük egyetlenem. Csókolj meg pillangóm, rózsám, madaram.

Jósika beszélt mint egy csábító regényhős és

Franciska megmámorosodva hallgatta, szívta magába az édes mérget.

— Majd később, a bál után — rebegette.

— Később? Majd? Nem, nem, most — és hosszú csókban zárta le ajkát a kis kapitány.

A szekér rohant, az este leszállt, sötét lett körülöttük, de Franciska folyton azt a fényességet látta, mely a sötéten, az estén túl várt reá.

— Már messze járnak — gondolta Hiláriusz, aztán odahagyta csendes műhelyét, ahol kedvenc órájának ketyegése kísértett szomorúan.

— Franciska! — szólt és leült karosszékébe az ebédlő sarkában.

— Franciska! — ismételte hangosabban egy idő múlva. Vágyott a leánya után, hangját akarta hallani, csengő, élő szavát, hogy elnyomja lelkében a tompa, halott ketyegést.

— Franciska! — kiáltott ki az udvarra.

— Franciska, gyere! — és megtelt türelmetlen hangjával az egész ház.

— Náni sietve jött kisírt szemmel:

— Nincs künn a kisasszony — jelentette.

— Hát hol van? — kérdezte ijedten Hiláriusz mester.

Bement a Franciska szobájába, gyertyát gyújtott és szétnézett.

Kitárta a szekrényt is, ismerte leányának minden darab ruháját, apró szalagját, virágját. A nagy gallérja hiányzott és rózsaszín csokros sötét kálapja nem lógott a fogason.

— Elment hazulról?

— Nem tudom — rebegette Náni.

Egy pillanatig tanácstalanul állt az órásmester, aztán mintha a szobától várna feleletet, sorra világította meg Franciskájának kedves bútorait. Az asztalt, a székeket, a pamlagot, az ágyat, a kis zongorát, a himzörámát, a fiókos szekrényt és rajta egy kis fehér papirlapot, a papiron pedig néhány sor írást:

„Édes jó apám, elmegyek, el kell mennem. Elmegyek most, mert most elvisznek, mert értem jönnek. Látni akarom a nagy világot, az életet, mindent, amit te nem akartál megmutatni nekem. Bocsáss meg jó apám. Hálás leányod Franciska.“

— Elment — nyögte Hiláriusz megkövülve a fájdalomtól.

— Ellopták tőlem — ordította aztán és kirohant a szobából, mintha utána futhatna, mintha elérhetné.

A kapualjban hirtelen megállt, a nagy, fehér ládába ütközött, melynek falán át hallani lehetett a Napoleon-óra ketyegését. Az óra itt maradt, csak a leányát, csak Franciskáját vitte el tőle az a göndörhajú, szép, fiatal betyár, az a hitvány gazember, az a ... és Franciskát, az ő büszke Franciskáját elcsábította az első hencegő katona, az első szerelmes szó.

— Átkozott, átkozott! Átkozott a csábító és átkozott Franciska is. Átkozott az egész világ!

Vad, tomboló fájdalmában lángokban szeretett volna látni mindent és ekkor a fehér láda mélyéből egykedvű, pontos ketyegéssel szóló hozzá kedvenc órája.

— Hallgass, hallgass — kiabálta Hiláriusz mester, felfordította a ládát, vad erővel a falhoz csapta, ütötte, lökte, de a deszkák nem engedtek. Fejszéért rohant, meglóbálta feje fölött a gyilkos szerszámot és örült csapásokkal törte össze élte kedvenc alkotását. Csupaszon hevert előtte az óra bús szerkezete, összezúzva a barna szekrény, az oroszlánkörmös állvány, a Napoleon-szobor.

— Hallgatsz, úgy-e, most már hallgatsz? — kiabálta kétségbeesetten, egyet rúgva a kerekek rejtélyes halmazán. De akkor, amint hozzáért, a szerkezet mélyéből előnyúlt a kis arany kalapács, az óra még egyszer szólni kezdett és a kalapács koppant, koppant egyszer, kétszer, sokszor a levegőben... nem, az ő lelkén, a Napoleon feje helyett mestere szívére mérte apró, csengő ütéseit.

Müller Hiláriusz állt megdermedve, fájdalma tompa kétségbeesésbe csendesült, összetörött a csapások alatt.

— Franciska, Franciska — nyögte zokogva és odaborult kedvenc órájának romjaira.

VI. FEJEZET.

Pfisterer Kristóféknál.

— Jaj, mamikám, elég szép lesz-e így a bárókisasszonynak? — kérdezte anyjától a szöszeke Pfisterer Fáni és egy fehér kendőcskét terített a fésülködőasztalra.

— Eridj már te kis bornyú, egész megbomlottál azzal a bárókisasszonnyal, azért csak olyan az, mint te vagy, annak is enni kell, hogy éljen, jobb lenne a vacsora után nézni — mondta Pfisterer Kristófné.

Nagy, deli asszonyság volt, szélesvállú, tekintélyes személy. Magyar, falusi házból ment férjhez a szepességi német származású ötvösmesterhez. Nem tudott egy szót se németül, a férje tanult meg kedvéért nagy kinnal-bajjal magyarul, hogy legalább valamit megértsen abból a rengeteg sok mindentől, amit felesége mond neki.

Fáni megigazította bodros vállkendőjét, egyet kacsintott a tükörbe, tetszett neki magának is kék szeme, szőke haja.

Ingerkedően kihívó volt egész apró lénye. Pise orrának rózsás orrlyukai és keskeny, erősen piros szája, élénk foltok voltak másként kicsit szobaszínű, halvány arcában.

— Borsca kinn van, elég az — felelte félvállról.

— Persze Borsca, mindent Borsca csinál, te csak cifrálsz.

— Jaj, mamika, — beszélt tovább a leány — milyen nagyon szeretném már látni a bárókisasz-

szonyt. Vajjon szép-e? A báró nagyon csinos ember, kis, barna bajusza van...

A fehérneműs szekrény előtt guggolt Pfisterer mama és haragosan csapta széles térdére a tiszta abroszt, úgy vágott megbotránkozva leánya szavába:

— Honnan tudod?

— Ne haragudjál, mamikám lelkem. Ma délelőtt láttam, mikor atyusnál járt, véletlenül kinéztem épen az ablakon.

— Kinéztél az ablakon? Véletlenül néztél ki? Hát láttál te már tisztességes hajadont délelőtt kinézni az ablakon? Fáni, Fáni, rossz vége lesz ennek, sirba viszel te engemet. Várj csak, mert úgy forrázom ki a szemedet, ha még egyszer kinézel az utcára!

Nagyon haragudott a mama, a mester is meghallotta hangját a műhelyben és bejött csitítani:

— Miért vagysz te megint haragos, Anikó?

— Még maga kérdi, maga az oka mindennek. Maga pártolta mindig ezt a galád leányt, egy pár pofli hiányzik neki, de még kipótolom, még megkapja a nyakleveseket, csak sokat hengegjen.

Úgy tett erre a kis Pfisterer Kristóf, mintha ropant megijedt volna és alázatosan veregette meg felesége kövér karját:

— Ugyan, ugyan, Anikó, ma csinálod a skandált, mikor mi vendégeket kapjuk?

Erre még jobban megharagudott a mama:

— A vendégeket is maga hívta. Mi a csudának hozza ide az a figura báró a testvérét? Nem jóban járnak, az már biztos. Aztán ez a haszontalan leány még csak jobban megbolondul.

— Ha te azt nem akarsz, Anikó, én fogom nekik mondani, hogy ők ne jöjjenek, én fogok őket megvárni a ház előtt.

— Azt már nem lehet tenni — mondta lecsendesülve Pfistererné. — Mit szólnának? Már csak jöjjenek. Vegye fel a jó kabátját, atyus. Fáni ne báméskodj, láss a dolgod után. Teríteni, egy-kettő.

Fáni hozzálátott a terítéshez és amint a mama kiment a konyhába, dalolni kezdett. Mindig dalolt, tele volt hangjával az egész ház és a műhelyben a legények jobban, szebben dolgoztak, ha kihallatszott a nótája.

Nem vette szívére, ha az anyja zsörtölődött, olyan volt az mint a nyári zápor, hirtelen jött nagy erővel, elöntött mindent, de jóságának napja felszárította hamar az áradatot.

Ide, az ötvösmester házához hozta Jósika Franciskát, hogy átöltözzék a bálra. Azt mondta, hogy a nővére, a bálra jött fel, Pest mellett laknak és nincs rokonuk, kihez szállhatnának. Ha mese kellett, azt tudott kitalálni Jósika és előadni is olyan kedvesen tudta, hogy mindenki szívesen hitt neki.

Nagy esemény volt ez Pfistereréknél, izgalomba ejtette az egész házat, de milyen izgalomba. Mikor a szekér megállt a ház előtt, olyan szaladgálás lett egyszerre, mint egy hangyabolyban.

— Jönnek... itt vannak... Gyorsan, gyorsan... Boreza, mosd meg a kezedet... Rendben van a hajam?... Atyus, menjen már elébük.

Pfisterer Kristóf vasárnapi kabátjában a ház előtt fogadta vendégeit. Soványan lötyögött vékony teste az ünneplő gúnyában, minden kedélyeség eltűnt arcáról a nagy izgalomban, nyelve, ajaka, fogai szünetlenül munkában voltak, kétségbeesve keresve a megszokott szopókát, mert a mamika még pipáját is kivette szájából az utolsó percben, pedig anélkül nem is volt ember.

— Franciskám, azt mondtam nekik, hogy a nővérem, vigyázzon — súgta Jósika a leány fülébe, míg lesegítette a szekérről.

— Hazudjunk? Az nagyon csúnya.

— Nincs más mód — felelte a báró és odavezette Franciskát az ötvösmesterhez:

— Kedves kis hugom, Jósika Franciska, szíves jóindulatába ajánlom, uram.

— Isten hozta nálunk. Nagy szerencse érte sze-

rény hajlékomat, hogy megtisztelni kegyesked... te...nem kegyeskedje...

Mamika tanította meg férjét a mondanivalókra és atyus nagyon szépen meg is jegyezte magának, csak a végét zavarta össze. Biztosan a pipa hiányzott, az volt a baj.

— Mindegy az Pfisterer bátyám, fő a szíveslátás — nevetett Jósika.

— Én is aztat mondok — jegyezte meg az öreg és bevezette Franciskát a házba.

Kis földszintes budai ház volt. Először jött a műhely, utcára nyíló szárnyas ajtajához néhány lépcső vezetett fel. Onnan üveges ajtón át lehetett bejutni a benyíló első szobába, ez volt a látogató, ebédlő és az úr, meg az asszony hálószobája. Ebből nyílt a leányok szobája, melyet egy kis kamraforma választott el a konyhától, ahol ragyogott a sok fényes cintál és tányér, a rengeteg szépen súrolt lábos, a falon függő tömérdek sok réz kaszrol és formácska. Csillogott az egész ház a tisztaságtól, csillogtak a tányérok és csillogott a háziasszony is, olyan volt az arca, mint egy fényesre súrolt rézlábos, piros, kerek, mosolygós és ha nevetett, különösen rándult meg gömbben végződő pisze orra. Most is rándult egyet, míg apró fényes szeme szíves mosollyal nyugodott a Franciska finom alakján:

— Köszöntöm a kisasszonyt.

Franciska megcsókolta a leányokat, a kövérkés, vöröskezű Borcsát és az apró, vékony Fánit.

— Jaj de boldog vagyok, jaj de boldog — ujjongott a kis leány.

— Ugyan Fáni, már megint nem férsz a bőrdöbe — intette a mama.

— Hagyja, Pfistererné asszony, hiszen olyan mint egy kis pacsirta — udvarolt Jósika.

Fáni huncut, kacér pillantást vetett a kis báróra, mire a ház asszonya komolyan szólott:

— Vezessétek szobátokba a kisasszonyt.

Amint a leányok elmentek, Jósikához fordult:

— Jaj kérem, sok bajom van ezzel a leánnyal, a nagyobbik szelid, derék teremtés, de ez olyan, mint az apja.

— Ugyan Anikó — csitította Pfisterer.

— De bizony úgy van, — erősítette a felesége — nincs azon semmi szégyenleni való, atyus. Nagy selyma volt maga mindig és ilyen lett szegény Fánim is. Nem jár az becsületesen a földön, csak repül, mint a szélhajtó fürgeteg. Nem akar dolgozni sem, az utcán szeret ácsorogni és nézni, hogy rakják az emberek a lábukat, mert hát mit is nézhetne, ha...

— Hagyjál már békén a szegényt, mamika — szólt közbe Pfisterer. — Nézzél, még le se ültettél a báró urat.

— Jaj, igaz bizony. Na tessék helyet foglalni. De hát azért csak elmondhatom a dolgot. Ami igaz, az igaz. Szeretem én őt azért, csak féltém. Édes gyermekem nekem, csak úgy, mint Borsca, de Borsca másforma leány, hiába. Ő egy grófi szakácstól tanult főzni is, mindenféle cukros tortákat, süteményeket, fagylaltokat, ízletes halakat. Szép munkákat is tud, de Fáni fejfájást kap a konyhán és elgörbül a háta a himzóráma mellett. Hitvány jószág, nem bírom felhízlalni, még ha mogyoróval etetem sem, pedig mondják, hogy bő konyhán élünk, no majd meglátja a báró úr. Borsca főzte a vacsorát.

— Köszönöm a jószágát, Pfistererné asszonyom, de nem maradhatok itt, szolgálattelvő kamarás vagyok Ófelsége mellett, majd eljövök Franciskáért később. Addig gondjaira bízom hugocskámat.

— Kár, nagy kár — sopánkodott Pfistererné. — Majd készítünk valami hideget, mire vissza tetszik jönni... Ne féltse a testvérkéjét, vigyázzunk mi rá.

Sietve ment el Jósika és félve, nagyon félve, hogy észrevették délutáni szökését. Neki az udvarral kellett a bálba mennie és csak azután jöhetett el Franciskáért. Az egész életét csupa remegéssé, csupa hazugsággá tette az édes szerelem. No

de majd a bál után! Milyen szép lesz akkor, de arról még sejtelve sem volt, hogy hova viszi onnan Franciskát és hol és hogyan is lesz olyan nagyon szép.

Franciska ezalatt az ágyra terítette báli díszét, az ezüstleveles, rózsaszínű csuda selyemruhát, a magyaros, zöld bársony mellénykét, ezüst zsinórral átfűzött, rózsaszínű selyem topánkáját és pillangókkal kihímezett, fehér atlasz lengyelkékjét. Aranypapírba volt becsomagolva minden darab és amint sorra bontogatta, édes várakozásban gyult ki lassan szép, fehér arca.

A kis Fáni be nem tudott telni a sok pompával, tapogatta, cirógatta, úgy ujjongott:

— Oh be szép, oh be nagyon, nagyon gyönyörű. Ilyet csak a teátrumban láttam, olyan lesz a kisasszony, mint Matild a Templáriusokban. Roppant gonosz nő. Láttá a kisasszony?

— Én még sohasem voltam teátrumban — felelte mosolyogva Franciska.

— Nem volt? Jaj az kár. Én bizony megyek, ha csak négy garasos helyre is. A magyar játékszínt jobban szeretem, ott játszanak a magyarok a Rondellában a Dunaparton, úgy hívják tréfából: bagolyodu. Déryné a legkedvesebb, láttam a „Két róká“-ban meg „Az első hajós“ nevű énekes játékban, a kis vadleányt játssza, Melidát. Gyönyörű az „Arany idő“ vagy „Inkle és Járíko“ című darab is. Hamlet is szép, Hamlet királyfi Kőszegi Laci, gyönyörű ifjú, deli termetű. Jaj, de szeretek én a teátrumba menni, de oda még jobban szeretnék menni, ahol játszanak, nemcsak oda, ahol fizetnek. Aztán én volnék Matild a Templáriusokban, felvenném azt a gyönyörű chamoisszín atlasz ruhát, zöld zsenilinnel kihímezve és mondanám Kőszegi Lacinak: „Imádlak! Fogadd el szerelmemet Molai“.

— Az istenért, Fáni — Borcsa majdnem sikított és lángvörös lett kerek arca. — Ne tessék ráhallgatni, kisasszony. Mindig ilyeneket beszél, pedig csak azért akarna ő játszani, hogy szép ruhákat

vegyen fel, meg hogy lássa azt a Kőszegit. Egész meg van háborodva.

— Nahát jobban is tetszik nekem, mint a patikór, akihez mamika akar férjhez adni.

— Pedig derék ifjú, higgye el, kisasszony — magyarázta Boreza, miközben orra hegye épen úgy rándult meg mint az anyjáé. Patikus. Fáni mindig patikórnek nevezi, pedig mamika megtiltotta. Még télen is a legszebb csokor virágokat hozza a porcellánpohárba. Tíz pengő is van egy olyan szépen összeválogatott virágcsokor.

— Bánom is én — nevetett Fáni. — Ki nem állhatom, sohse is állhattam, mondtam már százszor, hogy nem szeretem.

Franciska hallgatta őket elámulva. Neki nem voltak leánypajtásai, sohasem hallott ilyeneket, élmény volt számára minden szó. Ott állt forró titkokkal teli szívével hidegen, magasan a két beszédes, egyszerű teremtés szobájában. Mint egy szép, idegen, néma hattyú a csiripelő verebek között. Nagyon messziről jött és még messzebbre akart menni, fel a magasba, ahol legszebb, ahol legnagyobb, legragyogóbb az élet.

Pfisterer mama jött be, hívta őket vacsorálni.

Fáni felkapta az ágyról a bársony mellénykét:

— Mamika gyere, mamika nézd meg, milyen gyönyörű.

A mama megnézte jobbról, balról:

— Bizony pompás — mondta. — És echt bársony. Hiába, a gyapot megismerszik, más a hajlása.

— Jaj de szeretnék én egy ilyen köntöst — sóhajtott Fáni.

— Nem hallgatsz mindjárt. Ez csak bárókisasszonynak való. Már az összes szép holmimat odaadogattam neki, tudja kisasszony. Voltak olyan finom batisztperkál, térdig stikkelt ingeim, azokból is feláldoztam hármat, egyet meg is festettem vadsáfránnyal, szép virító sárgára, hogy ne legyen mind egyszínű. Akkor aztán sál is kellett volna, mert hogy az a divat. Volt egy igen szép levantin

vörös selyemkendőm, egy tenyérnyi szélességű fehér atlasz széllel, még staffirungban kaptam, de sohasem volt szívem viselni. Ennek a hálátlan békának azt is kétfelé hasítottam és összevarrtam középtűt, sálnak. Nem használt az semmit, másnap már... Jaj, de tessék jönni, elhűl a vacsora.

Leültek szépen az asztal köré. Ez hát egy polgárcsalád háza? gondolta Franciska. Így élnek a rendes emberek, ilyen egy közönséges mesterember, mint Pfisterer Kristóf, ilyenek a mesterleányok, mint Borcsa, és ha kicsit ki szeretnének rúgni a hámból, olyanok, mint Fáni. Majd azt is megtöri az élet, ha férjhez megy a patikórhöz. Milyen más önáluk otthon, milyen ember az ő apja, milyen csendes álmvilág volt az ő világa.

Pfisterer mester késével egy falatot szelt kenyeréből, szájába gyúrte és teli pofával dűnnyögte:

— Jaj te Anikó, én úgy szeretném enni egy kis vizaikra, délben megterheltem az én gyomrom, sokat ettem. Az csinálja megint jó étvágyat.

— Van a speizban — mondta Pfisterer mama. — Hozd be Fánni és hozz ecetet, olajat és hagymát is. Érted?

— Értem, mamika.

Míg a ház ura helyreállította étvágyát a kaviárral, Borcsa roppant nagy tálon behozta a pampuskát. Letette az asztal közepére és az atyus nagy, kék üveg cukorszelencéből evőkanállal szórta rá a cukrot, hogy úgy fehérlett, mintha havas volna.

— Jó forrón tessék enni, kisasszony, — bízta Franciskát Pfisterer mama — majd iszik utána egy korty ürmöst, akkor nem árt meg.

A pampuska után jött a töltöttkáposzta, utána pecsenye, aztán a torták.

Igazi nagy vacsora volt, és vacsora után gyűszűnyi ezüst pohárkákban hozták a finom rózsalikört. Franciska csudálkozva bámulta meg a Borcsa kezében.

— Finom erdélyi szokás ez — magyarázta büszkén Pfistererné. — Ott látta az édesapám, Isten

nyugosztalja, megtanulta a készítési módját is. Úgy hívják ott rozsólis. Igazi török rózsaoilaj kell hozzá, de olyan illatos is lesz tőle a szája, hogy mind elkábulnak az ifjak a bálon.

Atyus nagy tetszéssel szörpölte a finom italt:

— Csak nagy ünnepen adja elő a mamika — jegyezte meg. — De ma ünnep is vanja. A vacsora utánna meg is nézegetünk a kivilágítás, leányok.

Fáni az apja nyakába borult:

— Köszönöm, köszönöm, felveszem a sárga ruhámat, meg a szép sálomat.

— Abból ugyan semmi sem lesz, majd még összegyűrik a tolongásban. Nem elég, hogy tegnap rajtad volt? — pattogott a mama.

— Hát tegnap hol tetszett lenni? — kérdezte udvariasan Franciska.

— Mamika és Borcsa nem voltak, csak én mentem el atyussal a teátrumba — magyarázta Fáni. — A német teátrumba, mert ott volt a nagy ünnepi játék. Gyönyörű új épület a német színház és tegnap a tornáca háromsoros lámpákkal volt kivilágosítva, a nézőtér pedig viaszgyertyákkal. A játék énekes játék volt: „Aschenbrödel“. Mesterséges táncok is voltak beleelegyítve. A főszemély Cibulkáné volt, meg Campiné. A játék már megkezdődött, mikor belépett a császári lozsiba az orosz császár, jaj de szép ember, aztán a mi felséges urunk, utóljára a prusszus király. Mennyi éljent kiabáltak, mert Ferenc császár magyar huszáruhában volt és úgy integetett kezével, mintha egy atyus volna és születésnapját ünnepelnék. Sohasem felejttem el. A magyar teátrumi társaság is előadta az óteátrumban „A süketnéma“ című vígjátékot, aztán a játék végén a társaság kiállott az áldozattűz köré és énekelt is. Rothkrepf Nelli mesélte, ő ott volt, de azért oda csak az ment, aki a német teátrumba nem juthatott be.

— Nagyon szép lehetett — mondta Franciska. Aztán arra gondolt, hogy mindezt meglátja ma ő is, az ünnepiést, a pompát, a császárokat és ennek az

ünneplésnek egy kis fénysugára bizonyosan éri majd őt is, egész bizonyosan.

Alig várta, hogy Pfisterer és leányai elmenjenek, de sokáig tartott. A mamika otthon maradt, előbb át kellett hívni hozzá Rothkrepfnét, hogy ne legyen egyedül. Aztán a leányok lelkére kötötték Franciskának, hogy felkeltse őket biztosan, ha hazajön. Az ágy megvetve fogja várni, majd Fáni és Borcsa együtt alszanak.

— Vagy talán — könnyörgött Fáni — a kisaszszony nem utálja és velem alszik, olyan szép lenne.

Végre elmentek. Pfistererné a külső szobában a drágaságról beszélgetett Rothkrepfnével és Franciska öltözködött a leányok fehérfüggönyös tükre előtt, melynek asztalán porcellánpohárban állottak a patikőr virágai.

Ünneplőbe öltözködött Franciska és ünneplőbe öltözködött a város is, Pest-Budának minden ablakában csillogó fényt gyújtott a lelkesedés. A Szentjánoshegyen tündéerkastélyt formáltak az örömtüzek, és sohasem látott világosságot loptak az öreg budai erdők sötét fái közé.

Az obszervatórium a Gellérthegyen mintha lángban állna, úgy ragyogott, egy-egy sistergő rakétát küldve a magasba, az ég felé.

Franciska feltűzte haját, dús fürtökben rendezte el homloka körül, magas kontyba simította, aztán rátűzte a kis magyaros pártát, melyről rózsaszín selyemszalag csüngött szoknyája széléig. Most valami még kellene... valami dísz a kontya mellé. Mit tűzzön oda? Erre nem gondolt. Maga elé nézett, a tükörtől kért tanácsot és akkor észrevette a patikőr virágait.

Egy fehér rózsa virított az őszi csokorban, a nyár végső könnyű lehellete, és ő kivette a pohárból a budai patikus szerelmi küldöncét, hogy felékesítse magát vele a császárok báljára.

A fejedelmek a bál előtt körülhajtottak Pesten, hogy megnézzék az illuminációt és útjukban min-

denütt tomboló lelkesedés ünnepelte őket. Olyan rég nem örült már az ország és a magyarnak úgy kell a fény, a zaj, a ragyogás... Legnagyobb volt a tolongás a hajóhíd pesti oldalán, óriási néptömeg várta az udvari hintókat. Mindenki látni akarta, amint visszatérnek Budára. De ott is volt a legszébb. Szemben a királyi vár, minden ablakában világosság égett, a rendesen elhagyott, sötét, halott épület, végre felnyitotta sok-sok ragyogó szemét, hogy biztató mosolyt küldjön a városnak, az örvendő embereknek, öregeknek, ifjaknak, mindenkinek, aki most kendőlobogtatva üdvözli uralkodóját.

— Éljen a király!... Vivát Franciscus!... Vivat Sanctissima Majestas!

— Mein lieber Papa, amint látom, felségedet nemcsak a bécsiek, hanem a magyarok is szeretik — mondta Ferenc császárnak az orosz cár és hintóik átrobotgok a tündöklő diadalkapun.

A híd karfáján nyílt üveggolyóbisokban viaszgyertyák égtek, sűrűn egymás mellett, mint hosszú gyöngy sorok.

Amint a fejedelmek a hidra értek, a Dunán úszó díszes ladikokon, kivilágított betűkben jelent meg a felírás: „Vivant pro salute populorum suorum“.

Alig hagyták el a kocsik a híd közepét, a gyorsan másként rendezkedő ladikokon is új felírás hirdette messzire tündöklő betűkben: „Vivat Franciscus, vivat Alexander, vivat Fridericus Vilhelmus“.

Ki látott ennél szebbet? Ki hitte, hogy a hosszú háborúk után jön még egy ilyen nap is?

A várhegy oldala olyan volt, mintha tündérek ültették volna tele tündöklő tulipántokkal, mert József nádor kertjének minden útját, minden ágyasát lámpásokkal rakatta körül. Égő fények szegélyezték a hegy lábához vezető lépcsőket is, úgy hogy leomló, lángoló tüzeknek látszottak.

Ezalatt Franciska is felöltözött. Gondosan, félve húzta fel fehér selyemharisnyáját, rózsaszínű at-

lasztopánkáit, bokája felett magasan keresztezve az ezüstsínórokat. Felvette könnyű szoknyáját és a belehímzett rózsalevelek lágyan csillogtak a két szegényes faggyúgyertya világában. Zöld mellénykéje szépen simult természetére és a sötét bárszony még fehérebbé tette fehér nyakát.

Utoljára kötötte fel a kis csipke köténykékét, egy székre helyezte a fehér selyem, pillangós lengyelkét, ő már elkészült életének nagy ünnepére.

A templomórák kilencet ütöttek, az uralkodók beléptek a bálterembe és Franciska a faggyúgyertyák szomorú világánál várta Jósikát.

Ismét várt, de most utoljára várt, most már nemsokára felgördül a jövő függőnye és megkezdődik életének tündérmeséje. Csak a bálba vigye el a báró, mert aztán... aztán nagy dolgok fognak történni. Ma este Jósika Franciska bárónő lesz, és ő a szép diadalmas Jósika Franciska akart lenni.

Ez töltötte be minden gondolatát, megfeledkezett arról, ami eddig volt és ami ezután érheti, mert most kezdődik tulajdonképen az élete. A sok elzártan töltött esztendő után, hőstettnek érezte, hogy most cselekedni birt. Szép ruhájának selymes ráncai körülsímogatták, arcának pírja ígéret volt, szemének fénye mint reménység világított és nem zavarta meg fájdalmas emlékezés örömeinek tiszta ragyogását.

Milyen este, milyen tüneményes este! Világos tündérpaloták, égő utak, izzó remények és a Tabán kis piacán egy magas obeliszkus tetején kibontott szárnyaival lebegett a békesség angyala.

VII. FEJEZET.

Az orosz cár tánca.

Tíz óra felé távozott Ferenc császár a bálból, de Sándor cár még ott maradt. Szenvedélyesen szerette a táncot és a nőket, a sok szép, idegen, sohasem látott asszonyt, leányt, kiket kedve szerint ölelhetett magához zeneszóra.

Nagyszerű hangulatban volt, az országház termeiben pompásan lehetett keringőzni és a karzaton a sok ember mind abban gyönyörködött, hogy ő mint mulat.

— Mi még maradunk — mondta adjutánsának, Wolkonskinak, úgy hogy mindenki hallhatta. — Európának összes nemzeteit ismerem, de a magyarhoz egy sem hasonlítható.

Mintha simogató tavaszi szél vinné, úgy járt szájról-szájra a merész kijelentés, Sándor cár meghódított magának minden szívet.

— Jaj de szép ember. Soha ilyen deli alkatú férfit még nem láttam. Nézd azt a gyönyörű, göndör, szőke haját. Milyen piros az arca. Hogy fénylik a szeme. De boldog lehet, aki vele táncol.

Orczy bárónővel táncolt a cár, átfonta derekát szorosan és merészen udvarolva suttogott ezer szépet az asszony égő fülébe. Legjobban tetszett neki ma este ez a telt, fehérynakú, gyémántos, hermelines, kényes cica. Kicsit le kellett hajolnia a kicsi bárónőhöz, magas termetéhez nem igen illett az apró táncosnő, de őt annál inkább meghódította. Csupa mosoly volt a cár, szépen formált, piros ajka közül szinte vakítón villogtak elő feltünően erős, fehér fogai, csak mélyen fekvő, szúrós, kék szemében fénylett valami vizsgálódó keménység, az uralkodó gyanakodó tartózkodása. Szép ember volt, de tompa, kalmük orra kicsit ázsiai jelleget adott arcának.

A táncoló párt egy sötét magyarruhás alak kö-

vette, közelférkőzve hozzájuk és lesve minden szót a cár ajkáról. A titkos rendőrség megbizottja volt, Majláth Miklós gróf, kitől fontos jelentéseket várt Bécsben báró Hager Ferenc, a rendőrfőnök. Nagy viták folynak épen a kongresszuson, vigyázni kell az uralkodók minden mosolyára.

A cár elengedte táncosnőjét, meghajolt előtte mélyen, aztán franciául mondta:

— Nagyon sajnálom, Madame, hogy ez alkalommal nem terhelhettük meg lelkiismeretünket, de remélem, még kipótoljuk, ha legközelebb Bécsbe jön.

Majláth gróf mögöttük állt, arca derűs lett, milyen öröm, hogy ezt meghallotta, a Geheimpolizei feje az ilyeneknek is örül, mert ezekkel mulattatja a császárt, aki a finom, pikáns történeteket szereti.

— Na lássa, Franciska, ez a bál — mondta Jósika és a dobogó szívű leánnyal belépett a terembe.

Színes ábránd volt az egész este, az eljövétel a Pfisterer-házból és most ez a fényes terem, a keringőző párok, a sok-sok gyertya, a gyémántok fénytől, illatszertől, virágillattól mámoros levegő.

Omló selymek, átlátszó fátyolszövetek, halavány csipkék, nehéz bársonyok. A hölgyek ragyogó nyaka kivirágzott színes ruháikból és szemük fénye ékszereiknek kék, sárga, piros, zöld, violaszín ragyogásával egyetlen hatalmas égő virágcsokorba olvadt össze.

— Oh be gyönyörű — sóhajtotta Franciska és ére~~te~~te, hogy most életének minden pillanata egy-egy valóra vált álom, vagy talán örökre eltűnő illúzió.

— Gyere, táncoljunk mi is, szép szívem.

Jósika átfonta a leány derekát. A kis kapitány jól táncolt, vitte, repítette aranyhajú szerelmét és Franciska nem látott, nem hallott semmit, elkáb~~ul~~ulva suhant, repült tova, behúnyt szemmel, boldogan.

— Na jó, na szép? — kérdezte a báró.

Erre felébredt Franciska és tágranyitotta szemét. Egy pillanatig átadta volt magát a beteljesedés boldog mámorának, most már új küzdelemre hívta az élet. Ez a budai bál nem jelenti vágyai végcélját, neki még minden erejével, minden szenvedélyével kell alkudnia a mai éjszakával . . . Hirtelen megállt és szétnézett:

— Ki az a szőke fiatalember? — kérdezte és a cárra mutatott, aki a délszaki növényekkel díszített, biborszőnyeges emelvény előtt állt.

— Sándor, az orosz császár öfelsége, biztosan boldog, hogy kegyed figyelmére méltatja, gyönyörű angyalom — felelte Jósika.

— Az orosz cár, igazán? — Franciska izgatott lett. — Hiszen azt mondta volt, hogy az udvar már eltávozott a bálról?

— A mi felséges urunk el is ment, a porosz király is, de ő, úgy látszik, itt maradt. Beszélik, hogy Pétervárt is mindig reggelig táncol a bálokon, Bécsben pedig inkognitóban elmegy a polgári mulatságokra is. De mit bánjuk mi azt? Jöjjön Franciskám, táncoljunk tovább. Az élet olyan szép, itt tarthatom a karomban, a zene csak nekünk szól, az egész bál a mienk. Jöjjön, szívvirágom.

Franciska nem mozdult, a cárt nézte, rajta felejtette égő, sötét tekintetét.

— Pillantson már rám is, angyalom — hízelt Jósika, aztán megragadta a leányt, hogy tova-keringőzzék vele, de a zene hirtelen elhallgatott és Cziráki Antal Mózes gróf, Ludovika császárné híres kedvence, a cár mellől az emelvényre lépett.

Moraj zúgott végig a közönségen. Mi lesz most? Az erkélyekről kíváncsi arcok hajoltak előre, a hölgyek szíve dobogott, csend lett a teremben és a nagy némaságban messzire csengtek a gróf szavai:

— Sándor cár öfelsége a nemzeti táncot szeretné látni.

A szomszéd teremből előjött a mostanáig mellőzött cigánybanda, zsinóros, dolmányos, barnaarcú

legények foglalták el a cseh muzsikuskok helyét és húzni kezdték a híres Bihari egyik nótáját.

Keveset táncoltak akkoriban magyar táncot. No most ki járja el úgy, hogy a cárnak tessék? Hol a fiatalság? Cziráki szétnézett a teremben, ott volt körülötte a magyar mágnások, nemesség színe-java, sorra intett nekik:

— Esterházy rajta! Siess Vince, táncosnét neked gyorsan!

Esterházy egy pillanatig keresett csak a hölgyek között, aztán már ott táncolt a gyönyörű Rádai Ninával.

Az ifjúság kedvet kapott, a magyar zenére megmozdultak az alvó szívek, mint valami régi, szép emlék, gyermekkori merész ábránd magával ragadott mindenkit. Öt pár táncolt már a cár előtt és a terem örvendve nézte őket. Más volt, lágyabb volt, mint a keringő, tüzeesebb a francia táncoknál, jobban illett a huszárruhás, díszmagyaros ifjaknak. A leányok hajában libegtek a pártaszalagok, kipirult az arcuk, mintha egyszerre kényesebbek lennének, tüzeesebbek, szebbek.

Jósika kézenfogta Franciskát:

— Jöjjön, Franciska, menjünk mi is. Minek nézünk, amint más táncol? Én erdélyi fiú vagyok, jobban értem mindenkinél.

— De én? — kérdezte ijedten a leány.

— Te a legszebb vagy ma itt! — felelte nyugodtan Jósika és mintha ez mindenre jogot adna, odavezette Franciskát a cár elé.

— Ni, ni, a kis Jósika — mondta Cziráki.

— Ki ez a fiatal hölgy? — kérdezte a cár.

— Az ifjú, felség, kivel táncol, báró Jósika Miklós. Fiatal gyerek, de már kapitány, többször kitüntette magát a franciák elleni hadjáratokban.

— A fiatal hölgy ki?

Cziráki zavartan válaszolt:

— Nem ismerem őt, felség, de talán az urak tudják.

Cziráki tovább adta a kérdést Sándor grófnak, aztán Orczy bárónak, de ők sem tudták, Szapáry sem tudta, senki sem tudta.

— Ki lehet ez a leány? — szájról-szájra sietett a rejtély. Mindenki fűzött hozzá megjegyzést is: gyönyörű... Bizony nem is gyönyörű, vörös a haja... Nem is vörös, szőke. A ruhája milyen különös.

A cár mindebből semmit sem értett, de egy rövid kijelentéssel eldöntötte a vitát:

— Nagyon szép leány — mondta meggyőződéssel és le nem vette szemét a táncoló párról. Egy új nő volt előtte, egy sohasem látott. Nem ismerik, a haja arany, ruhája gyönyörű, nyaka fehér, és neki nagyon tetszik.

Mikor befejezték a táncot, a cár leszállt az emelvényről. Mindenkihez volt egy kedves megjegyzése és utoljára maradt Franciska. Sándor közelhajolt a leányhoz:

— Mademoiselle, kegyed a legszebb.

A Jósika szavait ismételte. Franciska arcát égő pir lepte el, nem tudott válaszolni. A kis kapitány féltékeny dühvel, tehetetlenül harapott ajkába. Ezalatt felhangzott újra a keringő, a cár kézenfogta Franciskát és táncolni vitte.

Jósika egy oszlop mellől elkeseredve nézte őket, várta, hogy majd abbahagyják a keringőzést és ő visszakapja jogos tulajdonát, Franciskáját, akit igazán nem más számára hozott ide.

— Szeret táncolni, kisasszony? — kérdezte a cár.

— Nagyon, — mondta Franciska — és felséged?

— Én kimondhatatlanul szeretek. Már harminchét éves vagyok és még mindig a bálók szerzik nekem a legnagyobb örömet, de csak ha szép a táncosném.

Franciska mosolyogva nézett a cárra:

— Sohasem hittem volna, hogy felséged már harminchét éves.

— Igazán? Lássá ez kedves. Elhiszem, kegyed őszintének látszik és úgy beszél velem, mintha nem

is lennék uralkodó. Na de most mondja meg végre a nevét. Mindenkitől kérdeztem, senki sem tudta, úgy szeretném tudni.

— Titok, felség, nem mondhatom meg.

— Legalább a keresztnevét.

— Franciska.

— Franciska. Kedves neve van. De én szeretnék többet is tudni. Nekem megmondhatja, nem áruлом el senkinek, higyeje el. Úgy-e egy kis hercegnő és megszökött, hogy nyugodtan mulathasson?

Franciska nevetett: .

— Hova gondol, felség? Dehogyan vagyok én hercegnő, sokkal kevesebb vagyok, mint hinné, megijedne, ha megmondanám.

— Lássá, az nekem egész mindegy. Bennem nincsenek előítéletek. Én tudom, hogy minden fejedelem csak fejedelem, de belőlem embert csinált a nevelőm és azért örökre hálás leszek neki. Tudja, hogy La Harpe nevelt engem?

— A francia forradalmár?

— Ó! Kegyed tud róla? Milyen csudálatos!

— Atyámmal sokat tanultam és olvastam, felség — felelte egyszerűen a leány.

— Kegyed nagyon érdekes nő, akar velem beszélgetni egy keveset?

— Parancsára, felség.

— Ne úgy mondja, az nagyon hidegen hangzik. Mondja hogy szívesen.

— Szívesen, felség.

A cár abbahagyta a táncot, Jósika elmozdult az oszlop mellől, no most talán visszakapja Franciskáját. Utat tört magának a táncoló párok között, hogy ott legyen a leány mellett, mihelyt az uralkodó elhagyja őt, ne maradjon egyedül a tömegben, a férfiak bámulatának, a nők irigy pillantásának kitéve.

Az emberek beszélgettek, de lopva Franciskát nézték, a táncoló párok kisebbre szabták fordulójukat, hogy minél többször suhanhassanak el mellette.

Mindenki ismerte itt egymást, az előkelőség kiváltságos világában. Ki ez az idegen leány, több vagy kevesebb, mint ők? Most nevetve beszél a cárral és amint megrázza fejét, hervadó fehér rózsaszirmok hullanak ragyogó hajából, egy oda is libbent a Sándor vállára, ő elkapta és incselkedve dobta vissza a leány hajába.

A nehéz, vörös függönyös ablak előtt állt a cár Franciskával. Jósika közel ért hozzájuk:

Na mi lesz? gondolta türelmetlenül. Sándor meglátta őt és elnevette magát:

— A kis táncosa van itt, kisasszony, irigyli kegyedet tőlem, úgy látszik, de nem adom vissza. Haragszik érte?

— Nem, felség, nekem öröm és kitüntetés, ha minél tovább lehetek felséged társaságában — mondta Franciska meghajolva.

A cárnak nem tetszett a válasz, haragosan intett kezével. Szerelemben és politikában egyaránt, a hirtelen támadt vágyak rabja volt, melyeknek teljesedéséhez makacsul, és minden szenvedélyével ragaszkodott. Rövid ideig rendesen, és szenvedélyes kívánsága épen olyan hamar lecsillapult, mint amilyen hirtelen termett nyugtalan szívében.

— Ne beszéljen velem úgy, mint egy uralkodóval — mondta határozott, de nagyon meleg hangon. — Nem akarom kényszeríteni, hogy velem legyen, nem szeretném, ha kellemetlenül érezné magát. Mondja, szívesebben táncolna a kis kapitánnyal?

— Oh, sokkal szívesebben táncolok felségeddel — felelte Franciska határozottan és ráncokba vonta majdnem összeérő, sűrű szemöldökeit.

A cár arca felderült:

— Hát nem szereti őt?

— Nem, felség.

— És ő kegyedet?

Hiszen a testvérem, akarta felelni Franciska, de aztán hirtelen undorral fordult el a hazugságtól; a cár egész lénye őszinteségre bízta. Eleinte úgy

tetszett Franciskának, mintha szeretetreméltósága csupán szerep lenne, egy előre elhatározott közvetlenség végigjátszása a ma esti bálon, de lassan eltűnt, a leereszkedésnek, feszességnek még árnyéka is és az orosz uralkodó úgy állt előtte, mint maga a mulatni vágyó fiatalság.

A cár közelebb lépett Franciskához:

— Nos, nem felel? Dehát minek is kérdem, természetes, hogy szereti kegyedet. Természetes. Ha óhajtja, kisasszony, hagyjon el engem és térjen vissza hozzám.

A leány szeme fénylett, boldog mosoly sugárzott gyerekes, puha száján:

— Elárulom felségednek a nagy titkot, ha kívánja — mondta égő arccal.

— Ha titkot akar rám bízni, kisasszony, akkor óvatosnak kell lennie, — jegyezte meg gúnyosan a cár — mert nagyon vigyáznak itt minden szóra, amit én mondok és amit nekem mondanak.

— Ki? — kérdezte Franciska és bámulva nézett szét.

A cár vállat vont:

— Nem tudom megmutatni, talán mindenki. Azt hiszi, holnap nem jelentik már Ferenc császárnak, hogy én egy...

— Egy ismeretlen polgárleánnyal táncolt a bálon — egészítette ki Franciska. — Nagyon bántja ez felségedet?

— Kisasszony, a nőnek rangja a szépsége, és kegyed a mai est királynője.

— Oh, Istenem, — nevetett Franciska — én az est királynéja? Engem Müller Franciskának hívnak, felség és egy óbudai órasmester leánya vagyok.

— No és hogy került ide, kivel van itt?

— Ez épen a titok, felség. Jósika Miklós báró hozott el, mint nővérét. Tegnap ismerkedtem meg vele. Nagyon szerettem volna a bált látni és ma megszöktem hazulról, hogy eljöhessek. Még soha-

sem voltam bálban, felség. De nem gondoltam volna, hogy ilyen szép.

— Jöjjön, üljünk le, kisasszony, aztán beszélgesünk tovább — mondta a cár és egy vörösbársony, aranydíszes pamlaghoz vezette Franciskát. A pamlag elszigetelve állt két nagy ablak között, senki sem hallhatta mit mondanak egymásnak, látni, láthatta őket az egész terem, még a mögöttük levő nagy tükörben is, de észrevétlenül közel menni hozzájuk lehetetlen volt.

Majláth gróf bosszúsan húzta össze szemöldökét, de aztán megvigasztalódva vállat vont. Ismét egy szeszély a cár részéről, semmi több. Mit is mondhatna fontosat a leánynak? Udvarol neki, úgy mint Orczy bárónőnek, mint Szentpétervárt a boltosné kedvesének, úgy mint mindenfelé a világon a nőknek, válogatás nélkül, sohasem nyugvó szenvedéllyel.

— Szóval, kegyed még sohasem volt bálban? — esudálkozott a cár.

— Soha, felség. Úgy örültem, hogy ma eljöhettek. Tegnap nálunk járt Jósika, egy órát rendelt édes atyámnál a császár számára. Ferenc császár tegnapelőtt nálunk vacsorált — csevegett tovább Franciska — vadászni volt Óbuda határában és eltört a kocsija; míg elkészült, betért hozzánk. Mi csak akkor tudtuk meg, hogy a császár, mikor már elment. Olyan kedves volt, jó és szíves.

— Én is nagyon szeretem a Lieber Papát, tudja, úgy hívom tréfából. Kiváló ember.

Franciska, ki Hardeneggre és Jósikára gondolt, elragadtatva folytatta:

— És olyan aranyosak azok is, akik körülveszik.

A cár arca hirtelen elkomorodott és egészen özsztönszerűen mondotta:

— Akik körülveszik? Nem, nem... azt már nem mondhatnám.

Franciska csodálkozva nézett rá, de nem mert kérdezni.

A cár azonban kéretlenül beszélt. Franciska olyan hűrt érintett meg lelkében, mely újabban, bár egészen halkán, úgylis egyre zsongott.

A cár különben is rossz diplomata volt. Nem tudott érzelmein uralkodni. Gyorsan pergő szavakban toltak ajkára.

— Akik körülveszik? — ismételte és tekintete merev lett, mintha önmagába nézne. Metternich? Hamis ember...

Mikor Franciska a Metternich nevet hallotta, összerezett. Szemében lángok gyúltak ki. Az a sok szín és ragyogás kápráztatta meg, melyet a bécsi udvari élet sugárzott ki messzire. Felsőhajtott:

— Szeretném látni.

A cár megdöbbenve nézett rá:

— A herceget? Ah, kegyedet is megbűvölte...

— Nem, nem, — mondotta Franciska hirtelen, mert érezte, hogy a cár tekintete hidegedik. — Nema herceg érdekel, hanem az élet, melynek központja Bécs...

— Szeretne Bécsben lenni?

— Nagyon szeretnék... ott van minden, amiről annyi éven át álmodtam...

Ebben a pillanatban elsétált előttük Jósika, nem nézett oda, dacos fejtartással, nyugodt léptekkel ment, mint a megtestesült szemrehányás. Későre járt az idő. A gyertyák fáradtan lobogtak a luszterekben, már nagyobbik részük leégett, elhullatott virágok heverték szanaszét és a viaszgyertyákról nagy, fehér foltok csepegték a padlóra. Fáradtság volt a levegőben, a mulatság holtpontra jutott, most már csak valami vad tombolásban élénkült volna bele a hangulat, de a cár jelenléte mégis zavart.

Jósika végigment a termen, aztán ismét visszatért, a tánc épen szünetelt és így még feltűnőbb lett őrjárata. A cár nevetve fordult Franciskához:

— Lássá, mennyi embernek szerez alkalmatlanságot, ha én egyszer mulatok. A kegyed kapitánya

türelmetlen, haragos, azoknak, akiknek engem meg kell figyelniök, ellopom az éjszakájukat és még adatokat sem szolgáltatok. Szegény Wolkonsky, az adjutánsom, nézze ott az oszlop mellett, — Sándor egy magas, szőke gárdatisztre mutatott, — milyen szörnyen unatkozik. De én annál jobban érzem magamat. Mondja, mikor láthatom újra?

— Nem tudom, felség.

— Hát hol lakik?

— Sehhol, felség.

— Sehhol? De hát valahova csak megy innen?

— Még nem tudom hova. Atyám házába többé vissza sohasem térhetek. Nagyon különös ember.

A cár haragos lett:

— Csak nem akar ezzel a kis kapitánnyal elmenni?

— Azt hiszem, felség, nincs más mód. Ő megígérte, hogy elvisz Bécsbe és én oda vágyom egész lelkemmel.

A cár mereven nézett Franciska arcára. Lát-szott, hogy valami gondolat érik lelkében. Ajkára halk mosoly suhant, mintha gyönyörködne a kivirágzó és gyorsan fejlődő ötletnek.

— Bécsbe vágyik? — szólalt meg hirtelen. — Értem. Én is nagyon szeretem Bécsset. Sehhol sem lehet olyan finoman mulatni. Mennyi szép nő. De a legszebb hiányzik még: Kegyed!

Franciska szeme kerekre nyílt. Mintha tekintetével is magába akarta volna szívni a cár szavait, ki hirtelen közel hajolt hozzá:

— Tudja, édes Franciska, lát bennem egyebet is, mint az uralkodót, kit türelemmel illik meghalgtatnia? Kérzi belőlem az embert is? És ezt az embert közelebb érzi szívéhez, mint a többi ezret?

Franciska hallgatott. De a lány mosoly, mely halk fényként rezdült meg ajakán, átterjedt egész arcára. Sugárzott a homloka, a szeme.

És ez a cárnak többet mondott minden szónál.

Pedig Franciska nem a nagy úrra mosolygott, hanem a felé az álmvilág felé, melynek ajtait

mind szélesebbre tárták fel előtte a cár szavai, ki izgatottan folytatta:

— Tudna értem tenni is valamit, ha ez nekem örömet szerezne?

Franciska halkan bólintott.

— Metternichet...

A cár egy pillanatra elhallgatott, mint a mámoros ember, akin, mikor szívének legrejtettebb titkait tárja fel, a józanságnak egy hús fuvallata suhan át. De Franciska szemének mélységéből valami titokzatos sötétség áradt, mely eltakarta a megfontolások hideg világosságát és a cár újra megszólalt:

— Úgy beszélek kegyeddel, mint legmeghittebb emberemmel, legjobb barátommal... Metternichet gyűlölöm...

Franciska megértően bólintott.

A cár fürkészőn vizsgálta arcát, aztán folytatta:

— Metternichet gyűlölöm... de a császárt szeretem...

A lány egy pillanatig zavartan bámult maga elé, de azán villám lövelt elő szemének mélységéből. megértette: a cár semmi olyast nem kíván tőle, amievel a császár ellen vétene. A cár csak Metternich ellen tervez valamit, személyes ellensége ellen akarja valamire felhasználni.

A zene újra felhangzott, táncolni kezdtek körülöttük, a cár felállt, gyengéden fogta meg a leány kezét:

— Táncoljunk mi is egy búcsúfordulót.

Franciska sóhajtott egyet és még a szeme is könnyes lett.

Szóval elmúlt, a bálnak vége. Istenem, mi lesz most?

Az Ezeregy éjszaka tündérmeséje az elmulás felé közeledik, jön már a hajnal, az ébredés. Rózsaszirmos ruhában, ezüstös díszben, az orosz cárral táncolt egy selymes, bársonyos, csillogó teremben. Még egy forduló, az álom eltűnik és rászakad a szürke, kijózanító reggel minden keserősége. Te-

kintete egy pillanatra találkozott Jósika hívogató pillantásával, mire szomorúan hajtotta le szép fejét.

A cár nem szólt, mert a cár gondolkozott. Mindig azzal dicsekedett, hogy magánügyeit, valamint Oroszország sorsát, teljes önállósággal intézi, ura és minisztere saját személyének, valamint birodalmának. Feltétlenül bízott ítéletében, a hirtelen döntések embere volt, utólag ugyan rendesen megbánta gyors elhatározását, de a megbánásban számára nem termett keserűség, mert amint az önvád jelentkezett, azonnal fejedelmi könnyedséggel törölte ki emlékéből a ránézve kellemetlen ügynek minden nyomát.

Az élet állandóan szállította merész tettvégya számára az áldozatokat, most Franciskát sodorta útjába az októberi szél. Mít csináljak ezzel a leánnyal? — törte fejét öfelsége. — Nem szolgáltat-hatom ki ennek a kis kapitánynak, az lehetetlen, nem engedi a lovagiasság. Azonkívül nekem is tetszik és ha már valakié úgy is lesz, legyen inkább az enyém. De hogy? Bécsbe kellene vinni valamiképen. Egy kis polgárleányt nem fog keresni senki sem. Mindenesetre nagyon szép, különös és érdekes, mint egy ritka drágakő. Megszerzem magamnak. Aztán, ha Metternich herceg meglátja... talán épen ezt a leányt szemelte ki a sors arra, hogy szépsége hatalmával megszerezsem magamnak Lengyelországot. Egy imádott nőnek még sohasem bírt ellenállni a herceg. Kitünő gondolat. Napoleont is én győztem le, én győzöm le Metternichet is. Szegény Metternich! Ez a szép gyermek valódi kincs...

Elragadtatásában úgy magához szorította Franciskát, hogy a leány ijedten kapta fel fejét.

— Ne féljen, Mademoiselle, — szólalt meg a cár, kedves, behizelgő, mély hangján, — hallgasson rám, szeretem kegyedet, igazán nagyon szeretem. Nem tudom elviselni a gondolatot, hogy ne lássam többé. Jó volna gyakran beszélgetni kegyeddal és

ha igazán szeretne Bécsbe jönni, én elvinném magammal.

Úgy adnak kézről-kézre, mint egy labdát, gondolta Franciska és szomorúan sóhajtott:

— Istenem, felség.

A cár gyengéd pillantással simogatta fehérvállú zsákmányát:

— Szegény kis madár, — mondta szeretettel — hogy remeg! No ne, ne... Nem kell félnie. Nem akarok semmi rosszat. Jót, csak jót, higyeje el. Bécsbe küldöm a barátnőmhöz, Bagration hercegnőhöz. Nagyon kedves hölgy, ő is haragszik Metternich hercegre, már nem is hívja meg estélyeire, de most majd még egyszer meg kell hívnia. Minél előbb. Én holnapután indulok innen, kegyed pedig most hajnalban és egy levelet visz a barátnőmnek, ő azonnal meghívót küld Metternichnek 29-én estére, addig én is Bécsben leszek és akkor majd elintézzük a nagy miniszter ügyeit. A herceg szíve most szabad, úgy tudom és a hercegnek vége... én mondom. Kegyed nem is tudja milyen szép. Kezünkben tartjuk Metternichet, ütött a végórája. Komoly dolog, Mademoiselle. Napoleonra is én mondtam ki a halálos ítéletet és amint legyőztem a császárt, legyőzöm a herceget is. Nos Mademoiselle, elmegy Bécsbe?

Franciska elhalványult attól, amit most hallott, az ajka félénken remegett, az arca színtelen volt, de sötét szemében nagy elhatározás égett és kemény pillantással mondta:

— Elmegyek, felség.

— Na lássa, kegyed derék kis leány. Aztán vallja be őszintén, kegyednek sem könnyű elválni tőlem. Milyen kedvesen elpirul... Sajnálom, hogy nem vihetem magammal, de az lehetetlen. Ma este mint egyszerű szerelmes ember táncoltam kegyeddel, de az úton uralkodó leszek a nép örömére. A nép örömet is szem előtt kell tartanunk. Szóval kegyed észrevétlenül távozik innen az adjutánsommal, Wolkonskyval. Férfi-ruhában fog utazni, hogy fel-

tűnést ne keltsen. Egy hű emberem majd elkíséri. Wolkonsky szerez kegyednek az ordonánc tisztentől egyenruhát és az én leveletem viszi magával, mint személyes küldöncöm. A hercegnő a Schenkenstrasse 54. szám alatt lakik, egy kis palotában, egyenesen hozzá megy és a többit aztán bízva rá.

— Értem, felség — mondta Franciska.

— Igaz, igaz, hol fog kegyed felkészülni az útra?

— A szállásomon, felség, ahol a bálra is öltöztem, Budán, egy polgárcsaládnál. Ott van néhány apróságom is, amit magamhoz vennék.

— Rendben van. Akkor most hívom Wolkonskyt, — mondta a cár és intett adjutánsának, ki azonnal nagy örömmel hagyta el unalmas őrhelyét a fehér oszlop mellett. Sándor gyorsan és halkán közölte vele parancsait, aztán karját nyújtva Franciskának, mindhárman elhagyták a báltermet.

Az ajtóban állt Jósika és könnyörögve sutogta:

— Franciskám.

A leány összereszt, de úgy tett, mintha nem hallotta volna. Neki most ezer kérdés, kétely gyötörte a lelkét és lesütött szemmel ment el a kis kapitány mellett.

— Szeretem — súgta fülébe a cár — és tudom, hogy kegyed is szeret.

Nem várt rá választ, diadalmasan nézett le a leány ragyogó pártás fejére és a magáénak érezte már. Meg volt győződve róla, hogy minden nő, kire ráveti fejedelmi pillantását, vad szenvedéllyel ragaszkodik hozzá halálig. Mert mérhetetlen volt a tömjénezés, mellyel körülvették mint uralkodót és mint férfiszépséget. Ő pedig eltúrta a hízelgésből a legnagyobb, legszemérmertlenebb adagot is, de ennek nem ostobasága, hanem szerencsés természete volt az oka. Sándor tudta, hogy hízelegnek neki, de tudta, érezte, hogy a tömjénezés a méznél is édesebb, azért szerette és hitte mindazt, amivel a hódoló szívek felékesítették.

A szomszéd terem zsúfolva volt, épen frissítőket

szolgáltak fel. Mikor a cár megjelent a küszöbön, önkénytelenül utat nyitottak neki, de mögöttük összecsaptak ismét a hullámok és mint egy nagy tengerben, úgy tűnt el Franciskával együtt a csillogó tömegben.

Jósika utánuk rohant, de mire áttörte a válaszfalat, a cár egyedül állt néhány főúr között és búcsúzott.

Majláth gróf megkönnyebbülve sóhajtott fel. A cár szeszélye nagyon megrövidítette éjszakáját és sovány zsákmányul a rendőrség számára végül is csak annyit jegyezhetett fel titkos irataiba, hogy a cár hajnalig mulatott egy ismeretlen leánnyal a pesti bálon.

Mihelyt az uralkodó távozott, a társaság is oszladozni kezdett. A fehér vállak gyors egymásutánban tűntek el a hermelines, cobolyprémes bundácskákból, sarkantyúpengéstől lett hangos az előcsarnok és kincseket érő selymes, bársonyos, csipkés, drága uszályok separték le a lépcsőről a hervadt virágokat, elvesztett hajtűket, leszakadt díszeket.

Aztán csendes lett az országház környéke, kialudtak az ünnepi fények és Jósika egyedül ballagott hazafelé a kihalt utcán, szomorúan, árván, kifosztva.

VIII. FEJEZET.

Mi történt az órával?

A bált követő reggelen kocsi állt meg Hiláriusz mester háza előtt. Ferenc császár udvari embere szállt ki a kocsiból, aki rendes hivatala szerint kamarásokat és más nagyurakat szokott meghívni a fejedelmi ünnepségekre.

Bámulva nézett szét Mayer úr, szokatlan környezetbe került, amely feszélyezte a szertartások emberét. Sehogy sem értette, hogy küldheti őt Öfelsége Óbudára egy órásmeisterhez; ez egyenesen fé-

nyes méltóságának sárbataszítását jelentette. Az aranykulcsos uraktól minden meghívás alkalmával húsz forintot szokott kapni, ezt már így rendezte a szokás. No itt ugyan nem fogja megkapni rendes díját. De el sem fogadnám, gondolta büszkén, és a kaput nyitó Náninak gögösen jelentette:

— Herr Stefan Mayer, Kammerherrnansager.

Szép, hivatalos címe nem hatotta meg Nánit. Náni szeme ki volt sírva és dühösen mormogta:

— Hát még mindig nem hagynak nyugton bennünket?

— Müller Hiláriusz mestert keresem, azért jöttem — kezdte magyarázni Mayer úr, de Náni szájába vágott:

— Jó, jó, ne beszéljen olyan sokat, jöjjön be a gazdámhoz.

— Aber so was? — mondta a megsértett császári küldönc és felháborodva követte Nánit.

Hiláriusz mester az ebédlőben ült nagy bőrszékében, a kályha mellett. Fázott, jéghideg kezét nem tudta felmelegíteni, hiába tartotta közel az izzó, pattogó fahasábokhoz. Egészen megöregedett egy nap alatt, álla még hegyesebb lett, vörös haja megfakult, megfehéredett, ritkán bölintott és szeméből kihalt minden érdeklődés. Az egyedüllét ridegsége megfagyasztotta lelkét és csak Franciska mosolya tudta volna ismét napossá tenni sorsát. Franciska, aki bemoeskolta magát az étellel, akit soha többé látni sem akar. Franciska, aki elhagyta őt, aki meghalt neki, de akit nem tud eltemetni, mert Franciska él, piros az ajka ma is, a szeme fényes, de más számára piros, más számára fényes. Ha visszajönne, ellökné magától; de hogy nem jön, elpusztul a vágytól, hogy lássa, fáradt szíve télrel van tele és nincs számára melegség sehol. Csak azt ölhetné meg, aki ellopta tőle, azt és Franciskát is. Jobb lenne, százszor jobb, ha halványan, halottan feküdnék fehér ágyán, virágokkal arany hajában, és megsirathatná nagy, tiszta fájdalommal, a halottnak kedves, szomorú, őszi, holdas éjszakákon.

— Franciska! Franciska! — szólítottá százszor minden órán, haragosan, gyöngéden, gyűlölettel, lágyan. Hogy mert valaki hozzányúlni, ki érdemli meg őt? Maga elé idézte: ártatlannak, jónak, szépségesnek, amilyen volt még tegnap is; indult, hogy érte menjen, aztán összeroskadt ismét, mert hasztalan már a bánat, mert késő a gyűlölet, az ő leánya nincs többé.

Mayer úr megjelent az ajtóban, köszönt, szertartásosan lépett kettőt az összeroskadt, barnakabátos, fázó házigazda felé, köhintett finoman, szája elé helyezve két ujját, de Hiláriusz mester nem mozdult. Ilyen még nem fordult elő Stefan Mayer tapasztalatokkal teli multjában. Persze, az embernek mindenre el kell készülnie, ha elkerül az udvar tiszta légköréből.

Szerette volna, ha az órás látja, hogy jelenik meg egy fejedelmi küldönc, de miután ez a mord férfi rá se hederített, a dologra tért:

— Hallja, uram. Ófelsége a császár nevében jelentem, hogy az óráért jöttem — mondta sértődötten, szigorú, emelt hangon.

— Az óráért? — a házigazda végre felkapta fejét.

— Úgy van, az óráért — ismételte Mayer úr.

Hiláriusz keserűen kacagott:

— Érdekes — csak ennyit mondott.

Mayer úr most már komolyan megharagudott:

— Nem értem önt, uram, ön nevet, mikor én a császár nevében beszélek, ez felségsértés — jelentette ki, teljes méltóságában kihúzva magát.

Hiláriusz fáradtan legyintett kezével:

— Ugyan hagyjon nekem békét.

A mester még mindig ült, Mayer úr előtte állt, kényelmetlenül érezte magát, őt, a szertartások emberét, zavarba hozta egy óbudai polgár neveletlensége. Egy pillanatig tanácstalanul nézett maga elé, de aztán, amint az órás mozdulatlan, egykedvű alakjára esett pillantása, saját személyének ilyen fokú semmibevétele dühbe hozta és magából kikelve kiabálni kezdett:

— Hallja, ez már sok, az órát akarom, érti, siesen, Ferenc császár Ófelsége azt kívánja, hogy személyesen nyújtsa át neki hódolatának ketyegő zálogát.

Az utolsó mondat véletlenül idetévedt szépen kigondolt beszédéből, de Mayer úr most nem élvezte, sötétlila volt a haragtól, egész finom lényre remegett és dühösen emelgette lábait.

Hiláriusz mester felállt, kiegyenesedett, közelebb lépett Mayer úrhoz és komoly, acélos, sötét pillantásával a szemébe nézett:

— Nézze uram, ne ugráljon itt és ne kiabáljon az én házamban. Nem tudom, hogy ön kicsoda, de nem is törődöm vele. Értse meg, hogy az én bánatom nagyobb a császár hatalmánál és mindennél a világon, azért nekem a római pápa se kiabáljon, mert kiabálni tudok én is, nagyobbat tudok kiáltani mint ön, uram, és csak annyit mondok, hogy óra nincs, nincs, nincs, hallja, nincs, de az audienciára elmegyek. Várjon!

És Hiláriusz mester nagy, határozott léptekkel ment a szomszéd szobába. Olyan vad, keserű szenvedély tombolt hangjában, hogy Mayer úr megrettenve lépett kettőt hátra, az ajtó felé, halálsápadtan kapaszkodott egy székbe, és úgy várta meg, míg az órás visszatér.

Három galléros sötét köpeny fedte el Hiláriusz mester ünneplő kabátját, drágaművű óraláncot vetett nyakába, aranygombos, szép ébenfabotot tartott kezében és amint rövid gesztussal az ajtóra mutatva, lenézően szólt Mayer úrnak:

— Mehetünk — ujján megcsillant gazdag foglalatú rubingyűrűje.

Ferenc császár türelmetlenül várta vissza Mayer urat. Éjjel nem tudott aludni, hosszú, kényszerű tünődése közben folyton a Hiláriusz mester óráival foglalkozott képzelete és magas koponyájában berregtek a különös gépezetek. Aztán, amint a Napoleon-óra jelent meg előtte a sötétben, elmosolyodott és hirtelen eszébe jutott, hogy vajjon mit

szólna hozzá az orosz cár, ha láthatná? Oh, hogy erre előbb nem gondolt és nem hozatta el már tegnap. No reggel mindjárt érte küldök, határozta el és előre örült a hatásnak, melyet a nagyszerű látvány fejedelmi vendégére tenni fog.

A Rákos mezején tartott nagy katonai parádén és hadi gyakorlaton is folyton erre gondolt és hazajövet meg is súgta Sándor cárnak, meg a porosz királynak, hogy valami nagy meglepetést tartogat számukra.

Azért bizony délfelé járt az idő, mikor végre bejelentették a császárnak Mayer Stefán urat és Müller Hiláriusz órásmestert.

Az uralkodó arcán élénk pir jelent meg és felvillanyozva kiáltott fel:

— Az órát is hozzák ide azonnal.

Nagy karosszékéből várakozón nézett az ajtó felé, már régen nem volt ilyen öröme. Milyen jó, hogy a mestert is iderendelte, legalább mindjárt helyrehozhatja, ha útközben valami baja történt a drága órának. Csak már jönnének! Végre zaj hallatszik! Na most kitárul a nagy szárnyasajtó, libben a függöny és két lakáj behozza a ládát...

A szárnyasajtó ki is tárult, a függöny libbent és a szobába léptek Mayer úr meg Hiláriusz mester, de a titokzatos, régvárt csomag nélkül.

— És az óra? — kérdezte türelmetlenül a császár, redőkbe vonva magas homlokát. Hosszú arca, hosszú orra csupa haragos ború volt, mert hiszen a jelenet máris nem úgy sikerült, ahogy ő fejedelmi szeszéllyel előre kiszínezte magának.

Mélységes csend volt a szobában, Mayer úr meghajolva állott az ajtóban és lopva egy pillantást vetett Hiláriusz mesterre, közben lelki szeme előtt már megjelent a bécsi rendőrségi épület, árkádjaiival, vasrácsos ablakaival, már látta, amint válon ragadja a zöldruhás, ezüstpaszományos porkoláb és hűvösre teszi ezt az embert, aki őt olyan nagyon megbántotta. No megérdemli, az már biztos!

— Az órát akarom látni — ismételte ridegen a császár.

Ekkor megmozdult Hiláriusz mester, közelebb lépett az uralkodóhoz, mereven, magasra tartott fejével indult feléje, mint megsértett alattvaló, de amint közelebb ért és arcán érezte a Ferenc tekintetét, megtört haragja, mert volt valami tisztelet parancsoló a fejedelem vézna lényében, talán épen a nyugodt egyszerűségén át kidomborodó közvetlensége ragadta meg az embereket. A császár már levetette tábornagyi egyenruháját, egyszerű sötét kabát volt rajta, fekete, magas nyakkendő, fehér mellény, úgy ült ott, minden rendjel nélkül nagy karszékében.

Hiláriusz vádló keserűséggel szívében jött fel a kihallgatásra, eltelve bánatának mindenre feljogosító nagyságával, de most a császár fáradt, csalódott pillantása megszegyenítette, mély szomorúságot érzett, hogy nem tud neki örömet szerezni, mikor pedig hatalmában állott volna. Hegyes álla körül egyszerre megenyhült a merev, kemény vonás, néhányszor bölintott, aztán hirtelen térdre vetette magát az uralkodó előtt:

— Könörgök felségednek, bocsásson meg.

— Alljon fel — mondta a császár — és feleljen, tudni akarom, hogy mi történt az órával?

— Összetörtem, felség — felelte Hiláriusz mester szaporán bólogatva, mintha súlyos óraütések kísérnék a vészes, nehéz kijelentést.

— Összetörte? Hogy merte tenni? Beszéljen.

A császár hangja rekedt volt és kemény, szigorúan intett Mayer úrnak, hogy távozzék és a megsértett finom ember csalódottan hagyta el az érdekes események színterét.

Hiláriusz mester szomorúan lógatta megfakult vörös fejét, aztán halkán, egyszerűen mondta:

— Felség, ellopták tőlem a leányomat.

Ferenc homlokán kiélesedtek a redők:

— No, no, — mondta — ismerjük az ilyesmit, bizonyosan megszökött valakivel a kisasszony.

Az órás újra bölintott:

— Lehet, felség, de azért mégis tolvaj volt, aki rábeszélte. Az a kis kamarás vitte el, akit felséged küldött ki hozzánk.

A történelmi redők még mélyebbek lettek a fejedelmi homlokon:

— Jósika szöktette meg? Legyen nyugodt, Carissime, visszakapja a leányát.

— Már késő — mormogta Hiláriusz.

— No, no — mondta megnyugtatóan a császár, mintha egy fejedelmi kézmozdulattal mindent eltörülhetne és jóvátehetne, aztán megrázta az íróasztalon levő ezüst csengetyűjét.

Egy udvari tiszt szalutálva jelent meg az ajtóban:

— Ki a szolgálattelvő kamarás? — kérdezte a császár.

— Gróf Bethlen János.

— Küldjenek azonnal Jósika Miklós báróért — parancsolta és ismét Hiláriusz mesterhez fordult:

— De ön még mindig nem mondta meg, miért törte össze az órát?

— Fájdalmamban, keserűségemben tettem, felség.

— Hallatlan merészség. Szétrombolta az én órát. Ha minden alattvalóm, akinék elszökik a leánya, összetörné valamimet, a koronám sem volna biztonságban.

Ferenc császár komolyan haragudott, keskeny válla idegesen remegett, felállt, végigment a szobán, aztán megállt Hiláriusz előtt:

— Újra meg kell csinálnia— jelentette ki határozottan. — Azt akarom, hogy minél előbb elhozza nekem az órát Bécsbe.

A mester szomorúan rázta fejét:

— Nem tudok dolgozni a leányom nélkül, felség.

— Mondtam már, hogy visszakapja a kisaszszonyt.

— Akit visszakapok, nem az én Franciskám már.

A császár legyintett kezével:

— Aber, aber... — Mária Lujzára gondolt, aki ugyancsak messziről tért meg hozzá a korzikai zsarnok karjából.

Bethlen János, a császár legszebb kamarása, megjelent az ajtóban és bejelentette Jósikát.

Hiláriusz mester arca lángvörös lett, mikor a oárót meglátta, keze ökölbe szorult, homloka gyöngyözött, szeretett volna rárohanni és összezúzni. Jósika is megdöbbsent, mindjárt tudta miről van szó és szíve hangosan dobogott, úgy állt merev tartásban a császár előtt. Ferenc közelebb intette magához, szemébe nézett és haragosan mondta:

— Pudeat Carissime. Szégyelje magát, báró. Ön az én legkegyesebb küldetésemet leányszöktetésre használja fel? Nagy szomorúságot okozott nekem, most nem kaphatom meg az órát. Mondja meg azonnal, hol van Müller Franciska kisasszony?

— Kegyelem, felség — dadogta a megrémült Jósika.

— Jó, jó, most a kérdésekre feleljen — mondta türelmetlenül a császár.

— Nem tudom, hol van a kisasszony, felség!

Hiláriusz nem bírt magán uralkodni és haragtól remegő hangon vágott közbe:

— Nem igaz.

— Tace — intette csendre a császár.

Jósika felkapta fejét:

— Esküszöm, felség, nem tudom — ismételte önérzetesen. — Katona vagyok, igazat beszélek. A kisasszony tegnap velem jött a bálra, nagyon szerette volna látni, még sohasem volt bálon.

A császár is megsajnálta Franciskát:

— Szegény — mondta szelídebben, megértő mosollyal.

A fejedelem derűje bátorságot adott Jósikának:

— Én is nagyon megsajnálтам. Zord atyja bezárva tartotta Óbudán és a kisasszony elvágott fogságából. Felséged távozása után, mint nővéremet elvittem a bálba.

— És mint nővérével is bánt vele, Carissime? — faggatta a császár.

— Mint édes testvéremmel, felség. Keblem a legtisztább érzelmekkel volt eltelve a kisasszony iránt.

Ferencet kezdte a történet érdekelni és kegyes hangon kérdezte:

— Aztán mi történt? Beszéljen el mindent őszintén.

Az uralkodó jószágával együtt tért vissza Jósika kedves merészsége és nyílt bátorsággal beszélt tovább:

— A kisasszony nagyon szép volt, a cár öfelségének is feltűnt, táncra kérte, soká keringőzött vele és én fájó szívvel láttam, mint hidegül el irántam a legbecsesebb leányzó...

A császár most már nevetett:

— Sehr gut. Na és?

— Nem sok mondanivalóm van már, felség, a kisasszony hosszan beszélgetett Sándor cár öfelségével, aztán eltűnt szemem elől. Ma reggel elmentem a szállására, Pfisterer Kristóf ötvösmesterhez, ahonnan én a bálba elvittem, de ott csak annyit tudtam meg, hogy a kisasszony hajnalban, egy utazóhintón távozott, magával vive minden bagázsiját. Ismétlem, felség, én sohasem szűnök meg, mind ő neki magának, mind a világnak nyilván bizonyítani, hogy tisztelője vagyok.

— Persze, persze, a cár — bólogatott Öfelsége, aztán Jósikához fordult: — Rendben van, ön helytelenül cselekedett, de megbocsájtunk.

A kis kapitány összetört a nagy jószág súlya alatt és zavartan, valami köszönetfélét rebegett. A császár kedvtelve nézte csinos, vitéz katonáját, aztán segítségére sietett:

— Jó, jó, most távozzék. Menjen a szobájába és gondolkozzék könnyelmű tettén. Imádkozhatik is egy keveset. Máskor pedig ne szöktesse meg a kisasszonyokat. Az ilyesmit nem szeretem.

Amint Jósika elhagyta a szobát, a császár arca ismét szigorú lett, úgy fordult Hiláriusz mesterhez:

— Én nagyon kegyes akartam lenni önhöz, de ön nem érdemli meg jóságomat; amint hallotta, a kisasszony önként távozott és én nem hozhatom vissza.

— Hiába is volna már, felség — mondta keserűen az órás. Az álla remegett és sötét, szomorú szeme könnyel telt meg.

A császárt egyszerre meghatotta az összetört ember fájdalma, megértett valamit a mérhetetlen bánatból, mely ezt a vörös, szomorú embert sujtotta és rendes, jóságos ígéretével bízatta:

— Nu, nu, wir wollens schon machen.

A következő percben azonban ismét utat tört magának fejedelmi egoizmusa és szigorúan tette hozzá:

— De az órám, az órám csinálja meg újra!

IX. FEJEZET.

Fini néni legyezője.

Hardenegg Rudolf gróf a nagynénjének zöld se-lyemfalú szobájában, a kis aranyozott íróasztal előtt ült és levelet írt Franciskának.

Amint elvégezte a császári megbizatást, rohant egyetlen rokonához, Jozefin nénihez, az apja test-véréhez, a régi világból ittfejtett öreg kisasszony-hoz. Hardenegg árva fiú volt, Fini néni-re bízta az apja a halálos ágyán és Fini tanti nagyon szerette a szép, fiatal Rudolf grófit.

Hardenegg Jozefina grófnő Mária Terézia udvar-hölgye volt, az maradt haláláig és hűségesen őrzött egy rég letűnt világot, széles, abroncsos szoknyájával, hófehér fürtös fejével, öreg szobáiban, a Grabenen. Hatalmas kovácsolt vasrácok domborodtak az egyemeletes palota ablakai előtt, erkélyét meggörcbült hátú Atlaszok tartották vállaikon

és kődíszes kapuja felett egy kopott címer szomor-
kodott.

Hidegen, gögösen húzódott meg a régi főúri ház új szomszédai között, azok éltek, beszéltek, ő hallgatott és emlékezett. Itt felejtette az élet, a magas, szimmetrikus, dísztelen, fiatal épületek között, melyeket hirtelen rótt össze könnyű anyagból a nyereségvágy. Alacsony, széles teteje alatt, nagy, szel-
lős termekben lakott fehér wuklis úrnője, míg körülötte az új házakban, melyek két emelettel feje fölé nőttek, aprók voltak a szobák, egymáshoz ragasztva sűrűn, szűk folyosók között, hogy háromszoros bért hozzon minden terület a tulajdonosuknak. Változott a világ, szűkek lettek a lakások, kicsinyek az emberi szívek és a súlyos kődíszes, szürke palota épen úgy élt itt, elfeledve a zajos, épülő Bécs közepén, mint Jozefina kisasszony széles szoknyájában, fürtös fejével, a tapadó ruhás, magas kontyú, simára fésült asszonyok között.

Fini tante úgy tűzte fel haját ma is, mint régen fésülte imádott úrnőjét, ruhái az ő ruhájának szabása után készültek, ugyanazt a bogozó kézimunkát csinálta, mellyel Mária Terézia üzte el üres óráinak unalmát, íróasztala mellett az uralkodónő képe lógott, álma felett az ő mosolya örködött és mindig előtte volt, üvegtetejű, aranyzáras dobozban, a császárnétól kapott, fehér elefántesontdíszes legyező. Néha kivette halaványkék bársony ágyából a könnyű kis jószágot, és mialatt öreg kezével ide-oda mozgatta a selyemre festett pástorleánykákat, a gitározó udvaroncot, a libbenő ámorkákat, mosolyok szálltak feléje, rég hallott szavak, egy hamvadó uralkodónő mindent meg-aranyozó jósága és Hardenegg Jozefin öreg arca a boldogságtól sugárzott, míg emlékeivel legyezte magát, sárga selymes, puha karszékében, a rácsos ablakok mögött.

Sokszor találta őt így Rudolf gróf, olyankor aztán csendesen ült le melléje és az öreg hölgy me-

sélni kezdett az ő világáról, arról a harminenégyszáz év óta meghalt és számára még ma is egyedül élő világról. Mária Terézia felkelt sírjából, ő újra öltöztette, újra felolvasott neki, újra hallgatta bölcs és kedélyes mondásait, újra megcsókolhatta hálas szeretettel azt az önző fejedelmi kezét, amely távoltartotta őt az élet boldogságától.

Mária Terézia miatt nem ment férjhez, nem akart megválni tőle, amíg élt, és nem tudott megválni, mikor már meghalt. Alig múlt el akkor még harminc éves, és ha az ember olyan gazdag és előkelő, mint ő volt, talál még imádót, nem egyet, hervadó szépsége számára, de Jozefínának senki sem kellett. Visszavonult öreg palotájának szürke falai közé és bezárkózott emlékeivel a vasrácsos ablakok mögött.

A fiatal Rudolf gróf nagyon szerette hallgatni a Fini tante meséit, de Fini néni nem volt vele megelégedve, mert ő cserében szép, szerelmes történeteket várt unokaöccsétől.

Kalandokat, csókos találkákat, mindazt, amit neki nem adott az élet, de Rudija sorsában sem akart semmi ilyesmi előfordulni és Fini néni nagyon csalódottnak érezte magát.

Végre ezen az októberi napon azzal toppant be váratlanul szőke kedvence:

— Fini néni, szerelmes vagyok.

Az öreg hölgy lehúnyta szemét, mintha első imádója vallomását várná és halkán suttogta:

— Kibe? — nem volt türelmetlenség a hangjában, sem kíváncsiság, csak boldogság, fiatal odaadás, szelid lágyság.

Rudolf gróf pedig mesélni kezdett, ajándékba adva öreg, kedves Fini néniének hirtelen ébredt, végtelen szerelmének minden szépségét. Az öreg hölgy hitt neki, elhitte, hogy a vörös daru a sors küldötte volt, a csudamadár, mely egy leány felé vezette, babonás dícsfényt vonva feje körül rozsdásan égő tollaival, elhitte, hogy Franciska szebb, különösebb, mint a többi nők, mosolya édesebb,

tekintete mélyebb és mikor Hardenegg arra kérte, hogy fogadja be házába a leányt, mert Bécsbe vágyik, mert itt szeretne élni, Fini néni megsimogatta fejét és egyszerűen mondta:

— Örvendek fiam, ha eljön hozzám, mert a te szerelmed az én szerelmem és akit te szeretsz, azt szeretem én is.

Remegett a hangja, könnyes lett a szeme, de bizalommal volt tele a lelke, mert akit a Rudija szeret, az megérdemli, hogy feléje tárja remegő két karját ő is, itt nincs ok több kérdésre, kutatásra, szégyen volna a kételkedés.

Az új házakban kicsinyek a szobák, szűk falak között alszanak az emberi szívek és nehezen nyílnak meg egy új lakó számára, de a Fini néni szíve nyílt volt és világos, mint szürke palotájában a fehér mennyezetes, tágas termek.

Rudolf gróf megcsókolta az öreg hölgyet:

— Köszönöm, Fini tante. Érte küldök még ma. Lovas hírnök viszi leveletem és kíséri őt hozzánk. Ha váltott lovakkal jön, egy hét múlva már itt lehet, — és leült a kis íróasztal mellé, hogy megírja levelét Franciskának.

Fini néni nézte őt, tekintetével simogatta szép, fiatal fejét, magas homlokát, dacos sűrű szemöldökét, puha vágású száját, amely körül majdnem leányos mosoly játszott és ő mégis tudta, hogyha megmozdulnak ezek a lágyan ívelt ajkak, hogy kimondják: most örökre szeretek, mindenkinek hinni kell, hogy igazat szólnak.

Az öreg hölgy sóhajtva vette elő selyem legyezőjét és az enyhe szellő, mely most nyomában támadt, mint fiatal, boldog szerelem simogatta ráncos arcát.

— Tisztelt Franciska kisasszony, — írta Hardenegg. — Megigérttem, hogy kiszabadítom és megtartom szavamat. Semmit sem kérek cserébe érte, ne féljen szép kisasszony. Egy nagynéném él itt Bécsben, a kedves Fini tante szívesen látja házában és szeretni fogja, mert megkértem rá, hogy na-

gyon jó legyen kegyedhez. Jöjjön hát hamar, induljon minél előbb, a hírnök, ki levelemet viszi, elintéz mndent, megbízhatik benne, jó emberem. Semmitől se tartson, bátran útra kelhet, szívem egész melegségével fogok örködni élete felett. Várom kegyedet, gyönyörű Franciska, és várja Fini néni nagy szeretetével, sok meséjével, öreg házában, a Grabenen. Majd meglátja a kedves, szürke palotát, a nagy szobákat, a sok fehér függönyt, meglátja Bécset, az ünneplő utcákat, és én ígérem, nem zavarom soha, csak akkor, ha hív, ha egy jó barátira szüksége van.

Bámulója és tisztelő szolgálja,
Hardenegg Rudolf gróf.

Fini néni is elolvasta a levelet, elolvasta kétszer is, és kedvetlenül rázta fehér fejét.

— Mi az Fini tante, nem jól írtam, nem vagy megelégedve?

— Nem fiam. Nagyon hideg ez a levél, az ember másképp beszél a szerelmével.

— Ő nem szeret engem — mondta szomorúan Hardenegg.

— Nem szeret? Eredj fiam, hát lehet téged nem szeretni?

Rudolf gróf szemében fény gyúlt:

— Talán majd fog.

Az öreg hölgy összehajtott a levelet, aztán két kezébe fogva kedves legyezőjét, fáradt szívéhez szoritotta, és gyengédséggel teli hangon, mint szent fogadást rebegte:

— Ha szeretni fog és boldoggá tesz téged, neki adom a legyezőmet.

Hardenegg megfogta a ráncos, öreg kezét és megcsókolta sokszor az elefántcsont kincs köré fonódó ujjakat.

— Fini néni, drága édes Fini néni.

— Melyik szobát adjuk neki, jó fiam? — kérdezte meleg hangján az öreg hölgy.

— Melyiket? Talán az erkélyest? Vagy talán

amelynek ablakára az udvarról nyáron ráfonódik a virágzó futórózsa? Vagy talán a kék selyem szobát, melyben a kis Mozart aludt egy éjszakán és ugyanaz a párna még az ágyban, melyen dalokkal telt copfos gyermek feje pihent valaha régen? Melyiket?

Franciska, Franciska, elvakult, bolondos Franciska, nem hallod a tanácskozást, nem érzi meg szíved egy meleg dobbanásban a rád váró, érted aggódó szeretetet? Miért nem látod a fehérhajú, letűnt idők királynéjának öltözött, finom, öreg hölgyet, amint szép kedvence karjába fűzve karját, szobát keresnek számodra? Hol jársz Franciska nyugtalan, dobogó szívű, remegő leány, te? Miért nem jössz ide, miért nem teszed kezéd annak a férfinak erős kezébe, aki meghatva lépi át a neked szánt szoba öreg küszöbét? . . .

— Igen, igen, ez lesz a legszebb a sárga szalon mellett, a kékfalú hálószoba, — határozta el Fini néni. — Hát te mit gondolsz édes fiam?

Hardenegg nem felelt, csak némán bólintott, aztán megindultan tárta ki az aranydíszes, nehéz, fehér ajtót és beléptek a Mozart-szobába.

Égszínű falak között, ezüst szálakkal átszőtt, fehér selyemmel bevont, rokokó bútorok álltak és a mennyezetes, széles ágy fölött szárnyas ámorok tartották a fehér csipkés, kék függönyöket.

— Tetszik? — kérdezte Fini néni.

— Nagyon — felelte Hardenegg.

— Ilyen volt a Mária Antoinette szobája a Burgban — magyarázta az öreg grófnő. — Nagyon szerette a kék színt a szegény Tonerl.

Aranyos hárfa állt a szoba sarkában, a fiatal ember közelebb ment a régi hangszerhez, megpendített egy húrt óvatosan, és a mély hangra megrezdült a néma levegő. Aztán az ablakhoz lépett, kitárta egészen és fényre, világosságra ébredtek az emlékek között álmodó, fehér bútorok.

— Majd meglátod milyen szép lesz, ha virágokat

rakunk az ablakra, apróságot az asztalokra, — szólt meg Fini néni.

Milyen szép lesz, ha itt fog lakni ő, ha fehér keze megpihen a bútorokon és aranyos fejét lehajtja a virágok közé, gondolta Hardenegg.

Szép lesz, nagyon szép. Minden percüknek ez volt a gondja. Fini néni ezer, apró, leányoknak tetsző, holmival rakott meg minden sarkot. Gitárt kötött a falra, kézimunkát tett a kis asztalra, sok-sok vázát a polcokra, könyvet és ezer csecse-be-csét.

Csak már jönne! Hardenegg számolta az órákat. Most Hainburgba ért a hírnök, Pozsonyba, már elhagyta a Csallóközt, másnap már a Bécsi úton lovagol, két nap alatt Óbudán lehet és ha Franciska igyekszik, már négy, öt nap mulva megjöhethet. El kell hát készülni mindennel, a cserepeket fel kell ékesíteni, a díszes kalitkába kis kanárit kell szerezni, hogy öröme, társa legyen az idegenben.

Gondoskodó jósággal beszéltek csak róla az öreg házban, megteltek nevével a régi szobák és hogy sejthette volna Hardenegg, hogy mikor az első őszirózsával rakta tele a fiókos szekrénykén álló hatalmas vázát, szívének szerelme fáradtan és az ő személyétől messzeszakadt reményekkel közeledik Bécs felé.

X. FEJEZET.

A rózsaszínű vendégszoba.

Hainburgban, az osztrák határon, Franciska elvált kísérelésétől, a cár ordonánc tisztje visszatért Pozsonyba, hogy ott várja meg felséges urát és Franciska egyedül folytatta útját a tőle kapott egyenruhában, az ő útlevelel, az ő neve alatt, mint Samarin Péter, az orosz cár személyes küldönce.

Alkonyodott már, mikor Bécs felé közeledett. Külön postán utazott, váltott lovakkal, de az út mégis tovább tartott, mint a cár gondolta volna.

Hét órát ütöttek már Bécs toronyórái és az esti szél lágyan ringatva hozta feléjük a biztató hangokat, mikor végre a Dunához értek.

A postakocsis kürtjébe fujt, a lovak új kedvre kaptak és a nehéz jármű egy végtelenül hosszú fahídra dőcögött. A hídon túl már házak várták őket a szürkületben, a lovak megálltak, a város határában voltak. Egy hatalmas termetű, nagy kabátos ember lépett a kocsihoz és háromszögletű kalapos fejét, nagy orrát bedugva az ablakon, udvarias hangon a passzust kérte.

Franciska kicsit ijedten nyújtotta át Samarin Péter útlevelét, de a császárváros külső őre nem igen vizsgálta meg az írást alaposabban és csak az iránt érdeklődött, hogy hol szándékozik a tiszt úr lakni? Persze ez volt az, amit a tiszt úr legkevésbé tudott, de a kocsiablakon bebólogató nagy kalap ez irányban is megnyugtatta. Nem baj, ha még nem döntött, majd kisül holnap, úgyis jelentkeznie kell a rendőrségen és egy nyomtatott lapot adott át Franciskának, mely német, francia és olasz nyelven figyelmeztette erre a kötelességére, aztán a kalap és a hatalmas orr visszavonultak és ő folytathatta útját.

A postakocsis is büszkébben, egyenesebben ült már a bakon, fekete hajtókás, ezüst zsinóros, fehér gombos, vörös kabátjában. Hetykén hátra csapta magastetejű, kerek kalapját, melyen vidáman lengett a sárgafekete tollbokréta és szüntelenül fujta postakürtjét, míg végighajtott a már kivilágított külvároson.

A házak előtt lámpák égtek, a kapuk előtt, a padokon polgárok beszéltek meg a kongresszus újabb eseményeit, az érdekes híreket, melyek hozzájuk is eljutottak.

Szemben már látszott a Szent István templom tornya, Bécs legnagyobb nevezetessége, minden

igazi bécsi ember büszkesége, életének centruma. A császárváros lakói ehhez a karsú toronyhoz ragaszkodnak legjobban a világon, hozzáfűzik hasonlataikat, példabeszédeiket, gondolataikat s úgy vágnak utána haza az idegenből, mint a svájci ember az Alpések után.

A Wien folyó hídján is átrobogott a postakocsi. Feljött a hold s a zöld gyepes Glacín túl, a belvárost körülvevő sáncok hídjá világított feléjük.

A híd két végén és a Stubentor bejáratánál, fehér egyenruhás hatalmas gránátosok álltak őrt. Régi várfalba vágott, tizenkét kapu vezetett Bécs belvárosába, melyek egyikén át, a szürke boltívek alatt, Franciska berobogott egy zajos utcába, a Wollzeilera.

Az utcán élénk volt a forgalom, az esti órában is, különösen a Szent István-tér felé, ott már alig tudott a kocsi továbbhaladni, a Kärtnerstrasséból széles hullámokban özönlött az emberi áradat és bábeli zürzavarban, Európa minden nemzetének nyelve felhangzott a tömegből.

A régi pátriarkális Bécs képét teljesen megváltoztatta a kongresszus. Nemrégiben még úgy öltözöttek ott az asszonyok, mint Franciaországban a forradalom előtt, az udvarnál úgy ünnepeltek, amint a szigorú spanyol etikett jogára alatt Mária Terézia, a jó Grosi, egyszerű szigorral örökben hagyta gyermekeinek, Haydn- és Mozart-melódiákkal voltak tele a szívek, mikor egyszerre elöntötte a város régi utcáit, császárok, királyok, hercegek és több mint százezer idegen képeiben, az új eszmék, új divat, új dallamok nagyvilági áradata.

Az öreg Bécs hamar beleszokott szerepébe, a világ centruma lett és mint egy szerény, eddig meg nem látott egyszerű nő, boldogan hagyta, hogy egy nem várt csoda királynévá öltöztesse.

Mennyi minden is nem történt az utolsó év alatt. A szövetkezett Európa megnyerte Lipcsénél Napoleon ellen a népek csatáját és Párisig vonultak a

győztes csapatok. Napoleon lemondott és Elba szigetén harcolt multjának emlékeivel, nyugtalan szívében ébredő új tervekkel, új reményekkel. XVIII. Lajos elfoglalta helyét a Tuileriákban és megint divatba jött régi emberektől körülvéve, bársonycsizmáival taposott az elvérző Franciaországon. A híres vieille-garde, a győzhetetlen császár vitézei, csendes, makacs meggyőződéssel várták vissza Napóleont és egy szókefűrtű kis fiúról álmodoztak, akit a hűtlen Mária Lujza ellopott, hogy messze vigye tőlük Schönbrunnba.

Bécsben összeült a kongresszus és mialatt lakomázott, táncolt, szánkázott, szeretett, minden fényes gomblyukban ott díszlett az ágyú-kereszt, a nagyszerű felírással: „Europa libertate asserta grati Princeps te Patria“.

A fiatal béke ujjongó boldogsága magasztos jelszavakkal ékesítette fel a mulatságok eldorádóját, glóriát fonva a tanácskozó fejedelmek homloka köré. Európa társadalmi rendjének helyreállítása, megoldatlan politikai kérdések elintézése, a béke állandósítása: ezek voltak a nagyszerű jelszavak, melyek alatt a győzők marakodva osztozkodtak a legyőzött Napoleontól elragadott területeken.

Sándor cár a Napoleon teremtette varsói hercegséget akarta, mint fennhatósága alá tartozó lengyel királyságot, a poroszok Szászországot szeretnék volna, melynek uralkodója, mint Napoleon szövetségese, hadifogolyként került Berlinbe, a lipcei csata után.

Két szomszédjának ilyen elhatalmasodását Ausztria nem engedhette meg, makacs ellenállását Metternich Kelemen herceg képviselte a tárgyalásokon, hónapokig tartó viszálykodások közepette, mikor az ünnepélyeken mulató jóbarátok egyszerre titkos ellenségekké lettek.

Mindebből a haragból, gyűlölködésből semmi sem látszott a városon, lappangva bújkált csak fényes álarcok alatt, asszonyi mosolyok mögé rejtve.

De azért ott volt mindig mindenütt, társaságban, színházban, az utcákon és most orosz tiszti egyenruhában, egy postakocsi mélyén húzódott meg, lépésben törve útat magának az örvendő tömegén keresztül. Mindúntalan meg kellett állnia a nehéz járműnek, a kocsis beszédbe is elegyedett és Franciska hallhatta, hogy Ferenc császár már Bécsbe ért, Bruckon és Parndorfon át, a porosz király is megjött, Sándor cárt pedig minden percben várják.

Franciska kihajolt a kocsiablakon:

— Siessünk, siessünk, gyorsan a Metternich herceg palotájához! — mondta izgatottan könyörögve.

Megijedt a gondolattól, hogy a cár nyomában jár, utóléri, pedig ő nem akart találkozni vele. Nagy elhatározás ébredt a Franciska szívében. Akkor kezdett benne érlelődni, mikor az úton eszébe jutottak a cár habozó szavai: Metternichet gyűlölöm... de a császárt nem...

Ezek a szavak, mikor először ütötték meg fülét, zavarba hozták, majd megnyugtatták. De mikor az úton újra felcsendültek emlékezetében, egy kérdés tolakodott elő mögülök: Mért tartotta a cár szükségesnek annak hangsúlyozását, hogy nem a császár ellen irányulnak tervei? Talán önmaga előtt akarta leplezni a teljes igazságot, talán csak ő előtte. Hogy megnyugtassa, kedvét ne szegje... Hát legyőzheti-e Metternichet anélkül, hogy Ferenc császárt is ne érje vereség? Nem a császár politikáját képviseli-e a hatalmas külügyminiszter? Ha ő, Franciska, Metternich politikájának megbuktatására nyújt segédkezet, Ferenc ellen is vétkezik. És egyszerre maga előtt látta a szürkeköpenyeges, jóságos császárt. Egészen ellágyult... Nem, nem... nem szabad neki fájdalmat okozni...

Mikorára kocsija a dunai hídon robogott át, elhatározása teljesen megérett! Legalább így magyarázta meg sajátmagának és így hitte el a hosszú út alatt, míg jövőjének lehetőségén törte fejét. Alapjában véve nem volt más célja, mint mene-

külni a cár elől. Nem azért szökött meg hazulról, nem azért hagyta el apját, leküzdve minden lelkiismeretfurdalást és kínzó önvádat, hogy egy férfinak karjába dobja magát, akit nem szeret, még ha maga a minden oroszok uralkodója is az a férfi. Megalkudni, megalkudhatott volna az étellel Óbudán is és várhatott volna Hardenegg Rudolf grófra, hiszen hűséges ígéretének zálogát, a vörös darut, ott viselte keblén az orosz uniformis alatt. Azonban minden szépséget ígérő álmainak nem volt elég a remény, hogy Hardenegg grófné lehet belőle, vágyait nem töltötte be a cár szerelme sem. Mint a kettő üzlet, amelyért fizetni kell, de ő nem kívánt semmi pozitív értéket, nem volt nagyra-vágyó ábrándjaiban, ő valamit akart, maga sem tudta mit, úgy mint minden fiatal leány, csak nála százszorozva buján nőttek, fejlődtek az álmok, mert semmit sem tudott az élet korlátairól és nem fékezte vágyát élelemény, vagy tapasztalás.

Eddig szenvedélyes ábrándjait a Napoleon nevén szólította, hitte, hogy fanatikus szolgálattal tudna ragaszkodni hozzá és kész volna meghalni is a császár egy szavára. Ez szent meggyőződésévé vált, nem kételkedett benne egyetlen percre sem, pedig mégis tévedett, mert ha okos és bátor is volt mint egy férfi, azért mégis nő maradt. Nagy eszmék nem lelkesítették, politikai meggyőződésre képtelen lett volna, és a világtörténeti események központjába magát állította. Ezt nem tudta Franciska, ő azt hitte, hogy komoly megfontolással intézi sor-sát, miközben csupán asszonyi kívánsága, vágya vezette lépteit. Magas politikai magyarázatot keresett és talált utolsó tette számára is és épen ezért egy percig sem törte fejét azon, hogy tulajdonképpen hűtlenül cserben hagyta Hardenegget, elszökött Jósika elől és megszegte a cárnak adott szavát.

Néhány napja még alig ismert férfiakat, ma már természetesnek találta, hogy játszva segítsék tovább. Mindenik egy-egy lépcsőfok, mely feljebb

viszi, de megállnia nem szabad egyen sem, mert még nem jött el a megpihenés órája. Hardenegg, Jósika, a cár és most talán Metternich?! Mit hoz még a jövő?

Keskeny utcákon át, régi, finom kis paloták között a Burghoz ért a Franciska kocsija. Ott, a birodalmi kancellária első emeletén lakott Metternich Kelemen herceg.

Csak gyorsan, gyorsan, ez volt Franciska jelzava, de a mindenható kancellárhoz bejutni nem könnyű dolog.

— Ó hercegsége este senkit sem fogad — válaszolta Franciska kérdésére a komornyik, mikor végre eljutott a nagy úr lakosztályáig.

— Nekem okvetetlenül beszélnem kell vele — ismételte a leány.

— Lehetetlen, majd holnap délelőtt.

— Rendkívül fontos híreket hoztam a kegyelmes hercegnek — jelentette ki büszkén Franciska.

A komornyik elmosolyodott:

— Hadnagy úr, ilyen ürügy alatt mindennap legalább tizen igyekeznek bejutni a kegyelmes herceghez.

— Akkor kénytelen leszek a császárhoz menni.

Metternich finom szolgája gúnyosan mérte végig a kis orosz tisztet:

— Ezt a fenyegetést is ismerjük már, de Öfelségéhez sem olyan könnyű a bejárás.

— Öfelsége mindig fogadja azokat, akik fontos okból jönnek hozzá — felelte meggyőződéssel Franciska.

A komornyik vállat vont:

— Lehet, nem tudom. A herceg nem fogad, az bizonyos. A herceg öltözik ilyenkor, nem szabad zavarni, egész napunk az államügyeké, az este a miénk — jelentette ki önérzettel.

Egy pillanatig tanácstalanul állt Franciska, de aztán bátran kapta fel fejét. A cár rejtélyes kijelentései alapján, teljes joggal, fontosabbnak hitte Metternichre nézve a nála lévő levelet, mint ami-

lyen valójában volt. Azért határozott, parancsoló hangon mondta:

— Nekem a herceg érdekében beszélnem kell vele azonnal. Becsületszavamra mondom, az ő személyéről van szó, veszélyben van és én megmenthetem.

A komornyik, a nagy emberismerő, úgy érezte, hogy igazat szól az orosz tisztt:

— Jól van, bejelentem a hadnagy úr felelősségére — felelte és indult az ajtó felé, de azt abban a pillanatban Metternich Kelemen herceg előtt tárta ki egy csattoscipős inas.

— A kegyelmes herceg!

Metternich indulásra készen állt a küszöbön. A nők híres kedvencét legszebb férfikorában látta Franciska, karcsú, majdnem száraz alakja megnyerő volt és tekintélyes. Gándör, akkor még sűrű, hullámos haját, mélyen befésülte homlokába és a könnyű fürtök játszva lepték el okos fejét, melyben egymást űzte a ravasz gondolatok tömege.

A herceg, aki Ferenc császárhoz sietett, hímzett udvari öltözetet viselt, egyenes, hosszú tört az oldalán, mellén a csillagok és kereszttek tömegét és amint fehér tollakkal szegélyezett kalapját hóna alatt tartva, ott állt a vörös bársonyfüggönyös ajtóban, végtelen előkelőség ömlött el finom, síma lényén.

Franciska tágranyilt szemmel bámult rá, ijedten kísérelte meg a tisztelgést, de az annyira nem sikerült, hogy a herceg elmosolyodott, mire viszont a leány elpirult és egyszerre nagyon szégyelte magát a férfiruhában. Pedig jól illett nyúlánk termetére, csak épen a csizmája volt túlon túl nagy, a sapkájához emelt keze meg túlon túl kicsiny és épen azon a csizmán, meg azon a kezen pihent meg a herceg mélyrelátó tekintete. Szegény Franciska egy szót se tudott szólni, a komornyik megdöbbenve bámult rá, de miután az idegen beszédes határozottságának utolsó nyoma is tovatűnt, belátta,

hogy neki kell helyette szólania és kicsit bizonytalan hangon kezdte magyarázni:

— A hadnagy úr fontos híreket hozott. Hercegséged személye, állítása szerint, veszélyben forog és ő megmentheti, azért bátorkodtam...

— Rendben van, — mondta Metternich, előbb intett a komornyiknak, hogy távozzék, aztán közelebb lépve Franciskához, halk nyomatékkal kérdezte: — Mit kíván tőlem, kisasszony?

Franciska összerezsent, ajkába harapott és nem felelt.

A herceg hozzáhajolt és mosolyogva folytatta:

— Orosz tiszti ruhában még sohasem igyekeztek bejutni hozzám a hölgyek, az eset valóban érdekes, de, sajnos, kalandok számára nincs időm.

Gúnyosan mondta, síma lénye csupa lenézés volt, udvariassága mosolygó megvetés és félig lehányt szeméből várakozón leste, hogyan semmisül meg teljesen a leány.

Franciskának arcát lángaborította a haragos szégyen, megértette a herceget és büszkén kapta fel fejét:

— Ismétlem, fontos híreket hoztam és ha meghallgat hercegséged, saját érdekében teszi. Legjobban szeretném, ha elfeledné, hogy nő vagyok.

A kancellár megdöbbsent, két ujja közé fogta símára borotvált állát és csak annyit mondott:

— Ah úgy — aztán ajtót nyitva, bebecsájtotta Franciskát a dolgozószobájába.

— Foglaljon helyet, kisasszony.

Franciska riadtan nézett szét a nehéz függönyös szobában, most már legjobban szeretett volna elszaladni. Síma, fekete empire-bútorok között állt, milyeneket eddig még nem is látott, mert Franciaországból hozta őket a divat szeszélye nemrégiben. Arany veretek díszítették az íróasztalt és a székeket. Zöld bársonyüléssel alacsony kerevetek álltak a fekete faoszlopos ablakok között és körül a szobában mindenfelé. A fal sötétzöld selyemmel volt bevonva és ebből a nehéz, mély, egységes színelü-

letből élesen vált ki a kancellár szép, kemény, arcéle.

— No üljön le, — bízatta Metternich a leányt — ne féljen tőlem, igen kíváncsi vagyok a személyemet illető, fontos hírekre.

A herceg hangja még mindig gúnyos volt, de épen bántó kételkedése adta vissza Franciska teljes bátorságát.

— Budáról jöttem — kezdte magyarázni összevont szemöldökkel és most már nyugodt hangon. — Müller Franciskának hívnak, most mellékes, mi módon, eljutottam az országházba, a nagy bálra, ott őfelsége, az orosz cár soká táncolt és hosszan beszélgetett velem. Hercegségedről is szó volt.

— Nem sok jót hallhatott rólam — jegyezte meg Metternich.

Franciska elmosolyodott:

— Valóban nem, sőt őfelsége olyanforma kijelentéseket tett, melyek gondolkozóba ejtettek, megijesztettek. Felszólított, hogy egy levelet hozzak el Bécsbe, Bagration hercegnőnek. Az úton sokáig töprengtem és végre az a meggyőződés érlelődött meg bennem, hogy mint uralkodómnak hű alattvalója, csak akkor teljesítem kötelességemet, ha ezt a levelet hercegségednek adom át. Ezzel kivette belső zsebéből a cár levelét és átnyújtotta Metternichnek. A herceg elkomolyodott egy pillanatra, egész sereg megjegyzés tódult ajkára, de mint az önfegyelmzés nagy mestere: hallgatott. Percekig forgatta ujjai között a fejedelmi levelet, nem sietett elolvasásával és hosszas gondolkozás után csak annyit jegyzett meg:

— Kegyed valóban bátor hölgy, kisasszony. Kérem, nem ismételné, amiket a cár mondott kegyednek?

Franciska kicsit zavarba jött:

— Igazán elmondjam? — kérdezte.

A kancellár szája köré mély vágásokat rajzolt a fölényes gúny:

— Nem személyemre vonatkozó véleményére vagyok kíváncsi, azt úgyis tudom, gonosz vagyok,

ravasz, rosszindulatú, és ő gyűlöl. Ófelsége nagyon naív, már sok szép hölgygel adatta tudtomra, hogy mit gondol felőlem. Csak újabb terveire volnék kíváncsi, kisasszony.

— Azt hiszem, a levélből értesülni fog hercegséged, nekem őfelsége semmit sem árult el, annyit mondott csupán, hogy ha le tudta győzni Napoleont, le fogja győzni Metternichet is.

A kancellár hangosan kacagott egyet:

— Hát nem naív? Istenem, ha nem lenne olyan kedves, az ember még bosszankodhatnék is. Engedelmével, kisasszony, most elolvasom a levelet.

A hercegen nyoma sem látszott az idegességnek, korlátlanul tudott uralkodni magán, a „nagy ámitó“ egész valójában állt ott Franciska előtt, de az ő asszonyszeme elsősorban azt látta, hogy a hatalmas diplomata milyen csinos férfi.

Határozottan olaszos volt az arcéle, végén megörbült orra, kicsit kiugró, hegyes álla Dél-Itália fiaira emlékeztetett, de világos arcszíne letompította ezt a benyomást. Milyen jól illett csontos, ideges kezébe a cári levél, milyen egykedvű vonás játszott ajka körül, míg olvasta. Keményvonalú szája is volt talán a legegényebb arcában; lenéző, gúnyosan vibráló mosolya: a hatalom, mellyel megadásra bírta a nőket.

Amint a levél végére ért, néhány pillanatig figyelmesen nézte Franciskát, mintha keresne valamit, de nincs kiábrándítóbb a szerelemben, mint az előre feltett szándék és senki sem abba szeret bele, akire rámutatnak: ő fog tetszeni neked. Nem is volt ma igazán szép Franciska, csak sötét parókat kaphatott hirtelenében és az alá kellett rejtenie aranyos haját.

Metternich fejét rázta vizsgálódására válaszul, aztán halkán, ridegen mondta:

— Tehát kegyednek kellett volna hatalmába kerítenie engem? Érdekes. Bocsánat, de azt hiszem, a cár túlbecsülte kisasszony és kegyed is nagyobb-

nak látta az engem fenyegető veszélyt, mint amilyen.

— Nem értem — felelte Franciska.

— Mindegy, nem fontos, kegyed szolgálatot akart tenni nekem, és én hálás vagyok érte, a többi mellékes.

Franciska felállt, a herceg gúnyolódása bántotta és határozottan jelentette ki:

— Én tudni szeretném, hogy mi van a levélben.

Metternich kiterítette a császári kéziratot az asztalra és míg nesztelenül simogatta, nyugodtan jegyezte meg:

— Nem kell haragudnia, a levél rendelkezésére áll, kegyedet illeti, de én épen a kegyed érdekében szerettem volna eltitkolni tartalmát. Ha azonban kívánja... Parancsoljon, kisasszony — és átnyújtotta az írást Franciskának.

Néhány sor volt csupán, egy pillanat alatt végigfutott rajta Franciska, aztán keze ökölbe szorult, szemét pedig tehetetlen haragjában könnyek lepték el és szaggatott mondatokban tört magának utat méltatlankodása:

— Hogy én meghódítsam hercegségedet? ... A cár terveit szolgáljam... nagyon szégyenlem a dolgot... esküszöm, nem tudtam miről van szó... öfelsége kijelentette, hogy hercegségednek vége, hogy még 29-én este vége... közben ismételte, hogy szép vagyok, de már többször mondta azon az estén... nem értettem az összefüggést, azt hittem, fontos híreket hozok, de hogy én... hogy így...

— Úgy-e mondtam, kisasszony, hogy ne olvassa el a levelet? — mosolygott a herceg.

Franciska arca lángban égett:

— Istenem, jobb ha tudom, mégis jobb, a cár...

Metternich szavába vágott:

— Ne szidja a cárt, semmi rosszat egy uralkodóról itt nálam, az én házamban. Különben is higgye el, kisasszony, a cár elragadó férfiú, mindenki rabja lesz varázsának, aki közelébe kerül, csak valami hiányzik nála, valami, nem tudom megmondani

mi és talán bajos is lenne meghatározni. De hagyjuk ezt, kisasszony, kegyed nekem szolgálatot akart tenni, mindenesetre tett is, kiszolgáltatta nekem öfelségét és egy apró diadalhoz juttatott. Köszönöm kegyednek, jó volt hozzám és önfeláldozó, mondja meg, mit tehetek kegyedért cserében azért, amit értem tett?

Franciskát a herceg önelégült, fölényes szavai bántották, közelebb lépett hozzá és ráemelve nagy, sötét szemét, dacosan felelte:

— Amit tettem, nem hercegségedért tettem, a közügyért és magamért tettem. A cár kitüntetett kegyeivel és Bécsbe küldött, én pedig jöttem, mert szabadulni akartam Óbudáról, ahol elzárva éltem atyámmal. Látni kívántam a nagy világot. Ferenc császár multkor nálunk vacsorált...

Metternich meglepetten szólt közbe:

— Hardenegg gróf említette. Hát kegyed az órási leánya?

— Én vagyok — felelte Franciska.

A herceg elgondolkozott, hosszú, sovány ujjával dobolt az asztalon, hol a leányt nézte, hol a cár levelét és ezer tervet forgatott fejében, míg egyszerűen kérdezte:

— Nos és most mi a további terve, kisasszony?

— Nem tudom, egyedül állok a világon, senkim sincs.

— Persze, a cár kegyeit most már eljátszotta, — gúnyolódott Metternich — pedig nagyon tetszett öfelségének.

— Már többek kegyét eljátszottam néhány nap alatt — mondta derüsen Franciska.

— És miért tette azt?

— Mert nem bíztam azokban, akik elhalmoztak jóságukkal.

— Hát bennem meg tudna bízni, mit gondol?

— Föltétlenül.

— Köszönöm, de miért érdemeltem meg ezt a kegyet?

— Mert nem tetszem hercegségednek.

A mindenható kancellár nevetni kezdett:

— Kedves. És én méltó is leszek bizalmára, meglátja, az ellenséges orosz táborból menekült hozzám és illő fogadtatásban fog részesülni, kis reneget! Büszke, önérzetes, bátor...

Hirtelen elhallgatott, a többit csak hozzágondolta, aztán csengetett a komornyiknak.

A bizalmi férfi rendes, semmitmondó arcával jelent meg a küszöbön, de belsejét égette a kíváncsiság, a beszélgetés hosszú volt, titokzatos és alig várta, hogy fellebbenjen számára legalább valamicskét a rejtélyek függőnye.

— Johann, — rendelkezett a herceg — a rózsaszín vendégszobát hozasd rendbe a kisasszony számára, és kéretem Mária hercegnőt, hogy fáradjon ide.

Johann meghajolt és teljesen belekábulva a boynodalmakba, sietett teljesíteni a herceg parancsát.

Metternich egész közel lépett Franciskához és most hódító, hízelgő jószággal volt tele világoskék szeme, amint megfogta a leány kezét:

— Ideje, hogy kezet szorítsunk; a leányom, Mária, gondoskodni fog kegyedről, nekem mennem kell az udvarhoz és most még csak egy kérésem van — mondta hirtelen melegséggel a hangjában, még mindig fogva tartva a leány kezét. — A cár a haját említette mint csudahálót, melyben menthetetlenül fogva tart majd engem örökre. Nem mutatná meg az igazi haját, kisasszony?

Franciska megrettenve húzta ki kezét a gyengéd szorításból és zavarában parókájához kapott:

— Nem, nem, most nem...

A herceg kiegyenesedett, melegsége eltűnt és gúnyosan jegyezte meg:

— Igaza van, kisasszony, rejtegesse csak szépségét, túlságos diadal is volna a cárnak, ha mégis igaza találna lenni.

XI. FEJEZET.

Egy éjszaka Bécsben, anno 1814.

— Igazán Auróra, ilyen jól még sohasem mulattam.

Bagration Katarina hercegnő nem bírt magához térni a nevetéstől, remegett bele, még könnye is kicsordult és sárga fátýolszövetbe burkolt apró alakja úgy libegett ide-oda, nagy, fényes padlójú fogadótermében, mint az éjszakának gyertyavilágban kinyílt legszebb tearózsája.

Társalkodónője és barátnője, Marassé grófné, mosolyogva nézte a hercegnőt:

— Ugyan Katinka csillapodjál, egészen felhevülsz és vendégeid azonnal itt lesznek. — Aztán felvett az asztalról egy rajzlapot és kezdte összehengeríteni.

— Ne, ne még Róra, — kérte Katarina — add ide, hogy nézzem meg még egyszer.

— Milyen gyerek vagy, — mondta a grófné — de ha annyira érdekel, jól nézd meg, mert még ma este vissza kell küldenem.

— Kinek? — kérdezte a hercegnő és kiterítette a lapot egy asztalkára.

— Nem árulhatom el, titok.

— Ki rajzolta?

— Nem tudom.

— Különben is mindegy, elég az, hogy pompás — mondta Katarina, finom könnyű mutatóujjával a rajzra bökve. — Nézd a cárt. Nem pompás karikatúra? Most már egész életemben így fogom látni a kedves Sándorkát. Porosz királyunk talán még kitünőbb, mintha nyársat nyelt volna. Szeretném kiszegezni a falra, a nagy tükör helyébe, hogy ma este egyszer láthassák magukat igazán, ez olyan lenne, mintha nemcsak külsejük, hanem minden gyengéjével eszük, belső lényük is megje-

lennék előttük. Tegyük meg, Róra. — És a kis hercegnő tapsolva szaladt barátnőjéhez.

A hervadó grófné megsimogatta nevető, égő arcát:

— Bolondos vagy, Katinka. Ilyesmi csak neked jut eszedbe, jobb lesz, ha rendbe szeded magad, hajad már túlságosan homlokodba hull és túlságosan piros vagy, nem illik egy hercegnőhöz — mondta intő hangon. Magamagával már egyáltalában nem törődött, mint a vénülő szép nők, akiket, miután túléltek ifjúságuk elmúlását, többé semmi sem zavarhat ki nyugalmaikból.

A hercegnő a tükörhöz szaladt, társalkodónője pedig most már igazán összegöngyölítette a rajzot, mely a hat Bécsben levő uralkodó képét ábrázolta. Mindegyiket szűkszavú felírással jellemezte az ismeretlen rajzoló:

Sándor cár: „Mindenkiért szeret.“

Frigyes Vilmos: „Mindenkiért gondolkozik.“

A dán király: „Mindenkiért beszél.“

A bajor király: „Mindenkiért iszik.“

A württembergi: „Mindenkiért eszik.“

Ferenc császár: „Mindenkiért fizet.“

Katarina még mindig haját igazgatva, nevetve jegyezte meg:

— Róra, én meg nem állom, el kell mondanom a cárnak.

— Katinka, arról szó sem lehet. Tudod, mit ígértél. — A grófné szigorú lett.

— Jó, jó, nem kell mindjárt haragudnod. Beláthatod magad is, hogy jobb lenne, ha a kongresszus főszereplői ismernék magukat és egymást. Nagyon gyengén játszanak. Az egész kongresszus egy rossz darab és a végén úgyis kifütyölik őket. Ezt is megmondom a cárnak. De addig is halljam ítéletedet, elég szép vagyok megint?

— Nagyon szép, — felelte meggyőződéssel a grófné, inkább fáradt egykedvűséggel, mint irigységgel nézve barátnőjét és úrnőjét.

Szép is volt a kis hercegnő, vidám, szabad madár. A férje, mint valami csúnya kellemetlenség, úgy tűnt el életéből nemrégiben. Orosz generális volt, Napoleon ellen harcolt és elesett, talán igazán csak azért, mert így végre egyszer sikerült kivívnia imádott felesége tetszését. Katarina pedig szállt ágról-ágra továbbra is, épen úgy, mint azelőtt. Az orosz császári családdal rokonságban állt, az ő érdekeit szolgálta, mint bársonyos kezű titkos intrikus, mint a legragyogóbb szemű, legügyesebb kém, aki szép, fényes éjszakai találkákon súgta Sándor cár fülébe újabb tapasztalatait.

Kocsi állt meg a ház előtt és a hercegnő az ablakhoz szaladt:

— Ki jön? — kérdezte Auróra grófné.

Katarina keze ökölbe szorult:

— Metternich, — felelte haragos, izgatott hangon.

Auróra bólintott:

— Persze, odaát is estély van.

Odaát, az Sagan Vilhelmina hercegnőt jelentette, Katarina ellenségét, aki elrabolta tőle a szép Kelemen herceg szívét. Most pedig véletlenül, a sors játéka folytán, egy utcában, egy házban, egy emeleten laktak és ha külön lépcsőn jöttek is fel ajtaikhoz, lenn, a vörös szőnyeges lépcsőházban összetalálkoztak vendégeik.

Bagration hercegnő heves szívdobogással számolta az imádott kancellár lépteit, melyek hozzá olyan közel, egy más nő karjába vitték. Oh, hogy gyűlölte most és hogy szerette régen, hűtlen lett érte férjéhez, hazájához, de Metternich elhagyta álnokul és most a hercegnek kell majd megfizetnie mindkét hűtlenségéért. Mert bosszút áll, véres, kegyetlen bosszút, ezt megfogadta Katarina, éjjel is esküdte, nappal is ígérte, erre gondolt akkor is, mikor mást csókolt, mert Metternich hercegé volt minden csókja, míg életét kívánta, és övé lesz, míg halálát várja, csúnya bukását, hatalmának szégyenletes megsemmisülését.

— Nézd Róra, hogy ver a szívem — mondta a remegő hercegnő és barátnője kezét odaszorította, ahol a sárga fátyolok alatt álitólag úgy dobogott a haragos féltékenység. — Nagyon várom a cárt, ma este érkezett meg Budáról, biztosan eljön, talán sikerült a kancellár ellen dolgoznia. Hidd el, megvetem magamat mindig, ha eszembe jut, hogy ezt az embert valaha szerettem.

— Most is szereted, Katinka.

— Nem szeretem.

— A cárt szereted talán?

— Oh nem, Sándorkát nem szeretem.

A grófné gonoszul mosolygott:

— Pedig fényes bizonyosságát adod, valahányszor öfelségének úgy tetszik.

A könnyelmű hercegnő vállatvont és édesen nevetett:

— Az nem számít, csak az érzés számít, Róra, és az érzéseknek nincs semmi közük a csókokhoz.

Tíz óra elmúlt, az utca megélénkült, kocsi kocsi után érkezett a ház elé, a vendégek kiszálltak, beléptek az előcsarnokba és hideg köszöntést váltva tértek jobbra, vagy balra.

Katarina hercegnő fényes szobáiban alig lehetett mozdulni, de kis sárga lénye akadálytalanul suhant ide-oda a vendégseregben:

— Csak annyi helyet kérek, mint egy napsugárnak kell — mondogatta kacérkodva és folyton más-más csoportban tűnt fel fehér arcockája. Gyengén rózsaszínű, finom vonásai minden új pillantás alatt megváltoztatták kifejezésüket és a mélyen kivágott sárga ruhában lágyan világított gyöngyszínű válla. Nem viselt ékszert, nyakának fehér tisztasága volt minden dísze, és ezt a díszet a lehetőség határáig meg is mutatta, de mégis annyi leányos bájjal mozgott, harminc éves tapasztalt kis személye, mint egy ártatlan, simogatásra teremtett kis cica, úgy lopózkodott közel a férfiakhoz, hogy azok elbájolva, észrevétlenül ajándékozták neki szívüket és titkaikat. Most édes mosollyal

állt meg egy egyszerű, polgári ruhás, ritka pofaszakállas, erős tokájú, öregedő úr előtt, aki keskeny aranykarikákat viselt fülében. A bajor király volt:

— Mily kedves felségedtől, hogy eljött hozzám, — mondta bájosan, szeliden.

A hatalmas termetű uralkodó durva vonású, becsületes tekintetű nagy feje közelebb hajolt a háziasszonyhoz:

— Soká tartott hercegnő, míg észrevett, míg mosolyával kitüntetett.

Katarina nagy, kék szeme belemélyedt a kemény, nyugodt férfi tekintetébe, melyet lassan zavart meg illatos közelsége:

— Nem volt könnyű a bámulók tömegén áttörni és közelférkőznöm felségedhez. Boldog vagyok, hogy végre elértem vágyaim célját.

Az uralkodó arca olyan lett, mintha szeszélyes áprilisi nap véletlen sugara érte volna, amely csiklandó is bosszant is, de jól is esik, és tréfálkozva jegyezte meg:

— Ugyan, ugyan kis hercegnő, vallja be, hogy meg se látott. Bécsben már senki sem veszi észre az uralkodókat, igen sok van belőlünk.

A hercegnő legyezője mögül kacér mosoly villant Miksa király felé:

— És aszonyokból?

— Szép hölgy soha, sehol sincs elég, hercegnő, legszebb pedig mindenütt csak egy van és nem illik, hogy öregedő fővel épen én foglaljam le azt az egyet. Ha koronák tulajdonosait akarja elhalmozni kegyeivel, talál nálam fiatalabbakat, méltóbbakat mosolyára. Porosz kollégám még megérdemli a gyengéd pillantásokat, bájos háziasszony.

Sándor cár meghagyta a hercegnőnek, hogy a derék érzésű bajor uralkodót okvetlenül és feltétlenül pártjukra kell hódítania, azért lábujjhegyre állva, felhúzta vállát, hogy üde szőkeje egészen kinyílt a sárga ruhából és fürtös fejét még köze-

lebb emelve Miksa piros, telt arcához, kedvesen mondta:

— A férfi értékét az évek száma adja meg, feleség.

Elhallgatott, összehúzódott, elbújt ruhájában és lesütötte szemét.

A nagy bajor megbabonázva nézte, hirtelen szikra érte régen ápoltságát és lángbaborulva suttozta:

— A nőét pedig a szépsége, a bája hercegnő.

Nagy keze az asszony kezét kereste, hogy megszorítsa ha csak egyetlen pillanatra is, de a kis boszorkány már eltűnt előle.

Sok dolga volt még, sietnie kellett, egy este oly rövid és annyian vártak még tőle egy mosolyt, egy kedves szót.

A szomszéd kis rózsaszínű szalon sarkában ült a porosz király, egy gyönyörű nő mellett, talán a legszebb mellett mind között. Frigyes Vilmos imádta őt, imádta tisztaságát, szelid mosolyát, egyszerűen fésült barna haját, szelid szemét, bámuló, simuló tekintetét, hideg, kicsit bágyadt mosolyát, tartózkodó, nyugodt mozdulatait. A más felesége volt, a fiatal király tudta, hogy elérhetetlen számára, de csak annál jobban szerette és ha elment néha a szép Juliához, órák hosszat eljátszott négy apró csemetéjével, pedig a kis Zichy grófok és grófnők nagyon únták a csendes, halk szavú, szomorú nézésű, fiatal király, komoly, ügyetlen tréfáit.

Vajjon miről beszélgetnek? — gondolta a hercegnő és elbújt az ajtó nagy függönyében. Egy percig várt, de a fiatal pár hallgatott; még egy percig várt, ők még mindig hallgattak. Nagyon szerelmesek, vagy nagyon únják egymást, határozta el a hercegnő. Végre megszólalt Frigyes Vilmos:

— Olyan jó kegyeddel együtt lenni grófné, kegyed tud kedvesen hallgatni és nem fecseg örökké, mint a többi nő.

Julia angyali pillantása szeliden pihent a király arcán:

— Én is nagyon szeretek felségeddel így beszélgetni.

A hercegnő elnyomta feltörő nevetését és halk mosolyt erőltetve arcára, bedugta fejét a szobába:

— Rosszkor jövök? — kérdezte.

— Dehogy — mondta a grófné és elpirult.

A hercegnő átölelte vállát:

— Jól mulatsz, Julia, úgy-e? Ófelsége a legkedvesebb és a legszellemesebb csevegő hírében áll. Sajnos engem nem tüntetett ki még soha egy tété-à-tété-tel.

A király nem felelt, rosszkedvűen vállat vont, nem szerette a hercegnőt és a hozzá hasonló nőket. Fárasztotta mozgékonyaságuk és nem tudta követni érzelmi csapongásaikban. A tarka lepkék nem vonzották, nem futott utánuk és bosszantották a szeszélyes tavaszi viharok. Julia más volt, olyan mint egy virágos rét és ha vele beszélt, napos erdők jutottak eszébe, árnyékos ábrándozások fiatal, zöld fák alatt, mikor nyugalom van mindenütt és olyan biztos, csendes a nyár, mintha soha el sem mulhatna szép, megérett varázsa. A hercegnő megjelenése épen egy ilyen boldogan napfényes hangulatból zavarta ki, azért elborult az arca és hideg, kék germán szemével ingerülten nézett az ajtó felé. Ő nem tudott mosolyt erőltetni magára és nem tudta szellemes megjegyzésekkel önmagával is feledtetni, ha valami, vagy valaki bántotta. Nagy dolgokban bölcs volt, meggondolt, türelmes, de az élet apró eseményeivel szemben hirtelen, tapintatlan és sokszor megbántotta az embereket érzelmi hiúságukban.

Egy percre kínos csend állott be, de Katarina sohasem jött zavarba:

— Azt hiszem, jobb ha távozom. És mint háziasszonynak úgy látszik, nem kell többé felséged szórakoztatásáról gondoskodnom, estélyem sike-

rét az enyémnél gyengédebb kézre és melegebb szívre bízhatom.

Aztán választ sem várva, kisurrant a szobából, olyan gyors mozdulattal, hogy könnyű szoknyája fellibbent és szalagos cipője felett térdig látszott sárga selymes, gyerekes lábszára.

Frigyes Vilmos szigorú pillantással nézett utána:

— Könnyelmű teremtés — mondta. — Csak a cár kedvéért jöttem el hozzá, higgye el.

Julia grófnő felállt:

— Menjünk a többiekhez, felség.

— Maradjon, könyörgök, maradjon. Tudja, hogy kegyed szegény, megboldogult feleségemre emlékeztet, azért szeretem olyan nagyon. Jótétemény, ha kegyeddel lehetek, grófné. Ő is ilyen szép volt és ilyen jó.

Csend volt a szobában, Julia szeliden nézte a királyt, aki megfogta kezét és míg lágyan ajkához emelte gyémántosan csillogó ujjait, talán-talán mégsem csak feleségének emléke tette meleggé pillantását.

A szomszéd szobában zaj támadt, a grófné az ajtóhoz lépett és széttárta a függönyöket.

— A cár őfelsége jött — jelentette fejedelmi barátjának.

— Zajjal, mint mindig; ő sohasem jön grófné, ő mindig megjelenik — volt a gúnyos válasz.

— Úgy hiszem, Felsőged szereti őt!

— Közösek az érdekeink grófné, de higgye el, én itt senkit és semmit nem szeretek, csak kegyedet.

Komoly hangsúllyal mondta. Az ő szájából egy könnyed bók is eskü volt, ellenben a cár legszen-
tebb fogadalma is játék csupán.

A társaság képe megváltozott. Amint az orosz uralkodó belépett, hangjával megteltek a szobák és minden szem szőke fejére tapadt.

Sándor körülnézett mint a gyermek, ki az ünneplő szobában nem találja a karácsonyfáját. Izgatottan vonta félre a háziasszonyt:

— Hol van Metternich? — kérdezte.

— Metternich! — csudálkozott Katarina. — Csak nem gondolja felséged, hogy én meghívom a herceget?

— És ha én kívánom?

— Felséged kívánta? Nem tudtam.

— Hát nem kapta meg leveletem?

— Milyen levelet, felség?

Sándor cár haragosan toppintott:

— Ej, hát mi történt megint? A leány nem járt itt, Katarina?

— Bocsásson meg felség, én nem értem, miről van szó.

— Hát akkor miért van itt ma estély? — kérdezte a cár, szigorú pillantással vizsgálva a hercegnő arcát.

— Felséged tiszteletére.

— Űgy? — mondta a cár és otthagya a bámuló Katarinát.

Wolkonszki herceg most halkán közeledett az uralkodóhoz és suttogva jelentette:

— Metternich herceg Sagan hercegnőnél van. Kis társaság, Talleyrand, lord Castlereagh és lady Castlereagh . . .

— Szóval az egész banda együtt van — sziszegte a bosszút lihegő uralkodó.

Wolkonszki ijedten nézett hatalmas parancsolójára, de a cár vonásai hirtelen ismét kitisztultak, derüstre, mosolygósra váltak, egyelőre leküzdötte haragját, bál előtt mindig feledni igyekezett gondjait, most is sajnálta az estét, minden percet ki akart használni, mely mulatsággal kínálta, nem mulasztotta volna el életének egyetlen tánctát sem.

Ebben a pillanatban Sagan hercegnő sötét szalonjában egy inas kis levélkét nyújtott át Metternichnek.

„A cár néhány perce érkezett, ingerült hangon beszélt a hercegnővel, őfelsége nagyon haragos“ — ennyit írt egy siető kéz az apró papírlapra.

A kancellár csendes mosollyal vette tudomásul és zsebébe rejtette a kedves hírt.

— Mi történt? — kérdezte Sagan hercegnő.

— Semmi lényeges — felelte Metternich.

Vilhelmina kedvetlenül vont vállat, tudta, hogy a szomszédból küldött hírt a herceg kémeinek egyike, a gyűlölt szomszédságból, hol most királyok mulatnak. Sajnos Metternichje pártját, Angliát, meg Franciaországot, csak miniszterek képviselték a kongresszuson és ez mérhetetlenül bánította a gőgös hercegnőt.

Tánczene akkordjai szűrődtek át csendes szobáiba, lány hangjai egy keringőnek, melyre a cár táncolt.

Hunyadi grófnéval táncolt a cár, kicsit erőltetett vidámsággal, gyors fordulatokban.

— Felség, könyörgök, ne szorítsa a kezemet, megsértettem az ujjamat, fáj — kérte a grófné.

A zene épen elhallgatott, a cár megállt, nevetni kezdett és úgy mondta, hogy mindenki hallja:

— A grófné kér engem, hogy ma kivételesen ne szorongassam szép kezét.

— Felség — riadt fel sértődötten az asszony, de a cár nem hallotta, ő már újabb áldozatot keresett vad jókedve számára, olyan volt, mint egy dacos gyerek, akit megbántottak és aki csak azért sem hagyja magát.

Szétnézett a hölgykoszorúban mint egy éhes oroszán. Melyiket gyötörje meg? Melyik a leggyönyörűbb? Majdnem kivétel nélkül szépek, az ápoló luxus kiváltságos világában úgy virágzanak a nők, mint az üvegház létükhöz formált levegőjében a drága növények.

Széchenyi grófné az ajtóban állt, a háziasszony búcsúzva nyújtotta feléje kezét, de abban a pillanatban ott termett a cár; ha el akar már menni, úgy ő a legszebb; a majdnem elveszített, a legkívánatosabb. Kegyes mosollyal hajolt az asszonyhoz:

— Hová siet, grófné, mért akar már elhagyni bennünket?

— A férjem elutazott, felség, egyedül nem maradhatok olyan soká.

— Ha szalmaözvegy, grófné, én szívesen elfoglalnám férje helyét — mondta jelentős hangsúllyal a cár.

Akik hallották, ijedten néztek az uralkodóra, aztán a büszke karcsú nőre, akit eddig bizonyosan még sohasem bántott meg durva szó, csúnya tekintet. A grófné összébbkapta lila selyemsálját, védekezve szoritotta ruhája kivágásához, nem félt ő senkitől, még a cártól sem.

— Azt hiszi felséged, hogy gazdátlan tartomány vagyok, amelyet kedve szerint foglalhat el az első arramenő? — Csengő hangon felelt, mindenki hallhatta. Az utolsó szónál mélyen, nagyon mélyen meghajolt a cár előtt, aztán elietett.

— Érdekes — mormogta az uralkodó. Kicsit megdöbrent, de lefözöttnek nem érezte magát, nem is haragudott, csak Katarina hercegnő ijedt meg, félt, hogy a cár így, a mai vad hangulatában, eljátssza teljes népszerűségét.

Oda férközött Sándor mellé és kis kezét karjába fűzve, halkán kérte:

— Egy szóra, felség.

— Hercegnő, kegyed, úgy látszik, féltékeny — volt a gúnyos válasz.

— Mindig, amennyire hódolatom engedi, felség — mondta a hercegnő átszellemült odaadással.

Ez már tetszett a cárnak, a zene felhangzott és ő táncra kérte a kis sárga pillangót.

A polonéz csendes lépései közben legyezője mögül halkán kérdezte a hercegnő:

— Mi bántja felségedet?

— Semmi! — felelte röviden a cár.

— Én egész bizonyosan tudom, hogy valami nagy kellemetlenség érte felségedet. Ismét Metternich az oka felséged rossz kedvének?

— Először is jó kedvem van, nagyon jó kedvem van — jelentette ki ingerült hangon a cár.

— Túlságosan jó, azaz felséged túlságosan

akarja, hogy annak lássék — felelte halkan a hercegnő.

A cár abbahagyta a táncot és egy karosszékbe vetette magát. Ma osztrák ezredének egyenruháját viselte, azt hitte, így még jobban megnyeri férfiszépsége Franciska szívét és egy idegen nő hódolata mérhetetlenül ingerli majd az asszonyi szívek hódítóját, Metternichet. Milyen pompás színekben látta előre a mai estét és most hiába volt olyan nagyon délceg, hiába fűzette be magát a rendesnél jobban, hiába vette fel legszebb sárga hajtókéjű fehér frakkját, hiába az aranypaszományos, világoskék nadrágot és mellén hiába díszlett pompásan a Terézia-rend széles fehér-vörös szalagja a szép legendával: Fortitudini. Ha jól meggondolta a dolgot, igazán nagyon haragudott és miért ne tudja ezt a bájos kis hercegnő, aki annyi baráti melegséggel nézett rá a szomszéd karosszék mélyéből?

— Nos hát igen, — mondta hirtelen nyíltsággal — haragszom, nagyon haragszom, sőt dühös vagyok. Nem tudom tulajdonképen ki vétett ellenem, de Metternich az oka minden rossznak, az bizonyos.

— Ó, felség! — hangzott feléje biztatólag.

— Szeretném tudni, miért áll folyton utamba? Higyje el, Katinka, egyenesen gyűlöl! Mi kifogása lehet ellenem, az én személyem ellen?

A hercegnő lágy, őszinte tekintettel simogatta a cár merevtartású szőke fejét és édes ravaszsággal felelte:

— Nem szereti felségedet, mert a szabadon, bátran gondolkozó, őszinte, nagy jellemek és a tiszta erkölcsök olyan elviselhetetlenek számára, mint az ördögnek a tömjén, vagy némely embernek a mosusz-illat.

— Igaz, — bólintott a cár — de a mosuszt én sem szeretem. Hanem tudja, mondok valamit, én szembe nézek ellenségeimmel mindig. Hogyan mondta az imént, szabadon, bátran gondolkozó, őszinte, nagy jellemek? Ez az, Katinka. Én még ma este találkozni akarok a herceggel. Szerezzen

pontos értesítést arról, mikor távozik a kancellár Sagan hercegnőtől, akkor majd... Különben a többit csak bízza rám. Most táncolni szeretnék.

— Velem, felség?

— Nem, Katinka, más nőekkel, tudja, idegenebbekkel. Megérti, úgy-e?

— Értem, felség.

Éjfél után két óraker már unatkozni kezdtek Sagan hercegnő vendégei. Ugyanakkor Bagration hercegnő virágésőt rendezett nagy fogadótermében. A fényes padlójú, szép fehér szobában csak néhány aranyozott szék állt körskörül és a földig érő hatalmas tükrökben, mérhetetlen távolban, sokszor megismétlődve, látszottak a gyémántos asszonyok, örvendő férfiak, amint a mennyezetről sűrű tömegben hullott fejükre a sárga rózsza.

A virágözön közepén, mint az illatos tenger valóravált tündére, állt a kis hercegnő, rózsás arcú, könnyedén, hódítóan, szökén.

Félháromkor a cár egy szál rózsát kért tőle, fülébe súgva:

— A bientőt.

— Nemsokára! — ismételte halkán a hercegnő és a cár eltűnt a teremből.

Amint a cár becsukta a Bagration hercegnő ajtaját, ugyanazon az emeleten becsapódott egy másik ajtó is, és az ő nesztelen lépéseit a szőnyeges lépcsőn ugyanolyan nesztelen lépések kísérték egy másik lépcsőn. Lenn a kihalt hajnali előcsarnokban pedig egyszerre szemben álltak egymással: Metternich Kelemen herceg és Sándor cár.

A cár úgy jelent meg, mintha Lohengrin csudahattyúja vontatta volna az események színpadára és a hatást várta. A herceg azonban nem látszott meglepettnek, inkább csak gúnyos nevetést nyomott el, midőn meghajolt az uralkodó előtt.

— Herceg, — szólalt meg a cár méltóságosan — szeretném, ha őszintén beszélnék egymással, miután véletlenül találkoztunk.

— Készséggel állok felséged rendelkezésére.

A cár kicsit bizonytalanul érezte magát:

— Nincs semmi mondanivalója számomra?

— Kérdezzen felséged és én felelek.

— Vallomást várok, herceg, nincs időm a valatásra.

— Nekem oly sok a bűnöm felséged szemében, nem tudnám, mivel kezdjem?

— A legutóbbival, herceg.

— Engedje meg felséged, hogy előbb köszönetet mondjak irántam tanusított jóságáért, egy szép hírnöke tévedt ma hozzám véletlenül.

A herceg hódoló főhajtással állt Sándor előtt, akit elborított a haragos indulat:

— És most hol a leány? — kérdezte villámló tekintettel.

— Nálam, felség, a kisasszony védelmembe helyezte személyét és én örködni fogok felette.

— Szóval, nem adja vissza nekem?

— Nem tehetem, felség.

A cár szinte toporzékolt. A korlátlan hatalmú uralkodó tehetetlenül állt szemben a nyugodtan mosolygó Metternichchel és remegő izgalommal hangjában, mondta:

— Majd módot lelek rá, hogy találkozzam a kisasszonnyal és megtudjam tőle a történeteket. Önnel pedig nem óhajtok tovább tárgyalni, herceg.

— Akkor felséged engedelmével távozom.

A kapu megnyílt és bezáródott, a cár egyedül volt a lépcsőházban, csak a néger rabszolga-szobor állt ott és ötkarú gyertyatartóját magasra emelve, sárgás fényvel világította meg Észak haragos uralkodóját, a Terézia-rendet és a zöldtollas, paszomántos kalapot.

A cár kínosan érezte magát az elhagyatott csendben, olyan ritkán volt egyedül, gyors elhatározással menekült tehát a hideg magányból, oda, ahol a forró bosszú minden lehetősége várta és felsietett a Sagan hercegnőhöz vezető lépcsőn.

Az inas kicsit csodálkozva nyitott ajtót neki, hajnali három óra elmúlt már, de azért hozzá volt

szokva, hogy úrnőjéhez minden órában van bejárata egy-egy kedvelt férfinak.

Már két férjétől vált el a hercegnő és azalatt és közben és azután, szorgalmasan élte át mindazt, amit szépsége és fiatalsága a sorstól követelhetett. Az inas nem ismerte a cárt, de látta, hogy nagy úr áll az ajtóban és mély meghajlással vezette be a fogadó-szobába, aztán eltűnt, hogy bejelentse úrnőjének. De a cár nem várt, szobáról szobára követte az inast, kinek minden ellenkezését elnémította parancsoló fejtartása, pompás, férfias megjelenése. A hercegnő komornája állt az utolsó, bezárt ajtó előtt.

— Lefeküdt már a hercegnő?

— Nem — pukkerlizett a meglepett leány.

— Akkor jelentse a hercegnőnek, hogy...

A cár félretolta az inast:

— Felesleges — mondta és belépett a hercegnő kis szalonjába.

Sagan Vilhelmina hercegnő felugrott sötét seiyem karosszékéből és a kéken letompított gyertyafényben megdöbbenve, boldog, büszke remegésben állt a cár előtt:

— Felség!

— Csitt, — intett neki a cár — nem akarom, hogy tudják, ki járt itt, engedje meg, hogy leüljek, hercegnő, fontos beszélni valóm van kegyeddal.

Amilyen rózsaszínű, világos volt minden a kis Katarinánál, olyan sötét, méla, komoly hangulat szövődött a Sagan hercegnő érett, telt szépsége köré.

Melyik volt szebb? Esküdtek mindkettőjükre százan is, de hogy melyikük volt nagyobb intrikus, könnyelműbb, hazugságra, csalásra készebb, azt sohasem tudta eldönteni senki sem.

Bagration hercegnő szegény volt és tehetsége, szépsége szerezte meg egy napról a másikra a fényt, mely körülvette; Vilhelminának mérhetetlen gazdagsága politikai hatalmát szolgálta. Az orosz udvar számára kémkedte végig Európát ő is.

Fontos titkokat súgott a pétervári udvar fülébe, sötét haját beleszötte a hálóba, mely megfojtotta Napoleont, de a titkok Metternich közelébe vitték, a kivetett csapda rabul ejtette a kancellár szívét, de rabul ejtette a hercegnőt is, aki ujjongva, szerelmesen borult a hódító karokba, melyek nemrég még vetélytársát, a kis Katarinát ölelték. Akkor elvette tőle Metternichet, de most a kongresszuson oda kellett adnia cserébe a cárt, és az összes fejedelmeket, míg ma este végre belépett hozzá is az uralkodói kegy, a legnagyobb fényességben. Kinek van jussa hozzá, ha nem neki? Alig egy éve, nála, az ő birtokán, találkozott először a Napoleon elleni szövetség három koronás feje, Ferenc császár, a porosz király és Sándor cár, egyszerre léptek be három felől, három ajtón, hogy egyik se lássék hatalmasabbnak az elsőségben. Így gondolta ki a hercegnő és Metternich akkor borult le először asszonyi elméjének nagysága előtt.

— Foglaljon helyet, felség, boldoggá és büszkévé tesz jelenléte, higgye el — mondta kedves méltósággal Vilhelmina.

A cár leült, aztán rendes szokása szerint, egyenesen a dologra tért, hevesen, könnyedén, ellentmondást nem tűrő hangon:

— Hercegnő, kegyednek szakítania kell Metternichel.

— Miért? — kérdezte kicsit ijedten és nagyon sértődötten Vilhelmina.

— Mert én kívánom.

— Nem tehetem, felség, nagyon szeretem őt.

A hercegnő felállt, méltóságos volt és szép. Gyémántokkal és sötétpiros rózsákkal teleszórt ruhájában elérhetetlenül büszkének látszott, de a cár ismerte őt:

— Szakítania kell, kegyed nem lehet barátnője egy... egy — néhány pillanatig kereste a sértő meghatározást, aztán mély meggyőződéssel teli hangon jelentette ki — egy állami irnoknak, még ha az osztrák birodalom első hivatalnokai is, mert

ez a barátság kizárja kegyedet az orosz udvar köréből.

Az asszony megdöbbsent, idegesen játszott a nyakáról lecsüngő gyöngyfűzérrel és halkan ismételte:

— Szeretem őt, felség.

A cár is felállt most már, és megfogta a hercegnő gyöngyökkel babráló nagy, puha, fehér kezét.

— Hallgasson rám, én szeretem kegyedet, meg akarom menteni egy rossz embertől. Én jó ember vagyok, nem szívesen lennék gonosz, hercegnő, de ha továbbra is az ellenségem barátnője maradna, nem tehetnék másként, meg kellene fosztanom birtokaitól, az ön gazdagsága Oroszországban van, Vilhelmina.

A fehér ujjak remegni kezdtek a cár kezében, a súlyos fenyegetés lefegyverezte a hercegnő szerelmét és a csók, melyet kegyetlen uralkodója forró kezére nyomott, új, más büszke szenvedélynek hódította meg ingatag szívét.

A cár mindig biztosabbnak érezte magát, ha fejedelmi hatalma helyét, férfiaságának varázsa foglalta el és míg Katarina vendégei sorra távoztak, a kis hercegnő pedig halkan, boldogan suttogetta rózsaszínű szobája illatos homályában: à bientôt, nem sokára; azalatt ő diadalának teljes tudatában, Vilhelminának diktálta a szakító levelet Metternich számára.

Győzött, mégis győzött, ez fájni fog, mert tudta mindenki a nagyok világában, mennyire szerette a kancellár a sötéthajú hercegnőt, aki akaratos volt és lágy, ravasz és érzelmes, vallásos és könnyelmű, hideg és odaadó, olyan kiszámíthatatlan összevisszaságban, hogy még Metternichet is zavarba ejtette és örökös izgalomban tartotta fölnyes elméjét és hideg szívét.

Ezalatt a rózsaszínű vendégszobában hosszú napok fáradtságát és izgalmát pihente ki mély álomban Franciska, nem sejtve, mennyi szenvedélyt gyújtott lángra öntudatlanul, első, édesen átaludt bécsi éjszakáján.

XII. FEJEZET.

Schönbrunn.

Másnap korán reggel, alig hogy az őszi nap belopódzott Bécs szűk utcáiba, Franciska egy csukott bérkocsiban ült Metternich mellett.

— Schönbrunnba — mondta a herceg a kocsisnak halkán, úgy hogy a portás nem hallhatta, Franciska sem, de még az inas sem, aki az ajtót tárta ki és a takarót terítette lábukra.

A város még csendes volt, akik a fényt, a nagyvilági zajt adták ajándékba az öreg polgári utcáknak, az éjszakai mulatságot, zeneszót, táncot és dalt pihenték ki gazdag lakásaikban. A kongresszus még aludt és Franciska a kocsi ablakából régi formájában láthatta a császárvárost, az előző este szédítő, ragyogó emberáradata nélkül.

A kocsi végiggördült a Burg udvarán, elhaladt az őrség előtt és a néma kövezeten nagyot koppant a lovak patkója.

— Még mindenki alszik, — szólalt meg Metternich — de a császár már ébren van, ő fél hatkor kel, hét előtt misét hallgat és hét után néhány perccel már íróasztalánál ül. Persze ezzel a jó, vagy rossz tulajdonságával már sok embert zaklatott ki ágyából.

A herceg beszélgetést akart kezdeni, de Franciska csak hallgatva bölintott és nem kapcsolt érdeklődő kérdést a mondottakhoz. A mi Metternich számára túlságosan korai unalmas kirándulás volt, egy szokatlan bérkocsiban, az az ő szemében érdekes élménnyé lett, melynek minden pillanata egy idegen várost mutatott meg neki, még sohasem látott változó képekben.

Amíg az ember előre néz, míg reménykedik, míg küzd, míg célja felé halad, olyan valószínűtlenül szép is tud lenni az élet. Minden reménység, minden szó biztatás, vérpezsdítő, új tetterre hívó, mert el kell

érni a megálmodott csudák, a beteljesedés gyönyörű országát, azt a színes szép országot, mely bizonytalan ábrándokban él csupán, amelyet nem látott még senki, de a dobogó leányszívekből ki nem irthatja képét világok véres csalódása sem.

A beteljesedés csillogó városa felé sietett Franciska is és ő sem tudta, hogy annak minden házát sötét kövekből építette a kiábrándító keserűség, mert az odavezető ösvényt gyémántokkal hinti tele egy tárgyaltan, mérhetetlen, forró vágyakozás. Milyen szép úton lenni és milyen szomorú minden megérkezés. Franciska sorsa úton volt még és ő nagyon sietett tovább. A szürke Burg ablakai bátorítóan pislogtak feléje, az oszlopok mögül pedig mintha láthatatlan tündérek suttogó hangja biztatná: — Siess, siess!

Franciska mosolygott, sugárzó, boldog pillantást küldött a sötét épülettömegnek, melyet annyi század már halott stílusából róttak össze ilyen nagyra, hatalmasra.

Amint kiértek a várfal nagy kapuján, egyszerre színesen, zajosan nyílt ki előttük a világ. A Burg kapuja előtt, az utak mentén, vásárlók tömege ostromolta Bécs híres kofáit, akik teli torokból kiabáltak: — Lemoni grossi, Bamarandschen siassi, Haring frisch.

A külváros lakói felkeltek már, alkudtak, nevettek, tréfáltak, haragudtak: tarka összevisszágban, és megbeszélték százszor is, hogy hatvan szilva egy krajcár és csak harminc őszibarackot adnak két krajcárért.

Lábnyi magas porban vagy tizenöt, húsz fiáker várt utasokra, itt könnyen hozzájuk lehetett jutni a várkapun innen is, túlról is és nem kellett járműért szaladni sem a Michaelplatzra, sem a Laimgrubéra.

Franciska meg szeretett volna állni egy pillanatra, hogy körülnézzen egy kissé, de a kocsis sietett tovább. A herceg kedvetlen lett a zajban, el-

bágyasztotta a por, és a Glaci fái, zöld, őszi pázsitja sem üdítették fel a kora reggel szokatlan órájában. A herceg nem szerette a nappalt, szép számára csak az éjszaka volt, természetes fény csak a gyertyák fénye és a napvilág fölösleges luxus, melynek éles, vad sugarai elől erőszakkal huynódnak le az előkelő szemek.

A külváros csúnya, a külváros piszkos, a herceg szája széle idegesen remegett, itt azok laknak, akik csak arra jók legfeljebb, hogy eltapossa, de biztos távolból, közel nem érve hozzájuk.

Végre a Schönbrunnba vezető útra gördült a kocsis, a herceg nagyot sóhajtott, bágyadt mosolya gúnyossá élesült és kissé előrehajolva Franciska arcába nézett:

— Nem is kíváncsi kisasszony arra, hogy hová megyünk?

Franciska nyugodtan kiállta a vizsgálódó pillantást:

— Mindenesetre érdekel, ha hercegséged közli velem, de ha nem mondja meg előre, úgy majd megtudom, ha odaérünk.

— Olyan nagyon bízik bennem?

— Mint az atyámban, — felelte ártatlan, szép hittel Franciska.

— Ah! — szisszent fel a herceg, ezt először halota életében, még saját leánya is úgy bízott benne csak, mint egy gavallérban, mint egy nagyeszű, nálánál idősebb férfinban, de mint egy atyában? ... Ez a fiatal teremtés valóban éles fegyverekkel védi magát a szerelmi támadásnak még a lehetősége elől is.

— Kisasszony, — szólalt meg ismét Metternich, — kegyednek tisztába kell jönnie jövőjével, még sok mindent kell megbeszelnünk, mielőtt Schönbrunnba érünk.

— Schönbrunnba?

— Schönbrunnba, kisasszony.

— Schönbrunnba, ahol Mária Lujza és ...

— Igen, kisasszony, oda viszem kegyedet, ahol Mária Lujza, felséges császáruink leánya él a kis fiával.

— A kis Napoleon. — suttogta Franciska.

— Téved kisasszony, a herceg neve Ferenc és ő a császár unokája; Franzl, úgy szólítja őt felséges nagyapja.

Franciska bocsánatkérő könyörgéssel szorította keblére a Napoleon-képes kis medaillont. Nem szabad elárulnia magát, mit szólna a herceg, ha csak sejtené, hogy szívének minden dobbanása ezé a veszedelmes, nagy, titkos rajongásé? Nem fogja sejteni soha, elrejti előle nagy gallérja, kis bársonymellénykéje, be van zárva a lelke legmélyére egyedül, biztos helyen és még erősebben szorította magához a sima arany ékszert. Ekkor egyszerre valami belevágott a bőrébe, megsértette fájdalmasan, úgy hogy ijedten kapta el a kezét a medaillonról. A vörös daru, a Hardenegg ajándéka tolakodott oda, arról megfélekedezett, észrevétlenül, élesen csúszott a forró szorítás alá.

A vörös daru a fiatalság, a szerelem madara, és a szőke gróf, aki adta! Elszállt ábránd, egy perc szeszélye, mely messze tűnt. Most Schönbrunnba megy, a Napoleon fiának kis kezét tartja majd kezében és beszélhet azzal a nővel, akit a császár szeretett. Aztán hátha ő, épen ő . . . És már látta, amint megszökteti és viszi haza Elba szigetére Napoleonhoz a feleségét és a gyermekét, ha százszor vérzik is el az önfeláldozásban. Rajongó lelke régi imádatától vezetve, megtalálta újra az ösvényt, melyen haladnia kell, minden mást feledve. Nemes, nagy kilátásban nyílt meg előtte a jövő és ő tiszta szívének odaadásától elvakítva, észre sem vette, hogy ő, ki az uralkodó iránti szeretetből még alig néhány óra előtt rajongva szegődött a herceghez, most Metternich ellen is árulásra készülődik . . . Hardenegg, Jósika, a cár, Metternich . . . suhant át hirtelen lelkén és megborzonzott . . . De nem volt ideje a kellemetlen gondola-

tot végiggondolni és örült, mikor Metternich újra hozzája fordult:

— Kisasszony, kegyed nem felel? Mit szól tervedhez? Azt hiszem ott jó dolga lesz és a cár nem fog kegyedre rátalálni. Mária Lujza Öfelsége csendes kis udvara körében boldog lesz biztosan; Öfelsége jó és lágyszívű. Ha elmondom, hogy kegyed elhagyatott, szegény, nincsen otthona, befogadja tudom, és helyet talál egy szép, okos leány számára hölgyei között. Nos meg van velem elégedve, Franciska?

— Boldog vagyok és hálás leszek hercegségednek.

— Ami a hálát illeti, Franciska kisasszony, én maradok adósa kegyednek mindenképen, de ha megtenné kedvemért, csak arra kérem, jegyezze fel mindennap benyomásait, amit lát és tapasztal, ha az ember olyan érdekes környezetbe kerül, mint kegyed most, ezt sohasem szabad elmulasztania, — mondta könnyedén Metternich, mintha nem is ez lenne a legfontosabb és Franciska egyetlen rendeltetése.

Nem telt bele egy rövid óra és Schönbrunnba ért a kocsi; a fákkal szegett széles útról, már mesziről látszott a nagy francia kastély, úgy amint Mária Terézia hagyta utódainak örökül, sárga falával, sok zöld zsalujával. Behajtottak a tágas udvarra, az oszlopos feljáró elé, beléptek a fehér boltozatos előcsarnokba, honnan széles lépcső vezetett a császárné lakosztályához.

Egy darabka Franciaország élt elrejtve itt. Mária Lujza francia titkárt hozott magával, francia hölgyeket, francia szellemet, és Páris utáni vágyakozást, ruhákban, szavakban és szomorú sóhajokban.

Napóleon hűtlen asszonya epedve gondolt a Tuilériákra, a letűnt pompára, a francia üzletekre, összetört trónjára. Minden francia volt schönbrunni otthonában, csak halkán, édesen növekedő szerelme volt osztrák. Neipperg gróf lassan, bizto-

san lopta haza Ferenc császár leányának idegenbe szökött szívét.

Metternich jól rendezte ezt is. Mária Lujza apja parancsára ment feleségül Napoleonhoz gyermeki megadással, mert a mindenek felett szeretett lieber, guter Papa úgy akarta, de lány lénye könnyen formálódott minden erős kézben és a császár annyira magáévá tette, hogy követte volna őt Elba szigetére is azonnal.

Azonnal nem engedték, az apai tekintély magához ragadta és aztán az asszonyismerő kancellár egy férfikezet keresett ki, egy hódításhoz szokott, szerelmes vágyat ébresztő kezét, hogy formálja hát most már ő ezt a formálható asszonyi szívét.

Huszonhárom éves volt a franciák ex-császárnéja, üde és fiatal, egy gyengéd, jó, de ezer gonddal terhelt, majdnem nyárspolgári érzelmű, figyelmes férj helyett, szerelmes lovagot kapott cserébe, a játékos, könnyed, suttogó szavú Neipperg grófot. És Mária Lujza már nem siratta Napoleont, már nem készült Elba szigetére, nem kellett apai parancsnak eltiltania a levélírástól, mert folyton növekvő szerelme letörölte könnyeit, Bécshez láncolta édes reményekkel és súlyos drága bilincseket rakott fehér, könnyed csuklói köré.

Életének franciaországi rövid, szép álmából megtartotta amit lehetett, ékszereit, ruháit, melyeket Napoleontól kapott, a titkárát, udvarhölgyeit, kiket Napoleon választott számára, a szépségét, mely a nagy császár oldalán virágozott ki, Páris fényűző városában. Mikor mint Napoleon menyasszonya elhagyta Bécsset, a császár kedvenc kis kutyáját és kanári madarát hozatta el neki meglepetésül hazulról, a többit mind ő adta neki és felesége az ajándékok özönéből igyekezett megőrizni minél többet, csak épen azt akarta elfeledni, aki elhalmozta gazdagsággal és kincsekkel, aki életre ébresztette asszonyi lényének minden báját, s az igénytelen kis osztrák hercegnőből császárnét teremtett a világ számára.

Mikor a Napoleon udvarának fényes libériáját viselő inas ajtót tárt a kancellárnak és Franciskának, Mária Lujza még ágyban volt. Csak tíz óra felé kelt fel és tizenegykor együtt dejeunézett kis udvarával.

— Jelentse ittlétemet Montebello hercegnőnek — mondta Metternich az inasnak.

A lakáj távozott és Franciska bámulva nézett szét a teremben, melynek bútorait még Mária Terézia válogatta össze és ahol Napoleon is lakott egyszer, rövid ideig, mint hódító.

— Mire gondol, Franciska kisasszony? — kérdezte Metternich. — Vagy talán fél? Nem kell semmitől sem tartania. Montebello hercegnő Mária Lujza Ófelségének első udvarhölgye, igen kedves, finom asszony, francia, itt egyelőre minden francia. Egyelőre — ismételte nyomatékkal. — De azért ne értsen félre, én nagyon szeretem a franciákat, soká éltem Párisban. Kissé könnyelmű emberek, túlzásra hajlók! Higyje el, Napóleont is egy történelmi túlzásnak lehetne nevezni egyszerűen és röviden.

A szomszéd terembe nyíló ajtó kitarult és egy öszülő, finom hölgy állt a küszöbön, még hallhatta Metternich utolsó szavait, mert gúnyos, kissé megvető mosollyal nézett a hercegre.

— Jó reggelt grófné — köszönt a kancellár meghajolva.

— Jó reggelt — felelte ridegen Montesquiou grófné, a kis Napoleon Ferenc nevelőnője. — Montebello hercegnő a császárné Ófelségénél van, azonnal értesítik hercegséged ittlétéről.

— Köszönöm grófné és addig is engedje meg, hogy bemutassam ezt a fiatal hölgyet. Boldog vagyok, hogy Müller Franciska kisasszonyt én kísérelhettem el Ófelségének udvarába.

Franciska mélyen meghajolt a grófné előtt, az öszhajú hölgy kegyesen bólintott és Metternich újra megszólalt:

— Azt is engedje meg grófné, hogy a kis herceg hogyléte iránt érdeklődjem.

A grófné kiegyenesedett, finom feje köré magasztos szenvedés font glóriát, egy szomorú országé, egy összetört tróné volt szívének minden hűsége, gyengédsége, jósága, meg egy kis szőke gyermeké, Napoleon fiáé. A császár bizta gondjaira még akkor, mikor mint a világ ura, hódító boldogsággal köszöntötte születését. Milyen gyönyörű márciusi reggel volt az, száz ágyúlövéstől zengett az ujjongó Páris és Napoleon először tartotta karjában a római királyt, az egyetlen gyermeket, aki már királynak született. Aztán visszatette a Montesquiou grófné ölébe. A hűséges karok szent fogadásban fonódtak a kis Napoleon köré, ott, ahol a fényben, a kábító öröm mámorában, mérhetetlen hatalom szimbóluma volt az a nyöszörgő emberbimbó, de a grófné most sem hagyná el kicsi kedvencét, mikor az osztrák császár birodalmában egy letűnt nagyság utolsó emlékét őrzi szőkén viruló gyermeké; neki ma is az, aki volt, egyetlen urának egyetlen fia, a repülésre teremtett sasfiók.

Megvédi ő kis kedvencét mindenki ellen, ha kell. Élénk pírral hervadó arcán lépett közelebb Metternichhez és hidegen, gögösen válaszolt:

— Ha hercegséged a római király őfelsége iránt érdeklődik, úgy megnyugtathatom, őfelsége egészséges és a szomszéd teremben tartózkodik, ahol felséges édesanyja születésnapjára festi le őt Isabey.

A hatalmas kancellár mosolygott és mintha észre sem venné a grófné haragját, nyugodtan mondta:

— Grófné, én nagyon szeretném meglátogatni a kis herceget, Franciska kisasszony is bizonyára boldog lenne, ha minél előbb láthatná Ferenc császár Őfelségének unokáját.

— A Napoleon fiát — suttogta Franciska és összekulcsolva kezét könyörgő pillantással leste a választ.

A grófné hosszan nézte a fiatal leányt, ő meghallotta csendes szavait és ragyogó tekintetében szövétséges hűség fénylett feléje. Ki lehet? Honnan jött? Miért jött? A grófné szíve várakozó izgalomban dobbant meg és a rendesnél is nagyobb méltósággal válaszolt Metternichnek:

— A római király öfelsége bizonyára örülni fog a látogatásnak, mihelyt Isabey távozott, hozzá vezetem hercegségedet.

Igy harcoltak mindig, minél haragosabban ismételte a grófné: a Napoleon fia, öfelsége a római király, annál határozottabban válaszolta Metternich: Ferenc császár unokája, öfensége a kis herceg.

A grófné elhagyta a termet, de az ajtóból még egyszer visszanézett, Franciskát nézte, látni akarta, hogy nem változik-e meg arckifejezése, nem vált-e egyetértő pillantást a gyűlölt Metternich-hel? Vigyáznia kellett minden szóra, minden mosolyra, mert a kancellár sohasem jött hiába Schönbrunnba, minden látogatásával kincseket vitt el magával, ellopott valamit abból, ami nagy császárja emlékét őrizte, ami láthatatlan koronaként ragyogott a kis Napoleon fürtös fején. A grófné látott hazudni a Franciskáéhoz hasonló tiszta, ártatlan tekintetet, hiszen a császár szőke felesége is áruló már, kacagó szeme nem néz a multba, a máttól kér csak új örömeket. Gyászfátyolt a császárért a grófné viselt egyedül, a többiek körülötte élénk, virágzó színek között akartak mindent feledni, ami volt és remélni, ami lesz, Napoleon nincs többé, halott nagysága semmit sem adhat már, éljen hát az, kinek hatalmában meghúzódhatnak a ledölt trón száműzöttjei.

A rombadölt birodalom első menekültje, az ifjú Mária Lujza, kacagva emelkedett fel csipkés párnái között, mikor jelentették neki, hogy Metternich herceg sürgős ügyben beszélni szeretne vele.

— Vajjon mit akar a herceg? — kérdezte kíváncsian Montebello hercegnőtől.

— Nem tudom — felelte az udvarhölgy.

— Mondja meg neki, hogy . . .

Az ex-császárné hirtelen elhallgatott, fejét hátrahajtott a rózsaszínű szalagokkal átfont párnájára és halk nevetéssel jegyezte meg:

— Kár, hogy így nem fogadhatom.

Mária Lujza tudta miért sajnálja; virágzó, telt fiatalságának a habos ágy volt a legjobb keret. Amint rózsaszínű selyem hálóköntöséből kibontakozó fehér karját szőke feje alá tette, élőképe volt Napóleon kijelentésének, mely szájról-szájra járt nászéjszakája után:

— A legbájosabb asszony a világon, jó, naiv és üde, mint egy rózsza.

Pedig mi volt ő akkor mostanhoz képest? Napoleon hiúsága számára a meghódított osztrák főhercegnő, egyébként egy igénytelen kis leány. Hirtelen kifejlődött, széles kebléhez még nem teltek hozzá vörös, vékony, gyermekes karjai, szétálló fogait még nem takarta el tudatosan pirosra érett szája, az a lecsüngő alsóajkú Habsburg-száj, amely akkor csak gyámoltalan volt, most érzékivé tüzesedett vágytól piroslott. Himlőhelyes, vörös foltos arccskáját még nem simította el a szépségápolás művészete és halvány, élettelen kék szemét még nem töltötte be a diadalmas asszony biztos kacérsága.

Mária Lujza nő volt, igazi nő, asszony, a szó legszorosabb értelmében, odaadó, simulékony, gondtalan, gyerekes együgyűségében engedékeny, férfiszóra hajló. Hihetetlenül apró, gödrös kezeckéjével tudott zongorázni elég jól, tudott festeni csinosan, tudott simogatni felületes gyengédséggel, de semmit sem tudott megfogni igazán, a legapróbb tárgy is mintha kicsúsznék ujjai közül, mintha mindjárt elejtené.

Hogy gyűlölte Montesquiou grófnő úrnőjének puha kezét, ha valamihez hozzányúlt, mindig sikoltva szerette volna kiáltani:

— Jaj, eltöri!

És Napoleon a szívét, meg egyetlen fiának sorát tette le ezekbe a kezekbe. Szegény Napoleon!

— Mit mondjunk Metternichnek felség? — kérdezte Montebello hercegnő.

Mária Lujza a rózsaszín ágyban tágra nyitotta kék szemét:

— Vajjon mit akarhat ilyen korán? — ismételte kíváncsian.

— Ha felséged tudni kívánja, kegyeskedjék felkelni és értesül róla hamarosan, — jegyezte meg hatalmas udvarhölgye, akit barátnőjének tekintett a franciák ex-császárnéja, de aki inkább külön testben élő akarata volt.

— Egy óráig legalább eltart, míg felöltözöm, az oly hosszú idő. — Mária Lujza még mélyebben simult párnái közé, de aztán hirtelen felült:

— Azonnal fogadom a herceget, pongyolát veszek és a kis szalonban beszélek vele, — mondta vidáman.

Mária Lujza számára már nem élt semmiféle etikett, az itthonit elfeledte, a franciával nem törődött, megkérte a lieber Papat, mikor hazajött, hogy „en particulière“ szeretne élni, mint egy gazdag, független nő, akinek senki sem parancsol, csak mindennap változó gyermekes szeszélye, aszszonyos makacssága, sok múló vágya.

Hirtelen ledobta takaróját és selyem papucsába csúsztatta pici lábát. Párisból hozta még az arannyal himzett két apró remekművet és onnan hozta a pongyolának nevezett, vagyont érő csipkeálmot is, melyet a komorna sietve borított felséges úrnője vállaira.

Milyen csinos, gondolta Metternich, mikor bevezették a kis szalonba, melynek egyik aranyos karosszékéből, a Mária Lujza bodros feje mosolygott feléje. Valahányszor látta ezt a porcellányszerű szőke asszonyt, mindig a kis Marie Lujz' jutott eszébe, akit még Bécsben is csúnyának találtak, alig négy és fél éve és aki hálás szavakkal köszönte meg mindenekfelett kegyes, jó atyjának,

ha Ferenc császár Ófelsége egy-egy ruháralával megajándékozta.

— Nos, herceg, mi újság? — kérdezte a csipkeerdő mélyéből egy kíváncsi hang, amint egyedül maradtak.

— Nagy kéréssel jöttem felségedhez — mondta meghajolva a kancellár.

— Örvendek, ha teljesíthetem — felelte könnyed bájjal Mária Lujza. Nagyon tisztelte Metternichet; a lieber Papa megmagyarázta, hogy első-sorban az ő bölcshatározatának köszönhető szabaddalása Napoleon karmaiból és mint engedelmes, hálás leány, föltétlenül hitt mindig abban, amit a lieber Papa parancsolt, vagy mondott neki.

A kancellár finoman, szellemesen adta elő Franciska történetét, a császár daruvadászatával kezdte, a cár küldetésével folytatta, Franciska elhagyatottságának szomorú rajzával adott az egésznek érzelmes, szép színezetet, és azzal fejezte be tarka meséjét, hogy ezt az értékes, különös leánykincset másra nem bízhatja, csak Mária Lujza felséges határozatára és nincs hely számára sehol a világon, csak a schönbrunni udvar csendjében.

— Végül pedig, — jegyezte meg hódoló tisztelettel, — minden, amit elmondtam titok, mély titok, nem tudja senki és nem is szabad megtudnia senkinek.

— Titok? — kérdezte érdeklődve a felséges aszszony.

— Hogyne felség, — felelte a kancellár — ha a cár rátalálna, az vesztét okozná szegénynek és nagy baj lenne mindnyájunkra nézve.

— Nagy baj?

— De milyen nagy, felség.

— És én mit csináljak vele, mit gondol, kedves herceg?

— Én tudom, hogy felségednek nincsenek előítéletei, — hízelgett ügyesen a kancellár — a leány igaz, nem magas születésű, de Felséged nemes lelke ilyesmivel nem törődik, majd akad számára

hely a legbájosabb, legfinomabb fejedelmi udvar körében. Nagyon csinos a kicsike.

— Csinos? Szeretném látni. Mikor hozza el?

— Már itt van és ha felséged óhajtja, azonnal bemutatathatom,

— Kérem hívja gyorsan, látni akarom. Milyen a haja, a szeme? Hát a ruhája? Oh be érdekes!

Mária Lujza szinte tapsolt örömében, ez egyszer végre változatosság, ujság volt egyhangú életében.

— Nagyon szép? — kérdezte még egyszer, mikor Metternich már távozóban volt.

— Szép. felség.

— Szébb mint én, bizonyosan szébb?

— Az lehetetlen, felség.

— Tudom, hogy azt csak úgy mondja. — Mária Lujza nagyot sóhajtott. — Nem is hiszi, én menyenyire nem vagyok megelégedve magammal, mindig azt hiszem, hogy mások szebbek.

Metternich elcsudálkozott a bizalmas közlésre, a fejedelmi asszony pedig szomjasan várta a híres nőhódító válaszát.

— Engedje meg, felség, Schönbrunnban nincsenek tükrök? — kérdezte finoman a kancellár.

Búgva kacagott erre Mária Lujza, aztán kicsit duzzogva tolta még előbbre vastag alsóajkát:

— Ön mindig hízeleg nekem, herceg. De most menjen, hívja gyorsan kis védencét.

Nagy, világos szobában, ugyanabban, ahol még Mária Terézia fogadta kacagányos testőreit, ahonnan Mária Antoinette indult útnak Franciaországba, ahol II. József búsult ibolyás, páрмаi asszonya után, ahol Napoleon szőtte a wagrami csata tervét, ezen a reggelen egy huszárruhás apró gyermek állt és a napsugárkévében ott ragyogott mellén a becsületrend csillaga.

Franciska előtte térdelt a földön és egy játékszert tartott kezében. Csak néhány napja kapta a kis Napoleon a színes fából faragott regimentet, amely mozgatható faollóra volt elhelyezve, úgy, hogy a különböző ujjnyomásokat követve, parancs-

szóra helyezkedtek a lovasok a legkülönbözőbb állásokba.

— Vigyázz! — kiáltotta a fiúcska, kivonva apró kardját.

Mint egy hadvezér állt, gyerekesen feszes tartásban és vékony hangján csengően kiáltotta a vezényszavakat, míg Franciska boldog kábulatban dirigálta két ujjával a katonai parádét.

Öfelsége a római király meg volt elégedve, végre türelmes játszótársa akadt, Montesquiou grófné megsimogatta égő arcát és meleg pillantása gyengéden kutatta a Franciska mosolyát. Olyan őszintének látszik, vajjon igazán nem hazudik?

— Mademoiselle lejön velünk a kertbe? — kérdezte kedvesen.

Franciska szeme fénylett, a lelkét adta válaszul, a szó már alig kellett és semmit sem jelentett, amint halkán, elfogultan dadogta:

— Köszönöm grófné . . . boldog vagyok . . . olyan boldog . . .

A kertbe nyíló nagy ablakok tárva-nyitva voltak és beáradt a haldokló október minden szépsége. Szemben a hegytetőn a Mária Terézia híres gloriettje fürdött a napsugárban, a hegy lábánál a szökőkútból magasra szökellő vízkévék a szivárvány minden színében tündököltek, a nyírott fák között fehér testű görög istenek örültek utoljára a nyárnak, a virágágyakban reménykedve emeltek fel fejüket a késői virágok, az utak kavicsán aranyos levelek röpködtek és várták a hímzett ruhás kis fiú tavaszi lépteit.

A grófné kézen fogta Napoleon Ferenc Károly Józsefet és intett Franciskának:

— Gyerünk, Mademoiselle.

De akkor Metternich jelent meg az ajtóban és véget vetett a reggel napos, önfeledt pillanatának.

— Franciska kisasszony, a felség látni óhajtja kegyedet.

Franciskának mennie kellett, egy utolsó pillantást vetett az imádott, szőke gyerekfejre, most

dől el majd, hogy utoljára látja-e, vagy soká, mindennap, minden órán.

Oh be széppé is tette az izgalom, forró reménység égett tágra nyílt szemében, mikor ott állt Mária Lujza előtt a kis szalonban.

— Jöjjön közelebb, Mademoiselle — szólott öfelsége kegyesen.

Franciska közelebb lépett és a szőke, fehér csipkehalmaz élénken mozdult meg a karosszék mélyén. Mária Lujza is fiatal volt, kortársa állt előtte, egy szép leány, barna selyem ruhában, vörös mellénykében, aranyos hajjal. Egy szép, magas, könnyed mozgású leány, akinek nyugtalan ajkai remegtek az izgalomtól.

— Csinos, nem, nagyon szép — bölintott Napoleon hitvese. — Tud zongorázni? — kérdezte aztán hirtelenül.

— Tudok, felség.

— És rajzolni?

— Azt is egy keveset.

— A ruháját hol csináltatta? Szép! Nekem nincs egyetlen ilyen barna ruhám sem. Nem is volt. Pesten varrták?

— Magam varrtam, felség.

— Nekem is varrna egy ilyen ruhát?

— Ha felséged parancsolja.

— Oh nagyon szeretném, én a világ összes szép ruháit szeretném.

— Az én ruháim oly egyszerűek felséged ruháihoz képest — mosolygott Franciska.

— Oh az nem baj, mert nagyon jól illik kegyednek, Mademoiselle. Vajjon nekem is illenék?

— Bizonyára, felség.

Metternich az ajtóban állt, mintha ott sem lenne, de szeme vizsgálódva járt egyiktől a másikig. Világos, hogy Mária Lujzának tetszik Franciska, a barátnőt keresi benne, fiatal pajtást a sok komoly nő után, akik körülvették eddig. Senkije sem volt neki, testvéreitől, régi barátnőitől elidegenedett, fényes ruhái, pompás megjelenése még sze-

lid mostohaanyját, Ludovika császárnét is eltávolították kis Lujzerljétől. Az ifjú főhercegnők irigykedve nézték és bizalmas szavukkal részleteket kutattak különös házasságából, tudni akarták mindenképen, milyen volt a gonosz zsarnok a gyengéd órák szerelmes perceiben.

Metternich győzött tehát, ha Franciska itt marad Mária Lujza közelében, végre megnyílnak számára a schönbrunni udvar titkai is. Ezzel a kis francia fészekkel szemben eddig tehetetlen volt a jól szervezett Geheimpolizei, most végre bejuttatott ügyesen egy biztos, finom kémeket, az ő aranyhajú, engedelmes Franciskáját.

Ezt is a cárnak köszönheti, a cárnak, akit legyőzött megint egészen és diadalmas mosoly villant meg gúnyos ajkai körül, amint mélyen meghajolva, hódolattal mondta:

— Felsőged engedelmével most távozom, Franciska kisasszonyt felsőged gondjaira bízom, vigasztalja meg őt mindent bearanyozó jóságával.

— Gondoskodni fogunk róla, herceg — felelte kegyesen Mária Lujza.

XIII. FEJEZET.

Elszálltak a darvak.

Beállt a csúnya őszi idő, már napok óta szünetlenül esett és zajosak lettek a kávéházak, néptelesnek az utcák. Fini néni kandallójában nagy fahasábok égtek meleg fénnel, várva Franciskát. Hardenegg alig tudta már féken tartani türelmetlenségét. Hiába magyarázta magának, míg az esőt és sarat nézte, hogy ebben az időben soká tart az út Budáról Bécsbe, nehezen jut előre Franciska, vágyakozása újra meg újra kiűzte a város kapuja elé és elment messze-messze a széles úton arra, amerről szerelmét várta.

November volt, a darvak rég elszálltak, erre kellett gondolnia Hardeneggnak szünetlenül. A kedves madarak útmutató, segítő társai, elvezették Franciskához, de már nem kísérhetik hozzá aranyhajú boldogságát.

Egy estefelé, mikor gyújtogatni kezdték az olajlámpákat a szűk utcákban és már két hét telt el azóta, hogy Budára küldött Franciskáért, kopogtatás verte fel ábrándjaiból. Hardeneggnak minden apró nesz ígéret volt az idegölő csendben és türelmetlen örömmel szólt:

— Szabad!

Hírnöke lépett be a szobába kimerülten, egyedül. A hú legény sejtette, hogy fájdalmat fog okozni gazdájának és zavartan forgatta ujjai között a visszahozott levelet.

Hardenegg szeme az érintetlen piros pecsétre tapadt és izgatottan, halkán tudakolta:

— Mi történt?

Forró reményeinek halálos ítéletét hallotta meg néhány szóban.

— A kisasszony eltűnt hazulról, senki sem tudja hová lett.

— Kivel beszéltél? — kérdezte a gróf.

— Oh, uram, nem beszéltem én senkivel, első nap be se bocsájtottak, másnap is hiába csengettem, harmadnap az ablakot is megkocogtattam, de az egész ház mintha kihalt volna. Kérdezősködtem a kocsmában és ott megtudtam, hogy egy öreg szolgáló kora reggel eljár vásárolni, meglestem hát és szépen, udvariasan megkérdeztem, hogy nem adná-e át leveletem Franciska kisasszonynak? Az öreg asszony nem is felelt, haragosan nézett rám, aztán becsukta az orrom előtt a nagy kaput. Egy hétig jártam oda, rángattam a csöngőt, ráztam a kilincset, míg aztán egy reggel a kémlelő-nyíláson át az öreg, haragos asszonyság kikiáltotta:

— Minek csönget itt örökké, hogy belebolondul az ember? Senkit sem engedünk be. — Aztán besapta a kis rézajtócskát. Erre én teljes erőmből

dörömböltem és ordítottam, hogy egy levelet kell átadnom Müller Franciska kisasszonynak. Végre még egyszer megnyílt a kémlelő és az öreg asszony nagyon dühösen rikácsolta: — A kisasszony elment hazulról és senki sem tudja hová lett. Takarodjék. — Egyebet nem mondott, hiába kértem, csöngettem, kopogtam. Azért, uram, vissza kellett hoznom a levelet.

— Add ide — szólalt meg Hardenegg és halkan tette hozzá: — Menj, menj, hagyj magamra.

Hardenegg Rudolf mereven, mozdulatlanul állt egy ideig a szoba közepén, kezében tartva a levelet. Aztán lassan, mintha idegen hatalom küldené bele az életet, néhányszor bölintott fejével és csendesen ismételte: — Elment... eltűnt... eltűnt... Mély lélekzetet vett, fáradt, kétségbeesett kifejezés fátyolozta be tekintetét és csendesen az ablakhoz lépett.

Az eső szakadt, ég, föld és a leomló víztömeg szürkén egybeolvadt, időnként pedig belekapott a szél a szürkeségbe, nekicsapta az esőt a háznaknak, hogy patakokban ömlött végig az ablaküvegen.

A Mehlmarkton lakott Hardenegg és a szemben levő nagy kávéház világos ablakait nézte, odaát kávé, teát, csokoládét, chaudeaut, likórt ittak az emberek, újságot olvastak, billiárdoztak, sakkoztak, beszéltek és nevettek, míg az ő kéményében panaszosan sivitott az őszi szél.

Most el kell mennie, megmondani Fini néninek, hogy Franciska nem jön. Nem jön. Hova lett? Ki lopta el tőle? Ki tud hírt mondani felőle, hogy visszahozza, visszahívja, mert az ő nagy szerelmének egyedül van joga hozzá a kerek világon.

Hol van már a régi szép őszi este, mikor először és utoljára látta őt, akit örökre szeret?

Egyszerre a vörös daru emlékét kereste a szürke égen, látta feltűnni a nádasból s aztán elszállni a messzeségbe. Vajjon merre jár most, kit csalogat, kit ámít, kinek szívében ébreszti fel az elérhetetlen álmokat?

A vörös daru és Franciska... hűtelen, gonosz mind a kettő...

Nem, nem, megkeresem és megtalálom, dobbant meg a szíve, ígéret, fogadás, reménység volt egyben. Nyomról-nyomra kell mennie, míg meglátja újra arany haját. Mert valami álnokság van a dologban az bizonyos, Franciska nem önként ment, elrabolták, vesztébe csalták és neki tudnia kell, hogy megkapta-e szerelmének szép biztatását, szent ígéretét, a vörös darut?

Magárakapta köpenyét, lerohant a lépcsőn, nem várt lovára, nem várt kocsijára, a csendes Hardenegg megváltozott, első és utolsó nagy szenvedélye tombolt lelkében és üzte útján feltartóztatlan vágyakkal. Az olajlámpa pislogva égett a ház előtt és ő nekivágott a régi utcák labirintusának.

Olyan volt Bécsnek a belvárosa, mint egy zegzugos öreg ház, melynek azonban minden sötét folyosója, legapróbb benyílója is tele volt dallal, vidámsággal. Muzsikaszó hangzott a szürke házakból, a vendéglőkből. A kapualjakba, az ereszek alá, hárfások és verklisek húzódtak meg a szakadó esőben és kitartással gyötörték hangszereiket. Nem volt a világon még egy olyan zenés város, mint az öreg Bécs a Duna partján.

Az üzletek fényes, kivilágított ablakait csapkodta a zápor, de vásárlóközönség volt azért mindenikben elég. Esernyős tömeg hullámzott a Grabenen és Hardenegg alig tudott magának utat törni a hölgyek között, akik bámulva álltak egy divatterekedés előtt, mert a „zur schönen Wienerin“ büszke tulajdonosa a kirakatában álló életnagyságú viaszbabára az orosz cárnének készült legújabb estélyi ruhát adta rá. A viaszbaba újdonság volt Bécsben, a cárné ruhája is, nem csuda hát, ha sokan nézték.

Hardenegg szaladt tovább, beleütközött az emberekbe, elrohant a tarka ernyőik alól utána kacintó híres, szép bécsi leányok mellett és nagyot lélek-

zett, mikor a Schottentorhoz ért és azon át ki a szabadba.

Bécs belvárosa világosan, zajosan élt a nagy falak között, de a kapukon túl, a Glacien át már csendes utak szaladtak a külvárosokba.

Az Alser-Vorstadtba sietett Hardenegg, az Alsergassen végig, a nagy gyalogsági laktanyához.

Háromemeletes, hatalmas, viharverte épület volt az Alser-kaszárnya, a legragyogóbb gyalogos katonák szállása. A Colloredo Jeromos gyalogezred híres volt a hadseregben. Gróf Colloredo a legkitünőbb tábornok, báró Rácsey a legbrilliansabb ezredes, a tisztikar a legszebb, legcsinosabban felkészült tisztikar.

Báró Jósika Miklós lakása iránt érdeklődött Rudolf gróf, mikor belépett a kaszárnya nagy, négyszögletű udvarára.

Mindenki ismerte az ezred legfiatalabb kapitányát, három szobája volt a kaszárnyában és bennük örökösen zajos élet.

Hatan voltak együtt most is a jó barátok. Az előszobában a privatdienerek épen vacsoráért készültek menni a szemben lévő vendéglőbe, a nagy szobában két fiatal főhadnagy volt vívásban elmerülve, a szép Bethlen János Kuntze hadnaggyal egy nagy, hegyes, vörös papirosból készült, fehérbojtos sapkán foltozgatott, amelyet annak a fejébe nyomtak, aki valami régi élcet mesélt el újra. Sokszor volt rá szükség, elhasználódott a furcsa jószág. Lindner György és Jósika Miklós, a két kapitány, muzsikált, Lindner György gitározott, a kis báró fuvolázott és a többiek daloltak hozzá.

Ebbe a vidám társaságba lépett egyszerre nehéz bánatával Hardenegg.

— Hardenegg! — kiáltotta meglepetten Jósika.

A gróf feszes huszárruhájában izgatottan, hidegen köszönt. Jósika szürke házi spenzerjében könnyedén mozgott és kedves közvetlenséggel rázta meg kezét.

A császár előszobájából ismerték egymást, ka-

marások voltak mind a ketten és már sokat unatkoztak együtt, a gróf merev méltósággal, Jósika panaszok és sűrű ásítások között.

— Hardenegg Rudolf gróf — szólott társainak a kis kapitány, a fiúk meghajoltak és Jósika vidáman folytatta: — Velünk maradsz, úgy-e? Együtt vacsorázunk itt, nálam, aztán téged is elviszünk a bálba. A rokkantak tanyájának parancsnoka rendezi, Csóric ezredes, tudod, mennünk kell, parancs, de azért nem unalmas, hidd el, mert a kisasszonykák egyáltalában nem rokkantak és utána még egy jót mulatunk kárpótlásul a Lothringer-sörházban. Kedves, hogy eljöttél Hardenegg...

— Jósika, kérlek, négy szemközt szeretnék beszélni veled — szólalt meg végre a gróf és elkínzott arca megdöbbenetted a vidám kompániát.

— Az Istenért, mi történt? — kérdezte ijedten a kis kapitány és egyszerre mintha villám sujtotta volna, eszébe jutott Franciska. Vajjon azért jött Hardenegg? Különös volna, ha még gondolna rá, hisz ő már régen elfeledte és csak most érezte újra a lelkiismereti furdalást, most lepte meg annak tudata, hogy alapjában véve nem egészen lovagiasan járt el a gróffal szemben.

— Parancsolj — mondta hirtelen elkomolyodva Jósika és kinyitotta a szomszéd szoba ajtaját.

Kis szoba volt, hideg, egyszerű, katonás, vándoréletet folytató gazdájához illő. Az asztalon kard, csákó, a Magyar Kurir és a Wiener Zeitung egy-egy száma, a székeken ruhadarabok és mindenfelé sok könyv, tarka összevisszaságban. Rousseau, Voltaire, Diderot, Lafontaine, madame Staël munkái, Mlle Scuderi, Anna Radcliff regényeivel voltak kénytelenek megférni a kis szobában és Kleisttel, Herderrel, Goethével, Schillerrel, Kotzebueval kellett barátkozniok Jósika emlékezetében, úgy, amint az Armbruster-féle kölcsönkönyvtárból épen megkapta őket.

Jósika helyet akart csinálni Hardeneggnek a bőrpamlagon, de a gróf megfogta kezét:

— Hadd el, kérlek. Úgy sem maradhatok sokáig, csak egy kérdésemre felelj őszintén, az életemről, a boldogságomról van szó, Jósika. Mondd, nem tudod hova lett Müller Franciska?

A bárónak egyszerre eszébe jutott a pesti királyi palota lépcsőháza, ahol először említette Hardenegg ezt a nevet, akkor nem hitte volna, hogy ilyen sokat, komolyat jelent neki az az óbudai karsú leány. Ha tudta volna?

— Nézd, Hardenegg...

— Tudod, vagy nem tudod? — sürgette türelmetlenül a gróf.

— Nem tudom — felelte Jósika.

— Elvitted neki a vörös darut?

— El.

— És mégis elhagyott! Mondd, mit szolt, mikor átadtad neki?

Ha egy csendes, egykedvű ember elveszti rendes hidegségét, nyugtalansága fájdalmas erővel tud hatni mindenkire és szenvedélyessége olyan ijesztően tör elő, mintha láthatatlan vulkánból hirtelen ömlenék a tűzpatak. Jósika szégyelte magát. Akárhogy is történt, végre is el akart venni valamit, ami Hardeneggnek kincs volt, neki csak játékszer és ha nem is lopta el tőle Franciskát, de ellopatta mással, kifosztotta ennek a szegény fiúnak a szívét egészen. Mit mondjon neki, hogy magyarázza meg a dolgot, de nem úgy, hogy magát védje, hanem úgy, hogy őt vigasztalja meg?

— Hallgass rám, Hardenegg — kezdte félelemmel, gyengédséggel keresve a szavakat. — Én nem tudtam, hogy te szereted őt és Franciska nem szeretett téged, azt láttam, biztos, hogy nem, hidd el nekem. Mikor átadtam neki az ajándékodat, megkérdezte, hogy meddig maradsz Bécsben? Erre persze nem tudtam választ adni, és ő keserűen fakadt ki, hogy várnia kell, megint csak várnia, biztosan hiába várnia.

— Nem bízott bennem, nem hitt nekem — szólott halkán Hardenegg.

— Olyan türelmetlennek látszott, — folytatta Jósika — a szeme könnyes volt és úgy mondta el nekem, hogy elvágyik hazulról, el a nagyvilágba, élni szeretne, de apja bezárva tartja. Igen sajnáltam őt, mikor pedig még szomorúbb lett, akkor meg szerettem volna vigasztalni és megkérdeztem, nem jönne-e el velem az országházában rendezett nagy bálra másnap?

— És ő? — vágott szavába türelmetlenül Hardenegg.

— És ő eljött — felelte Jósika.

— Megszökött hazulról?

— Meg, én érte mentem kocsival, Franciska egy nagy dobozban magával hozta báli ruháját, egy utazótáskában a szükséges holmiját és alkonyatkor eljött velem.

Hardenegg közelebb lépett Jósikához:

— Te!...

— Kérlek, hallgass végig nyugodtan — kérte a kis kapitány és kétségbeesetten markolt bele néhányszor sűrű, barna hajába, mintha segítséget kérne emlékezőtehetségétől, hogy gyengéd formában diktálja neki a szomorú történetet. — Én Pfistererekhez vittem Franciskát és esküszöm neked, tisztelettel bántam vele, mintha hugom volna. Istenem, lehet is vele másképp bánni? Pfistereréknél vacsorált és felöltözött a bálra. Mikor Ferenc császár tíz óra után eltávozott az országházából, érte mentem és magammal vittem, mint hugomat, mint Jósika Franciska bárónőt. Oh be gyönyörű volt, sohasem felejttem el, rózsaszínű, fehér selyemlevelekkel hímzett ruhát viselt...

— A csudaruhát — emlékezett Hardenegg. — Láttam, utolsó darabját hímezte, mikor nála voltam.

— Ő volt legszebb a bálban, hidd el.

— Hiszem, Jósika, tudom, hogy ő.

— Táncoltam vele keringőt, boldogan mosolygott, ragyogott az arca, mint egy kis gyermek, úgy örült. Aztán magyart táncoltunk az orosz cár előtt,

hat pár járta el és a cárnak nagyon tetszett Franciska, megszólította, azt mondta: — Mademoiselle, kegyed a legszebb — és táncra kérte. Táncolt vele soká, és hosszan beszélgettek. Franciska szomorú is volt, kacagott is közben. Én messziről néztem, úgy szerettem és olyan nagyon irigyeltem a cártól.

Az emlékezés közben újraéledt Jósika szerelme és a képzeletébe visszavarázsolt Franciska drágább volt az élónél is. Hardenegg barátira talált benne, megértő fájdalomra bánata számára és megbékélve leste a szót a kapitány ajkáról. Ő pedig folytatta vágyó, halk szomorúsággal:

— Már hajnalodott, mikor utólszor táncolt vele a cár. Tánc közben folyton beszélt hozzá és Franciska lesütött szemmel, piros arccal hallgatta. Aztán Sándor cár odaintette adjutánsát, Wolkonszky herceget és elhagyták együtt a termet. Utánuk rohantam, de mire áttörtem a tömegben, Franciska nyomtalanul eltűnt, a cár maradt ott egyedül. Pfistererekhez mentem el másnap reggel és ők annyit mondtak, hogy Franciska hajnalban elment egy utazókocsin, de nem tudták merre, nem tudták kivel. Hova lett? A cár lopta el, vagy ő szökött meg előlem, ki tudna erre válaszolni? Én hibás vagyok, belátom, de vétkes nem vagyok. Nem tudtam, hogy te úgy szereted, mert én is szerettem őt és elvesztettem én is. Bocsáss meg, Hardenegg. Úgy-e, megbocsájtasz?

— Megbocsátok, de, sajnos, megbocsátani nem annyit jelent, mint felejteni. — Fásultan, megtörtén felelte a gróf. Ekkora bánat láttára Jósika egélszen elszomorodott, de most már egyedül és kizárólag a Hardenegg nevében. Átölelte a gróf vállát és bátorító meggyőződéssel biztatta:

— Meg kell találnunk Franciskát. Meglátod, megtaláljuk, és jó lesz még minden.

— Hagyd el, Jósika, én tudom, hogy elvesztettem őt. Hol keressük? Akár a cár van a dologban, akár a saját akarata, elszökött előlem, az biztos, és erőszakkal vissza nem hozhatom. Száz poklon át

mennék érte szívesen, ha idegen hatalom vette volna el tőlem, de ha önként ment, úgy... Isten veled, jó éjszakát.

Jósika megfogta a gróf feléje nyújtott kezét és szépen kérte:

— Ne menj, maradj velünk, úgy könnyebben tudsz felejteni.

— Engedj, mennem kell, meg kell békülnöm a sorsommal, össze kell szoknom az emlékeimmal, mert felejteni, hidd el, nem tudok és nem is akarok. Isten veled, Jósika.

— Isten veled, Hardenegg — a kis kapitány hal-
kan nyitott ajtót a grófnak, a fiúk kinn némán tér-
tek ki útjából és egy szomorú, megtört ember
hagyta el sötét, viharos estén az Alser-laktanyát.

Hardenegg lassan ballagott vissza a város felé,
az eső elállt, a szél sivitva kapott bele köpenyébe
és ő egyedül volt a széles utcán, az egész kerek vilá-
gon. Soká bolyongott a bástyán ide-oda céltalanul,
körülötte lámpasorok szótték tele az éjszakát, egy-
felől a belváros, másfelől a külvárosok felé. A szél
szétkergette a felhőket és az ég tele volt szórva
csillagokkal. Bécs zaja lecsendesedett, egy-egy sze-
relmes pár suhant el mellette szorosán összebujva,
meleg után vágyva üzte őket egymáshoz az őszi
köd. Hardenegg folytatta szomorú, magányos útját.
Nem tudott elmenni Fini nénihez, nem volt még
ereje hozzá, sírva borult volna megértő ölébe. Lá-
bánál a széles híd fehéren ívelte át a sötét sánc-
árkot és Hardenegg hosszan nézett le a mélységbe.
A Szent István tornyában tizenegyet ütött az óra
és a zengő ütésekre lassan megfordult. Sötétben állt
előtte az öreg dóm, de a város világos fényfoltok-
kal volt teleszórva, a kávéházak még ébren vol-
tak és egy-egy palota díszes emeletén kivilágított
ablakok mögött mulattak az emberek. A polgári
házak azonban csendesek voltak és lakóik aludtak
már. Az éjjeli őr az elmúlt órát kiáltva haladt el
Hardenegg mellett. Tizenegy óra! jelentette a
nyugvó polgároknak, hogy álmukban is összekösse

őket az étellel. Bécs alszik, Bécs álmodik! Hol alszik, hol álmodik most Franciska? Hardenegg szerette volna ismerni szobája ablakát, hogy feltekintsen rá néha-néha, szerette volna megtalálni erkélyét, hogy megállhasson alatta, emlékeket idéző, hosszú, őszi éjszakákon.

XIV. FEJEZET.

Reggeli rapport.

Reggel hét órakor íróasztalánál ült Ferenc császár. Sickingen iratait rendezgette kezeügyébe. Számukra megkezdődöt már a napimunka.

A császárt ilyenkor még halk, áhitatos hangulat töltötte el, a miséről jött, a Burg-kápolnából, ahol mindazért imádkozott reggelenként, amit uralkodói szíve fontosnak talált a világon. Könyörgését azzal a régi, rendes, alázatos kéréssel kezdte, hogy adjon neki az Isten hosszú életet, birodalmának és népeinek javára, de egy új, keserves sóhaj zárta be már hetek óta imáját: — Lieber Gott gib, dass der Kongress ein End hat.

Mert a kongresszus sehogy sem akart véget érni, néhány hétre számítottak csak, mikor szeptember végén Sándor cár és a porosz király Bécsbe értek, azóta két hónap telt már el, és a tanácskozások nem haladtak előre, ellenben a fényűző mulatságok kimerítették az udvar pénztárát. Ötvenezer forintjába került a vendéglátás mindennap Ferenc császárnak és emellett a súlyos gond mellett, mely takarékos szívét fellázította, még nyugalmat is elveszítette. A sok ünneplés, a sok mulatság rosszul illett bele órákra beosztott életébe.

Szinte félve érdeklődött napi teendői iránt Sickingennél.

— Semmi különös sincs, felség — felelte hű kamarása. — Az orvosok özvegyeinek institutumuma

fundusának növelésére rendezett bálon nem kell Felsőgednek megjelennie, a bál védnökéül Metternich herceg csak azért nyerte meg a cár öfelségét, hogy fényt nyerjen a multság és szórakozáshoz jussanak vendégeink.

A császár elgondolkozva bölintott:

— Igen, igen, a herceg úgy találja, hogy folyton mulattatni kell őket, mert akkor megfelelnek a politikáról. Sok hasznát nem láttuk eddig, higye el, lieber Graf, olyan nyugodtan szabdálnak meg országokat whist közben és fosztanak meg uralkodókat trónjuktól egy-egy szép hölgy szalonjában zeneszó mellett, hogy végig fut a hideg az ember hátán . . . Azért lehet, hogy a hercegnek igaza van, neki rendesen igaza van . . .

Ferenc elhallgatott, néhányszor bölintott, szokatlanul beszédes volt ezen a reggelen, valóságos közlékenységi roham fogta el és hátradőlve karosszékében merengve folytatta:

— Hiába, nem szeretem ezt a zajos életet, csendesen, nyugodtan akarom intézni országaim sorsát, alattvalóim ügyes-bajos dolgait. Én nagyon egyszerű ember vagyok, higye el Sickingen, észre sem vett volna a világ, de Metternich mindenféle jó, ügyes, nagy tettet folytonosan nekem tulajdonít. Ha Metternich tovább él, mint én, roppant hírnévvel fogok a históriába bejutni, meglátja, meglátja.

Sickingen hódolattal hallgatta végig a vallo mást, de nem igen volt mit felelnie rá, azért tisztelettel jelentette, hogy a Polizeipräsident, báró Hager Ferenc már várakozik.

Hager báró a titkosrendőrség kutatásainak újabb eredményeivel jött minden reggel beszámolni Öfelségéhez. Ez volt a császár számára a legvidámabb, legérdekesebb szórakozás és a rendes korai óra legkedvesebb órája napjának. A kormányzás egyetlen biztos módjának a titkosrendőrséget tartotta. Ferenc császár. Mindig óvakodott az erőszakos rendszabályoktól, melyek megfoszt-

hatták volna uralkodását pátriarkális jellegétől és megingathatták volna népének atyai jóindulataiba vetett hitét. Szerette az olyan eszközöket, melyek kevés zajjal nagy eredményt érnek el és gyökerében fojtják el a szabadelvű törekvéseket, az új politikai szellem minden megnyilatkozását.

A francia forradalomtól való rettegés tette hatalmasná az osztrák birodalom álarcos őrét, a titkosrendőrséget.

Annak a rettenetes viharnek még emléke is mindig megborzongatta a császárt. Huszonnégy éves volt akkor, egy éve uralkodott csak, mikor nagynénjének, Mária Antoinettenek feje lehullott a fűrészporos kosárba és azóta képzeletében folyton saját felséges rokoni nyakán érezte a guillotine vasának hideg érintését. Ezért akart olyan határozottan elnyomni minden felvilágosodást, minden legapróbb szót, mely csak egy elégedetlen sóhajjt is életre kelthetne. Jó volt alattvalóihoz, de hogy örködhessék felettük, tudni akart róluk mindent, ismerni akarta tetteiket, gondolataikat és a Geheimpolizei jelentéseivel szemben sohasem használta kedvenc mondását: *Z'viel wissen macht Kopfweh.*

Milyen érdekes, nagyszerű szerephez jutott a rendőrség a kongresszus alatt. A Bécsben tartózkodó uralkodókról és környezetükről pontos értesítéseket szerezni, ez volt a parancs. Egész titkos hadsereget kellett szervezni a császári óhaj teljesítésére, mely finom, láthatatlan szálakkal szőjje át a szórakozó társadalmat. Mindenkinek felügyelet alatt kell állnia, mindenkire közel kell férközni valami módon, híreket kapni róla, grófok, bárók, diplomaták, inasok, szobaleányok, még a kályhafűtők útján is, mert a papiroskosarak tartalmát, a kandallók mélyén hamvadó írásokat is átvizsgálták és egyetlen levél sem hagyta el felbontatlanul Bécs városát.

A kutatás eredménye egy fehér lapra íródott, szépen megszámozva, hogy báró Hager Ferenc reg-

gelenként rendben, sorban felolvashassa uralkodójának.

— Na, mi újság, kedves báró? — kérdezte Őfelsége, és a báró megkezdte beszámolóját:

— Sándor cár kedvese, egy Schwarz nevű szentpétervári kereskedő felesége, férjével együtt Bécsbe érkezett és az Österreichische Kaiserin szállóban vettek lakást. A cár néhány nap előtt, mint rendesen, inkognitóban fel akarta keresni hölgyét, de a járókelők az est sötétjében is felismerték, a kapuig kísérték és tömegbe verődve várakoztak rá. Őfelsége nagyon megharagudott, káromkodott, kiabált, és amint a nevezett hölgy szobájába lépett, megparancsolta a jelenlevő férjnek, hogy bottal verje szét a bámézszkodókat. Schwarz úr csakugyan lement a kapuba, de a portás segítségével szép szóval bírta távozásra a jámbor polgárokat. Schwarz úr azután hosszabb sétára indult.

— Nagyon csúnya dolog, — szólott a császár — nem méltó egy uralkodóhoz, nem szeretem az ilyesmit és örvendek, hogy nem egy alattvalóm követte el.

Hager egyetértően bólintott és folytatta:

— Amint Sándor cár komornyikjától értesülünk, őfelsége minden reggel jégdarabokkal dörzsölteti le testét.

— Jobb lenne, ha misét hallgatna — jegyezte meg a császár.

A báró szájszögletében finom mosoly játszott, és úgy olvasta fel jelentésének harmadik pontját:

— Sándor cár személye ellenszenvet kezd ébreszteni a férjek szívében, őfelsége egyáltalán nem tiszteli a hölgyek hírnevét. Eszterházy Pál hercegnőnél bejelentette megjelenését egy estélyre, épen mikor a herceg Szombathelyre utazott. A hercegné elküldte neki a meghívott hölgyek listáját, hogy törölje azok nevét, kiket nem kíván látni és írja fel, akiknek eljövetelét még óhajtaná. Őfelsége az összes hölgyeket törölte és nagy betűkkel írta keresztül a hercegné nevét a papírlapon.

A hercegné erre sürgősen hazahívta férjét és a kitűzött estén együtt fogadták Sándor cárt, aki rövid idő múlva haragosan távozott. Az eset köztudomásra jutott, tárgyalják a szalonokban, a Grabenen és megbeszélik polgári körökben is.

— Remélem, megbotránkozva? — A császár homloka csupa redő volt. — Mein armes, liebes, unschuldiges Wien — tette hozzá sóhajtván.

— Négy — mondta a báró és másra tért át. — A cár őfelsége a pármai hercegség ügyében meglátogatta Mária Lujza Őfelségét Schönbrunnban és látogatása után, Bagration hercegnőnél nagy társaságban kijelentette, hogyha Mária Lujza Őfelége megjelenék a nagy világban, szerelmes odaadással tudna érte rajongani.

— Das fehlte noch — haragudott a császár. — Majd beszélek a leánnyommal.

Most unalmas jelentések következtek, politikai hírek. Talleyrand, Franciaország képviselője, elég vigyázatlan volt összetépvé papirkosarába dobni egy levél fogalmazványát, a cár diplomatái tettek egy-egy könnyelmű kijelentést, a bajor trónörökösnek szóváltása volt a württembergivel. Ezek a dolgok nem érdekelték a császárt, akkor kezdett csak ismét figyelni, mikor a porosz király szerelméről kapott újabb híreket.

— Frigyes Vilmos őfelsége, — olvasta a báró — gyakran jár Zichy Károly grófékhoz. Zichy grófné barátsága úgy látszik mindenen felett drága neki. Tegnapelőtt találkozott vele őfelsége, mikor a tempomból jött imakönyvvel kezében. Őfelsége megszólította a grófnét:

— Szép imakönyve van, szép grófné.

— Felajánlom felségednek, ha tetszik — felelte a bájos Julia. A király hazavitte az imakönyvet és otthon látta csak, hogy a grófné egy barátjától kapta ajándékba a következő ajánlással: „Örökre szeretlek, szeress te is engem.“ Őfelsége az említett szavak alá szépen beírta: „Teszem, amit

ő tett és kérem, amit ő kért.“ — Aztán visszaküldte a grófnénak az imakönyvet.

— Das ist schön — mondta a császár.

A báró pedig folytatta:

— Frigyes Vilmos öfelsége rendkívül nagy tisztelettel viseltetik a szép grófné iránt, aki elhunyt feleségére emlékezteti, mert öfelségének még mindig könnybe lábad a szeme, ha Lujza királynét említik előtte.

Erre igazán megilletődött Ferenc császár, nagyon szerette a múltó, pillanatnyi ellágyulásokat és szomorúan bólogatva jegyezte meg:

— Ja, ja, én már két hitvesemet temettem el és Ludovika is olyan beteges. Pedig szeretem őt, én mindegyiket nagyon szerettem, lieber Baron.

— Felség! — hebegte Hager, aztán sietett másra terelni uralkodója figyelmét.

— Még egy érdekes hírem van — mondta és olvasni kezdett:

— A Bécsben időző Eugène Beauharnaisnak, Napoleon mostohafiának, levelet írt minapában nővére, Hortense, a volt hollandi királyné. Mellékelve valami gyógykefét is küldött, hogy fivére azzal dörzsölje kissé reumás vállát. A Beauharnais Eugén szolgálatában álló gascogni inas, aki a mi emberünk, a kefében megtalált egy apróra összehajtott, ügyesen elrejtett levelet, melyben a herceget értesítik, hogy Franciaországban a Bonaparte-hívek fejévé szeretnék őt megválasztani.

— Szemmel kell tartani a herceget — mondta Ferenc császár. — Nem szeretem a dolgot. Hát a bonapartisták ismét mozgolódnak?

— Még eddig meg sem nyugodtak, felség.

— Kikkel szokott együtt lenni Beauharnais?

— Leggyakrabban a cár társaságában van, öfelsége igen kedveli a herceget.

— Schönbrunnban nem járt még? — kérdezte a császár.

— Mult héten tett egy rövid látogatást.

— Nem szeretem, nem szeretem — mondta ked-

vetlenül az uralkodó és még Hager távozása után is néhányszor csendesesen ismételte: — Nem szeretem, nem szeretem.

Ferenc császár uralkodói hatalmának nagyságát legteljesebbnek azon a júliusi napon érezte, mikor Napoleon leveretése után hazatért Franciaországból és a gyönyörű diadalkapun át ünneplő alattvalói tomboló tömege között bevonult kedves Bécsébe. Egy versike is készült a diadalkapúra:

Mit nie gebeugtem Mut
Schritt er zum hohen Ziel,
Heil Ihm, er hat's erreicht.

Ezt a néhány sort szerette mondogatni magában a császár és míg mosolyogva elmormogta, egyetlen ránc sem volt magas homlokán.

Napoleon nincs többé, ez volt alapja minden elmékedésének és kellemetlenül érintette, ha úgy, mint ma reggel, valami hamis hang vegyült ebbe a büszke tudatba.

Elégedetlenül dőlt hátra karosszékébe és méltatlankodva tünődött azon, hogy is lehetnek még mindig bonapartisták a világon. Tünődésének eredményeként elhatározta, hogy délután kimegy Schönbrunnba. Még nem bízott egészen Mária Lujzában és mindig bántotta a tudat, hogy annyi mérész francia ábránd szép reménye épen az ő kis unokája, a szőke Franzl. Rendet kell csinálnia megint, rendet is fog csinálni. Ez a gondolat új kedvre derítette és felfrissülve látott munkához.

Az államügyekkel való foglalkozásnak nevezte a császár azt a hosszú, órákig tartó pepecselést, mellyel eltöltötte délelőttjét, sőt délutánját is, egészen este hétig. Pedig a fontos politikai kérdésekben csak aláírásával szerepelt tulajdonképen, foglalkozni a hozzá intézett apró-cseprő kérvényekkel szeretett, amelyek garmadában kerültek minden nap íróasztalára.

Ezek érdekelték, izgatták kíváncsiságát és elintézésükkel óriási népszerűséget szerzett magá-

nak. Előfordult, hogy jó polgárok tőle kértek tanácsot, vajjon leányaikat feleségül adják-e ehhez, vagy ahhoz az iparoshoz? A császár, a guter Papa, pedig utána járattott a dolognak, és választ is adott, tudatva velük a döntő szót.

Mindennap így ült íróasztalánál, egyszerű dolgozószobájában és lelkiismeretesen kijavította még a helyesírási hibákat is, a hozzá intézett német és latin kérvényekben.

Nagy munka volt, melynek elvégzése mindig elégedettséggel töltötte el uralkodói szívét. Szerette íróasztalát, rajta az állóórát, szerette nagy szobáját a síma szekrényekkel, a hat gyertyás empire kristály-luszttert, a két cserép virágot az ablakdeszkán, és szerette kedvenc kanáriját a magas kalitkában, melyet maga faragott szabad óráiban.

XV. FEJEZET.

Franciska sír.

Délután, még mielőtt leszállt a korai őszi alkonyat, Ferenc császár bement fejedelmi műhelyébe, ahol szekrénykéket, madárkalitkákat faragott, pecsétviaszt gyártott, új egyenruha-gombmintákat formált a hadsereg számára és illatszerek keverésén törte fejét, hogy bódító találmányaival alkalomadtán meglepje családjá hölgytagjait. Soká nézegette a polcok kincseit, míg végül kiválasztott egy kis esztergályozott szekrénykét unokája számára, meg egy üveg különösen jól sikerült illatszert Mária Lujzának, aztán kocsiba ült és kihajtatott Schönbrunnba.

Először a kis Franzl-t látogatta meg és átadta neki az értékes ajándékot. A kis fiú mindjárt megkérdezte, hogy mi van benne? Mire a felséges nagyapa kissé csalódottnak érezte magát és hal-
kan figyelmeztette Montesquiou grófnét, hogy a

gyermeket le kell szoktatni a követelődzésről, szerénységre kell oktatni és ki kell irtani szívéből az apjától örökölt fennhéjázó hajlamokat. Ezek után megkérdezte kis unokájától, hogy tud-e imádkozni? Elmondatta vele a Miatyánkot, megveregette arcocskáját és átment a leánya szobájába.

Mária Lujza dívánján hevert, unatkozott, várta az estét és vele Neipperg grófot.

Új barna ruhája volt rajta, az, melyet Franciska gondolt ki számára. A nehéz atlasz szoknya széles, fehér szegélyben yégződött, melyet barna bársony szalagesokrok fontak át és ugyanilyen bársony szalagesokorba volt fogva a hóna alatt megkötött keskeny öv is. A rövid ujak meztelenül hagyták gömbölyű karjait és a mély kivágást széles rózsakoszorúként habosan körítette a könnyű, fehér fodor.

— Nem fázol, gyermekem? — kérdezte Ferenc császár, belépve a kék szalonba.

Mária Lujza boldogan ugrott fel, kezét csókolt a császárnak és nevetve válaszolta:

— Nem fádom, lieber Papa és nem is szabad fáynom, a divat nem engedi. Milyen kedves, hogy meglátogat, úgy örülök, jöjjön, üljön le.

A császár helyet foglalt egy karosszékben, Mária Lujza melléje ült és tisztelettel nézte a drága ősz fejet, amint hosszan emelkedett ki a magas, fehér gallér körül csavart, fekete nyakkendőből.

— Elmult már a náthája, lieber Papa? — kérdezte gyengéden.

— Az egyik elmult, de kapok már másikat, ma délelőtt háromszor trüsszentettem és nem esik jól a tubákolás. Nem is csuda, ha megfázom, örökösen jönnöm, mennem kell, érthetetlen, hogy az egész kongresszus nem náthás. Amint hallom, az orosz cár jéggel dörzsölteti le magát reggelenként.

— Jé! — csudálkozott Mária Lujza.

— Bizony, fiam, jéggel — folytatta a császár. — Talán ő azért nem fázik meg, de borzasztó lehet; én nem tudnám elviselni... Különben hidd el,

gyermekem, mindennek a kongresszus az oka. Du, ich sag' dir, wenn der Kongress noch lange dauert, lass i' mich pensionieren.

— Oh, lieber Papa! — szörnyűködött hű gyermeke és gyengéden simogatta a császár fehér kezét.

Így ültek egy ideig csendesen. A császár néhány-szor halkán kacagott, egészen megfeledkezett jöve-tele céljáról, annyira tetszett neki előbbi megjegy-zése. Kitünőnek találta, sajnálta, hogy ennek a csacsi asszonynak mondta, aki meg sem érti és el-határozta, hogy este elmondja Ludovikának, meg Sickingennek, reggel pedig Hager bárónak. Amint a báróra gondolt, egyszerre eszébe jutott, amiért Schönbrunnba jött, erre eltűnt a mosoly arcáról, homlokán sűrűbbek lettek a redők és leánya sze-mébe nézve, szigorúan kérdezte:

— Igaz-e, Luis', hogy Beauharnais nálad járt?

— Igen, papa, meglátogatott. Nem találod, hogy illett is, először rokonom...

A császár tiltakozva rázta fejét:

— Csak volt, már nem az többé.

— Azért mégis kedves volt tőle, — ismételte ma-kacsul Mária Lujza — úgyis úgy elhanyagol min-denki, a hölgyek is ha néha-néha meglátogatnak, csak azért jönnek, hogy a házasságom...

Napoleon feleségének arca hirtelen piros lett és szégyenkezve hallgatott el.

— Örülj gyermekem, hogy nem kell Bécsben len-ned, hogy nem kell résztvenned a mulatságokban. Borzasztó, hidd el. November huszonharmadikán lesz a karuszel, állítólag az utolsó multság az idén, no majd meglátom. Légy boldog, gyermekem, hogy te nyugodtan élhetsz csendes otthonodban.

— Én pedig nagyon szeretnék ott lenni a karu-szelen, lieber Papa — mondta könnyes szemmel a császárné.

Ferenc császár haragos lett, nem szeretett pa-rancsolni, azt akarta, hogy amit ő kíván, azt kel-lemelesnek találja mindenki és mosolyogva vélje a legjobbnak. Sértődött szigorral szólt tehát:

— Pedig nem szabad mutatkoznod, Luis', nem szabad, érted, rossz benyomást tenne, én tudom, mi szolgál javadra. Míg a házasságodat a pápa fel nem bontja, addig lehetetlen nyilvánosan szerepelned. Az utóbbi években, fájdalom, úgysis eleget szerepeltél. Aztán, mein Kind, ne hallgass a cár bókjaira és ne beszélj Beauharnais Eugénnel. Nem szeretem. Nézd Luis', érts meg jól, amíg nekem engedelmeskedel, amíg az én leányom vagy, mindent megteszek érted, ami hatalmamban áll, mindenem a tiéd, még az életem is, de mint francia császárnét nem ismerlek.

A császár szeme könnyes volt a méltóságos, szép kijelentés után, és reszkető kézzel simogatta meg leánya szőke fejét, aki sírva rejtette zsebkenőjébe arcát. Ez már sok volt a lieber Papának és megveregette a síró asszony vállát:

— Na nu Luis' na nu — mondta, aztán zsebébe nyúlt, kivette az illatszeres üvegesét és átadta Mária Lujzának. — Nézd meg, mit hoztam neked, a legjobb, amit valaha csináltam. Na, mit szólsz hozzá?

— Köszönöm, lieber Papa — szipogta a császárné és megvigasztalódva csókolt kezét fejedelmi atyjának. Ki is akarta kísérni, de a császár nem engedte:

— Bleib nur, du kriegst auch 'nen Schnupfen.

Ferenc császár lement a lépcsőn és az előcsarnokban mégegyszer találkozott unokájával.

A kis fiú mosolyogva szaladt nagyapja felé. Kedves, karcsú gyermek volt, hosszú, szőke fürtök repkedtek feje körül. Ma világos csikos, hosszú nadrágot viselt, fehér mellényt, sötétzöld frakkocskát, magas gallért, szoros, fekete selyemnyakkendőt és kis kivágott lakkecipőt. Kipirulva jött a kertből esti sétája után és Ferenc császár egy pillanatra kedvtelve szorította térdéhez.

— Jó éjszakát, Franzl — mondta gyengéden.

A fiucska viaszszaladt Montesquiou grófnéhez, a császár utána nézett és akkor az oszlop mellett

egy halavány leányt látott állni, aki mélyen meghajolt az uralkodó előtt.

Őfelsége kegyesen bólintott és egész úton hazafelé azon gondolkozott, hogy hol is látta ő már ezt a fiatal teremtest, de nem jutott eszébe. Ferenc császár már nem emlékezett Müller Franciskára.

Franciska térde remegett, mikor az uralkodó távozása után felment a lépcsőn, még a karfába is bele kellett fogódnia, hogy el ne essék a váratlan találkozás után.

— Mi baja, gyermekem? — kérdezte a grófné.

— Semmi, semmi, — felelte halkan, elfogultan Franciska — sokat szaladgáltunk a kis felséggel, elfáradtam.

A grófné megfogta a leány kezét:

— Milyen hideg a keze. Jöjjön, Mademoiselle, pihenje ki magát nálam. Adok egy csésze teát és kap hozzá süteményt is.

— Köszönöm, grófné, Őfelségét kell most felöltöztetnem estére, de később nagyon szívesen meglátogatom, ha megengedi.

— Milyen csinos ruhája van megint — mondta Mária Lujza a belépő Franciskának.

— Felsőged adta a mult héten.

— A zöldesíkos atlaszruhából csinálta? De hisz azon nem volt rajta a sok rózsaszín.

— A bodrokat egy régi kendőből szabtam, felség.

— Az én számomra sohasem talál ki ilyen szépet — mondta duzzogva Mária Lujza.

Franciska csendesen mosolygott:

— Reménylem, ma meg lesz elégedve, felséged.

— Új ruhám lesz? Milyen? — Az ex-császárné boldogan kapta magára sálját, átsietett öltözőszobájába és leült nagy tükre elé.

— Ma nagyon szép akarok lenni, Franciska, — mondta dorombolva mint egy kényes macska — nagyon szép.

Esténként így öltöztette Franciska Napoleon feleségét, Neipperg gróf számára. Mária Lujza fedezte tehetségét és nehéz próbára tette találé-

konyságát. Mindennap valami újat akart és semmi sem volt elég szép! Franciskának tetszett a játék, a franciák császárnéjának ruhatára kincsesbánya volt, csipkék, selymek, szalagok, prémek tömege, csupa öröm tarka képzelete számára.

Rajzolt ruhákat, megálmodta a színek összhangját, a kastély régi képeitől kért tanácsot és az új divatformák közé belelopta letűnt századok asszonyainak szépségét. Úgyes kezek fejtették szét a megúnt ruhákat és varrták meg újra, úgy, amint az óbudai aranyhajú leány szeszélyes képzelete parancsolta.

Mária Lujza hiú lelke egész melegével ragaszkodott Franciskához, az önállótlan asszony szemében minden ruha szép volt, amit máson látott és megúnta mindjárt, amit egyszer viselt.

Franciska megfésülte úrnőjét és míg elrendezte arca körül fürteit, Mária Lujza minduntalan belebabrált gödrös ujjacskáival.

— Oh, így nem lesz jó — nyögte panaszosan.

— Bizza rám, felség, — vigasztalta Franciska — ha végül sem tetszik, majd újra csinálom. — És mélyen homlokába fésülte göndör haját, hogy még fülét is elfedték a szőke csigák.

— Ilyet még sohasem láttam, ez nem szép — jelentette ki a császárné.

— Türelem, felség, türelem — mosolygott a leány, aztán behozatta a komornával az új ruhát.

Mária Lujza odapillantott:

— Zöld? — szólott csalódottan.

— Zöld, felség — ismételte büszkén Franciska.

— Nekem nem áll jól a zöld szín, Napóleon mindig mondta.

Franciska arca lángbaborult e név hallatára és halkan, meggyötört hangon válaszolt:

— De a gróf kedvenc színe a zöld, amint felségedtől hallottam.

Most Mária Lujza arca is piros lett és némán tűrte, hogy ráadják a puha sötétzöld bársonyruhát.

— Csak akkor nézzen a tükörbe, felség, ha elkészültem — kérte Franciska.

Mikor aztán végre megbámulhatta magát, Mária Lujza elámult saját szépségének láttára.

Hermelinszegély tompította a ruha színét a nyak körül és lehúzódott elől dupla sorban a ruha szegélyéig, az övet pedig egy arany domborműves csat tartotta össze. Hermelinnel szegett apró, zöld bársonysapkát helyezett szőke fejére Franciska, mint egy szeszélyes fejéket és elől, a ruha mély hegyben végződő kivágásába, könnyű, fehér csipkebetétet erősített.

— Igazán gyönyörű — mondta a császárné. — No és az ékszer?

— Gyöngyöket teszünk felséged nyakára, csak a hosszú, fehér gyöngysorát és arra kapcsoljuk fehér legyezőjét.

Kocsi gördült a kastély elé, a császárné össze-rezdült és keze remegett, amint megsimogatta az előtte térdelő Franciska fejét.

— A gróf már itt van — suttogta és gyorsan tűnt el az ajtó nehéz függőnye mögött.

Franciska ott maradt térdepelve, összekulcsolta rózsaszínű selyem bodrokban pihenő kezét, egy szomorú sóhajt küldve a hűtlen asszony után.

Három napja mondta meg neki Montesquiou grófné, hogy Napoleon felesége Neipperg Ádám grófot szereti, azt a hetyke, kékszemű, fiatal generálist, aki minden este kijön hozzá, vele tölti az esetét, aki a fekete kötést viseli hiányzó szemén, akit Franciska egyszer látott az ex-császárné előszobájában, mikor lovagja váratlanul látogatta meg délelőtt.

Azt is tudta Franciska, hogy Metternich választotta ki Mária Lujza kísérőjének és tudta azt is, hogy a grófnak felesége van és négy gyermeke. Most már mindent tudott, de jobban szeretete volna, ha nem tud meg semmit, mert a dolog szomorú volt és nagyon csúnya.

A komorna elhagyta a szobát, Franciska egyedül maradt és amint ott térdelt a tükör előtt, hullani kezdtek könnyei. Sűrűn hullottak zöldcsikos ruhájának selymére, összekulcsolt kezére és arcán égő utak maradtak nyomukban.

Miért sírt? Szerette Schönbrunn, szerette életének mosolygó napjait, melyek elfelejtettek vele mindent, de most hirtelen rászakadt egész nehéz bánata.

Mária Lujza jó volt hozzá, megsimogatta fejét az új ruhákért, az egész udvar bámulta ügyes ujjait, a kis Napoleont senki sem tudta úgy megnevetetni mint ő és kacagva gyönyörködött mindenki, ha színes bábuival színházat játszott neki. Ő volt az egyetlen, kivel Montesquiou grófné őszinte szót váltott, akit szeretett, kinek a multról beszélt. Metternich herceg megsókolta kezét, ha jött és hízelgő szóval akarta megnyerni kegyeit. Szép volt, fiatal és mégis olyan reménytelenül szomorú.

Megint csak vár, vár, maga sem tudja mit, vár, épen úgy, mint Óbudán... Kapott ugyan apró sikereket, simogatást, sok hízelgő szót, hogy elkábítsák remegő álmait, de ezek mégis csak egyre kiszínesednek és hívják, csalogatják, nem tudja hová és nem tudja merre...

Mária Lujzát öltözteti, aki egy Napoleont igyekszik elfeledni, ki a franciák császárnéja volt, kinek sorsát az egész világ szeme leste, de kinek fejét egyetlen gondolat sem gyötörte soha, életének nagy fordulásai egyetlen érzést sem hagytak üres szívében és sohasem törte szöke fejét semmi elérhetetlen vágnak bánata.

És ő itt térdel összekulcsolt kezekkel, a schönbrunni udvar szelíd Franciskája, aki a világot szeretné lánggra gyújtani, hogy diadalmasan álljon meg egy pillanatra a nagy égésben, aki szerette volna felkorbácsolni az emberiséget, hogy ott pusztuljon el a tombolásban, aki Napoleont imádta és azt hitte egyszer, hogy hazaviszi hozzá a feleségét.

Gyerekkorában, ha körülötte attól féltek, hogy a Duna áradni fog, ő remegve leste, bár öntené el már a partokat, ha vihar volt, a villámtól csak azt kívánta, hogy csapjon le és ha szekeren ült, azt várta mindig, hogy bár bokrosodnának meg a lovak. Sorsát is ilyennek képzelte és nem akarta elhinni, hogy az élete folyó, amely elmosza a partokat, vihar, amely megtépázza a fákat, paripa, amely lassan gázolja agyon szívét, de nem árad, nem csap le és nem bokrosodik meg soha.

Nem volt érdemes eljönnöm Óbudáról, nem kellett volna elhagynom az apámat, ez jutott eszébe, míg beletemette arcát kezébe, a rózsaszínű bodrok közé. Egy pillanatig tartott csupán, gyűlölte a multon való tünődést, útálta a visszanezéseket, lényének egész őszinteségével cselekedett mindig, számára tehát nincs megbánás.

Letörülte könnyeit és halk léptekkel, mint minden este, belépett a Montesquiou grófné emlékekkel teli szobájába. Itt szerette a multat, mert mese volt és a visszaemlékezés szebb idők története.

Mária Lujza esténként együtt étkezett kis udvarával és Neipperg gróffal. A gróf szellemesen csevegett a vacsora alatt és vacsora után zongorázott, aztán bókokat mondott a császárnénak halkán, hogy sokszor elpirult és tekintete lágyan simult a generális szemébe.

— Hat hónap mulva a kedvesem lesz — mondta a gróf egyik szeretőjének, mikor Mária Lujza támaszának és lovagjának szemelte ki Ferenc császár.

Montesquiou grófné elhagyta a társaságot, mihelyt lehetett, gyűlölte Neipperget, megvetette Mária Lujzát és ökölbe szorult a keze, ha úrnője kedvesen csicseregte minden szó után:

— Ön mit gondol, gróf? Mit szól hozzá, tábornokom?

A grófné szobájába sietett, ahol Franciska várta türelmetlen örömmel szegezve sötét szemét a belépőre.

— Ma soká jöttem, gyermekem, úgy-e? Bocssáson meg, maradnom kellett és látnom...

A grófné hirtelen elhallgatott és sűrű selyemruhája halkán zizegett, míg leült aranyos karoszékebe, íróasztala elé. Az óra tizet ütött, Franciska melléje kuporodott kis zsámolyára, a grófné pedig aranyláncra erősített finomművű kulcsával kizárta fiókját és elővette Napoleon képével díszített csatos könyvét. Az imperátor adta neki, mikor rábízta kis fiát, hogy mindent beleírjon gyermekéről. A grófné hűséges könyvvezető volt, feljegyzett mindent a kis Napóleonnól, a nagy Napóleonnól, Mária Lujzáról, Franciaországról, mindent beleírt, amit látott, tudott, amit szenvedett.

Kinyitotta a könyvet és elgondolkozva helyezte kezét a sűrűn teleírt aranyszélű lapra:

— Látja, gyermekem, régen itt minden sor dicsőség volt, ha ma este feljegyzem tapasztalataimat, gyalázat és szomorúság minden betű. Most még zongoráznak a nagy szalónban! Hallja? Montebello hercegnő hímez, a többiek sorban elkészönnnek, aztán Montebello hercegnőnek hirtelen elfogy a hímzőselyme, tegnap a rózsaszínű, ma a kék, a zöld, a sárga, talán a vörös, néhány pillanatra távoznia kell és akkor a gróf megcsókolja a császárnét. Így van, tudom, bizonyosan tudom és fellázad bennem minden jobb érzés, ha rágondolok. Mária Lujza könnyelmű, Montebello hercegnő gonosz, sohasem szerette Napoleont és hatalmába kerítette a feleségét egészen, kihasználta, kifosztotta és most odadobja ennek a szélhámos Don Juannak, ennek a közönséges nőhódítónak, asszonyfalónak... Csitt, legyen csendesen... a zongora elhallgatott... most... most... most megcsókolja... Napoleon feleségét Neipperg gróf.

— Január huszonhárom — olvasta csendesen. — 1814 január huszonharmadikán látta őt utóljára Napoleon, a fiát se látta azóta és nem is látja talán soha. Hogy kapaszkodott bele akkor ez az asszony, hogy zokogott, ma pedig... Milyen nap

volt az, Franciska, életemnek legfájdalmasabb sejtelmekkel teli napja. A császárnak a harctérre kellett mennie, hogy megvédje Franciaországot a szövetségesek ellen, az apósa ellen, az egész világ ellen. Búcsúzott, a Tuillériák nagy termében összegyűltek a párisi testőrség tisztjei. A császár a miséről jövet megjelent Mária Lujzával és néhány pillanat múlva beléptem én a kis Napóleonnal. A császár kézenfogta kis fiát és feleségét, aztán megilletődve mondta a tisztikarnak:

— Önökre bízom őket, akik a legdrágábbak nekem a világon. Lehet, hogy az ellenség Párisig nyomul, de ha ez be is következne, ne hagyják magukat, mert én segítségükre sietek. Úgy-e megvédik őket? Megigérik, úgy-e?

— Vive l'Empereur! — kiáltották a tisztiek.

A palota előtti nagy téren összegyűlt legénység meghallotta kiáltásukat és egyszerre ezer meg ezer torok ismételte:

— Éljen a császár!

Hűséget esküdött neki mindenki, de ez már csak a mult visszhangja volt, nem pedig a jövő ígérete. A császár elbúcsúzott feleségétől, kis fiától, trónjától, Páristól, örökre.

Franciska szeme könnyes lett, kezét összekulcsolta a grófné ölében, az ajka remegett, és megilletődve suttopta:

— Oh, Istenem!

— Ne sírjon, gyermekem, — mondta az öreg hölgy — egy ilyen drámának kevés és kicsi minden könny. Napoleon tudta, mikor elhagyott bennünket, hogy kockán van egész sorsa és reményei között is számolt minden lehetőséggel, leszámolt az élettel, hívta a halált, csak egytől félt, hogy a császárné és kis fia az ellenség kezébe kerül, hogy Bécsbe viszik őket. Bármit, csak ezt ne. „Ami engem illet, — irta — inkább fojtsák meg a fiamat, semhogy osztrák herceget neveljenek belőle, különben ismerem a császárné jellemét, bízom benne, ő

is így gondolkozik, tudom.“ Mária Lujza?... Nevetnem kell, ha rá gondolok! A kis Napoleonnak Franzl a neve, apja nincs, nagyapja van csupán és a nagyapja Ferenc császár. Osztrák főherceg lesz belőle, osztrák főherceg, Franciska. Míg én itt vagyok, addig vele van a nagy múlt emléke is, de engem nem soká fog túrni Metternich, kényelmetlenül útját állom terveinek. Minden főhercegi nevelésnek megvan Bécsben a maga Metternichje, aki kicsinek, minél kisebbnek akarja a nagyokat, hogy annál hatalmasabb legyen ő. Céljuk, hogy kiöljenek minden önálló törekvést a hercegekből, minden igaz jellemvonást, hogy szétmorzsolják egyéniségüket a sablon kipróbált örlőjében. Mint lassan színtelenedő labdát, dobják őket kézzel-kézre tanítóik, hogy mire felnőnek, mindegyik csak egy-egy szappanbuborék. Oh, kis leányom, ökölbe szorul a kezem a tehetetlen bánattól, valahányszor ezt a kis gyermeket látom.

A grófné kétségbeesetten kulcsolta össze kezét, olyan vad szorításban, hogy Franciska ijedten nézett fel rá.

— És Napoleon nem tudja mindezt? A császár nem ír soha? — kérdezte halkán.

— Eleinte sokszor írt, a császárné is felelt egyszer, aztán megtiltották neki és ő belenyugodott könnyen. Napoleon újra írt, választ várt, hírekért könyörgött... most már nem ír többé, vagy csak nem jutnak el hozzánk sorai? Ki tudná azt? Mária Lujzát Neipperg gróf megtanította felejtetni... Nagyon szomorú az élet, édes gyermekem.

— Szomorú.

Franciska sírt, a grófné ölébe hajtotta aranyos fejét, úgy siratta Napoleont, saját magát, az egész világot.

XVI. FEJEZET.

Egy pár rózsaszínű és egy pár zöld
selyem cipő.

Mária Lujza elégedetlennek érezte magát, éjjel nem aludt, reggel nem örült a napnak, császári atyjának látogatása szálkát hagyott szívében. Ed- dig is vágyott résztvenni a kongresszus örömmel tel- li forgatagában, most az újabb tilalom olthatat- lan vágyat ébresztett benne. Este Neipperg gróf halaványan, könnyezve találta, ölében a Wiener Zeitung legújabb számával.

— Mi baj, felség? — kérdezte.

— Hiszen tudhatja, láthatja, — mondta Mária Lujza szenvedő arccal és az újságban nagy betűk- kel közzétett előzetes jelentésre mutatott: „Karus- sel in der Reitschule, und maskierter Ball in den k. k. Redoutensälen.“

A gróf elolvasta a jelentést és csudálkozva né- zett a sápadt asszonyra.

— Holnapután egész Bécs mulat, mindenki mu- lat, csak épen én, épen én nem. — Az ex-császárné panasza könnyekbe fult.

— De felség, az Istenért csak nem azért szo- morú, mert nem lehet ott a karuszelen? Hogy il- lik ez felséged magasztos gondolkodásához? Az- tán nem sajnálná az estét? — A gróf egész közel hajolt hozzá: — Az esténket, a szép esténket?

— Még annyi este lesz az életünkben — vála- szolta dacosan a császárné.

— Most először hoz áldozatot érte, felség.

— Én nem hozok áldozatot, mert én a bálba mennék, ha lehetne, kényszerűségből maradok itt- hon.

— Nem gondol rá felség, hogy nekem most fáj- dalmat okoz?

— Nekem is fájdalmat okoz, hogy nem látha- tom a karuszelt és nem mehetek az álarcos bálba.
— Mária Lujza haragosan tépdeste zsebkendőjét.

A gróf halk és szelid maradt:

— Hát olyan nagyon érdeklő az a karuszel felségedet?

— Kimondhatatlanul.

— Felséged már annyi ragyogó mulatságon vett részt, mint ünnepelt királynéja a fényes estélyeknek, miért akarja épen ezt látni?

— Mert akarom, nem szabad és én akarom.

— Ha érdeklő felségedet, én elmehetek és elmondok mindent.

— Persze — pattant fel a császárné, — ön is odavágyik, ön is elhagy, mindenki elhagy engem, már látom.

Neipperg megsimogatta úrnője kezét:

— Én hagynám el? Nem hagyom el a világ minden kincséért, épen csak felséged kedvéért mentem volna oda. Nekem a legnagyobb örömöm, ha felségeddel lehetek, de egyetlen szeszélyének teljesítéséért feláldozom a lelkem üdvösségét is szívesen.

Ilyet soha sem hallott senkitől a szőke Mária Lujza és a szerelmes szavak kicsit lecsillapították háborgó lelkét.

— És ön, gróf, nem szeretett volna résztvenni a karuszelen, a lovagok között értem?

— Nem, felség. A huszonnégy lovag mindegyikének meglesz a maga hölgye, akitől átveszi az ünepély kezdetén arannyal hímzett esárpját, de az egyetlen, kitől én ujjongva fogadnám el, halálos küzdelemre is készen, a buzdító jelvényt, nincs a hölgyek között.

Mária Lujza arca elé emelte legyezőjét:

— De hisz mindez csak tréfa, játék csupán.

— Játék, tréfa, igaza van felség és engem épen azért nem érdekel. A középkor emlékeit idézik fel holnapután a Burg nagy termében, de a vele járó érzések nélkül. A mi korunknak nincs már érzéke a letűnt idők lelkesedése, különös képzeletvilága, ideális szerelmi életének nyilvános fitogtatása iránt. Az ember ma már nem tör lándzsát azért,

hogy meggyőzzön mindenkit szíve királynéjának szépségéről, nem kockáztatja életét a tőle kapott szalag színének diadaláért, a szerelem ma már kerül a feltűnést és titokzatos fátyolba burkolózik, kíváncsi szemek elől . . . Azért töltsük együtt az estét csendesesen Schönbrunnban, felség.

Mária Lujza pirult, mosolygott, megnyugodott, de mikor a gróf távozott, keserősége és haragja ismét elűzte szívéből az est emlékeit.

Elbúcsúzott Montebello hercegnőtől, lefeküdt, de nem aludt és késő éjjel hívatta Franciskát.

— Holnapután nagy ünnepély lesz az udvarnál, utána álarcos bál, én el akarok menni a bálra, Franciska.

A leány csudálkozva állt az ágy lábánál. Miért mondja ezt neki, épen neki a császárné, most éjjel titokzatosan, halkán?

— Franciska értsen meg jól — folytatta Mária Lujza. — Édesatyám, a császár, nem akarja, hogy ott legyek, de az álarc alatt nem fog felismerni senki sem. A hercegnőnek nem szabad tudnia a dolgról, este, ha már mindenki nyugodni tér, elszökünk a kerten át, és a nagy fasorban vár majd a kocsis. Ketten megyünk, kegyed, meg én, kosztümről majd gondoskodom. Dominót veszünk, a hajunkat is elrejtjük. Jaj, csak engem fel ne ismerjenek a lábamról. Napoleon azt mondta mindig, hogy ezer nő közt is megtalálna, ha a lábamat látná csupán.

— Felséged lába valóban csodálatosan kicsi — milyen jó volt az éj közepén rázúduló szeszélyes álomban egy egyszerű megjegyzést találnia Franciskának.

— És keskeny is — tette hozzá Mária Lujza, kidugva fehér lábahegyét a paplan alól. — No de azért nem fog feltűnni. Dominót pedig találunk a ruhatáramban eleget. Párisban sokszor rendeztünk álarcos bált, és észrevétlenül vegyültünk a tömegbe a császár meg én. Őt nem is ismerték fel, de nekem mindig a legszebb volt a ruhám. Az

utolsó bálra dalmát nőnek öltöztem és a császár fejét esőválta, mikor megtudta a ruha árát. Azért nem bánta. Mindenki azt hitte, hogy hideg, félelmetes, pedig jó volt hozzám, nagyon szeretett és ő félt inkább tőlem. Mindig örömet akart nekem szerezni, azt mondta, hogy ő a világ ura, de én a világ királynéja vagyok.

— Felsőged szerette Párist úgy-e? — kérdezte Franciska.

— Hogyne, hiszen csak mulatság, fény volt számomra ott az élet.

Franciska remegett a felindulástól:

— Felsőged boldog lehetett nagyon?

— Persze, hogy boldog voltam, nagyon boldog, harminc ruhát is rendelhettem egyszerre és milyen ruhákat. A legszebbeket el sem hozhattam, azokat elvették tőlem, mikor a császárságnak vége lett. Elvették a nagy gyöngysoromat is, melyet a kis Franzl születésekor kaptam . . . — Kicsit eltűnődött a trónjavesztett fejedelmi asszony, de a viaszgondolat közel volt:

— Holnapután azért elmegyek a bálba, ragyogást akarok újra látni, fényt és pompát. Meglátja, milyen szép lesz és érdekes, nem fog ismerni senki sem, táncolhatok, akivel akarok. Így még sohasem mulattam! Párisban mindig figyelmeztetni kellett az embereket, hogy ne gondoljanak arra, hogy én vagyok a császárné, felejtsek el, de az mégis nehezen ment. Oh be jó lesz! Adja ide gyorsan a pongyolámat, mindjárt kikereshetjük a dominókat. Aztán vigyáznunk kell, hogy a hercegnő meg ne tudja, ő elárulna, a hercegnő mindig azt akarja, amit a lieber Papa akar. Én is azt akarom, de most az egyszer nem baj, mert titok marad . . . A grófnak sem mondom el, a grófnak rosszul esnék, mert ez olyan, mintha elszökném egy kicsit Párisba . . .

*

Egész Bécs izgalomban volt a nagy ünnepély napján, Metternich olyat akart mutatni az idegen

fejedelmeknek, amelyet még sohasem láttak és ami felülmuljon mindent, amit a kongresszus eddig nyújtott. A kancellárnak Ludovika császárné segített, aki olyan ünnepélyekre vágyott, milyeneket emberi szem sohasem látott, aki élőképekben élvezte a szerelmet és mások játszi csókjában, ami valóra sohasem vált életében. A császárné letűnt korok bársony ruhájában, sólyommal vállán ment vadászni, hárfázott és míg magas, sötét karosszékben a Burg ablakában hímezett, selyemruhás apródról álmódott, aki lábánál ülve, epedő szonettekben énekelje meg szépségét. A karuszel ajándék volt hát regényes lelke számára és rendezése gyönyör.

A Burg hatalmas lovardájában, külön nagy páholyt építettek, a császárok, királyok, fejedelmek számára, és a nagy estén nehéz, vörös függönyök között, ott ült dobogó szívvel a halavány, szép Mária Ludovika, mellette pedig vállára hulló hamvas fürteivel, bánatos, lemondó mosolyával Erzsébet, az orosz cár szenvedő, annyiszor megcsalt felesége.

Az uralkodókkal szemben ült a huszonnégyszáz királyné, a huszonnégyszáz lovag huszonnégyszáz hölgye, hosszú leomló fátyolokkal eltakarva, mint regényes szerelmeknek ragyogó titkai.

Amint a fejedelmek helyet foglaltak, és felettük a karzaton megszólalt a halk zene, a hölgyek hátravetették fátyolukat és ott álltak ezer meg ezer gyertya fényében, tapsok, éljenkiáltások viharában. Szépek voltak, hatan-hatan egyforma színben, egyforma viseletben, magyar, lengyel, francia, osztrák, középkori ruhákban, ékszerekkel teleszórt zöld, vörös, kék és fekete bársonyban. Valaki akadt, aki kiszámította, hogy tizenöt millió forintot ért a drágakövek és kincsek halmaza, mely beragyogta szépségüket. Az est királynéja Zichy grófné volt. A szép Juliát nemcsak Frigyes Vilmos találta legszebbnek. Magyar ruhájának fehér atlasza felett gyémánt csattok tartották a zöld

bársony tunikát, és a fehér fátyolok fölé omló sötét bársony ujjat is ugyanolyan fehér, tündöklő ékkövek fonták át. Arannyal hímzett mellénykén smaragdok és rubinok ragyogtak és fejről a ruha szegélyéig úszó fehér fátyolán gyöngysorok folytak le, mintha minden tengerek mélye elküldte volna neki kincseit.

Sagan hercegnő is pompás volt lengyel ruhájában és Bagration hercegnő, a szeszélyes kis francia dáma, aki úgy hatott, mintha XIII. Lajos udvarából szökött volna ide Bécsbe, elfeledtetve mindenkiel a századok múlását.

A huszonnégy lovag meghajtotta lándzsáját az uralkodók előtt, aztán hölgyeikhez lovagolva, átvették a küzdelemre buzdító hímzett szalagokat. A zene szólt, a karzatokat megszakító korintusi oszlopokra erősített, címeres pajzsokon lengtek a zászlók, az apródok mozdulatlanul álltak, a vitézek fekete lovaikon körülvágatták a nagy termet, és nyergeik alatt libegtek a zöld, vörös, kék, fekete, súlyos, hímzett takarók.

A hősi játék megkezdődött, a közönség ujjongott, a császárnék kegyesen bólintottak, a hölgyek arca égett. A lovagok lelkesedve láttak a küzdelemhez és a győzők hölgyeik szemének ragyogásában keresték jutalmukat, úgy mint régen, sok száz évvel azelőtt.

Aztán az álom véget ért, a Burg órája tized ütött, a fekete lovak türelmetlenül táncoltak a porondon és a hölgyek meghajoltak az uralkodói páholy előtt. Ferenc császár hosszú arca csupa mosoly volt, kopasz fejével szüntelenül bólogatott, a szomszéd teremben pedig vacsora várta az est hőseit.

Magas emelvényen, arany edénnyel terített asztal mellett ültek középen a fejedelmek, balra tőlük a hercegek, a miniszterek, a kongresszus tagjai, jobbra a huszonnégy vitéz hölgyeivel. Köröskörül, meg a szomszéd termekben a meghívott vendégek foglaltak helyet, miközben hárfások dalokat

énekelték, hogy magas hegyfokon épült, régi, bástyás lovagvárba álmodhassa magát mindenki, aki tud és ráér álmodni.

Mária Ludovika császárné mosolyán látszott, hogy ő messze jár. Az ő képzelete teremtette meg ennek az estének fényét, ő hozatta a virágfüzéréket mindenünnen, ahol ősszel is virág terem, ő rakatta tele csudálatos gyümölcsökkel az arany tálakat, ő állította a fehér csipke abroszokra a színes porcellán lovagokat, az ő lelke ezer színben tudott ragyogni, a szép láttára úgy, mint a gyertyák fényében tündöklő csillárok tiszta kristálya. Aznap este beszédes, rózsás volt a fehér Milano Bécsbe száműzött leánya. Az osztrák császárné boldog volt, néhány tűnő perc mámorában.

A schönbrunni kastély órái is elütötték már a tizedet és Mária Lujza nem marasztalta Neipperg grófot, Montesquiou grófné hiába várta Franciskát, a kerti utakon pedig titokzatos lábnyomokat rajzolt egy pár rózsaszínű és egy pár zöld selyem cipő.

Soká keresgélt Mária Lujza dominói között, míg kiválasztotta a zöldet, meg a rózsaszínűt, órákig tűnődött aztán, melyik illenék neki jobban, végre a rózsaszín mellett döntött, de mire lihegve dőlt a fasorban reájuk váró kocszi szögletébe, már megbánta, hogy nem a zöldet vette fel. Olyan szép is volt Franciska, púder nélkül is fehér a bőre, pirosító nélkül is rózsás az arca, és a zöld kucma alatt ragyogot a szeme.

— Tegyük fel az álarcunkat, nehogy benézzen valaki a hintó ablakán, — mondta, egyet sóhajtvá az excsászárné.

Aztán Párisról kezdett mesélni, elveszett trónjáról, sok letűnt fényről, egy halott világról és Franciska kérdezett, mindig újra kérdezett, mert Mária Lujza szívének hiú emlékei között egy morszányi Napóleon utáni vágyakozást szeretett volna találni. A mai est varázsával akarta őt elrabolni Neipperg gróftól örökre. Ma végre ismét történik

valami egyhangú életében és ő cselekedhetik a nagy, szent cél érdekében, amely fogva tartotta lelkét, mióta a Montesquiou grófné közelében élt.

Napoleon! az ő neve lett ismét az egyetlen, ami tiszta, csendes sorsát beragyogta.

Milyen jól esett a tudat, hogy Mária Lujza Metternich, Neipperg gróf és Montebello hercegnő ellen szövötközött vele ma estére és titkával akaratlanul, mit sem sejtve, Napoleon híveihez láncolódik.

A kocsi megállt, felsuhantak a ragyogó virágfüzérés lépcsőkön és elbűvölve álltak meg egy pillanatra a narancsfasorban, mely a nagy táncteremhez vezetett. A fák fehér virágdíszben álltak egymás mellett hosszú sorban, és közöttük égtek hatalmas viaszgyertyás kandeláberek. Nyolcezer gyertya égett a teremben, virágok közé rejtve szólt a zene a karzaton, ezüst rojtos, fehér selyemmel díszített magas emelvényen foglaltak helyet az uralkodók, és előttük, a terem közepén, a huszonnégy lovag négyest táncolt huszonnégy fátyolos hölgyével.

Az első, akit Franciska a lovagok között megpillantott, Hardenegg Rudolf gróf volt. Szíve megdobbant! Gyönyörű ifjú leánnyal táncolt a gróf és bizonyosan már régen elfeledte őt. Franciska a vörös darura szorította kezét! Vajjon akart-e tenni érte igazán valamit, úgy amint ígérte? Szeretett volna beszélni vele és tudta, hogy kerülnie kell.

Amint így állt a tömeg között, kicsinek, kitaszítottnak érezte magát. Hiszen aki nemrég úgy szeretete, most mással táncol. Vajjon mit szólna, ha tudná, hogy ő itt áll, ő, akinek egy őszi estén megkérte kezét, lobogó gyertyafénynél, Óbudán, egy barna ház kapualjában? Talán nem is emlékeznék rá! Más világ ez, új vágyakról, ragyogóbb érzésekről beszél.

Szép volt Hardenegg sötétzöld bársony ruhában, sárga csizmájában. Előkelően, finoman mozgott,

fehér tollas nagy kalpagján ragyogott a gyémánt forgó, és Franciska szíve hallotta arany sarkantyújának pengését.

Milyen büszke érzés lehet táncolni vele, melegedni egy ilyen férfi szerelmes pillantásában. Talán kezében kellett volna hagynia kezét akkor, októberben, mikor a darvak szállnak, mikor örök szerelmek születnek az őszi hervadásban.

Egy hónap telt el azóta. Mi változott sorsában annyi esemény között? Semmi. De ha nem változott, hát majd fog. Az egész világ nyitva áll előtte és ő követelni fogja jussát az élettől, nem kell a halk érzelem, a mosolygó megalkuvás; szerelem kell, nagyság, szenvedély...

— Bécsben is szép, úgy-e? — kérdezte Mária Lujza.

— Szép, felség, nagyon szép, — felelte Franciska.

— Csitt, nem szabad nekem azt mondania felség, nevezzen Lujzának!

A társalgás halkán folyt, nem hallotta senki, csak egy fekete bársony ruhás spanyol grand, aki a két, kicsit megriadt nőt belépésük óta figyelte, kalandra vágyva.

Most kardjához kapott fehér keztyűs kezével, vidám fénnel telt meg sötét szeme, lekapta nagy bársony kalapját, és azzal a könnyed fesztelenséggel hajolt közel Mária Lujzához, mellyel csak álarcos bálokon lehet megszólítani a hölgyeket:

— Jó estét, felség — mondta ingerkedve.

— Na látja — fakadt ki Franciska felé fordulva a császárné és szó nélkül el akart tűnni a tömegben.

— Oh istenem, hát nem is fogadja köszöntésemet? Úgy látszik, le kell lepleznem inkognitómat. — A szép spanyol felemelte álarcát, egy pillanatra találkozott tekintetük és Mária Lujza ijedten, halkán sikoltotta:

— Beauharnais Eugén! De hogy ismert meg?

— A megismerés csak e percben történt, eddig annyit tudtam csupán, hogy egy felséges hölgy, kíváncsi voltam, ki lehet, mert a felségek ma nem vegyülnek el a halandók tömegében. Most elárulta magát, Mária Lujza.

A császárné hirtelen Eugén karjába fűzte kezét:

— Vigyázzon kérem, senkinek sem szabad tudnia, hogy itt vagyok. Istenem, mindjárt sírok.

— Ne tegye, a világért se tegye, én kielégítem kíváncsiságomat, higgye el, amint belépett, mindjárt tudni akartam, ki lehet ez a kis rózsabimbó. Nem árulom el, esküszöm, igaza van, ha egyszer megszökik a schönbrunni kolostorból.

— Ma történik először — mondta méltóságosan a felség.

— Velem szemben nem kell védekeznie, különben is mindegy, fő az, hogy élvezze az estét. Tekintsen lovagjának, nem fogom zavarni mulatságában, de ha szüksége van támaszra a kalandos vállalkozás közben, forduljon hozzám.

— Még csak ez kellett — nevetett a császárné megvigasztalódva.

Az ünnepi négyes véget ért, felhangzott a polonéz és Mária Lujzát táncra kérte egy bajazzo.

— Kegyed is egy kis felség? — fordult Franciskához Napoleon mostoha fia.

— Kérem ne kérdezzen, úgy sem árulom el, ki vagyok.

— Biztos?

— Oh egészen bizonyos.

— Óhajt táncolni?

— Köszönöm, inkább nézni szeretnék egy keveset.

— Nem ismeri még a társaságot? Párisból jött Mária Lujzával?

— Jaj Istenem, már megint kérdez. Tudja mit, majd én kérdezek inkább.

— Mit óhajt tudni?

— Sok mindent. Először is mutassa be nekem az uralkodókat, persze így, a távolból.

— Nem ismeri őket? — csudálkozott Beauharnais.

— Nem bírom leszoktatni a kérdezésről, de most kivételesen felelek. Csak . . .

Franciska elhallgatott. A cár arca jelent meg képzeletében, amint bizalmasan hajlik hozzá a budai bálon.

— Nos? — kérdezte Beauharnais.

Franciska összerezte.

— Csak Ferenc császárt ismerem, mondotta azután nyugodtan.

Beauharnais Eugén karját nyújtotta Franciskának:

— Jöjjön, menjünk közelebb, hogy jobban láthassa a világ urait. Én is ott lehetnék a főhercegek között, de sokan megszöktünk vacsora után, kedvesebb a bálban részt venni, mint nézni. Hogy fájna az orosz cárnak, ha ott kellene ülnie, míg mások mulatnak.

— Az orosz cár nincs itt?

— Nincs, beteg, majd a karuszelt megismétlik tiszteletére. Látja, Sándor cár kedves ember, más mint a többiek, neki köszönhetem, hogy itt némi képen elismerik létjogosultságomat.

— Miért?

— Oh be kedves. Reményilem, azt tudja, hogy a Napoleon mostoha fia vagyok, hogy szerettem őt és lelkesedtem érte?

— Már nem szereti?

— Szeretem és szeretni fogom mindig, csak hogy az élet hív. Jobb lenne, ha az ő oldalához szólítana, de mit tegyen az ember? Én megértem Mária Lujzát is.

— Én nem, — felelte Franciska — nekem egy fél-életnél, a megalkuvásnál, mindig kedvesebb lenne a halál.

— Minő nagy szavak, Madame. Vagy talán Mademoiselle?

— Leány vagyok — felelte Franciska.

— Persze, szép, fiatal, lelkes leány, önfeláldozásra kész. Mondja, igazán fiatal?

— Huszonkét éves vagyok már.

— Oh be szeretném látni, nem emelné fel az álarcát egy pillanatra?

— Hercegem, kegyed megfeledkezik az uralkodókról.

— Milyen szigorú. De ha úgy kívánja, elmondom leckémet is szívesen. Szóval a császárt ismeri? Ferenc császár únja az egész dolgot, ő jobb szeretne a Glacin sétálni, kanáriját etetni, vagy virágait ápolni. Az orosz cárné ül mellette. Ma nagyon szép, illik neki a fehér ruha, olyan mint egy fiatal leány, mint egy szomorú, magános virág, a cár elhanyagolja, gyermeke nincs, sokat sír és Czartoryski Ádám herceget szereti, ki tőle remél segítséget Lengyelország szabadságának ügyében. Szegény Czartoryski, szegény Erzsébet. Mert remélem tudja, hogy a cár úgylis engedni fog és Metternich győz? Ha ezt most hallaná Sándor, biztosan megvonná tőlem barátságát, de azért, higgye el, így lesz. Nekem is sok mindent ígér a cár, de végül is . . .

— Ön is szeretne kapni valamit? — kérdezte érdeklődve Franciska.

— Természetesen, mindnyájan csak azért jötünk a kongresszusra, mert reméljük, hogy nyerhetünk, vagy félünk, hogy elvesztünk valamit. Sajnos, nekem szomorúan állnak az ügyeim, de beszéljünk másról, Mademoiselle. Mária Ludovika császárnét sem ismeri?

— Ő a lila ruhás, úgy-e?

— Igen, Ferenc császár mellett, a sok-sok ibolyával, lássa, milyen boldogan mosolyog, pedig fáradt és álmos már. Szereti a szép ünnepélyeket, a virágokat, a zenét. Mögötte áll a porosz király és Zichy grófnét keresi a tömegben; mihelyt Ferenc császár távozik, két perc múlva már a szép Juliával fog táncolni. Fogadjunk. Akar fogadni?

— Hogy fogadnék? Ön bizonyosan jobban tudja.

— Persze, hisz csak azért ajánlottam, mert üryget kerestem, hogy megszoríthassam a kezét.

Franciska erre ki akarta húzni karját a Beauharnais karjából, de az észrevette és hirtelen erősebben szorította magához:

— Haragszik? Oh ne haragudjék, egy álarcos bálon mindent szabad.

— Ki az a kövér, a porosz király mellett? — kérdezte Franciska, hogy meneküljön a beszélgetés kényes fordulata elől.

— Württemberg uralkodója. Úgy-e szörnyen vastag? Ki kell vágatnia az asztalt, mely mellett ül és senki sem fér el vele egy kocsiban. Aki Ludovika császárné mögött áll, a kis sápadt, sasorrú, hirtelenszőke hajú, az VI. Frigyes, a dán király. Miksával beszélget, a bajor királlyal, aki... azt akarta mondani Eugén, hogy „az apósom“, de közben meggondolta. Ez a titokzatos idegen bizonyosan nem tudja, hogy ő nős, és az ilyesmi nem tetszik a fiatal lányoknak.

— Aki? — kérdezte Franciska.

— Aki szintén Napoleon híve volt.

— Milyen furcsa az élet — mondta Franciska.

— Furcsa, de néha szép is. Úgy-e szép? Most például. Mondja, hogy kegyednek is szép egy kicsit.

— Nagyon szép.

— Köszönöm. Na most táncoljunk.

— Azt akarja tudni, hogy milyen karcsú vagyok? — kérdezte ingerkedve a leány.

— Milyen gonosz. Azért bevallom, arra is kíváncsi volnék, nagyon irigy jószág egy ilyen dominó, eltakar mindent és . . .

— Térjünk vissza az uralkodókhöz.

— Már kifogytunk belőlük, de más nagyokkal szolgálhatok, ha parancsolja. Az egész színes tömegben azt hiszem nincs senki, aki valami címet ne viselne neve előtt.

— Talán mégis van — nevetett Franciska.

— Előfordulhat esetleg, de az bizonyosan titokban tartja. Nézze, nézze, ott a sarokban áll Metternich, lord Castlereagh és Talleyrand. Talleyrand francia hazám képviselője, nem sok keresni valója van itt, mint olyannak, de ő mindig saját személyi hasznát hajhássza elsősorban és az élő hatalom fényében melegszik. Most XVIII. Lajosért lelkeseedik, de volt a Napoleon híve is, az azonban átlátott a szitán, azt mondta rá, hogy közönséges gazember selyem harisnyában. Azt hiszem igaza volt.

— Milyen csúnyák az emberek — mondta Franciska.

— De szépek is, kivált a nők és az a fő. Megjegyzem, Talleyrand igazán csúnya; ravasz, ellenzenves az arca, és épen úgy biceg, akár csak az ördög maga. Azt azonban igazán szeretném tudni, miről beszélnek a politika nagyjai? Vajjon Nápoly, Lengyelország, vagy Svédország sorsát döntik-e el? Látja gyermekem, ez a terem a multság színes kertje, mindenki az élvezetet hajhássza és néhány lépésnyire az örvendő tömegtől, élénken, komolyan tárgyalnak súlyos politikai kérdésekről. A világon mindenütt ellenséges lábon állnak egymással a multság és a diplomácia. Bécsben most kézenfogva járnak. Metternich házassította össze őket. De most már igazán jöjjön táncolni, Mademoiselle.

— Mindjárt. Nézze herceg, az udvar távozik, azt még látni szeretném.

Amint Ferenc császár és a felséges asszonyok elhagyták a tánctermet, valcert kezdett játszani a zenekar és Eugén most már kérdés nélkül fogta át Franciska derekát.

— Most már jönnie kell. És tudja, úgy-e Mademoiselle, hogy ma éjjel egyetlen pillanatra sem távozom oldala mellől? Úgy várom türelmesen, míg végre megláthatom arcát és haját.

A keringő forgataga elragadta őket, Franciska szinte szédült, színesen suhantak el mellettük a párok, volt itt, a beduintól az oláh legényig, min-

denféle nemzeti viselet. Tarka dominók selyme suhogott, denevérek libegtették szárnyaikat, fesztelenül mosolyogtak, összebonyolódtak, álruhában járt-kelt itt mindenki és néhány órára kibékült, egymáshoz simult a társadalom az álarcok mögött. Egy pillanatra Jósikát is látta Franciska, fekete selyem frakkban, álarc nélkül, de Hardeneggel nem találkozott többé, elvesztette szem elől.

— Mutassa meg az arcát — könyörgött mindig újra Beauharnais.

— Miért olyan kíváncsi?

— Mert tudom, hogy idegen itt, mert tudom, hogy nem látom meg többé soha.

— Jobb is — mondta Franciska. — Így érdeklém; ha látna, biztosan vége lenne a varázsnak.

— Nem hiszem — felelte hévvel a szép francia. — Valami egész különös van a lényében, a szavaiban, a mosolyában és a szeme olyan szép lehet, ha szemöldöke is látszik, meg a homloka. Úgy-e nagyon sokan szeretik kegyedet?

— Nem tudom, tettel még nem bizonyította senki sem és a szó olyan keveset jelent.

— Én meg vagyok győződve róla, hogy gyönyörű, nem tudom milyen, de álmodni fogok róla sokáig és azt hiszem, így van vele mindenki, akivel egyetlen szót váltott, aki mozogni látta, vagy nevetni hallotta.

Franciska arca égett, de vállatvonva könnyedén válaszolt:

— Az ilyesmi hirtelen jön, herceg, és hamar múlik.

— Lehet, de különös és csudálatos. Akár cseveg, akár táncol, akár nevet, mindegy, mondhat, amit akar, tehet, amit akar, nem az nagyszerű, amit mond és tesz, hanem ahogy mondja és teszi. Más mint akiket ismerek, frissebb, idegen, ismeretlen, sohasem látott, nem remélt. Mit mondjak még? Higyjen nekem, nekem hihet, én ismerem a nagy világot, ismerem a nőket, láttam a legszebbeket és egyik sem bűvölt el úgy, mint kegyed most, a

fekete álarc mögött, csúnya, nagy, irígy dominójában.

— Herceg, ön tréfál velem... — mondotta Franciska majdnem haragosan.

— Nem tréfálok, vagy jó, higgye, hogy tréfálok, jobb is talán, ha öntudatlan marad, ha nem ismeri személye varázsát, mert addig gyönyörködhetnek benne mások igazán. Jöjjön, Mademoiselle, együnk és igyunk valamit és ne irigyelje tőlem a mai éjszakát.

— Nem irigylen herceg, szívesen maradok önnel, ha úgy akarja, de meséljen nekem Napoleonról.

— Napoleonról? — a herceg csudálkozva állt meg a narancsfasorban.

— Róla, róla. Ön ismerte és szerette őt, én szeretem, de sajnos, nem ismerem.

— Tudja, Mademoiselle, hogy az ő neve kicsit ellenségesen hangzik itt, ma este?

— De mikor engem ő érdekel legjobban a világon.

— Jó, tehát kérdezzen és én felelek. Csatáiról meséljek, vagy személyéről, szavairól, tetteiről, nagyságáról, vagy bukásáról?

— Arról, hogy valaha visszajön-e még? Hogy visszavárják-e Franciaországban? Hogy szeretik-e sokan? Hogy vannak-e hívei? Hogy...

Beauharnais keze remegett az izgalomtól, mikor Franciska karjára tette:

— Csitt, az Istenért csitt. Elrontunk mindent, megöljük híveit és... Jobb, ha még nevét sem ejtjük ki, Mademoiselle.

— Ön várja, ön visszavárja, látom, tudom — ujjongott halkán Franciska.

— Jöjjön, Mademoiselle, igyunk egy pohár frissítőt.

Mária Lujza mulatott, táncolt, kacagott, Franciska alig bírt rátalálni, figyelmeztetnie kellett kétszer is, hogy menniök kell, míg alszik a világ, míg észrevétlenül juthatnak haza.

— Még csak egy óra mult, de sajnos, igaza van, mennünk kell. Jövök azonnal, — mondta a császárné, hosszasan búcsúzva egy arabtól.

Franciska Beauharnais Eugénnek nyújtotta kezét:

— Jó éjszakát.

— Mademoiselle, nem engedem el, míg le nem veszi álarcát.

— Pedig hiába, mert nem veszem le.

— Egy pillanatra.

— Egy pillanatra sem.

— Milyen hamar eltelt az idő.

— Bizony hamar.

— Mondja meg legalább, hol lakik?

— Nem mondom meg azt sem.

— Úgy-e Schönbrunnban?

Franciska fejét rázta és kacagott:

— Milyen kegyetlen — mondta Eugén. — Hát legalább a haját mutassa meg, egy picit tincset csak.

— Lehetetlen.

— Gyerünk — mondta Mária Lujza. — Jó éjszakát, Eugén.

— Lekísérhetem a lépcsőn, szép kis felség?

— Nem, nem, észrevétlenül kell távoznunk, úgy, ahogy idejöttünk.

A rózsaszínű és zöld dominó selyme suhogott, Mária Lujza és Franciska eltűntek a bálból, mint a hamupipőkék, kiknek a tündér parancsszavára haza kell térniök.

— Hogy mulatott? — kérdezte a kocsiban Mária Lujza.

— Nagyon jól, és felséged?

— Pompásan. Bécs szebb, mint Páris. Most már csak a lieber Papa meg ne tudja, meg a hercegnő és a gróf sem. A gróf nem volt ott a bálon. Szegevény, bizonyosan rám gondolt. Holnap nagyon kedves leszek hozzá.

Franciska mosolygott, ő arra gondolt, amit

Beauharnais mondott, a reményekre, melyekről remegő keze, ijedt hangja beszélt.

Aztán egy gyors futás a kerten át, halk szóváltás a megvesztegetett kocssal és örrel, aki azt hitte, két szerelmes komornát bocsájt be az alvó kastélyba, nesztelen ajtónyitások, titokzatos sutogás, elfojtott nevetés, gyors vetkőződés a sötétben, és a könnyelmű császárné mély sóhajjal bujt be selyem paplana alá, csipkés ágyába.

XVII. FEJEZET.

Igazán, nagyon, örökre . . .

Zöld bársonykalpagos babakirályfi állt a kis színpadon, a vörös függönyök között, olyan volt épen, mint a lovagok a karuszeleken, róluik mintázta Franciska és Hardenegg Rudolf grófra gondolt, míg öltöztette. A színdarab javában folyt, Franciska játszott, a kis Napoleon meg nézte. Csak ketten voltak a szobában, Franciska elbújva a színpad mögött, a kis fiú meghúzódva egy karosszék mélyében.

Egyikük sem vette észre, hogy valaki halkán belépett és az ajtóhoz lapulva figyeli őket. Hogy is vették volna észre? A darab olyan érdekes volt, mindez olyan új. Néhány napja, karácsonyra kapta a kis herceg a színházat és Franciskától a sok tarka babát hozzá. Az öreg királyt, a néger rabszolgát, a királynét és udvarhölgyét, a királyfit, a gonosz lovagot, a jó tündért és a szépséges hercegnőt, aki most lép épen a színpadra, az erdő közepébe, a kis tisztásra és a királyfi eléje térdel szerelmesen:

— Gyöngyházszín mosolyú hercegnő, fehér elefántesont szobor, szeretlek, szeress engem te is, gyönyörű princessz Kikerlak.

— De én nem szeretlek téged, büszke királyfi és

távozz azonnal felséges atyám erdejéből — felelte gőgösen a fehér hercegnő.

— Milyen kegyetlen, milyen hideg és milyen gonosz — szólalt meg egy mély férfihang és Beauharnais Eugén egész közel lépett a kis Napoleon karosszékéhez. A fiúcska ijedten bámult rá, a fehér hercegnő elájult a színpadon, a zöld királyfi életelenül hullott lábaihoz és Franciska előlépett a vörös függönyök mögül.

— Végre — szólalt meg a herceg, mikor meglátta. — Végre megtaláltam, régen keresem, a bál óta mindig keresem. Kétszer jártam Schönbrunnban, de Mária Lujza nem fogadott, ma újra eljöttem, a kis herceghez jöttem, azt mondták, Müller Franciska kisasszony van nála, nekem mindegy volt, én nyomra akartam találni mindenáron. Nem hiszi, milyen boldog voltam, mikor meghallottam a hangját. Mindjárt megismertem. Kegyed tehát Müller Franciska?

— Igen, én Müller Franciska vagyok és most mit óhajt tőlem, herceg? — kérdezte Franciska, magához szorítva a kis Napoleont.

— Nézni, csak nézni akarom, szomjaztam erre a pillanatra sokáig, most láthatom és boldog vagyok, hogy itt áll előttem, gyöngyházzsín mosolyú hercegnő, fehér elefántcsont szobor. Úgy-e, így mondta?

— Játsszunk tovább — szólalt meg a kis Napoleon. — Épen olyan gyönyörű volt!

Franciska a fiúcska hajával játszott és nem tudta hirtelen, mit feleljen. Beauharnais Eugén közelebb lépett hozzá, látni akarta jól a gyertyák rezegő fényében. Egy hónapja ölte a vágy, a kíváncsiság, most meg kellett tudnia, hogy érdemes volt-e a sok ábránd, hogy igyekezzék-e megfogni ezt a leányt magának, vagy hagyja el örökre, néhány udvarias szó után? Szép! gondolta az első pillanatban, nem szép, gondolta, amint mélyen lehajtott fején és remegő kezén nyugodott tekintete. Szép, nem szép? Végre el kell döntenie és tré-

fásan emelve összekulcsolt kezét Franciska felé, ő is kérte:

— Igen, Mademoiselle, játszék tovább, én a kis Napoleon vendége vagyok, mulattasson kicsit engem is.

Franciska simogató keze most megnyugodott a gyermek fején, szemét halk villanással nagyra nyitotta és amint merész pillantása a Beauharnais arcán nyugodott, a herceg tudta biztosan, hogy gyönyörű.

— Ma este már nem játszhatom tovább — szólott csendesen Franciska, az idő lejárt, ezóta vége lenne a darabnak. Bocsásson meg herceg, Montesquiou grófnéhoz kell kísérem őfelségét.

— Nem szabad elmennie, Mademoiselle.

Beauharnais Eugén eléje lépett, szenvedélyes lett, vad természete egyszerre utat tört. Rögtön, vagy soha, mindent vagy semmit, ez volt jelszava. Akarni tudott, kitartás nélkül, de erősen, szenvedélyesen, úgy mint az orosz cár, csak fiatalabban, kevesebb fejedelmi hatalommal és több férfierővel.

— Bocsásson, herceg — mondta büszkén Franciska és még szebb lett.

Beauharnais egyetlen pillanat után visszanyerte önuralmát, ravasz feje kész volt a csatateranggal és közelhajolva a leányhoz, halkán súgta a fülébe:

— Értsen meg, fontos mondanivalóm van, csak nem merek beszélni, ne kapja el fejét, hallgasson meg.

— Bocsásson, herceg... — ismételte Franciska.

— Napoleonról van szó — susogta elfojtott hangon a herceg és a leány egyszerre rabja volt, két kezét védőleg tette a kis fiú fejére, úgy könyörgött:

— Csitt, az Istenért, csitt.

— Beszélnem kell kegyeddal — mondta a herceg.

— Most nem lehet, látja, tudja.

— Megvárom, míg visszatér.

— A felséges asszonyhoz kell mennem ilyenkor.

— Jó, hát később. Az úgy komoly, sok mindent kell kérdezni, a romoknál várom, várom míg

jön, míg jöhet. Igérje meg, Mademoiselle, hogy jön, hogy nem várom hiába.

— Nem fog rám hiába várni — mondta Franciska alig hallhatóan.

*

— Milyen ember Beauharnais Eugén? — kérdezte Montesquiou grófnétől Franciska.

— Kis leány, hogy jut kegyednek eszébe Beauharnais Eugén?

— Itt járt.

— Mikor?

— Most, épen most.

— Miért jött?

— A kis herceget látogatta meg.

— Elment már?

— El — felelte zavartan Franciska.

— És most szeretne róla egyet-mást hallani? Szép ember, hódító megjelenés, tüzes, vidám, tud udvarolni. Udvarolt, úgy-e? — tréfálkozott a grófné.

Franciska halkán, kínosan válaszolt:

— Nem udvarolt, nem, igazán nem, csak érdekel.

— Szóval nem tetszik, nem azért kérdi? Igazán nem tetszik?

— Nekem? — nevetett Franciska.

— No az nem olyan csudálatos, már sok nőnek tetszett és tetszik is bizonyára. De ha nem hódította meg kegyedet, annál jobb, akkor őszinte lehetek, mert én nem szeretem Beauharnais Eugént. Ne értsen félre, szép, fiatal, vidám, egyike volt Napoleon legvitézesebb generálisainak, bátor, elszánt, vakmerő, de könnyelmű, ingatag és a nőkkel... tudja, szereti a nőket. Lássa, az én édesanyámnak volt egy kis kutyája, különös fajta, fehérszörű állat. Gyönyörű nagy szeme volt és széles, borzas feje. Azt hiszem, gyáva volt, de olyan hallatlanul vakmerő, hogy sohasem jutott napfényre gyávasága. Legjobban a fiatal csirkevért szerette, megfojtott minden útjába kerülő-

madarat, egy pillanatig nyalta meleg vérét, aztán melléje ült és sírt. Örökké mozgott, örökké futott, örökké nyugtalan volt. Mindig emlékezni fogok rá, mikor ősszel végigrohant az erdőn, a száraz lomb zizegett lába alatt, nagy port vert fel és mikor megállt, látszott rajta, hogy óriásnak érzi magát. Érti, hogy miért mondtam ezt el most?

— De Napoleont azért nagyon szereti? — halk kétkedés volt a Franciska hangjában.

— Nagyon? Igen, azt hiszem, szereti igazán, csak nem annyira, hogy feláldozná érte jövőjét, hogy követni tudná a szenvedésbe is. A hatalmáért ezerszer kockáztatta életét, de boldogtalanságát megsztani nem akarja.

— És ha Napoleon megint hatalmas lenne?

— Akkor hiszem, hogy ismét meg tudna halni érte.

Franciska felvetette tekintetét és bátran nézett a grófné szemébe.

— Köszönöm, grófné. Jó éjszakát.

— Ma este nem látom?

— Nem, ma este... ma este nem érek rá...

— Úgy? Új ruha kell ismét Öfelségének. Ma mit vesz fel?

— Fehér selyemruhát, hattyúprémmel és fehér rózsadísszel.

— Mint egy menyasszony — mondta gúnyosan a grófné. — No, jó éjszakát, Franciska.

Holdfényes este volt, a nagy park fehér szobrai mint kísértetek, úgy álltak a gyengén havas fák között és a fagyott út csikorgott Franciska lába alatt, amint sietve ment a találkozóra. Fehér köpeny volt rajta, fehér kendő a fején és úgy szaladt a nagy fasorban, mint egy talapzatáról megszökött kis márvány istennő. A sűrűn összenőtt, nyírott fák zúgtak körülötte! Milyen ismerős volt neki ez a zúgás, sokszor félt tőle éjjelenként és fejére húzta takaróját, de nem lehetett elbujni előle, mégis hallotta, mint egy közeli vízesést. Mert elhagyatott volt Schönbrunnban, egyhangú napjai

szomorúságban teltek el. Harmonikus érzésvilágához nem illett a bizonytalan helyzet, neki otthon kellett és mindig gyakrabban vágyott haza Óbudára. Kis szobájára emlékezett és az órákra. Itt is volt zenélőóra, fel is húzhatta, de nem tette, mert az inkább szomorú volt. Multjának szép álmai olyanok voltak, mint egy bolondos, tarka, törökös szövet a jelen sötét fátyola alatt. Esténként soká gondolkozott és tiszta fogalmakat akart teremteni magában és maga köré, szép nagy ajtókat, szép nagy ablakokat, de a csendes képeket elűzték mindig nyugtalan vágyai. Gyakran írt apjának, bocsánatát kérte, esdekelt, hogy ne gondoljon róla semmi rosszat, biztosította, hogy nem ember, hanem valami titokzatos, messzi-messzi álom vitte magával, bízatta, hogy nemsokára hazatér, de nem kapott választ soha. A multját elvesztette, jövője semmit sem ígért. Sokszor este, ha már nagy volt a csend, szerette volna, ha valaki jön és megveri, vagy megsimogatja, nagyon várta, de ha az összes embereket elébe állították volna, hogy válasszon, azt felelte volna, hogy egyik sem kell.

Útra készen állt Franciska, de nem jött érte senki és egyedül nem tudott elindulni sehova, mert leláncolták álmai, melyek olyan gyönyörűnek ígérték jövőjét annyi éven át.

Sokszor visszatért emlékeiben ahhoz, amit eddig élt. Tovább színezte az apró eshetőségeket, melyekkel megkínálta az élet. Hardeneggnél kellett volna megállnia? Mi lett volna akkor? Jósika volt számára rendelve, vagy a cár? Megcsalta, elhagyta őket és lehet, maga ellen vétett, mikor önző vágyakkal menekült előlük.

Semmit sem akart igazán, semmit sem kívánt úgy, amint kívánnia kellett volna, hogy életcélja lehessen. Mintha egész tettereje kimerült volna azon az estén, melyen atyját szívtelenül elhagyta.

Ha gondolkozott, mindig szomorú lett, azért elhitette magával újra meg újra, hogy vészes, nagy önfeláldozásra született, hogy egyedül Napóleont

szereti, bánkódva szereti, mert hőse elhagyatott és nem ura a világnak többé.

A fák zúgtak, Franciska szaladt, a mai estétől sokat várt, eseményeket várt. Sietett hát a romok felé, ahol Napóleonnól fog hírt kapni és el is feledte majdnem, hogy a hírekkel egy férfi várja, egy erősakarátú, szerelmes lovag.

A holdfényben kísértetiesen, tisztán rajzolódtak a mesterséges romok, a téglahalmaz, köröskörül néhány görög isten, a hegynek nekiépített ívelt kapu, megrongált domborműveivel, a schönbrunni park regényes dísze. Már egészen közelért Franciska, de Beauharnais Eugént nem látta sehol. Felszaladt a hegyoldalra, a romok mögé, nagyot sóhajtva, fáradtan dőlt egy csonka oszlopnak, egy pillanatra lehúnyta szemét és akkor egyszerre érezte, hogy valaki mellette áll. Hirtelen felpillantott, tekintete találkozott az Eugén tekintetével, aki nézte őt és mosolygott. Nagy volt, sötét, az ezüstös téli éjszakában, Franciska kezét adott neki és kicsit összehúzta homlokát. Majdnem öntudatlanul cselekedett, de erősen érezte minden mozdulatát, mintha mélyebben élne, mintha, amit egész napon át elrejtve álmodott, egyszerre előtérbe lépne és fogva tartaná, mint a hipnózis.

Beauharnais Eugén megszorította a kezét:

— Hát eljött mégis, Mademoiselle? Szép, hogy eljött, köszönöm.

— Nincs mit köszönnie, herceg — szólott Franciska. — Én köszönöm, hogy hívott és kérem, mondja el gyorsan, amit tud. Mit kell tennem? Megteszek mindent, higye el. Az életemet is szívesen adom oda érte.

Izgatottan beszélt, gyorsan, Eugén mosolygott és gyönyörködve simogatta hideg kezét.

— Milyen szép hogy eljött, milyen szép — ismételte gyengéden.

— Herceg, kérem, én a híreket várom.

— Elmondok mindent, gyönyörű Franciska, de

előbb tudni akarom, miért szereti olyan nagyon Napoleont?

— Miért? Nem tudom. Nem elég az, hogy szeretem? Bízék bennem, kérem. Nyugodtan elmondhat mindent; ha kell, tudok hallgatni, ha kell, tudok cselekedni, higgye el, nincs senki, senki a világon, aki úgy szeretné őt, mint én.

— Franciska, kedves Franciska — mondta lágyan Eugén és finoman ölelte át a remegő leányt, mintha hála volna csak a merész mozdulat, megértő gyengédség.

— Ön is imádja őt? Úgy-e herceg, ön is meg tudna halni érte? Oh, hogy szeretem, amiért úgy szereti őt.

— Én is szeretem kegyedet, Mademoiselle Franciska, bízék bennem kegyed is.

Franciska a Beauharnais kezébe tette kezét meleg szorítással, Beauharnais átölelve tartotta őt és hosszú csend borította be a két fiatal embert. Ennyi ártatlansággal, komoly hittel szemben, kicsit tanácstalan volt a hódító herceg is, zavarba ejtette, hogy a leány tűri ölelését. A fák zúgtak, a hold világított, elrejtve álltak a görög oszlop mögött, Franciska türelmetlen várakozással leste a szót, és nagy nyugtalanságában megfeledkezett helyzetéről, a percek mulásáról, mindenről a világon.

— Milyen hideg a keze — szólalt meg a herceg egy idő múlva.

Erre felébredt Franciska; egyszerre érezte a Beauharnais ölelését és gyorsan bontakozott ki karjából:

— Herceg, nekem mennem kell, nem maradhatok sokáig, könyörgök, mondja el, mit tud, mit akart velem közölni?

Eugén halkán kacagott:

— Az Istenért, Mademoiselle, ne legyen olyan izgatott, Napoleon meg sem érdemli, hogy úgy szeresse.

Franciska tiltakozva emelte fel kezét, szenvedélyes lett:

— Nem érdemli meg? Hogy mondhat ilyet, hogy mer ilyet mondani?

— Hát igazán olyan nagyon szereti?

— Imádom.

— Nem is ismeri.

— Az mindegy, láttam az életét, tudom tetteit, ő a legnagyobb ember volt mindenki között, a legnagyobb hős, hódító, férfi, igazi férfi és egyedül őt érdemes szeretni.

— Hogy mondhatja ezt, Mademoiselle és miért mondja ezt nekem?

— Megmondom mindenkinek, az egész világnak.

Beauharnais most közel hajolt Franciskához és behízelgő, csitító, lágy hangon szólt:

— Nem szabad ilyet mondania, Franciska, kegyednek különösen nem.

Dacosan válaszolt Franciska:

— Miért? mert leány vagyok, egy leány nem mondhatja meg, amit érez, csak...

— Kegyed nem értett meg, szép kisasszony, csak azt mondom, hogy nem szabad érzelmvilágát kidobni az emberek útjába, mert eltapossák és aztán kegyednek fáj.

— Hát nincs az ilyen nagy érzésnek semmi értéke? — kérdezte ijedten Franciska.

Beauharnais most újból megfogta kezét, a szívéhez szorította, úgy beszélt a leányhoz, akiről tudta már, hogy gyenge, elhagyatott és szomorú:

— Gyöngyházzsín mosolyú kis hercegnő, értsen meg, a kegyed meleg szíve csudálatos értékes kincs, de magát lopja meg, ha egy elérhetetlen, képzelt érzésben pazarolja el ezt az édes drágaságot. Egy erős simogató kéz kell kegyednek, egy erős, nagyon erős kéz.

— Egy erős kéz — ismételte álmodozva Franciska.

— Hát senkit sem szeret? — kérdezte Beauharnais és most elengedte a leány kezét, hogy nyugodtabb bizalommal beszélhessen vele.

— Senkit — suttogta Franciska.

— De tudna, úgy-e?

— Tudnék — mondta gyönyörű mosollyal a leány.

Most már neki is a maga érzésvilága lett a legfontosabb és őszintén felelt, mintha az éjszaka kérdezné titkait, ma is úgy, mint rendesen.

— De kegyedet már sokan szerették, úgy-e kis fehér hercegnő?

Franciska elmosolyodott:

— Sokan épen nem, de némelyek mondták, hogy szeretnek.

— És kegyed nem szerette egyiket sem?

— Nem — felelte határozottan Franciska, de aztán elgondolkozva tette hozzá: — Azért egy kicsit szerettem, de hamar elmúlt és sohasem bántam.

Beauharnais végigsimított homlokán, mintha fájdalmas képeket üzne el és szomorúan mondta:

— Értem, oh nagyon jól értem, kegyed csak azt szereti, akire épen szüksége van és addig, míg szüksége van rája.

— Oh nem.

— De igen, Franciska, de igen.

— Én nem tehetek róla.

— Lehet, lehet, de mégis meg kellene gondolnia, hogy az, akire épen szüksége van, nagyon sokat áldoz kegyedért, és kegyed elfogadja hidegen, kedves mosollyal, lelkiismeretfurdalás nélkül. Én is itt vártam ma este és kegyed eljött, mert akart tőlem valamit, de hidegen, gonoszul hagy el abban a pillanatban, amelyben bevallom, hogy szeretem.

Eugén kezébe temette arcát, egy oszlophoz dőlve állt a holdfényben, sötét galléros köpenyében mint maga a szomorú kétségbeesés. Franciska remegve nézte őt. Szeretem! azt mondta a herceg. Csudálatos, varázsos szó. Szerelem! Mi mindent ígér, támaszt, nyugalmat, simogatást. A szél erősebb lett, Franciska fázott, megdermedt kezét gyámoltalanul nyújtotta Eugén felé és könnyörögve szólt:

— Herceg, ön Napoleonról akart beszélni velem.

Beauharnais gyors mozdulattal kapta el a két jéghideg, dermedt kezét:

— Napoleonról vagy az egész világról, nem mindegy az, amikor szeretem?

Franciska ki akarta szabadítani kezét az erős szorításból, de félig megfagyott ujjai tehetetlenül vergődtek a forró férfikézben:

— Herceg, nekem mennem kell — könyörgött.

— De nem engedem, nem engedhetem, szép hercegnő, nem bántom, szeretem, csak látni akarom, ne féljen tőlem, a kezét fogom, nézem, imádom. Két percig maradjon még, Franciska.

És Franciska akarateréje elzsibbadt, zűrzavarosan járt fejében, amit a grófnétól hallott este: szép, vidám, vakmerő, gyáva, a nőket szereti... megfojt minden útjába kerülő madarat... a fiatal vért kívánja...

— Engedjen el, herceg, kérem, engedjen — suttogta panaszosan.

— Nem engedem, tündérem, drága szerelmem, Franciskám. Nem engedem. Boldog vagyok, hogy megtaláltam, dacos, édes, büszke, kis leány — felelte Beauharnais. Aztán hirtelen magához rántotta, átölelte és megcsókolta, hogy Franciska gondolkozni sem bírt, lélekzeni sem tudott. Ez más volt, mint a Hardenegg könyörgése, más mint a Jósika egyetlen, halk csókja, más, mint a cár valómása, ez forróság volt, kábító, égető meleg, melynek érintése lángra gyújt.

— Szeretem — suttogta Eugén.

— Igazán? — lehelte Franciska alig hallhatóan.

— Igazán, nagyon, örökre, kis boldogságom, te!

Gyengéden takarta be köpenyével a fázó leányt, simogatta arcát, haját, melengedte dermedt ujjait, hogy Franciska már nem didergett, nem érezte a telet, elfelejtette az éjszakát, nem gondolt vergődő vágyaira, erős ölelés volt számára az egész világ. A szél fujt, folyton erősebben fujt, szinte bömbölve nyargalt végig a parkon, de most nem kínozza

Franciskát a fák zúgása, úgy mint kis szobájának csendjében minden este.

Egy óra a fagyban és mi maradt belőle? Franciska szaladt haza, fehér gallérja repült utána a szélben, fejkendője nyakába csúszott, haja ziláltan hullott arcába és kezét szívére szorítva ott állt kis szobájának ablakában. A szíven volt a keze, a Napoleon képén és a vörös darun, megborzongva húzta ki a vékony láncot ruhája alól, lekapcsolta róla a Hardenegg ajándékát és elzárta fiókjába a kis aranylapot a karcsú madárral. Most, mikor sorsa betelt, már nem viselheti azt, ami ígéret volt a jövőre. A Napoleon-kép ott maradt régi helyén, hisz érte együtt fognak küzdeni Eugénnel. Franciska lefeküdt, de soká, soká vergődött ébren ágyában, kicsit kedvetlenül, mint akit kiraboltak. Sírt is közben, de nem vette észre könnyeit, és nem tudta azt sem, hogy mosolyog boldogan, míg halalkan ismételtette magában: — Igazán, nagyon, örökre, kis boldogságom, te!

XVIII. FEJEZET.

Mit mesél Metternich Montebello hercegnőnek?

Senki sem vette észre Franciskán másnap az izgalmas este, az álmatlan éjszaka nyomait. Derült volt, nyugodt, ha nem is szerette Beauharnais Eugént úgy, amint ő képzelte szép álmaiban a szerelmet, de vágyott utána, várta simogatását és meleg érzéssel gondolt csókjaira. Olyan jó, hogy szerette valaki és neki volt alkalma, módja viszontszerethetni. Ha nem lehetett ujjongva boldog, legalább édes derűvel boldogíthatott egy erős férfit. Senki sem volt számára Eugén, ha annak nézte, aki igazán, de mindenki, az egész világ, ha csókjaira emlékezve, az ő nevének kellett szólítania

sok kacagó, síró, türelmetlen vágyát. Valakire várt sokáig. Ő volna az? A beteljesedett álom?... Nem, de ő csókolta meg először igazán, neki remegett karjában először és hozzá szeretett volna menni most is. Hírt várt már reggel korán tőle, aki karjában tartotta az előző estén erős öleléssel.

— Most már az enyém kell hogy légy, Franciska, igazán, egészen! — Ezzel vált el tőle Beauharnais és ő bölintott hozzá nyugodtan, vonakodás nélkül.

Igazán, egészen? Mit jelent az most már, ha türte csókjait, simogatását, ha hozzásimult odaadással. Az ilyesmi egy életre szól, úgy hitte Franciska. Nem az övé máris, mikor karjaiba vágyik és vágni fog örökre? Jövője, sorsa most már Beauharnais Eugén, az biztos. Hogyan, miképen? Az volt a kérdés csupán. Ha Eugén igazán szereti, nem kívánhatja, hogy csak úgy... Feleségül veszi? Az sem lehet. Mi lesz? Mi lesz hát?

A grófnéval szeretett volna beszélni, de nappal nem lehetett. Délelőtt Mária Lujza ruháját díszítette, délután a kis Napoleonnak játszotta végig a félbenmaradt darabot. A zöld királyfi ezer kaland után elnyerte a gyöngyházzsín mosolyú hercegnő szívét és keblére ölelve súgta fülébe: — Szeretlek, princesz Kikerlak, igazán, nagyon, örökre.

Beauharnaistól azonban még mindig nem jött semmi hír és Franciska most már csak az estét várta, mikor a grófné ölébe hajthatja fáradt fejét.

Alkonyatkor Metternich herceg kocsija állt meg a sárga kastély előtt. A kancellár gyakran jött, ilyenkor Mária Lujzát látogatta meg, Montebello hercegnőt és Franciskát. Vigyázott Schönbrunnra, leste a híreket és figyelt a sok asszonyszív dobogására is, nehogy a veszedelmes fészekből veszedelmes érzések keljenek szárnyra.

Mária Lujza vidáman fogadta, a cher prince híreket hozott, udvari ünnepélyekről, ruhákról, új szerelmekről mesélt neki. Az ex-császárné végnélkül tudott kérdezni, életének főrendezője pedig örült felületes érdeklődésének, lelke ürességének.

Végül Metternich kérdezett:

— Neipperg gróffal meg van elégedve, felséged?

— Meg — felelte pirulva Mária Lujza.

— Szóval, jó, hogy őt jelölte ki a császár Őfelsége felséged lovagjául?

— Oh, nagyon jó.

— Minden este eljön a gróf?

— Minden este. Kitünően zongorázik, énekel is, azért kedvelem őt. — Mária Lujza szinte védekezett.

A herceg mosolygott:

— A fontos az, hogy felségednek tetszik, amiért mellékes, a gróf megérdemli felséged bizalmát és a császár Őfelsége örömmel hallja, hogy felséged kegyes hozzá.

— A lieber Papa tudja?

— A császár Őfelsége mindent tud, mert szívéen viseli felséged boldogságát.

Boldogság! Erre a szóra megdobbant Mária Lujza szíve. A gróf csókjaira gondolt; örült, hogy a herceg távozott és az esti öltözködésig nyugágyán végigdőlve, egy szebb jövőről álmodott. A lieber Papa is úgy akarja, ő is úgy akarja, a gróf is úgy akarja... Mindnyájan egyet akarnak, az ő boldogságát és az ő boldogságát csak egy jelentheti, az, amit nyiltan a világ előtt nem tehet, de ami titokban, elbujva, annál édesebb. Boldogság, szerelem... Lehúnyta szemét: — A rózsaszínű ruhámat veszem föl ma este — gondolta el, mosolyogva.

Metternich Franciskát kereste. A kis Napóleon nappali szobájában találta egyedül. A babákat rakosgatta el, a hercegnőt, a zöldruhás királyfit, a rabszolgát...

— Jó estét, Franciska kisasszony.

— Jó estét, herceg.

Kezet fogtak, Franciska nem szerette Metternich látogatásait, kutató pillantását, ravasz kérdéseit és hódoló kézcsókját. Tetszett a hercegnek, tudta és mindig félt, hogy egyszerre lecsap rá, mint egy ragadozó madár védetlen áldozatára.

— Kegyed mindennap szebb lesz, Mademoiselle — szólott Metternich kedveskedve.

— Oh Istenem — sóhajtott Franciska.

— Miért olyan unott, talán már elég is volt kegyednek, már sokalja? Igaza van, lassan én is meg-sokallom. De tudja, hogy ma különösen szép. Miért, mi történt, talán beleszeretett valakibe?

Franciska vállat vont:

— Ugyan kibe?

— Igaza van, csak engem lát, meg Neipperg grófot. Én nem számítok, maradna tehát a gróf. Kegyednek is a félszemű Amor tetszik, Mademoiselle Franciska?

— Mi jut eszébe hercegségednek?

— Ugyan, ugyan, nem kell azért haragudnia. A gróf hódító férfiú, másnak is tetszik. Mondja, soká szokott itt maradni esténként?

— Nem tudom.

— Dehogyan tudja, csak nem akarja mondani, nekem nyugodtan elárulhatja Mária Lujza Őfelsége titkait.

— Én nem ismerem a felséges asszony titkait.

Franciska mindig vigyázott Metternich herceg kérdéseire és óvatosan válaszolt, úgy, amint a grófné tanította. A grófné régen tudta, miért hozta a herceg Franciskát Schönbrunnba és tudta a leány is, azért résen voltak és a kancellár rendesen csalódottan távozott.

— Mondja, Mademoiselle, járt kinn Beauharnais Eugén?

Franciska ijedten nézett rá: miért akarja vajjon tudni, Istenem, miért?

— Gondolkozzék kérem, tudnia kell, a császár Őfelsége nem akarja, hogy a herceg gyakran találkozzék Mária Lujza Őfelségével. Mondja, mikor volt itt utoljára?

— Tegnap — suttogta elhaló hangon Franciska.

— A felség fogadta őt?

— Nem, Őfelsége nem fogadta, a kis herceget látogatta meg.

— Aztán távozott?

Franciska alig tudott uralkodni magán:

— Azt hiszem távozott.

— Hány órakor?

— Nem tudom.

— Gondolkozzék.

— Nem tudom, de igen, várjon, úgy hét óra tájban.

— Akkor rendben van.

Most már Franciska érdeklődött félve:

— Miért van rendben, mi van rendben?

Metternich nevetett:

— Milyen kíváncsi, de ha tudni akarja, megmondhatom. Ma reggel azt a jelentést kaptam, hogy a herceg idejött ki délután és csak késő éjjel tért haza. No de akkor bizonyára másfelé járt, alkalmasint valami titkos találkáról van szó, melyet egy schönbrunni látogatással akart leplezni.

— Kit és mit akart egy schönbrunni látogatással leplezni? — kérdezte hirtelen belépve Montebello hercegnő. — Különben jó estét.

Metternich felállt és eléje ment:

— Jó estét, hercegnő. Beauharnais Eugénról beszéltünk. Megjegyzem, ismét egy pompás történetet tudok róla, majd később elmondom.

Mindketten Franciskára néztek, aztán jelentős pillantással egymásra. Franciska megértette és gyorsan elhagyta a szobát, pedig a szíve úgy dobogott, a térde remegett és nagyon szerette volna tudni, mit mesél el Metternich Montebello hercegnőnek olyan csúnya mosollyal.

Felöltöztette Mária Lujzát rózsaszínű atlaszba, könnyű, omló fátyolokba, rózsát tűzött hajába, megigazgatta apró lábain a szalagcsokrokat, aztán kezét összekulcsolva ült a grófné szobája sarkában, a sötétben egyedül.

— Mit mesélt Metternich herceg? Miért nem írt Eugén? Félt, hogy megtudják, mert hisz minden lépésére ügyelnek? Nem jött, mert nagyon szereti, vagy nem jött, mert nem szereti? Fran-

ciska belefáradt a gyötrő gondolatokba. Lehúnyta szemét és akkor érezte csak igazán, mennyire ki-merítette a mai nap. A fejét hátrahajtotta, meg-
feledkezett mindenről és lágyság, gyengeség fogta el, a tények elvesztek emlékéből, érzések marad-
tak csupán. Egy szép szobába lépett be gondolat-
ban, fehér szőnyegen feküdt, álmodozott, azt ál-
modta, hogy a szoba az övé, hogy meleg, kedves és
ő puhán fekszik valakinek a lábainál, aki simo-
gatja fejét. De ez a valaki már csak Beauharnais
Eugén lehet.

A grófné jött, Franciska az öreg hölgy lábához
ült, kis zsámolyára és váratlanul, hirtelen kér-
dezte:

— Kiket szeretett Beauharnais Eugén?

Tréfásan fenyegette meg a grófné:

— Ej, ej, Franciska, a hódító herceg mégis ér-
deklí, úgy látom.

— Nem, nem, higgye el, grófné, nem, csak...

— Nos, csak? Gyermekek, ha ilyen hevesen ta-
gad, az már vallomás. Pedig nem szabad rá gon-
dolnia.

Franciska lehajtotta fejét, majdnem a grófné
ölébe, a sűrű selyem ráncok közé:

— Csak azért kérdelem, mert Metternich herceg
beszélt róla ma és Montebello hercegnőnek mesélt
valamit Beauharnaisról, amit nekem nem volt
szabad hallanom. Vajjon mit mondhatott?

A grófné Franciska haját simogatta, könnyű,
fehér kezével:

— Mit mondott? Istenem, kis leányom, én nem
tudom, de az én Franciskámnak nem is szabad
érdeklődnie ilyesmi iránt, még kíváncsiságból
sem. Valami csúnya asszonytörténet lehet, felüle-
tes kaland. A hercegnek minden nő kell, minden-
nap más, mindenik egy percre. Nem tud lemondani
egyről sem, aki útjába kerül.

— Aki útjába kerül — suttogta Franciska.

— Kis leányom, mi ez? — A grófné felemelte az
ölében nyugvó fejet és a Franciska szemébe né-

zett. — Nem, nem, nem szabad, gyermekem, nem szabad. Úgy mondom, mintha a leányom volna, a leányom, aki jobb s szebb, semhogy egy percre is gondolhatna arra az emberre. Az orosz cár és Beauharnais Eugén! A titkos rendőrség minden nap új kalandot jelent róluk. Jó barátok, együtt szórakoznak... Mit mesélt Metternich a hercegnőnek ma? Nem tudom, de tudom, amit multkor mesélt, amit a hercegnő, mint jó tréfát elmondott mindenkinek... Nem leányfűlnek való, Franciskám, de orvosságnak jó és nekem ki kell gyógyítanom, mert a herceg tetszik az én kis leányomnak.

— Nekem nem tetszik — tagadtott sírással küzdve Franciska.

— Tetszik, de el fogja felejteni, mert el kell felejtenie. Szóval, Metternich, aki a Geheimpolizei jelentéseivel mulattatja Montebello hercegnőt, elmesélte, hogy minden éjjel inkognitóban kar-karban a legsötétebb, legzüllöttebb utcákban látják együtt Sándor cárt és a volt itáliai alkirályt. Ne reszkessen úgy, Franciskám.

A leány szeme könnyel volt tele:

— Ne, ne mondja tovább.

— De mondom, mondanom kell, most kegyetlennek látszom, pedig csak szeretetből teszem. Multkor éjjel egy rossz hírű ház lépcsőjén mentek fel együtt, a cár meg a herceg, mikor szembe jött velük a Beauharnais inasa. A félhomályban nem ismerte meg gazdáját, csak a versenytársát látta benne és vállon ragadta, hogy ledobja a lépcsőn a cárral együtt. De erre megszólalt a herceg és hangjára az inas észretért...

— Ne, ne — sikoltotta Franciska.

— Nagyon fáj, kis leányom? Csúnya történet is, különösen ha egy olyan ember keveredik ilyenekbe, akinek felesége van és gyermekei.

— Felesége, gyermekei?

— Hát nem tudta? A bajor király leánya a felesége, Augusztá, Napoleon választotta számára, kedves jó asszony... Úgy-e, Franciskám, nem gon-

dol többé a hercegre és úgy-e, nem komoly a csalódása?

Franciska felállt, összeszorította száját, leküzdötte felindulását és minden szó után ajkába vágva fogát, nyugodtan válaszolt:

— Én csak a Napóleon mostohafiát láttam benne.

— Csak, igazán csak?

— Csak.

— Akkor jó — mondta a grófné.

Franciska kiszaladt, bezárkózott szobájába, ágyára dobta magát és sírt, keservesen zokogott, fájdalmasan, hogy a teste remegett és a torkát fojtogatta az indulat. Mi történt vele? Olyan sokat adott oda, elvesztette legdrágább, legtisztább, legszebb álmait. Az első visszaadott csók, az első odaadó ölelés, az első forró, sejtelmes, szerelmes sutogás... Istenem, Istenem, milyen csúnya, csúnya az élet.

Felugrott, félt a párnájától, az ágyától, félt a halk ibolyaszagtól, ruganyos testétől, a melegtől és a reménytelen vágyakozástól, amely szép volt, nagy, tiszta, tárgyaltan, tegnap estig. Tegnap estig, ma már nem az többé, ami volt, mert Beauharnais karjában megsejtette rá a választ és kicsi volt, alacsony a felelet, egész fiatalságának reszkető álmaira. Egy férfi jött, egy férfi, akit nem szeretett és elvette mindenét. Az ő csókját fogja érezni most már, hogyha szerelemre gondol, és az ő karja szab határt annak, ami mérhetetlen volt eddig. Egy Napóleont várt, egy világot kívánt és egy Beauharnais Eugén csábítása vetett véget vágyainak!

Mindent vagy semmit, mindent vagy semmit! Ez volt hát az? Ez a nagy világ, melybe vágyott, ahova repeső örömmel jött? Ilyen volt a szenvedély, melyre várt, így szólalt meg a szíve először? Ez volt a ragyogó álom, melyet kergetett? Hardenegnek talán mégis igaza volt, hogy haza fog vágyni Óbudára néhány hónap, pár óra, vagy tán egy perc mámore után.

XIX. FEJEZET.

Az ibolyák.

Havas hideg, decemberi délelőttön a schönbrunni kert fagyos útjain sétáltak Montesquiou grófné, a kis Napóleon, meg Franciska. Franciska egy pillanatra megállt, hogy egy fehér, csillogó, díszes fenyőgallyat törjön le és akkor egy apró levélke hullott lábához. Felkapta, egy kőre volt kötve, cím nem volt rajta, körülnézett, hogy ki dobhatta útjába, de a nyírott fák sűrűjében senkit sem látott.

Kíváncsian törte fel a pecsétet. A kis lapra néhány sor volt írva csupán:

— Franciskám, szerelmem, várom, küldjön hírt a romokhoz, vigyen le néhány sort, tegye a nagy kő alá, ahol álltunk. Én nem mehetek, vigyáznak rám, figyelik minden lépésemet. Csak azt írja meg: Szeret-e még? Meghalok utánad, Franciskám. Eugén.

— Franciska! — kiáltotta Montesquiou grófné.

— Franciska! — kiáltotta a kis Napóleon.

— Megyek — felelte Franciska és széttépte a levelet egész apró darabokra, aztán elszórta a fehér havon, hogy nyoma se maradjon.

Másnap a szobájában talált egy levelet. Ki tette oda, kit vesztegetett meg Beauharnais Eugén? Nem tudta és nem is tudta meg soha. Nem is kutatta. A hosszú könyörgést épen úgy eltépte, amint eltépte előző nap a néhány sort. Most már Bécsbe hívta Eugén, a Schauflergasseban van egy kis lakás, azt neki adja, ad egyebet is, mindent, amit csak kíván; jöjjön, jöjjön már holnap, délutánonként várja, háromtól hatig türelmesen. Úgy jöjjön, hogy mindjárt ott is maradhasson örökre.

— Szeretlek, szeretlek, úgy, ahogy még sohasem szerettem és ahogy sohasem fogok többé szeretni, a csókjaidra gondolok, fehér nyakadra, puha ke-

zedre, remegő testedre. Gyere, simogass meg Franciskám, kis angyalom, gyönyörűségem, életem, gyere, mert . . .

Eddig olvasta el a levelet Franciska, aztán hargosan dobta a tűzbe Beauharnais Eugén szerelmes szavait.

Szilveszter napjának délutánján Eugén maga jött ki Schönbrunnba, Montesquiou grófné fogadta, de Franciskát hiába kereste. Mária Lujzának kezét csókolt újévre, átadta ajándékát a kis Napoleonnak, meg is simogatta szőke fejét, de aztán mennie kellett. A grófné megkönnyebbülve sóhajtott fel, mikor kocsija kigördült a schönbrunni kastély kapuján, de egy kis levélke mégis csak oda került a Franciska munkakosarába, színes varrásai közé.

— Ha nem jössz magadtól, ha kerülsz is, vagy ha elzárnak is előlem, érted jövök és elviszlek erővel. Szeretlek Franciska, az enyém vagy, az enyém örökre.

Franciskának megdobbant a szíve. Merész szavak voltak, nagy ígéret, most újra maga előtt látta Eugént, úgy, amint akkor este ölelte a fák alatt. Szép volt, hatalmas, izzószemű és forró lett egész teste a rá gondolástól. Ha ellopná, elvinné akarata ellen, erőszakkal . . . Szinte kívánta egy pillanatra, aztán meg menekülni akart gonosz kívánsága elől.

Neipperg gróf csábító zongorajátéka elhangzott kis szobája csendjébe, Mária Lujza duettet énekelt vele, szerelmes dalokban ujjongták egymás felé vallomásukat. Szilvesztert ünnepelték és melegebb volt minden hang ezen az éjszakán. Búcsú az elmúlt évtől, ígéret az eljövendőre.

Franciska egyedül volt, magános vacsorája után, egy magános, csendes éjszaka várta. Óbudára gondolt, az otthonára, az apjára, a sok órára, szomorú lett nagyon és vigaszt, támaszt keresve ment át a grófné szobájába.

Már ott találta szép, halványzürke selyem ru-

hájában, nagy karosszékében. A grófné kedvesen nyújtotta feléje kezét:

— Jó, hogy jön gyermekem, én is egyedül vagyok, kegyed is egyedül van, várjuk meg együtt az új évet. Vajjon mit hoz nekünk, kis lányom?

— Ugyan mit hozhatna? Semmit — felelte keserűen Franciska. — Én nem várok és nem remélek semmit, csak azt kívánom már, hogy muljanak a napok egyformán, hangtalanul.

A grófné a leány haját simogatta:

— Oh be keserű gondolatok. És higgye el, szomorú kívánsága nem teljesülhet, Franciska, a napok csak látszólag egyformák és hangtalanok. Igaz, az órák néha észrevétlenül suhannak tova és az élet megy-megy, mintha papucsban járna, elmegy mellettünk nesztelenül, nem hallunk belőle semmit, de ez csak látszólagos, mert utólag mindig ráeszmélünk, hogy mégis hoz és elvisz, hogy lop és ajándékoz, hogy tétlenül nincs soha. Így van, kis lányom . . . De mondja csak, olyan nagyon szereti még most is azt a gonosz Beauhar-naist?

— Istenem — sóhajtott Franciska.

— Szereti? Hozzám őszinte lehet, vallja be, szereti?

— Nem szeretem.

— Nem szereti? De hát akkor mi baja, Franciska?

— Nem tudom. Megcsókolt, megölelt, magához szorított, azóta háromszor írt. Azt hittem, szeretem, pedig nem szeretem, nem, nem, . . . de rá kell gondolnom mégis. Olyan rossz, olyan borzasztó rossz . . . Higgye el grófné, nem szeretem, de azt hittem, boldoggá teszem és, hogy az is boldogság.

Franciska kétségbeesetten temette kezébe arcát, de a grófné felemelte szomorú kis fejét és a szemébe nézett:

— Boldogság csak az, ha az ember magát akarja boldoggá tenni, kis lányom, a többi megalkuvás.

Ezt jegyezze meg jól, Franciskám. Most pedig beszéljünk másról. A fiam írt ma.

— Anatole?

A grófné sokszor beszélt neki egyetlen fiáról, de a levelekről eddig nem tudott Franciska, a levelekről, melyek titokban jöttek, bevarrva hazulról küldött ruhák ráncaiba, elrejtve egy-egy süteménybe, párisi nyaláncságok között, kalapok bélésében, csinált virágok kelyhében.

— Igen, igen, Anatole írt — felelte a grófné és egy levelet vett ki ruhája zsebéből. — Anatole írt, ki épen úgy szereti Napoleont, mint én és mint...

— Mit írt? — kérdezte hirtelen, nagy érdeklődéssel Franciska.

— Na lássa, lássa, hogy van még, amit vár és ami örömet szerez csalódott kis szívének — mondta a grófné mosolyogva. — Szeretné tudni, mit ír? Azt írja, hogy Párisban, hogy Franciaországban a Bourbonok árnyékában, télközepén nyílnak a kis ibolyák, és százan és ezren viselik kabátjuk gomblyukában. Tudja, mit jelent ez Franciska? Az ibolya Napoleon virága, a bonapartisták tavaszi reménysége. Ezt küldte nekem a fiam újévre.

Egy szál hervadt ibolya volt a teleírt lapok közé préselve, a grófné megcsókolta, aztán a levéllel együtt bedobta a tűzbe. Gyorsan elhamvadt a kis száraz virág, a sok fekete betű, de megmaradt a reménység, amelyet hoztak. A grófné egészen közel hajolt a lábánál ülő Franciskához:

— Nem adhatok mást ezen az éjszakán, mint a bizalmamat, a legnagyobb, a legszentebb titkomat. Megvigasztaltam egy kicsit, kedves gyermekem?

— Köszönöm grófné — mondta meghatva Franciska és megcsókolta az öreg hölgy kezét.

Szép Szilveszter volt és még mást is kapott ajándékba Franciska, amit nem is sejtett, de ami az övé volt mégis. A Grabenen, az öreg palotában, a tűz előtt, éjjél tájban, reménykedve mondta Fini néni a hallgatag, szomorú Hardenegg grófnak:

— Meglátod, jövő karácsonyra mégis övé lesz a legyezőm.

Erről nem tudott Franciska, de talán megsejtette mégis, mert mielőtt szobájának nagy ablakánál állva, elbúcsúzott az elmúlt évtől és az új felé tárta ki fiatal karjait, csendesen, szégyenlősen visszaakasztotta aranyláncára Rudolf gróf ajándékát, a vörös darut.

Schönbrunban csendes volt 1814 utolsó éjszakája, Montesquiou grófné ibolyákról beszélt Franciskának, Mária Lujza szerelmes dalokat énekelt és halk forró csókokat váltott Neipperg gróffal, melyekben újévi ígéretetek égtek, de Bécsben zajosan ünnepelték ezt a napot is, talán azért, hogy ne tudjanak semmit az elégedetlenségről és megfélekedzenek a kongresszus elmérgesedő harcairól, melynek szimbóluma pedig ott volt a Zichy Károlyék nagy bálján is, mert Sándor cár most már nem is fogadta Metternich herceg köszöntését. Az udvar, az összes fejedelmek Zichyéknél, a szép Julia grófné házában gyűltek össze, de Bagration Katarina hercegnőnél is estély volt és Beauharnais Eugén ott táncolt, udvarolt éjfél utánig. Alapjában véve azonban unatkozott és egy óra felé megszökött a vendégek seregéből. Sietve ment le a vörös szőnyeges, virágos lépcsőn, alig várta, hogy a szabadba érjen, mikor egy izgatott női hang szólt utána:

— Herceg, egy szóra.

Eugén megfordult, türelmetlenül, majdnem haragosan, de amint néhány lépcsőfokot visszatért, meglepetten és tisztelettel hajolt meg:

— Hercegnő, kegyed?

A lépcsőkorlátra könyökölve, lakása ajtaja előtt, Sagan hercegnő állt és kezét nyújtotta Beauharnais felé:

— Jöjjön be hozzám egy pillanatra, herceg, fontos mondanivalóm van.

— Készséggel, hercegnőm. De hogy van ilyen egyedül Szilveszter éjszakán?

— Vilhelmina merengve válaszolt:

— Az év utolsó éjszakáját mindig egyedül töltöm itthon. Ilyenkor oly jól lehet elmélkedve viszsza-gondolni és reménykedni.

— Ah, vagy úgy? — Beauharnaisnak gúnyos volt a hangja.

— Talán nem hiszi? — kérdezte kicsit ingerülten a hercegnő.

— Mindent hiszek, azaz kegyed még valószínűlenebb dolgokat is el tudna hitetni velem.

— Ne tréfáljon, herceg. Egyáltalában nem vagyok tréfás kedvemben.

— Azt látom.

Vilhelmina izgatott volt, haragos és csalódott. A cár azt ígérte, hogy eljön hozzá éjfél után néhány perccel és a cár nem jött. A cár elhanyagolta, az emlékezetes éjszaka óta, amikor megfosztotta őt Metternich szerelmétől, csak ritkán látta, akkor is mindig társaságban és ma ismét cserben hagyta.

Sándor cár csakugyan megfeledezett a hercegnőről, éjféلكor a gyönyörű özvegy Auersperg hercegnővel táncolta a polonaiset, azzal a hölggyel, aki legjobban tetszett neki, aki egyedül állt ellen csábításainak és akit meg akart hódítani minden áron. A cár tovább udvarolt éjfél után is, de kitartásával megsértette, véresen megbántotta a szép, sötét, büszke Vilhelminát, akinek pedig meg-gondolás nélkül fosztotta ki szívét egy októberi éj-szakán.

A hercegnő kibékült azóta Metternichhel, a kancellár nem is vette komolyan a szakítást soha, de másoknak is udvarolt legalább látszólag és Vilhelminának meg kellett osztania szerelmét versenytársnőivel.

Szerencsére a cár könnyen bizalmas lett, a cár mindig fecsegett, a cárnak nem voltak titkai és így adott fegyvereket a megsértett hölgyek kezé-be. Sagan hercegnővel különösen szeretett beszél-getni, mert okos volt és mert ismerte a politika rejtelseit.

A kék szalonjába vezette Vilhelmina Eugént, egy csésze teát hozatott számára, aztán szembe ült vele, a rejtelmes, acélos félhomályú szobában, mint egy haragos viharfelhő. Beauharnaisnak tetszett a helyzet, a hercegnőt elragadónak találta sötétvörös, mélyen kivágott bársonyruhájában, a homlokát körülfogó és a füle mellett hosszan lecsüngő fehér gyöngysorával, mert a hercegnő egészen megfeledkezett róla, hogy öltözékének minden díszes ráncára rá van írva, hogy várt valakit. Érdekes volt, hiába, érdekes és még érdekesebb lenne, ha meghódítaná ezt a körülrajongott, híres, gyönyörű asszonyt. A hercegnő nem azért hívta, tudta Eugén jól, de annál ingerlőbb, annál nagyszerűbb volna a siker is.

Mindjárt megkezdte az ostromot:

— Multkor egy társaságban vitatkoztak, hogy ki a legszebb hölgy a kongresszuson . . .

— Kérem herceg, hagyja, engem ez ma egyáltalán nem érdekel, szakította félbe türelmetlenül a vallomást Vilhelmina. — Hallgasson rám, ön a Napoleon híve ma is, tudom.

— Hercegnő!

— Tudom — ismételte az asszony.

— És ön az ellensége, a legnagyobb ellensége; ilyen alapon nincs mit mondanunk egymásnak — felelte nyugodtan Eugén.

— Kérem, kérem, ne játszunk egymásnak, egymással komédiát, én őszinte akarok lenni és az is leszek. Nekem ebben a percben legnagyobb ellenségem a cár.

— Nekem barátom öfelsége — szólott Beauharnais.

A hercegnő türelmetlenül kacagott:

— Ilyenek a férfiak, csak áskálódni tudnak, de nyíltan gyűlölni, vagy szeretni soha. Barátja a cár? A cár kedveli önt, mert ön fiatal, szellemes, pompás pajtás és mert ön mulattatja öfelségét, szórakoztatja, elúzi üres óráinak unalmát, ön pedig remél tőle sok mindent, az existenciáját várja

a szavától. Szegény ember, hát még mindig nem tudja, hogy benne bízni nevetséges, ígéreteiben hinni ábránd? Nos, ha ön nem tudja, én tudom. Önnek ma is csak egy ember kedves és az Napoleon.

Beauharnais felállt, különös volt ez a beszélgetés azzal a nővel, aki mindent elkövetett a Napoleon megbuktatására, aki legnagyobb ellenségeinek volt barátnője és aki bizonyára ebben a percben is titkait akarja kikémlelni, a rendőrség vagy Metternich megbízásából.

— Kérem, üljön le nyugodtan — folytatta fölényesen a hercegnő. — Látom, minden hiába, nem bízik bennem. Nézze, herceg, egyetlen szót sem kell felelnie, csak hallgassa végig, amit mondok, a bizalmamért nem kérek bizalmat és azért pedig, mert bebizonyítottam, hogy a cár önnek és ön a cárnak nem barátja, kár olyan nagyon haragudnia. Szóval, ön a cárnak nem barátja, de szereti Napoleont. Ne tagadja, ragaszkodása jobban tesz nekem, mint tetszenék hűtlensége. Én önnek, hercegem, egy Napoleonra vonatkozó fontos titkot árulhatok el, a cártól hallottam. Akarja?

Beauharnais izgatottan fogta meg a hercegnő fehér kezét, a könnyed udvarló, az asszonyszívekkel játszó Eugén, egyszerre férfias lett, komoly határozott, és a Vilhelmina szemébe nézve mondta:

— Esküdjék meg, hogy nem játszik velem, hercegnő.

— Játszani, én? Istenem, herceg, ha akarja, egyetlen szavával tönkretelhet, csak el kell mondania a cárnak, amit tőlem már eddig is hallott. Ami pedig önt illeti . . . Istenem, önt gyanus szemmel nézik, önre vigyáznak, de azt, hogy ma éjjel nálam járt, nem fogja megtudni a rendőrség, mert hogy Bagration hercegnő estélyéről már távozott, nyilvánvaló, de hogy hova tűnt, az titok marad. És most nem kínozom tovább, elmondom, amit tudok, úgy, amint a cártól hallottam; őfelsége nem

tulajdonított a dolognak nagy fontosságot, mert őfelsége azt hiszi, hogy Napoleon a világ végén is túl van Elba szigetén, és nem tud semmit az itt folyó eseményekről. Őfelsége enyhe lenézéssel beszélt el, hogy vannak olyanok, akik még félnek a bukott óriástól és a három millió főnyi hadsereggel rendelkező európai uralkodók folyton rettegnek az elbai fejedelemtől és négyszáz katonájától. Ő felsége nevetve mondta, hogy már régen azon törik a fejüket a tanácskozó politikusok és uralkodók, hogy távolabbra kéne száműzni Napoleont, most aztán egyik legutóbbi konferencián egész komolyan felmerült a kérdés, hogy mielőtt a kongresszus bezárulna, ezt a legfontosabb ügyet is el kell intézni végleg. Mint egy jó tréfát, úgy mesélte a cár, hogy Szent Ilona szigetét emlegették, mert „Európa addig nem lesz biztonságban, míg az óceánt nem helyezi maga és aközé az ember közé.” Ez a hírem, herceg, használja fel, amint tudja, Napoleonnak sietnie kell, ha még ebben az életben...

Izgatottan szakította félbe Beauharnais:

— Csend hercegnő, könyörgök, ne szóljon többet. Engedje, hogy megcsókoljam a kezét. Köszönöm jószágát. Miért tette, amit tett? Nem tudom, de hogy tette, azzal örök hálára kötelez. Kegyedtől legkevésbé vártam volna segítséget Napoleon számára, de ki ismeri az asszonyokat?

— Nem Napóleonért tettem, herceg — mondta Vilhelmina és egyszerre zárkózott lett, hideg, megközelíthetetlen.

— Azt úgyis tudom és tettének okát nem keresem. Engedje, hogy távozzam hercegnő, sietnem kell, félek hogy megbánja a dolgot és megöleti velem együtt a titkomat. Jó éjszakát, hercegnő.

A hercegnő felállt, de nem nyújtott kezét Eugénnek, nem is látta már, haragosan, égő arccal állt szobájának sötét függönyei között és szenvedélyesen mondta:

— Csak menjen, menjen, a poklot is megmozdí-

tanám, ha lehetne, hogy bajò, hogy szenvedést okozzak nekik.

Másnap Hager báró jelentette Ferenc császárnak, hogy Beauharnais Eugén elhagyta Bécsset, bizonytalan időre. A feleségét ment el meglátogatni. Őfelsége nagyon meg volt elégedve a hírral. A cár boszankodott, mikor megtudta, néhány aszszony szeme könnyes lett és Franciska nem kapott több levelet. Eugén megfélekedezett róla egészen, megfélekedezett minden hódításáról, összes szerelmeiről, pedig most csak egy szót kellett volna szólnia és Franciska lelkesedve kíséri el erre az útjára.

XX. FEJEZET.

Jó éjt Franciska!

Keményre fagyottak, havasak az utak, töménytelen ember az utcákon mindenfelé, a fejedelmek szánkázni mennek. A szánkók pont kettőkor indultak a Burgplatzról és a pompás szerszámú lovak ezüst csengőinek messzire elhangzott a csilingelése.

Mennyi fény, mennyi gazdagság! A lovak hátán tigrisbőrök, gazdag prémek és a sörényükbe font hosszú, színes szalagokat lengeti a szél. A trombiták harsogva szólalnak meg a Burg udvarán és az uralkodók helyet foglalnak smaragdzöld bársonyülései szánkóikon.

Az elsőben Ferenc császár ült, mellette az orosz cárné, bő, hermelines köpenyben, kis sapkával szőke fején, s a sapkán gyémántos forgó tartotta a tollbokrétát. A második szánkóban az orosz cár, mellette rózsaszínű bársonyban Auersperg hercegnő, a szemérmes Gabriella mosolyog boldogan, a harmadikban Frigyes Vilmos segíti be egyetlen szerelmét, Zichy grófnét. Julia cseresznyepiros bársonyban olyan szép volt, hogy a körülötte állók megélték.

Pedig a tömeg nemcsak bámulni gyűlt össze ma, a nép már elégedetlen volt. Bécs polgársága lázadott. A kongresszus még mindig tartott, a tárgyalások nem haladtak, a zavar nőttön-nőtt és háborús hírek kezdtek elterjedni a városban. Az orosz cár nem enged, a porosz király nem enged, de Metternich sem enged, és ha hamarosan el nem símul az ellentét, kitör a harc. Ferenc császár szövetséget kötött Franciaországgal és Angliával, az orosz-porosz csapatok szervezkednek.

— Ezért verték meg hát Napoleont, hogy egymás között kezdjenek háborút? — kérdezzetik az elégedetlen emberek mindenfelé.

A nagyok pedig mulatnak, január vége már és még mindig csak mulatnak, szórakoznak gondtalanul. A fényes szánkók lépésben indulnak meg, a menetet a főlovászmester nyitja meg lovasaival. Magyar testőrök kísérik a fejedelmeket és huszonnégy középkori ruhás lovag. Utánuk jön egy nagy szánkón a zenekar, vidám indulókat játszva. Így vonulnak végig a város utcáin és a bámuló emberek halkán teszik megjegyzéseiket. A lelkesedés nem akar kitörni sehol, már alig éljeneznek, mindenkinek van panasznia valója, mindenkinek vétett már valamit a kongresszus, de adni nem adott semmit.

A vendéglősöknek, a szabóknak, az ékszerészeknek, a színházaknak, a sok könnyelmű hölgyeknek jól megy dolga, de a polgárok csak szenvednek. Az élelmiszerek mindennap drágábbak, mintha háború volna, vagy még annál is rosszabb. A béke nem hozott magával megkönnyebbülést, csak nagyobb terheket. A jövedelmi adót ötven percenttel emelték fel január elsején, hogy az udvar fedezni tudja hihetetlen kiadásait.

A schönbrunni útra fordultak a szánkók, ott már vágtatni kezdtek a lovak, gyorsan tűnt el a díszes menet és mindenki hallhatta, mikor egy termetes bécsi polgár erősen gesztikulálva magyarázta:

— Da fahren sie mit unseren 50 Prozent und wir müssen alles von Tag zu Tag teurer zahlen!

A körülötte állók tovább adták a találó megjegyzést, a halk zúgolódás szavakká erősödött, úgy terjedt el utcáról utcára.

Az asszonyok sem voltak meglegedve, többet vártak a fejedelmi hölgyektől, mint színes, egyszerű bársony köpenyeket.

Frau Tabakkrämer Unkelhuber meg is mondta:

— Das is in mein' Augen ka Schlidenfarth, sundern a Pirutschfarth, di Damesen ohne all'n Gschmuck, blos in Überröck'n und Hüed'n.

Igy gondolkoztak a bécsiek. A fejedelmek azonban erről mit sem tudtak, ők repültek a havas úton Schönbrunn felé, ahol Mária Ludovika császárné már várta őket. A császárné kocsin ment előre, vigyáznia kellett, törékeny egészségének ártott a hideg, a szabad téli szél.

Mária Lujza visszavonult lakosztályába, neki nem volt szabad találkoznia a közelében mulató fejedelmekkel, akik elfoglalták az egész kastélyt, elfoglalták a zenetermet, még a Montebello hercegnő szobáira is szüksége volt a társaságnak, mert azokon át jutottak el legkönnyebben a színházba, ahol az udvari színház művészei játszottak ezen az estén.

A színház után bál volt, a kastély fényárban úszott, a virágházak téli pompájával felékesítették a termeket, a zene szólt, mindenki táncolt, csak egy magános fejedelmi asszony járt türelmetlenül szobára-szobára, egyedül.

Szegénynek, szomorúnak, elhagyatottnak érezte magát Mária Lujza. Elzártóságában volt valami lealacsonyító, ma még Neipperg gróf sem jöhetett, hogy elűzze unalmát és megmentse szomorú gondolataitól.

A lieber Papa itt mulat vele egy házban, mostohaanyja gyémántos díszben szórakoztatja vendégeit, de rá sem gondolnak, senki sem gondol rá, aki Európa békéjéért áldozta fel magát, mikor fe-

leségül ment Napoleonhoz. Nem lett volna jobb elmennie a bukott császárral Elba szigetére, mint itt szenvedni száz megaláztatást?

A fiát hívatta. Montesquiou grófné kézen fogva vezette hozzá a kis Napoleont. Az ex-császárné öle kapta, soká csókolgatta és míg szőke haját simogatta, szomorúan mondta könnyes szemmel:

— Szegény kicsikém, milyen nagyon elhagyatottak vagyunk mi ketten.

— És milyen boldogok voltak felségedék még nem is olyan régen — jegyezte meg halkán, remegő hangon Montesquiou grófné. Érezte, tudta, hogy a császárné gondolatai a multban járnak és meg akarta fogni őket Napoleon számára.

— Mon dieu! — sóhajtott Mária Lujza, aztán letette kis fiát és intett, hogy hagyják egyedül.

Franciska, elbujva szobájában, levelet írt, hosszú levelet az apjának; a születés napja volt ezen a napon, január 22-én és végtelen szomorúság lepte meg, haza vágyott. Haza vágyott, de mégsem mehetet haza. Montesquiou grófné nagy reményekről mesélt neki mindennap, már tudta azt is, hogy Mária Lujza sírt, a fiát ölelte és így sóhajtott: — Mon dieu!

Úgy szerette volna látni az apját, de nem tudta elhagyni Schönbrunn, ahol Beauharnais Eugénél akart találkozni, legalább még egyszer, utoljára. Furcsa érzés fűzte hozzá, harag, megvetés, gyűlölet és forró vágyakozás a csókja után. Most, hogy már nem írt, nem üldözte könyörgésével, nem kellett felkorbácsolnia ellene haragját mindennap, annak az egyetlen, hideg, szép estének emléke kísértette, mint valami távoli meleg simogatás.

Franciska írta a levelet, hosszúra, szépre, megmagyarázott mindent, bocsánatot kért százszor és a végén összetépte, mert nem volt értelme az egésznek.

Leszökött a kertbe, fénykévék táncoltak a csillogó havon, a függönyös ablakok mögött sötét ala-

kok mozogtak, az erkélyen egy pillanatra megjelent egy fényes, díszes hölgy, lovagjával, aztán eltűntek ismét. Olyan volt minden, mintha álom lenne és a zene szólt hozzá, távolról jött, halkán, bolondítóan, álmotagon.

Csillagos volt az éj és Franciska gyors léptekkel szaladt a kastéllyal szemben a dombtetőre, a gloriethoz. Szerette ezt a helyet, ahonnan el lehetett látni messzire. Minden alkonyatkor feljárt ide, mert olyan szép volt a távolba nézni, látni a park kopasz fáinak ákombákomeit és messzebb, ragyogó arany ködben, a várost. Csupa kihímezett, csipkés torony, a tél fátyolába vonva. Ha ott állt, mindig a tavaszra gondolt és azt kívánta, hogy jöjjön már, frissen, diadalmasan, nevetve, hirtelenül, nem mint szokott, félve, sápadtan, fázva, sokszor bekukkintva mielőtt belép.

Igy volt minden alkonyatkor, de ilyen későn még nem járt Franciska a gloriethnál soha. Most sötét volt a táj, csak a tündérkastély volt világos, ahol a fejedelmek mulattak.

A bál javában folyt, programm szerint, mint rendesen, egyforma mosollyal minden arcon. Akkor volt csak előkelő az ünnepély, ha senki sem volt rosszkedvű és senki sem mulatott igazán. De a látszat álarca mögött éltek az emberek itt is, szenvedtek és vágyakoztak.

Hardenegg Rudolf gróf helyére vezette táncosnőjét és Pálffy Mária grófnő hosszan, szomorúan nézett rá:

— Miért nem jön el hozzánk soha? — kérdezte halkán, könnyörögve, könnyes hangon, ahogy szerelmes fiatal lányok tudnak csak kérdezni.

— Nem igen járok sehova, grófnő — felelte Rudolf gróf.

— De hozzánk, hozzánk csak jöhetne? — Kicsit elhallgatott és pirulva tette hozzá: — Hiszen rokonok is vagyunk.

— Igaza van, nem szép tőlem, hogy nem mentem. Majd kipótolom legközelebb, amit mulasz-

tottam. De azért meglátogathatná egyszer Fini nénit.

— Hát szabad, hát elmehetek? Óh be boldog vagyok. Köszönöm. Holnap, holnap biztosan nála leszek. Délután leszek nála úgy öt óra tájt.

A fiatal leány arca csupa ragyogó napfény lett, Hardenegg meghívása már reménység volt szerelme számára.

— Fini néni örülni fog nagyon — mondta Hardenegg. — Mulasson jól, Máriácska.

Otthagyta a mosolygó leányt, megszökött a tereből, lement a kertbe, hogy Franciskára gondoljon. Mindig rá gondolt, azzal a makacs kitarással, amellyel csak az elérhetetlent, vagy az elveszettnek hittet lehet szeretni.

Vonzotta a havas út, beljebb ment a fák közé, hogy meneküljön a fényből, oda, ahol nem hallja a kacagást, a tánczenét.

Végig sietett a nagy téren a kastély előtt a befagyott szökőkútig, ott megállt és nézte az éjszakában tündöklő havat. Addig állt, míg a domboldalon egyszerre megcsikordult egy ág. Erre felkapta fejét, a nesz irányába figyelt, távolabb is lépett, hogy belássa a feje felett kanyargó utat.

Magas, fehér nőalak jelent meg előtte és sietett lefelé szapora léptekkel. Hardenegg Franciskára gondolt épen és az ismeretlen leány megjelenése olyan volt, mintha valóra váltak volna álmai. Karesú, könnyed járású, mint Franciska. Az arcát nem láthatta Hardenegg, pedig a haját is szeretne volna látni egyetlen pillanatra. Bolondos gondolat, örült álom, de ha ő lenne mégis? Ahogy a sors egyszer útjába hozta váratlanul, véletlenül, miért ne hozná másodszor is?

A siető leány a domb lábához ért, egy pillanatra szétnézett, mintha gondolkoznék, merre menjen. Fehér vízió volt a fehér havon és Hardenegg elbűvölve, megbabonázva szólt: — Franciska! — A nő nem mozdult, nem hallotta, nem is hallhatta. Rudolf gróf vagy huszonöt lépésnyire állt tőle és

inkább csak suttogta az imádott nevet. De az ábránd varázsa fogva tartotta és hangosabban ismételte: — Franciska!

Franciska összererezte és szaladni kezdett, azt hitte Beauharnais Eugén szólítja és megijedt attól, akivel pedig találkozni akart.

— Franciska! Franciska! — kiáltotta Hardenegg, de nem futott a leány után. Saját hangja észretéritette és szégyelte már, hogy elragadta szenvedélye.

Franciska szaladt, mindig gyorsabban, egy darabon vissza a hegyoldalnak, aztán el a romok felé. Lélekzete elakadt, nehéz volt a futás a süpedő hóban, lihegve dőlt egy nagy fához és akkor előtte állt Beauharnais Eugén. Aki elől menekült, annak a karjába szaladt, mert Eugén nevetve, ujjongva ölelte át és boldogan súgta fülébe:

— Megvagy hát mégis, megvagy hát végre, tudtam, tudtam biztosan.

Mert Beauharnais is kereste Franciskát vagy legalább is az emlékét.

Ő is a bálban táncolt, megúnta ő is és míg az egyhangú zeneszóra lépkedő párokat nézte, eszébe jutott Franciska. Különös bájának emléke olyan volt, mint a tavaszi szél, üde és simogató. Az illatszertől nehéz levegőben egyszerre elfogta a vágy, friss, mesterkéletlen fiatalága után. Maga előtt látta fényes haját, nagy sötét szemét, melyben annyi akaratérő, szenvedély ragyogott, és ajkán érezte puha, gyámoltalan száját.

Régen nem gondolt rá! Messze járt! A fontos hírt eljuttatta Párisba, nővéréhez. Hortense hercegnő, a volt hollandi királyné, híven szolgált Napoleon érdekeit és a titok folytatta útját. Napoleon szerencsésen értesült mindenről, azt is tudta már Eugén.

Boldogan tért hát vissza Bécsbe, a kongresszusra, a mulatságok fürgetegébe, szerelmei körébe, a cárhoz, akinek baráti támogatására, pártfogására biztosan számított. Különös volt a hely-

zete, de ő zürzavaros életét élvezte, amint lehetett és amint tudta. Azért most is, hogy eszébe jutott Franciska, mindjárt keresésére indult, meggondolatlanul, vakmerőn.

Lement a nagy lépcsőn és az előcsarnokból a másik nagy lépcsőn fel, a Mária Lujza lakosztályához. Egy siető lakájjal találkozott a félhomályos folyosón, attól kérdezte meg, hogy melyik a mademoiselle Franciska szobája. A lakáj közömbösen adott útbaigazítást és Eugén merészen kopogott a megjelölt ajtón. Egyszer kopogott, kétszer kopogott és választ nem kapva, már a kilincsre tette kezét, mikor egyszerre mellette állt Montesquiou grófné.

Eugén könnyedén meghajolt és tisztelettel köszönt:

— Jó estét.

— Jó estét, herceg. Kit keres? — kérdezte szigorúan a grófné.

— Mademoiselle Franciskát — felelte nyugodt vidámsággal Eugén.

— Valóban különös gondolat most, éjnek idején.

— Mademoiselle Franciska jó barátnóm és örülne nekem, tudom.

A grófné tiltakozva emelte fel kezét, látszott rajta, hogy reszket a méltatlankodó haragtól:

— Ön téved, herceg. Megjegyzem, ezt ön épen olyan jól tudja, mint én. Franciska hallani sem akar önről, miért üldözi hát azt a szegény leányt?

— Grófné, — mondta erre Eugén — én azt hiszem, kegyed téved. Franciska kisasszony szeret engem.

— Biztos ebben, hercegem? De tegyük fel, hogy szereti, hogy önnek sikerült elkábítania könnyű bókjaival ezt a leányt, akkor is nem szégyenlené kihasználni, csúnyán kihasználni múltó sikerét?

— A siker lehet múltó, grófné, de szép és kecsesgató. Hanem az bizonyos, hogy kegyed nagyszerűen védelmezi a kis Franciskát.

— Ki más védelmezze őt? Neki senkije sincs, ha ártatlansága nem védi többé, el van hagyatva örökre. Épen ez az herceg, épen ezért csudálom, hogy ön ezt a jó, kedves teremtest akarja szerencsétlenné tenni, szeszélyből, tűnő szeszélyből csupán. Az ön dolga könnyű, Franciska gyengédségre vágyik, csábítása vonzza és aztán senki sincs, aki számon kérje sorsát öntől, ha önt nem érdekli többé ez a tönkretett kis élet. Önre a nagy világ minden gyönyöre mosolyog, ne bántsa hát ezt a leányt. Nem olyan boldogság meggyilkolni egy fiatal teremtest jövőjét, higgye el nekem és ha él szívében a nemességnek csak egy morzsája, önnek is csak keserű szemrehányásokat fog okozni könnyed kalandja. Igen, herceg, önnek le kell mondania róla, mert nem szereti, de még inkább le kellene mondania, ha szeretné . . . Különben is — tette hozzá — Franciska ma elhagyja Schönbrunn-t és nem tér ide vissza soha többé.

Ez a kibúvó hirtelen jutott eszébe, úgy mint a legbiztosabb menedék, de a hazugságra egyszerre lángba borult az arca.

Eugén elmosolyodott, könnyelmű és mégis nemes szíve azonban megtelt tisztelettel a fehér hajú hölgy iránt, aki egész életében csak jó volt és önfeláldozó.

— Grófné, — mondta hódolattal — azt hiszem, kegyednek igaza van. De a válótlan szó nem illik kegyedhez, még ha jóságból mondja ki, akkor sem. Legyen nyugodt a grófné, én nem bántottam a kisasszonyt és nem is akartam . . . Nem, másképp mondom: és nem is fogom, esküszöm. A kisasszony nyugodtan élhet továbbra is, nem zaklatom többé. Most pedig engedje meg, hogy megcsókoljam a kezét. Jó éjszakát, grófné.

— Jó éjt, herceg. Ön jobb, mint gondoltam, jobb és nemesebb.

Beauharnais kicsit megdöbbenve, megilletődve ment le újra a nagy lépcsőn. Az előcsarnok hár-

mas üvegajtáján át vonzón világitott a sok fehér hó. Lemondott Franciskáról örökre. Talán könnyelmű, elhamarkodott ígéret volt. Hiába, már késő, és hogy késő, fájdalmasan édes, szomorú epekedés lepte meg, heves követelő vágya helyett.

A fehéren megbabonázott tündéri éjjel vonzotta őt is, hívta a romokhoz, ahol utoljára látta a csodálatosan kedves, aranyhajú leányt. Az emlékéet ment keresni és őt magát találta meg, Franciskát, fehéren, reszketve, épen úgy, mint mikor a találkára jött. Átölelte ismét és az ijedt leány feje egy pillanatra a vállán pihent. Egy pillanatra, mert Franciska kibontakozott karjából és megrémülve suttopta:

— Hát nem ön volt? De akkor ki volt?

— Hol, mikor, Franciskám? Nyugodjék meg, én voltam, mindenütt én voltam, mindig én kerestem és most végre megtaláltam. Adja ide a kezét.

— Nem — felelte határozottan Franciska.

— Ugyan miért nem? Biztosan hideg, biztosan fázik. Megmelengetem, mint a multkor. Tudja, hogy már egy hónapnál több telt el azóta. Higyje el, azért van még mindig olyan hideg tél, hogy én melengethessem a kezét. De igaz, hogy került ide? Különben mindegy, fő hogy itt van. A kezét adja, no, adja a kezét.

És a herceg a keze után nyúlt és simogatni kezdte gyengéden, halkán, meg is csókolta sokszor a hideg, reszkető ujjakat, közben pedig beszélt Franciskához lágyan, mosolygó kedvességgel:

— Haragszik rám, kis Franciska? Nagyon haragszik? Azért haragszik, mert írtam, vagy mert nem írtam olyan sokáig? No ne haragudjék, nem akarok én semmit, ma megesküdtem Montesquiou grófnénak, hogy nem kínozzom, nem üldözöm többé.

A grófné nevének hallatára összeresztette Franciska és a herceg átfogta a vállát.

— Ne féljen, nem történt semmi, nem haragszunk egymásra, nem veszünk össze. Én belát-

tam, hogy neki igaza van, nagy ígéretet tettem, aztán megbántam egy kicsit, most még jobban bánom, de már késő. Azt hiszem utoljára beszélünk egymással, Franciska. De mielőtt válnánk, meg kell mondanom, hogy elutaztam, messzejártam, azért nem hallott rólam hírt olyan sokáig. Talán még könnyebben megbocsát, ha tudja, hogy Napoleon érdekében jártam. Csitt, ne szóljon, ne kérdezzen. Többet nem árulhatok el, ez is sok volt, ezt sem kellett volna mondanom, de azt akarom, hogy szeretettel gondoljon rám, ne higye, hogy könnyelmű vagyok, csak ingatag, rosszra kész . . . Óh be szép ma este! Olyan az arca, mint egy virág. Egészen olyan, mint egy virág. Különös, üde tavaszillata van. Hasonlít az olasz anemonákhoz, a porcellán szirmú, fehér anemonákhoz, azokhoz a kis menyasszonyokhoz, a hajuk szőke, a ruhájuk hófehér, de szőke hajukon átvilágít apró, piros szívük. Kegyednek is pirosan világít a szíve, Franciska kisasszony, az egyetlen színes, égő pont ebben a nagy fehérségben. Engedje, hogy egy pillanatra melegedjem lángjánál. Mert úgy-e szeret? és végül én is komolyan szerelmes leszek, egész komolyan, és épen most, hogy válnunk kell. Úgy-e tudja, hogy igazán válnunk kell?

Franciska megbabonázva, elzsibbadva, szerelmes álomba ringatva hallgatta a herceget és halk lemondással válaszolt:

— Önnek felesége van és gyermekei, herceg.

— Óh be kedves, istenem, be kedves. Ők nagyon messze vannak most tőlem, Franciskám, de azért Montesquiou grófnének mégis igaza van. Kegyed nagyon aranyos, fehér, ártatlan és épen mert ilyen elragadó, kell szótfogadnom a grófnének. Pedig szeret és az enyém lenne, tudom. Úgy-e szeret?

— Hiszen tudja . . .

— Franciska, drága kis Franciska.

Eugen karjába kapta, hoszan megcsókolta, aztán hirtelen engedte el, védekezni akart szerelme

ellen. Szenvedélyes, befolyásolható, odaadó, inga-
tag lénye ma csupa regényes önfeláldozás volt és
a szerep, melyet játszott, olyan fájón szép.

— Menjen, menjen Franciska, szaladjon, meneküljön előlem, gyorsan, gyorsan.

Franciska nem mozdult, fiatal testének minden forróságával ragaszkodott a herceghez, a nyaka köré fonta karját és úgy mondta:

— Szeretlek.

— Épen azért kell válnunk, Franciska.

Lefejtette nyakáról a leány karjait, erős volt és erős tudott maradni. Az este gyönyörű volt, de a lemondás adta meg keserű, édes báját . . .

— Jó éjt, Franciska.

— Jó éjt — suttogta Franciska és elszaladt a kastély felé. Szeretlek. Azt mondta Eugénnek és ez a „szeretlek“ űzte, kergette őt. Először mondta életében, odaadással mondta és mégis tudta, hogy a vére mondta és nem a szíve mondta. Futott hát gyorsan, amint csak tudott, menekült maga elől és az elől a kicsi szó elől, mellyel kiszolgáltatta egész leányságát.

Beauharnais Eugén utána nézett, míg elnyelte alakját a fehér éjszaka, ez az érzésekkel játszó, babonás téli éj. Csudálatos éjjel. Tánc, zene, nevetés, sok megfagyott hó, pislogó csillagok, bársonyos, puha szánkák . . .

Fáklyafényben tértek vissza a fejedelmek Bécsbe. A zene felhangzott, nagy köpenyegekbe burkolva surrantak le a lépcsőn a kipirult hölgyek, a schönbrunni kastély udvaráról csilingelve indult meg a díszes menet és amint tovatűnt, ragyogó fénysávot hagyott maga mögött, mely átragyogott még sokáig a havas, zuzmarás fák között.

Vive le Roi! — Vive l'Empereur!

Mennyi vágy és mind hiába, mennyi kívánság és mind haszontalan, gondolta sokszor Franciska, mikor a csillagokat nézte, az olvadó havat, a sáros utakat, a schönbrunni park kopasz fáit és várta a tavaszt, amely az idén nem akart jönni sehogy sem. Kemény tél volt, hosszú, hideg, havas; március elején újra havazott és nem süttött a nap ki-keletet ígérőn, melegen, egyszer sem még.

Franciska minden reggel azzal a reménységgel kelt fel, hogy ma majd biztosan egyszerre pattan ki minden rügy, minden bimbó, a sok gyenge levél, minden virág. A bársonyosra simult gyepek között pedig kinyílnak a tavaszi kikericssek, aranyosan sárgán. Türelmetlen lett lassan a természet nevében, mert nem tudja kifejteni pompáját, lekésik, elmarad, és elveszít sokat a rövid szép nyár csudáiból. Franciska még mindig várt, tépelődött, játszott a gondolatokkal, kergette színes ábrándjait, sokszor hajnalig.

Beauharnais Eugén eltűnt életéből, egy égő pont maradt, az egyetlen élő valami multjában, egy piros rózsa, amely már kinyílt, de szép maradt, nem hervadt el, nem hullatta le szirmait és épen azért volt olyan vonzón gyönyörű. Elhitette magával, hogy szerette a herceget, hogy elvesztette és hogy ez a veszteség nagyon fájdalmas. Emlékre volt szüksége és ő megteremtette magának az emléket. Búbájosan kiszínezte, hogy legyen mit megsiratnia magányos órák csendjében.

Sok nyugtalanság volt a levegőben, türelmetlenek lettek az emberek. Valaminek történnie kell! A béke nem lehet rosszabb mint a háború, pedig ez a zajos mulatságokkal, muzsikaszóval teli béke keservesebb volt a küzdelmes esztendőknél. Keservesebb volt Bécsre, egész Ausztriára és a kulcs-

lyukon át leselkedő szegény Magyarországra is. Az elégedetlenség nőttön-nőtt, Magyarországról szó sem esett a tárgyalásokon, a főurak az udvar körében mulattak, és itthon reménykedve olvasták a polgárok a Magyar Kurir jól megcenzurázott híreit. Hát mi sohasem kapunk semmit? Igen, ha végleg összekülönbözik Metternich a poroszorsz diplomatákkal és háború lesz, akkor ismét észreveszi Ferenc császár a szegény, kihasznált országot, akkor jönnek az ígéretek, az egyetlen ajándék, melyet valaha kaptunk Ausztriától. Az emberek halkán kérdezgették, ha találkoztak: Hát sohasem lesz vége a kongresszusnak? Suttogva tárgyalták, sötét arccal és a rendőrség megkésztette figyelmét.

Valaminek történnie kell. És történt valami, jött valaki, akit nem vártak, akit senki sem várt, vagy csak egynéhányan, de azok annál forróbb óhajtással.

Március 6-án, alkonyatkor, egy fiatalember érkezett a schönbrunni kastélyba. A rendőrség tudtával jött, Montesquiou Anatole, az anyját akarta meglátogatni, akit rég nem látott.

Megilletődve ölelte magához a grófné egyetlen gyermekét:

— Anatole!

Anatole megcsókolta édesanyja arcát, haját, szép fehér kezét és halkán mondta:

— Híreket hoztam, anyám, Napoleon elhagyta Elba szigetét.

A fehérhajú hölgy megrendülve kapaszkodott fia vállába, hirtelen érte az öröm, az öröm, melyről nem tudta még, hogy nem lesz-e egy gyorsvégű tragédia, vagy nem az-e is már ezóta?

— Mon dieu! — suttogta.

— Igen, anyám, még kevesen tudják, csak...

— Csitt, — szolt a grófné, összeszedve egész akaraterejét — majd később beszélünk róla, fiam, este, ha mindenki alszik.

A fiatalember türelmetlenül ráncolta össze hom-

lokát, de a grófné szelíden simogatta meg büszke fejét és Anatolenak várnia kellett.

Jelentkezett Mária Lujzánál, megcsókolta kegyesen feléje nyújtott gödrös kezeckéjét, játszott a kis Napoleonnal, megismerkedett Franciskával, beszélt neki császárról, de mindezt türelmetlenül, mintha drága, értékes perceket vesztegetne el. Végre este lett.

Anatole az anyja lábánál ült, Franciska helyén és mesélt. Izgatottan, szaggatott mondatokban. Merész reményekről beszélt inkább, mint tényekről. Még maga is oly keveset tudott, de ezzel a kevéssel is sietett ide, mert ha minden úgy lesz, mint óhajtván várják, a császárnénak és a kis Napoleonnak azonnal indulniuk kell Párisba. Hiszen ezóta talán már Napoleon ki is kötött a francia partokon.

— És Bécsben még semmit sem tudnak? — kérdezte a grófné.

— Mikor délután érkeztem, még nem sejtettek semmit, mert akkor nem bocsájtottak volna engem hozzád. Pedig ezt a hírt, ezt a megváltó hírt én akartam neked először elmondani, jó anyám.

A grófné folyton a fia fejét simogatta:

— Mikor hagyta el a császár Elba szigetét?

— Február 24-én és én azonnal útra keltem hozzád.

— Vajjon mi történt vele azóta?

Anatole szeme ragyogott, úgy hitt Napoleonban, mint ahogy lelkes fiatal emberek hisznek első, egyetlen, férfi eszményükben.

— Ne féltsd őt, anyám. Párisban várják! Ha partra száll, egész Franciaország szíve feléje dobban. Hortense királyné a feje a titkos szövetségnek és ujjongva fogja őt fogadni mindenki. Napóleon visszajön! A császár visszajön! Örülj hát, anyám!

— Jó fiam, kedves jó fiam, én egyelőre még nagyon aggódom.

— Hát nem vagy boldog?

— Boldog leszek, ha minden úgy sikerül, amint

kívánják. Amint én óhajtom, amint te óhajtod... Vajjon Bécsben mikor fogják megtudni?

— Holnap, legkésőbb holnapután. Vagy talán tudják is már. Az angolok 26-án észrevették szökését. A francia határon ért utól ez a hír. Oh be szeretném, ha én mondhatnám meg nekik, Metternichnek, a cárnak, Ferenc császárnak. Most, most rögtön elrohanni és közéjük dobni a bombát, aztán nem bánom, meghalni. Jer anyám, menjünk, mondjuk el nekik, kiáltsuk ki egész Bécsben:

— Napoleon visszajött!

— Csitt, Anatole, az istenért csendesen, az egész ház ellenségünk. Ha itt akarunk maradni, míg ütött a nagy óra, hallgatnunk kell. Nagyon vigyáznak itt ránk, édes fiam. Nincs barátunk, egyetlen barátunk sincs...

A grófné hirtelen elhallgatott, finom mosoly játszott az ajka körül és gyengéden mondta:

— Azaz egy barátunk mégis van! Várj fiam!

Felállt, sűrű selyemruhája zizegett a folyosón és néhány perc múlva visszatért Franciskával, vállára tette kezét és a szemébe nézett hosszan:

— Franciska, Napóleon megszökött Elba szigetéről.

Franciska remegni kezdett, sírt és kacagott, felszabadult minden érzése, csupa ujjongás lett egész lénye. A hőse, a szerelme hatalmas lesz ismét és bámulhatja, szeretheti Napoleont, mint régen. A tettek ideje elérkezett.

— Jöjjen gyermekem, üljön ide hozzánk — szólt a grófné.

Most már hárman ültek a tűz körül a kis szobában, melybe beköltözött egy ország reménysége és beszéltek örömukról, aggodásukról, a nagy jövőről.

— Vajjon tudják-e már Bécsben? — kérdezte újra meg újra Anatole.

— Menjünk a városba és nézzünk szét — ajánlotta Franciska.

— Majd holnap reggel — mondta a grófné.

Anatole türelmetlenül ugrott fel:

— Nem, nem, most, azonnal. Mademoiselle, úgy-e velem jön? Majd kegyed kérdezősködik. Nekem vigyáznom kell, engem elfognak, mihelyt gyanut keltek. Aztán ha együtt találjuk őket, társaságban, a fejedelmeket és Metternichet, akkor megmondjuk nekik. Mi mondjuk meg, mielőtt más-tól megtudhatnák, hogy lássuk az arcukat, hogy... Úgy-e velem jön, Mademoiselle?

A Franciska szeme fénylett:

— Jövök, hogyne jönnék.

— Akkor gyerünk, siessünk. Jó éjt, anyám.

A grófné még alig tért magához és a fiatalok már nem voltak ott.

— Anatole, Franciska — szólott aggódva, de ők nem hallották, lihegve rohantak Bécs felé, gyalog, a hideg éjszakában. Nagy sötét köpenyben Franciska, a Mária Lujza lakájának egyenruhájában Anatole.

Bejutottak a városba, óvatosan érdeklődtek. A vendéglőkben, kávéházakban semmit sem tudhattak még, a National-Kaffeehausban, Krammernél, a Katzenstegen Taroninál csendes volt minden. Vajjon a nagyok tudják-e már? A Lothringer-sörházban hallották, hogy a cár Bagration hercegnőnél van, Metternich Sagan Vilhelminánál.

— Schenkenstrasse 54. szám — mondta Franciska.

— Menjünk oda — könyörgött Anatole.

Franciska beleegyezett, mindenbe beleegyezett volna. Ünnepe volt neki ez az éjjel. Eseményekkel teli ismét, amint szerette, regényes, amilyenről annyit álmodott, és a központjában ő állt, ő és Napoleon. Lehet-e ennél szebb az élet? Annyi szenvedés után a Beauharnaisért átsírt éjszakák után, a lemondás után, most megint mosolyogva hívja a sors. Még egyszer belekapaszkodott a reménybe, még egyszer elhitte, hogy nagyra, gyönyörűre van hivatva és bátran, elszántan kész lett volna meghalni is.

Kocsiba ültek és úgy vártak a hercegnők kapuja előtt. Éjfél lett, egy óra. Zeneszó hangzott, a lefüggönyözött, világos ablakok mögött árnyak mozogtak. Két óraker még senkisémm távozott. Anatole izgalma lecsillapult, Franciska elálmosodott és felváltva mondogatták, menjünk már. De ha egyikük elsőhajtotta ezt az óhajt, a másik megvetéssel utasította el: — Ha eddig vártunk, várjunk csak tovább. — És vártak!

Három óraker mozgás támadt a lépcsőházban. Kiugrottak a kocsiból és a kapuhoz simulva vártak. A kettős lépcső benépesedett, a cár jött le Bagration hercegnőtől, Metternich Sagan hercegnőtől és utánuk a vendégek serege.

A lépcső alján megállt Metternich, hogy előre bocsássa a cárt, a cár is megállt, hogy egy megvető pillantással végigmérje a kancellárt.

Sándor rendezte így, hogy együtt távozzanak, mert szerette az ízlése szerint kiélezett jeleneteket, melyek hatalmának hízelegtek.

Metternich megkapta a lesújtó pillantást és a cár már menni készült, mikor hirtelen, váratlanul egy sötét köpenyes, sötét fátyolos nő állt eléjük és hangosan, diadalmasan jelentette:

— Napoleon elhagyta Elba szigetét.

A gyertyák lobogva égtek a néger rabszolgák kezében, a vörös szőnyeges lépcsőházban csend lett. Megdermedve állt meg mindenki egy pillanatra.

A cár Metternichre nézett, Metternich a cásra. Egyik sem kérdezte, vajjon nem hazúg-e a hír? Mint mikor az alvó embereket álmukból riasztja fel a vészkiáltás, hogy a ház ég fejük felett, nem kutatják igaz-e, hanem kiugrálnak ágyaikból, öszszekapkodják kincseiket és menekülnek, mert tűz van, tűz van. A leghalálosabb ellenségek segítik egymást, a rossz szomszédok kibékülnek és... a cár egy lépést tett előre, aztán biztos mozdulattal nyújtotta kezét Metternichnek és a kancellár mélyen meghajolva szorította meg a szövetséges fejedelmi kezét.

— Ezt kár lett volna nem látnunk — jegyezte meg gúnyosan Anatole, míg kézen fogva Franciskát, menekült vele kocsijukhoz.

— De ki volt a fiatal hölgy? — kérdezte magához térve a cár. — Ki volt? Én mintha ismerném őt.

— Egy kis pártfogoltam — mondta Metternich. — Schönbrunnból jött, Mária Lujza Öfelségének egy embere kísérte. Szép buzgóság a kicsike részéről, de ha igaz a hír, már ezóta biztosan vár ott-hon engem is.

*

Másnap este nagy ünnepély volt az udvarnál. Ludovika császárné némajátékot rendezett: „Psyché esküvője“, az volt a címe. A végén megjelent az egész Olympos. A társaság legszebbjei ültek a felhők között, mint Vénus, Diana, Minerva. A múzsák csoportosultak Apolló körül és fiatal leányok táncoltak, színes fátyolszövetekbe burkolva, virágfüzérek között, az istenek mulatságán.

A fejedelmek nyugodt mosollyal ültek az első sorban, lorgnonjukon át vizsgálva a hölgyeket, a diplomaták lelkesedve tapsoltak, de mégis valami érthetetlen nyugtalanság látszott rajtuk, egy titok gyötörte őket, melyről nem beszéltek, de melyet mindnyájan tudtak már.

Metternich reggel kapta meg a hivatalos jelentést, hogy Napoleon, Európa ura és foglya, elhagyta Elba szigetét. Firenzéből hozták a hírt, a konferencián meg is beszélték már az államférfiak és az uralkodók, de elhatározták, hogy egyelőre hallgatni fognak.

Azonban valaki megszegte a titoktartást mégis, mert már ott suttogták a nagy újságot a színpadon, a kulisszák mögött, a nézőtéren. Hangoosan nem merte mondani senki sem, de sokan hallották, amint az orosz cár Ferenc császár fülébe súgta:

— Személyem és háromszázezer főnyi hadseregem felséged rendelkezésére áll.

Az emberek megborzongtak, de tovább ünnepel-

ték a szereplőket és amint felhangzott a zene, táncolni kezdett mindenki.

Jósika is ott táncolt, ő még semmit sem sejtett, egy orosz négyest fejeztek be épen és helyére vezette táncosnőjét.

— Hogy mulatsz, öregem? — szólította meg Bethlen János a kis bárót.

— Pompásan — felelte Jósika. De amint vidáman körülnézett, hirtelen megfogta barátja karját:

— Nézd, az emberek suttognak, csoportosulnak, vajjon mi történt?

— Különös — jegyezte meg a gróf is.

— Gyere, nézzünk szét — szólt ismét Jósika. — Talán valaki rosszul lett. Lehet, a császárné. Igazán, nagy is itt a hőség. De nézd, a cár Metternichel beszél, akkor komoly dologról lehet szó, valami nagy, váratlan eseményről.

— Ej, mit törjük rajta a fejünket — mondta Bethlen János. — Khevenmüller grófné egyedül van. Szaladok szép Ninámhoz. Hát te, mit csinálsz?

— Várom, hogy ráhúzzák, aztán táncolok.

Ebben a percben egy tiszt szaladt el Jósika mellett.

— Tudod már a hírt? — kérdezte sietve.

— Semmit sem tudok.

— Napóleon megszökött és Franciaország felé vitorlázik.

— No, ez gonosz hír — jegyezte meg Jósika.

Kicsit elgondolkozott, aztán megkereste az ezredesét, báró Récseyt.

— Most mi lesz? — kérdezte és a szeme felragyogott — háború, úgy-e?

Az ezredes jót kacagott:

— Messze vagyunk még attól, fiam. Még azt sem tudjuk, merre veszi útját a szökevény? Némelyek azt mondják Amerikának tart, mások azt, hogy Olaszországnak. Nem igen hiszem magam sem, hogy francia földre merne lépni, hallgasd csak kicsit, hogy mit beszélnek a nagyok.

Halkan közeledtek a diplomaták csoportjához, Talleyrand sápadtan, de látszólag nyugodtan beszélt és mindenki hallhatta, amint megvetően legyintve kezével, mondta:

— Sohasem tudja elérni Franciaországot. Az angol cirkálókat nem kerülheti el, kellemetlen kis kalandja ezóta bizonyosan már be is fejeződött. És ha partra szállna, az első fára kötik fel, mint lázadót, én bízom a francia nép királyhűségében. Vive le roi!

— Hallod? — kérdezte Récsey.

— Hallom, — felelte Jósika — de ha szükség lesz rá, mi indulunk legelőbb, úgy-e?

— Valószínűleg, fiam.

— Akkor jó, egyelőre tehát nyugodtan tovább táncolhatunk.

Tovább táncoltak és a világtörténelem nemtője nem helyezte ujját megbotránkozva a Talleyrand szájára, nem hallgattatta el, nem súgta fülébe:

— Mit beszélsz olyan gógösen, annyi bizalommal? A császár francia földön van máris s míg te azt hiszed, hogy a hadsereg lelkesedve kiáltja: „Vive le Roi“, azt ujjongják, azt ordítják régen: „Vive l'Empereur“. Táncoljatok tovább, táncoljatok csak, Franciaországban kinyíltak mind az ibolyák.

XX. FEJEZET.

Mária Lujza levele.

Türelmetlenül várták Schönbrunnban az újabb híreket. Türelmetlenül várták Bécsben is. Mária Lujza soká sirt bezárkózva szobájába, miután hírül adták neki férje szökését.

A kongresszuson most tárgyalják az ő ügyét, hogy megkapja-e a maga és fia számára örökös birtokul Pármát és Piacenzát? Annyit reménykedett és egyszerre kockán van megint minden.

A zsebkendőjét rágta, a ruháját tépte, aztán a Burgba hajtatott a lieber Papához.

Ferenc császár megveregette arcát, megcsókolta, megsimogatta, de semmit sem mondott.

Az utcán csoportosulás támadt kocsija körül, az emberek elégedetlenül mormogtak a Napoleon címere, a francia libériák láttára.

Kétségbeesetten tért vissza az ex-császárné Schönbrunnba és aznap kiirtott házából mindent, a mi Napoleonra emlékeztetett. Sárga-feketére festették a hintók kerekeit és a Burgból hozatott ruhát inasai számára.

— Istenem! — sóhajtott Franciska.

— Lesz még máskép is — mondta Anatole.

— Csak a császárról jönne már hír — ismételte újra meg újra Montesquiou grófné.

Öt napig vártak. Bécs megnyugodott, a nagyok tovább mulattak, a polgárok tovább küzdöttek az élettel. Metternich bált adott és épen az ő bálján jött meg a vészír, hogy Napoleon Cannesnál partra szállt. Partra szállt és a franciák tárt karokkal fogadják. A sok száz gyertya fénye egyszerre aludt ki, a táncnak hirtelen vége szakadt. A szerelem, a mámor édes álmából felébredt mindenki. „Háború!“ ezt a borzalmas szót suttogták az utcán, a Grabenen, a kávéházakban, a nagy szalonok sarkában, mintha az égő Moszkva lángjai világítanák meg ismét a rémületben eltorzult arcokat.

És jöttek az újabb hírek. A császár Lyonban van, a császár Páris felé vonul! XVIII. Lajos menekül! Napoleon ura ismét Franciaországnak!

Mária Lujza levelet kapott Napóleontól, a császár hívta őt, a császár elfoglalta elvesztett trónját, a király elűzve, a nép lelkesedése határtalan. Jöjjenek Párisba: — Csak te hiányzol nekem, ma bonne Louise, te és a kis fiam!

A császárné megijedt, a Burgba szaladt ismét a lieber Papához, a lieber Papa rosszkedvű volt. A bécsi nép pedig feketesárga kocsiját is körül-

vette és megostromolta szidalmaival a Napóleon feleségét.

Még akkor is zokogott Mária Lujza, mikor a schönbrunni kastély feljárójához ért hintója.

Alkonyodott, karos gyertyatartókkal kezükben álltak az inasok a lépcső alján, francia udvari ruhákban ismét. Montesquiou grófné, Anatole, Franciska, a kis Napóleon, a titkára Meneval, a komornák, felolvasónők, egész udvara várta őt.

Mária Lujza leszállt kocsijáról és akkor ujjongva tört ki a lelkesedés:

— Éljen a császárné, éljen a császár, éljen Mária Lujza!

Anatole magasra emelte a kis Napoleont, aki teli torokból kiabálta:

— Vive mon papa, vive maman!

Mária Lujza megállt, mosolygott, örült az ünneplésnek. Asszony volt és hiú, annyi keserűség után, ennyi odaadás meghatotta.

A kis fia feléje szaladt, kézen fogta:

— Úgy-e, megyünk Párisba, haza a papához? Úgy-e, most mindjárt megyünk?

Mária Lujza pedig csak állt és mosolygott, a sok melegség simogatta lelkét, nagynak érezte magát, mint egyszer régen a francia trónon.

Percek teltek el így, mámorosan szép percek. Senki sem vette észre, hogy Neipperg gróf kocsija befordul a schönbrunni kastély udvarára és a gróf váratlanul, egyszerre ott állt a feljáró előtt.

Végig jártatta szemét a jeleneten, aztán nyugodtan, fölényesen meghajolt a császárné előtt.

— Felség, én itt csak zavarok, amint látom. Búcsúzom is, felség... örökre — tette hozzá és újabb meghajlás után távozott.

Mária Lujza megdöbbenve nézett utána, karjával gyámoltalanul kapott a levegőbe, mintha támaszt keresne, aztán zsebkendőjét arcához szorítva, eltűnt a lakosztályában.

— Most mi lesz, istenem, mi lesz? — kérdezte Franciska.

— Most a miénk egészen — felelte diadallal Montesquiou grófné.

— El kell készítenünk mindent az útra — mondta Anatole. — Holnap reggel Bécsbe kell mennünk. Engedélyt kérünk az elmenetelre, anyámnak, kegyednek, nekem. A császárnét és a kis fiút megsöktetjük, míg nem gondol velünk a bécsi udvar, a kongresszus.

— Holnap Párisba megyünk — ismételte a kis Napoleon és boldogan aludt el.

Mária Lujza szobájában ült és sírt. Montebello hercegnő is bezárkózott, haragudott ma mindenkire és a császárné tudta, hogy holnap jelentést tesz Bécsben a történetekről. Elmond mindent a lieber Papanak, az egész kongresszusnak, ha ugyan már eddig is el nem mondta Neipperg gróf.

Most vége mindennek, nem kapja meg olaszországi birtokait, semmit sem kap és mehet vissza Napoleonhoz. Megborzongott a gondolatra. A bizonytalanság érzése a leggyötrőbb volt rá nézve. Lusta természete az egyforma, derűs nyugalmat szerette. A császárság bukásakor iszonyúan szenvedett és most megint megpróbáltatások várjanak rá? Nem, nem, soha!

Éjfél tájban Montesquiou grófné kopogott ajtaján, Mária Lujza bebocsájtotta, este ugyan megtiltotta, hogy bárki is zavarja, de boldog volt, hogy végre megszegik tilalmát.

— Olyan szerencsétlen vagyok, grófné — nyögte panaszosan.

A grófné mosolyogva nézte:

— Felséged szerencsétlen, mikor egy egész ország lelkesedve várja?

— Én nem akarok Párisba menni, nekem nem kell Franciaország, nem kell, nem kell...

Úgy ismételte, mint egy makacs gyermek.

— Felséged úgy fog cselekedni, amint jónak látja. De talán mégis meg kellene gondolnunk, hogy mi lesz akkor, ha más kibúvó nem maradna, mint visszatérnie a császárhoz.

Mária Lujza letörölte könnyeit és határozottan válaszolt:

— Visszavonhatatlanul, szentül elhatároztam, hogy sohasem térek vissza a császárhoz.

A grófné mosolygott, biztos volt a dolgában, Neipperg gróf elment, haragosan távozott, Mária Lujza az övék, csak gyorsan kell cselekedniök.

Lefektette síró úrnőjét és mellette maradt, míg elaludt, szipogva álmában, mint egy meggyötört, megkínzott kis gyerek. A grófné hosszan nézte őt és haragosan gondolta el, hogy ez a szőke, puha, illatos kis nő, mennyire nem érdemli meg a nagyot, a szépet, melyre az élet kiszemelte.

De mit is várnak tőle, mit remélnék a franciák egy Habsburg-főhercegnőtől? Ez a semmitmondó, üres kis teremtés legfeljebb családjához tud ragaszkodni, nagy eszmék nem férnek meg alacsony, széles homloka mögött és szétálló kék szemét Neipperg grófért sírta vörösre, utána való szerelmes bánkódásában.

A grófné nem szerette, lenézte úrnőjét és egy pillanatig arra gondolt, hogy talán jobb lenne itt hagyni őt sírni, szipogni, sóhajtozni és elvinni a kis Napoleont egyedül. De a császár érdeke mást parancsol, a császár Lujzáját várja és ő el fogja vinni hozzá mindenáron

A grófné kisurrant a szobából.

— Nos, mit mondott? — kérdezte Franciska, aki izgatottan, dobogó szívvel várt reá.

— Semmit, azaz nem is tudom, mindegy, Neipperg gróf nem áll utunkban, Béctől fél, holnap egész bizonyosan indulunk, legyen nyugodt, gyermekem. Menjen, pihenjen keveset, nagy dolgok várnak reánk.

— Jó éjszakát, grófné!

A grófné karjába zárta a leányt:

— Aludjék jól, Franciskám.

— Istenem, ki tud most aludni? — Franciska becsomagolta utazótáskáját, legszükségesebb holmiját gyömöszölte csak bele és a „Járj szerencsésen“

felírás szépen kitömve domborodott szobája sarkában.

A hajnal útrakészen találta barna ruhájában, a bársonymellényke alatt pedig ott rejtőzött a Napoleon képe, meg a vörös daru. Épen úgy állt türelmetlenül szobája ablakában, mint néhány hónapja alkonyatkor, mikor Jósikát várta, hogy elhagyja vele örökre otthonát. Milyen nagy izgalom volt az akkor és milyen semmi ma már, mennyi esemény választja el életét attól az alkonyattól. És mégis, ami eddig történt, az mind csekély és semmitmondó. Mit jelent most már csalódása a nagy világban, mit jelent szerelmi kalandja, mit a cár, Metternich és Schönbrunn, mikor holnap indul, meglátni Napoleont? Beszélni fog vele, hallani fogja hangját, egy köszönő kézszorítást is kap talán, amiért segített visszavinni hozzá a feleségét és kis fiát. Igen, ő a császár karjába vezeti Mária Lujzát, ha bele is pusztul az önfeláldozásba.

— A világtörténelemnek vagyunk most segédei

— mondta Anatole — és azért meghalni is érdemes.

Ez tetszett Franciskának, boldognak érezte magát, hiszen csupa élemény volt körülötte minden, merész tettek és nagy szavak.

Reggel Bécsbe ment Anatole-lal, hogy előkészítsen mindent az útra. Szüksége volt rá mindenkinek, a grófné reszkető izalmában alig bírt cselekedni, Anatolenak vigyáznia kellett és Franciskára bízott minden szót, minden rendelkezést. Dél tájban tértek vissza.

Kopogtattak Montesquiou grófné ajtaján.

— Ki az? — kérdezte a grófné.

— Franciska, Anatole.

Óvatosan nyitott nekik ajtót a grófné:

— Isten hozott, gyerekek. Mi újság?

— Minden rendben van, anyám. Hát itt mi történt?

— Semmi, fiam. A császárné egész délelőtt egyedül volt. Nem fogadott senkit. Kétségbe van esve,

Neipperg gróf elhagyta, Montebello hercegnő harragszik és a hercegnő kedélyhangulatának mindig nagy befolyása volt a Mária Lujzáéra. Kétségbeesését kell kihasználnunk, a kis Napoleont útrakészen visszük elébe és választania kell fia és Bécs között. Az egész ház a pártunkon van, itt nem állja utunkat senki sem, de ma okvetlen mennünk kell, míg Bécs nem gyanakszik.

— Hátha máris gyanakszanak? — kérdezte ijedten Franciska. Ő a legjobban félt, mert ő saját sorsáért küzdött. Elhitette ugyan magával, hogy amit tesz, merő önfeláldozás, de tulajdonképen úgy érezte, hogy minden csak érte történik.

A grófné türelmetlenül nézett fel írásairól, melyeket rendezgetett:

— Istenem, gyermekeim, hogy kérdezhet ilyesmit? Az ember az életben vagy nyer, vagy veszít, de a szerencsejátékhoz mindig azzal a reménnyel ülünk le, hogy nyerni fogunk. Ezt jegyezze meg magának, a sors is csak kockajáték, Franciska. Készen van az útra?

— Készen, grófné.

— Akkor jó! Most majd bezárjuk a hercegnő lakosztályát, a kulcs nálam van, ő ma nem mozdul ki onnan, aztán megyek a császárnéhoz. Legyen kéznél, Franciska, mert segítenie kell csomagolni öfelsége holmiját. Tehát szerencse fel, a kockát elvetjük és...

— Nyerünk — mondta Anatole.

— Reményilem, fiam, mert tétünk nagyon magas.

— Az életünk, anyám.

Néma, aggódással teli percek, Anatole a Franciska kezét fogta, úgy álltak egymás mellett szótlanul. Megkínózta őket már a sok izgalom, az álmatlan éjjel. Kimerült testük, lelkük, csak nagy reménységük élt bennük, az volt az erő, amely lábbon tartotta, amely élni, cselekedni készítette. A szemük égett, az ajkuk remegett és mosolyogva fogadtak volna egy földrengést is.

A grófné lezárta a hercegnő lakosztályát, a kul-

csot zsebébe rejtette, aztán halkan nyitott be a császárné előszobájába. Egy-két lépést tett előre, szét-nézett, hogy nincs-e ott senki, aki bejelentse? A szoba üres volt, a grófné a következő ajtó felé tartott és akkor halk zizzenés riasztotta fel. Selyemsuhogás volt, de nem az ő ruhájának hangja, rajta kívül még valakinek az uszálya játszott a padlón.

Körültekintett, az ablakfüggöny mozdult és Montebello hercegnő állt előtte gúnyos nevetéssel:

— Bocsanat, grófné, Öfelsége senkit sem fogad.

— A kis Napoleon öfelségétől jövök — suttogta sápadtan a grófné.

— Szíveskedjék várni. Neipperg gróf van Öfelségénél, fontos dologról tárgyalnak.

— Neipperg gróf?...

— Valóban ő. Miért csudálkozik úgy grófné, és miért van úgy megrémülve? Várjon, hozatok egy pohár vizet. Üljön le addig is.

Montesquiou grófné megkínzott szegény szívére szorította kezét, aztán büszkén, nyugodtan felelt:

— Köszönöm, nincs szükségem semmire. Egy fél óra múlva visszatérek.

— Sajnálom, grófné, itt kell maradnia. Épen hivatni akartam. Parancsom van, felsőbb parancsom.

— Akkor természetesen maradok.

A grófné egy székre roskadt, attól félt, hogy el-ájul. Szeme a hercegnő ruhájának sárga selymére tapadt, melyen aranyosan játszottak a téli nap sugarai. Minden, de minden elveszett. Halántékán apró, hideg izzadságcseppek gyöngyöztek, a sárga ruháról vörös karikák táncoltak feléje... most, most leesik a székről, elterül a padlón és nem fog tudni többé semmiről. Hirtelen összeszedte minden akaraterejét, szédülő fejét hátra hajtotta egy pillanatra, néhányszor mély lélekzetet vett, aztán összefonva ölében kezét, várta, hogy rászakadjon mindaz a szomorúság, amit a sors még tartogat számára.

Neipperg gróf levelet diktált Mária Lujzának és a kisírt szemű császárné engedelmesen írta úgy, amint a gróf kívánta:

„Drága jó atyám, ebben a pillanatban, amikor egy újabb krízis fenyegeti Európa nyugalmát és mikor engem is újabb csapás szorongat, amelynek felhői fenyegetőleg gyülekeznek fejem felett, nem találhatok biztosabb menedéket és jótékonyabb védelmet, mint azt, melyet magam és fiam számára atyai gyengédségétől kérek. A legjobb apa karjába menekülök azzal együtt, aki ezen a világon legközelebb áll szívemhez. Az ön kezébe, az ön atyai védelmébe teszem le sorsomat, nem helyezhetném magasztosabb vezetés alá, tudom. Nem ismerek más akaratot, mint az önét. Legyen oly kegyes és irányítsa a nehéz pillanatban gyengéd gondoskodással lépteimet. Határtalan alázatosság legyen első hódoló jele hálámnak és mély ragaszkodásomnak, melyek után tisztelettel eltelve, maradok jó atyámnak engedelmes leánya,

Mária Lujza.“

A császárné letette tollát és aggódó kék szemét a gróf arcára szegezte.

— Ha felséged valamit változtatni óhajtana a levélen, úgy csak kegyeskedjék nyugodtan eleget tenni óhajának — mondta a gróf hidegen.

— Oh nem, köszönöm, nagyon szép levél. A lieber Papa meg lesz elégedve, azt hiszem.

— Nagyon boldog vagyok, hogy felséged egyetért velem.

— Istenem, én... hogyan értenék egyet... Mondja, haragszik?

Halk, aggódó kérdés volt.

Neipperg gróf finoman elmosolyodott, tartásának ridegsége is megenyhült kissé és mély, ellenállhatatlanul rezgő hangján mondta:

— Én? Hogy mernék én haragudni felségedre? Felsőgednek alázatos, hű lovagja vagyok. Azt hi-

szem, az, hogy ma eljöttem ismét felségedliez, végtelen ragaszkodásomnak, tiszteletemnek biztos jele.

— Köszönöm — susogta Mária Lujza.

— Nincs mit köszönnie felségednek, amit felségedért teszek, azt magamért teszem, mert a boldogságot jelenti számomra.

— Tegnap miért hagyott itt?

A gróf hódolattal csókolta meg a feléje nyújtott gödrös, fehér, kis kezét, ez a csók válasz volt a duzzogó kérdésre, melyre nem felelhetett, mert nem mondhatta meg úrnőjének, hogy távozásával bánatot akart okozni neki és biztos megbánást.

— Annyit sírtam az éjjel, — csicseregte Mária Lujza — egész vörös lett a szemem, még most is vörös és az orrom is vörös. De most már minden jó. Montesquiou grófné bejött hozzám és...

Hirtelen elhallgatott, elpirult, eszébe jutott, hogy ha most elárulja a grófnét, vesztét okozza neki.

— Milyen jó szíve van felségednek — jegyezte meg elismeréssel a gróf. — De nem kell a grófnét féltenie, nem lesz semmi bántódása. Azonban, azt hiszem, most már felségednek sem lesz az ellen kifogása, ha az összes franciák elhagyják udvarát és a kis herceg nevelését is másra bizzuk.

Mária Lujza elsápadt, maga is megijedt a grófné eltávolításától, a grófné úgy szerette a Napoleon szőke kis fiát és határtalanul jó volt hozzá:

— Szegény grófné, úgy sajnálom őt, — rebegette könnyes szemmel — de legyen minden úgy, amint a lieber Papa jónak látja, amint ön akarja.

A császár engedelmes leánya, egy odaadó szerelmes nő nézett könnyes szemmel a grófra. Nyert ügyük volt!

— Úgy-e, sohasem hagy el engem? — kérdezte halkan, gyengéden Mária Lujza.

— Soha, amíg felséged is úgy akarja.

A Napoleon felesége felállt, a gróf nyaka köré fonta karját, vállára hajtotta ostoba, bodros, szőke fejcsékéjét és szerelmesen suttozta:

— Nincs is nekem senkim e világon, csak ön egyedül.

— Felség!

Neipperg gróf magához szorította a szép, puha asszonyt és megcsókolta forrón, hosszan.

Montesquiou grófné soká várt, de nem vette észre a percek mulását, hely, idő és cselekmények összefolytak egy nagy, tompa kétségbeesésbe.

Végre megjelent a küszöbön Neipperg gróf és meghajolt Montebello hercegnő felé:

— Kérem, hercegnő, Őfelsége szeretne beszélni kegyeddel.

A sárga selyemruha eltűnt a szomszéd szobában és a gróf áldozatához lépett:

— Grófné, néhány szavam volna kegyedhez! Vezessen szobájába?

— Nem, köszönöm, meghallgathatom itt is.

— Félek, súlyosan fogja érinteni kegyedet, grófné.

— Engem már nem érinthet súlyosan semmi.

— Az sem, ha a fiáról van szó?

A grófné felállt, az arca még haloványabb lett, szinte eltorzult a rémülettől:

— A fiam? Mit akarnak tenni a fiammal?

Szóval bűnösebb, mint hittem, gondolta a gróf, de arcán nem látszott meg, hogy egyáltalán gondol valamit, nyugodt maradt, hidegen és udvariasan szólt:

— Kedves fiának nem történik semmi bántódása. Amint értesültem, ma engedélyt kért a rendőrségtől, hogy elhagyhassa Bécsét, nos, mi csak azt kívánjuk, hogy még ma csakugyan távozzék, úgy amint maga is óhajtotta. Most pedig kérem, grófné, kegyedhez is volna egy kérésem: Ferenc császár Őfelsége nagyon óhajtaná látni kis unokáját, miután azonban Őfelségét makacs náthája meggátolja abban, hogy kijöjjön Schönbrunnba, a kis Ferenc herceget szeretném elvinni hozzá. Előreláthatólag a kis herceg hosszabb ideig fog a Burgban tartózkodni, azért szíveskedjék in-

tézkedni, hogy erre való tekintettel csomagoljanak számára. Kegyedet, grófné, nem fogjuk zaklatni, nem kell elkísérnie a herceget, ha pedig esetleg honvágya volna Páris után, a császár Ófelsége nem fog akadályt gördíteni az elé, hogy viszontláthassa szeretett hazáját.

— Köszönöm Ófelsége határtalan kegyességét — felelte gúnyosan a grófné, büszkeségének épségben maradt utolsó foszlányával. — Engedelmével, gróf, most távozom, hogy eleget tegyek a császár óhajának.

Bólintott és elhagyta a szobát, végtelen bánatával, amely ezek között a halványzöld selyem falak között szakadt szegény, meggyötört szívére. Elvették tőle a kis Napoleont, elvették tőle, az apjától és Franciaországtól örökre.

XXIII. FEJEZET.

Megvan-e még a vörös daru?

Szabadságon járt otthon Erdélyben Jósika Bethlen Jánossal együtt és mikor két hét múlva visszatértek Bécsbe, ezredüknek hült helyét találták.

A fejedelmek megkötötték újból szövetségüket Napoleon ellen, elhatározták, hogy fegyvert fognak a Bourbonok érdekében és Ferenc császár útnak indította csapatait a francia határra.

A Colloredo Jeromos gyalogezred elsőnek hagyta el Bécsset. Jósikával levélben közölte ezredese a napot, melyen Linzben fognak pihenni.

A kis kapitánynak sietnie kellett, lázasan csomagolt, másnap hajnalban indulni készült.

Vidáman füttyörészve rakosgatta kincseit, nem búsult, hogy vége a bécsi életnek, szerette a hadjárat izgalmait, örömmel álmodott hősi kalandokról és játszott a halál gondolatával.

Kis szobáját feldúlta teljesen, szanaszét hever-

tek könyvei, ruhái, száraz virágokon taposott, és kék selyemszalaggal átkötött hajfürt kandikált ki egy székes lába alól.

Jósika Miklós báró háborúba készült, elpusztította, kiirtotta, holtra gázolta a multat és új élmények számára készítette elő a jövőt.

Egy aranyos legyező került kezébe. Kié is volt? Már igazán nem tudta. Leült egy pillanatra, legyezni kezdte magát és tündéri szép bálokon kereste a könnyű kis jószág tulajdonosnőjét. Hiába, nem találta meg, de az illatos szellő, melyet a legyező könnyű selyme hozott feléje, nagyon kedves volt és azért gyors elhatározással belegyömöszölte a legyezőt csomagjába, hogy mégis vigyen valami emléket is magával Bécsből. Táborút mellett majd újra keresheti ábrándozva szőke vagy barna tulajdonosnőjét és nyomában járva, végig éli a sok elmúlt szép báli éjszakát.

A legény kopogott:

— Kapitány úr kérem.

— Mi kell már megint? — kérdezte Jósika.

— Egy hölgy keresi a kapitány urat.

— Egy hölgy?

Vajjon melyiküknek olyan nehéz az elválás? gondolta vidáman a kis báró.

— Bocsásd be. Mondd, hogy csomagolok, hogy nagy a rendetlenség, de azért csak jöjjön.

Egy türelmetlen hosszú perc, aztán nyílt az ajtó és a küszöbön ott állt Müller Franciska, nagy sötét gallérjában, amint Jósika már egyszer látta útrakészen. A rózsaszínű csokor épúgy volt megkötve álla alatt és kezében jól ismert kis csomagját szorongatta: „Járj szerencsével.“

— Jó estét, báró úr!

— Franciska!

A viszontlátás váratlan volt és csudálatos. Franciska is érezte ebben a pillanatban. Míg elszökött Schönbrunnból, míg gyorsan ment Bécs felé, míg a Grabenen bolyongott céltalanul, míg az Alserlaktanyát kereste, míg megtalálta Jósikát, gyors

elhatározás izgalma úzte tovább, lépésről-lépésre. Sietett, a könnyelmű tettek mindig sietésre készítetnek, mert minden pillanatnyi megállásban ott rejtőzik a meggondolás és a megbánás.

Jósika közelebb lépett a leányhoz:

— Boldog vagyok, hogy újra látom. Jöjjön, üljön le Franciska kisasszony és mondja el, mi hozta hozzám. No jöjjön, jöjjön.

Elvette utazótáskáját, kézenfogta, egy székhez vezette, lesegítette válláról köpenyét, megoldotta álla alatt a nagy fekete kalap szalagcsokrát, de Franciska nem szólt, annyit mondott csak:

— Istenem — aztán kezébe temette arcát és úgy maradt mozdulatlanul.

Jósika meghatottan nézte. Most mit tegyen? Valami olyat akart tenni, ami jó és kellemes. Végre mentőgondolata támadt, kihúzta csomagjából az aranyos légyezőt és szóttanul legyezni kezdte vele szép, néma vendégét.

Franciska felnézett, mosolygott:

— Köszönöm, nagyon kedves, jól is esik, olyan melegem lett a futástól.

— Hát honnan szaladt, miért szaladt? Bántotta valaki? Jaj annak, aki bántotta. Milyen édes, hogy hozzám menekült.

— Igazán önhöz menekültem.

— De hogy és miért? Mondjon el nekem mindent, Franciska. Mi bántja? Nagyon szeretnék segíteni kegyeden.

Franciska bizalommal, kedvesen nézett Jósika szemébe:

— Nagyon bajos ám rajtam segíteni, azt hiszem, nem is lehet.

— Pedig én mindent megtennék, ami módomban áll, higye el. Nagyot vétettem kegyed ellen, nem lett volna szabad elvinnem Óbudáról, tudom.

Franciska fejét rázta:

— Úgysem maradtam volna akkor, már otthon.

— Lehet, de jobb lett volna, ha másra vár.

— Kire vártam volna?

— Hardeneggre, Hardenegg nagyon szerette kegyedet.

Franciska megvetően biggyesztette ajkát:

— Szeretett? Azt olyan könnyű mondani.

Jósika megfogta a leány kezét.

— Nem szabad róla így beszélnie, Franciska. A gróf nagyon szenvedett, mert elvesztette kegyedet. Komolyan szenvedett. Azt hiszem, sohasem szeretett még senkit és nem is fog talán. Keresette kegyedet Óbudán, a nagynénjéhez akarta hozni Bécsbe és végtelenül szomorú volt, mert nem találta ott többé, még pedig az én hibámból. Itt járt nálam, tőlem kérte számon és én nem tudtam megmondani, merre jár, mert engem is elhagyott, kis hűtelen.

Franciskát meghatotta, amit most hallott, megbánás is ébredt szívében és egy pillanatra megértette, hogy sok mindent elhibázott szegény kis életében és talán el is rontott örökre. Legyen a feleségem! — ezt egyedül Hardenegg mondta neki. Szeretem! azt hallotta mástól is. Szomorúan bölintott egynéhányszor, de nem akarta, hogy Jósika észrevegye bánatát, a viláért sem akarta és látszólag egykedvűen válaszolt:

— Ami elmúlt, elmúlt.

— Igaza van, Franciska, de azért mi most mégis a multról fogunk beszélni, sok mindennel kell beszámolnia. Kezdje el a gyónást. Hova tűnt el a pesti bálról?

— Hagyjuk, az már nagyon régen volt. Később elmesélem azt is. Most engedje, hogy a végén kezdjem. Schönbrunnban éltem azóta nyugodtan, csendesen, egész addig, míg Napoleon vissza nem tért, aztán . . . aztán sok minden történt, a vége az volt, hogy ma reggel Metternich herceg barátságosan megizente nekem, hogy hagyjam el Schönbrunt. Olyan csúnya volt, a kis Napoleont is elvitték, egyedül hagytak, Montesquion grófnő

bezárkózott a szobájába, nem is láttam azóta. Ott hagytam minden holmimat, eljöttem, megszőktem, nem bírtam maradni. Ma reggel a Grabenen megláttam önt messziről, szerettem volna megszólítani, de elvesztettem szem elől. Hiába kerestem, aztán olyan nehezen tudtam meg, hol lakik, és soká bolyongtam, míg ide találtam. Nincs barátom, senkit sem ismerek, mondja meg hát, merre menjek, mit tegyek?

— De édes Franciska, én holnap hajnalban elmegyek Bécsből, messzire, a háborúba, Napoleon ellen, Linzben érem utól az ezredemet.

— Istenem, hát velem mi lesz?

— Szegényke! — Jósika a leány kezét simogatta, aztán melegen szólt hozzá: — Nézze, Franciska, menjen el a Hardenegg nagynénjéhez, én elvezetem hozzá.

Franciska hevesen rázta a fejét:

— Nem, nem, azt nem.

— Miért nem?

— Mert nem lehet, nem szabad.

— Nem szereti Hardenegget?

— Nem tudom, hagyja, erről ne beszéljünk, kérem.

A hangja sírásba fúlt, izgatott volt, fájdalmas emlékek gyötörték és a sok álmatlan éjszaka kimerítette, elgyengítette egészen.

Jósika nem mert ellenkezni vele:

— Nézze, Franciska, — mondta gyengéden — most fáradt, nagyon fáradt, látom, jöjjön, feküdjék le szépen.

— Nem, nem.

— De igen, fogadjon szót. Ledől az ágyamra, kicsit alszik, aztán nyugodtan elhatározzuk a többi. Legyen jó, drága Franciska.

Franciska pihenni vágyott, a kényeztető szavak legyőzték, elgyengítették akaraterejét és megengedte, hogy Jósika kézenfogva, a hálószobájába vezesse, egy nagy fehér vánkost tegyen feje alá, megsimogassa homlokát és betakargassa könnyű

paplanával. Kábultan húnnya le szemét, Jósika lábujjhegyen osont ki, és Franciska néhány perc múlva már mélyen aludt.

A kis báró benézett halkán, óvatosan, aztán leült szemben az álmodó leánnyal és elhagyott sorsán gondolkozott. Mit tegyen vele, mit tehet érte? Mit szólna Hardenegg, ha látná? Vajjon a Palatinus-huszárok elmentek-e már? Azt kellene tudni. Gyors elhatározással nyúlt sapkája után, felkötötte kardját és sietve hagyta el az Alser-laktanyát.

Nem találta a lakásán Hardenegget, de a legénye azt mondta, hogy bizonyosan a nagynénjénél van. Már neki is mindene be volt csomagolva és Jósika sietett, szaladt, nehogy későn érkezzék.

Csakugyan Fini nénitől búcsúzott Hardenegg. Kedves, öreg, loknis nagynénje álmodozva, szomorúan simogatta fiatal kedvence szőke fejét.

— Szomorú vagyok, hogy elmész fiam, de talán most majd mégis el fogod őt felejteni. Máriácska tegnap is nálam járt délután, olyan kedves leány. Mondd, Rudi, még mindig csak azt a hűtlen Franciskát szereted?

— Arany haja volt, Fini néni, könnyed járása, édesen remegő szája, és én többé sohasem látom talán.

Fini néni nagyot sóhajtott:

— Mein lieber Gott, csak Mária Terézia élne még.

Ha bánata volt, mindig a császárnéját hívta segítségül, mert ő volt a legbölcsebb, a legjobb.

Olyan csendes volt a búcsú az öreg házban, két némán szenvedő ember sorsa lélegzett csak a régi falak között. De akkor sarkantyúpengés verte fel a fehér lépcsők nyugalmát, hangosan jött Jósika, kardját csörtetve, mint a követelő, betolakodó fiatalság maga. Gyorsan, izgatottan beszélt, Fini néni fürtjei soha így még szét nem zilálódtak és lihegve, kezét szívére szorítva, reszketve mondta:

— Hozd el őt hozzám, Rudi, azért csak hozd ide, ha megérdemli még szerelmedet.

— Tudtam, hogy minden rendbe jön, — újjongott Jósika.

— Édes, jó Fini tanti — köszönte Hardenegg.

*

Franciska soká aludt, fáradtan nyitotta ki szemét, szétnézett, mély álma után nehéz volt megbátározni az ággyal, a szobával, ahol a valóságra ébredt. Hirtelen elmúlt kábultsága, mert tágranyilt tekintete egyszerre a Hardenegg arcára tapadt, aki mellette ülve, szótlánul nézte őt. Franciska felugrott, kontyához kapott, arcába hulló haját rendezgette, lesimította barna ruháját, aztán gyámoltalanul esett le a keze, és nem mert többé mozdulni sem.

Hardenegg felállt:

— Milyen kedves, Franciska kisasszony, hogy ma is azt a ruhát viseli, melyben először láttam.

— Miért jött ide, Istenem, miért jött ide? — kérdezte Franciska.

— Haragszik?

— Nem haragszom, csak . . .

— No csak?

— Szégyenlem magamat.

— Miért?

— Nem tudom.

A beszélgetés megakadt. Ott álltak egymás mellett, egy összetört leány és egy reménykedő férfi, akinek arcáról lassan tűnt el az öröm.

— Ha nem akarja, hogy itt legyek, elmehetek ismét.

— Igen, azt hiszem, jobb lesz, ha elmegy. — mondta Franciska, aztán kezébe temetve arcát, várta, hogy Hardenegg Rudolf gróf még egyszer és most már utoljára tűnjék el életéből.

Úgy állt, mint egy letört virág, összetépve, megkínózva. Hardenegg csak a haját látta, kontyba fésült, különös, szép haját és nem tudott elmenni. Arra az estére gondolt, mikor Óbudán, a kapualjában a gyertya remegett kezében. Akkor el kellett

hagynia, most már nem hagyja el többé, megmenti, felemeli, megvigasztalja. Ha az ő szerelmének nincs gyógyító ereje, akkor minek is volnának nagy érzések a világon?

— Nem hagyom el, Franciska — mondta határozottan. — Nem megyek el, még ha küldeni akar, akkor sem. Tudom, hogy elhagyatott és szerencsétlen. A kegyed élete senkinek sem olyan drága, mint énnekem, és nekem jogom van a kegyed életéhez. Én gondoskodni fogok kegyedről, Franciska. Nekem van egy nagynéném, Fini tant, úgy szólítottam őt. Kedves, fehérhajú, öreg hölgy. Azt mondta nekem, most, mikor idejöttem, hogy hozd el őt hozzám, ha megérdemli a szerelmedet. Nekem holnap indulnom kell a csapatommal, elviszem hát hozzá, ott marad nála, míg én visszatérek. Ha pedig nem térnék vissza, akkor nála marad addig, míg valaki jön, aki úgy szereti, mint én szerettem, édes Franciska. Úgy-e eljön velem az én kedves, öreg tantimhoz?

— Én nem mehetek el önnel.

— Miért nem?

— Mert nem érdemlem meg a szerelmét.

Franciska elfordult, az ablakhoz lépett. Most mindennek vége, gondolta és várta, hogy Hardenegg elmegy szó nélkül, megvetéssel szívében és megszabadul gyötrő jószágától.

Hardenegg azonban nem ment, nem ment, mert nem hitt Franciskának és nem is akart hinni, szerette őt igazán, jónak, szépnek kívánta, de nem hagyta volna el semmiképen, mert szerencsétlennek látta és elhagyottnak.

— Franciska, szeret valakit?

Olyan szomorúan kérdezte, hogy Franciskának felelnie kellett:

— Nem szeretem már, vagy talán igen, nem tudom.

— Szerette és rossz volt kegyedhez, úgy-e?

Franciska bólintott.

— Nagyon szerette? — féltékeny harag volt most a Hardenegg hangjában.

Franciska feléje fordult, ránézett, de aztán lesütötte a szemét:

— Nem tudom . . . Miért kínoz, mit akar tőlem? Hagyjon el kérem.

Hardenegg megfogta a Franciska tehetetlenül lecsüngő kezét:

— Nem hagyom el, — mondta határozottan. — Nem hagyom el, míg nem tudtam meg mindent, míg nem tudom, hogy miért akar szabadulni tőlem. Feleljen kérem, Franciska, nem gyötröm sok kérdéssel, de válasza az életet jelenti nekem. Tudom, akármilyen történt, a sorsot kell okolnom, nem kegyedet, mert kegyed jó, finom, büszke és önérvényes. Mondja, miért nem érdemli meg a szerelmemet?

Franciska keze ökölbe szorult, haragos lett, szenvedélyes, a Hardenegg jósága kínozta, eltávolította tőle. Ha karjába kapta, ha megcsókolta volna, ha megfogta volna kezét, hogy elvigye magával, hogy szeresse kérdés nélkül, az jó lett volna és szép, így csak makacská tette kitartó, finom gyengédsége.

— Mondtam már, hogy mást szerettem, találkoztam vele, megcsókoltam és megcsókolt, megölelt ő is sokszor. A schönbrunni parkban volt, éjjel, a romoknál találkoztunk.

Franciska nagyot lélegzett, elhallgatott.

— Sokszor találkoztak? — kérdezte Hardenegg.

— Sokszor, — felelte nyugodtan Franciska, de aztán elszégyelte magát, piros lett, és halkán tette hozzá: — Nem igaz, csak kétszer. Egyszer mentem, mert hívott, egyszer meg véletlenül találkoztunk.

Vajjon miért akarja magát rosszá tenni az én szememben? törte fejét Hardenegg és most már igazán tudni akart mindent.

— Nem mondaná meg, ki volt, akit szeretett, Franciskám?

— Nem.

— Jósika volt?

— Nem.

— A cár?

— Nem.

— De akkor ki?

— Mondtam már, hogy nem mondom meg úgy sem.

Hardenegg nyugodt maradt:

— Jó, hát nem is kérdem.

— Különben, mit bánom én, mért ne tudná, hogy ki volt, Beauharnais Eugént szerettem, gróf úr — Franciska közelebb lépett Hardenegghez, a szemé lázasan fénylett. — Nagyon szerettem, a nyakába borultam, azt akartam, hogy elvigyen magával, az övé akartam lenni, most pedig ide jöttem Jósikához. Úgy, most már mindent tud. Van még valami óhaja? No menjen, hagyjon már itt, hagyjon már itt kérem, úgysis megvet, tudom. Ön gögös, szigorú, és én . . . menjen . . . menjen . . .

Az előbb még haragudott Hardeneggre, mert olyan kényszerítő súllyal nehezedett rá nyugodt fölénye, most meg majd megrepedt a szíve, mert biztosan hitte, hogy elhagyja egy perc mulva, örökre. Leült egy karosszékbe, arcát zsebkendőjébe temette és sírni kezdett keservesen, hangtalanul. De Hardenegg most sem ment. Egy igazi férfi tiszta szerelme mindent megért és mindent kész megbocsájtani. Szép, nagy érzelem, de veszedelmes is, mert önmagának él, önmagát szolgálja, végtelen gögjében mást nem lát, kész eltiporni mindent, ami útjába áll, és teljesen hisz saját megváltó varázsában.

— Szegény, szegény Franciskám, mennyit szenvedhetett — mondta Hardenegg egyszerűen, nem részvétellel, hanem végtelen gyöngédséggel.

— Ne sajnáljon kérem, ne, az olyan szomorú — zokogta Franciska.

— Nem sajnálom, Franciska, szeretem. Kegyed nem szeret engem, tudom. Nem kell felelnie, abból,

amit elmondott nekem, látom, érzem. Ha csak egy kicsit is szeretne, eltitkolt volna előttem mindent, mert féltette volna remélt boldogságát. Nem szeret, de elüzni sem akart, mert akkor elég lett volna röviden annyit szólnia, menj, mert mást szeretek, másé vagyok. De nem szeret mást sem, nem a másé, tehát az enyém, mert az én szerelmemet nem lehet megölni olyan könnyen. Szeretem Franciska. Soha még nem mondtam ezt nőnek és nem is fogom, esküszöm, soha. Kegyed az egyetlen leány számomra a nagy világon és én ezt az egyetlen drága leányt meg akarom tartani magamnak. Majd egyszer a feleségem lesz, majd egyszer, ha kegyed is úgy akarja. Most pedig, Franciskám, válunk kell. Nagyon fáj a válás, de talán jobb, hogy elválunk egymástól hosszú időre. Kegyed szomorú, megsebzett, fáradt, pihennie kell, és fednie sok mindent, amit a gonosz világ mutatott és amitől elborzadt finom, tiszta lelke. Ha pedig majd visszajövök a háborúból . . .

Franciska megtörölte hirtelen szemét és a Hardenegg keze után nyúlt:

— Ne, ne, ne mondjon most semmit, majd később, sok idő múlva kérdezze, amit most akart kérdezni. Most azt hiszi, szeret és kész mindent elfeledni, megbocsájtani, de talán megbánná hamar. Előbb majd elmondok én is mindent. Egyszer elmondom, ha újra találkozunk, most nem bírom, nem lehet.

— Édes, drága — mondta Hardenegg. Két kezébe fogta a Franciska fejét és a szemébe nézett hosszan: — Az én szerelmem el nem múlik soha, szeretem, bármi is történt, szeretem, úgy, ahogy most előttem áll és multjával együtt magaménak akarom a jövőjét.

Franciska lehúnyta a szemét, végtelen nyugalom szállta meg, szinte bosszantó unalommal nehezedett rá sorsának nagy, egyforma, sima biztonságára. Hardenegg elragadtatva, boldogan nézte so-

káig és leste míg majd újra megláthatja ragyogó, sötét pillantását. Karosszéke mellé térdelt és beszélt hozzá ellentmondást nem tűrő, gyengéd, gondoskodó hangon.

— Belátom, drága angyalom, hogy Fini nénihez nem akar menni, míg engem nem szeret és amíg nem tud hinni bennem egészen. Nézze, Franciska, holnap hazamegy Óbudára. Holnap korán reggel, nagyon korán indul, mielőtt én elhagynám Bécsét. Az édesapja szívesen fogadja, nem bír ellentállni szíve szavának, ha újra látja, tudom. Otthon nyugodtan fog élni, míg én visszatérek. Lehet, hogy soká nem hall hírt felőlem, de vár reám és bízik bennem. Úgy-e így lesz, Franciska?

— Minden úgy lesz, ahogy ön kívánja — felelte Franciska. Akaraterejének vége volt, minden kívánság kihalt szívéből.

— Köszönöm, Franciska. És most még csak egyet kérdek. Mondja, megvan-e még a vörös daru, a mi madarunk? Megtartotta a kis emléket, melyet Jósikával küldtem?

Franciska szívére szorította kezét:

— Itt van!

— Mindig viselte?

— Mindig . . . azaz nem . . .

— Mikor mást szeretett, akkor nem viselte?

— Akkor nem.

— Milyen jó, milyen szép kegyedtől. Engedje, hogy megcsókoljam, Franciska.

És Franciska összeszorított, hideg kis száját odanyújtotta Hardenegg Rudolf grófnak.

XXIV. FEJEZET.

Nem élhetek nélküled.

Franciska az ablaknál ült és hímezett, mindig hímezett, mert nem volt mást mit tennie, közben elgondolkozott, messzejárt, ha pedig időnként felnézett, elesudálkozott, hogy olyan kicsi a szobája és ő be van csukva négy szűk fal közé, tarka multjával, a sok emberrel, kik emlékezésében eljöttek hozzá, hogy meglátogassák ábrándjaiban.

Franciska otthon volt Óbudán, mintha soha el sem ment volna. Mikor ott ült virágos ablakában, ugyanazoknak a bútoroknak lila selymén játszott a tavaszi nap és aranyos sugarai nézegették magukat a sötét, síma falábak tükrében. A zongora nyitva, a gitár szalagjai tarkán pihennek a falon és könyvei sorban állnak a fehér terítős polcokon. Minden úgy, mint régen, csak valami mélységes csend teszi halottá a szobát, a bútorokat, az egész házat.

Müller Hiláriusz hallgatva sülyed el nagy karosszékében és némák az órák is mind, senki sem szól Franciskához.

Hazajött és az öreg ház befogadta, hogy eltemesse emlékeivel.

Szép, napos délelőttön ért haza Franciska. Félve csengetett és kopogott is hozzá a barna kapun a régi jellel. Náni kinézett, s míg bebocsájtotta, sűrű könnyek peregtek végig ráncos arcán.

— Náni, öreg Náni — rebegte Franciska.

Náni nem felelt. A könnyei hullottak hervadt keblére, kötényére, tréfásan pihentek meg orra hegyén, mert nem ért rá letörölni őket, Franciskát toltta el magától remegő kezével.

Náni ment, Franciska lépkedett utána, az ebédlő ajtó nyikorgott, s az ablakfüggönyök halkán meglibbentek az enyhe léghuzatban, épen mint régen.

A kályha mellett, barna kabátban, Hiláriusz

mester ült, előrehajolva, és Franciska édes, otthonos érzéssel, végtelen gyengédséggel szaladt feléje:

— Apám, kedves jó apám!

Hiláriusz mester felnézett, idegen tekintete alig egy pillanatra pihent a leánya arcán, aztán hosszú ujjú, csontos, fehér kezével eltolta magától, szótlánul, mint Náni, de könny nélkül, kihalt arccal.

— Jó atyám, elűzöl, nem maradhatok nálad? — sírta Franciska.

— Itt maradhatsz — mondta röviden Hiláriusz, aztán elfordult tőle egészen.

Franciska ott maradt. Sírt, könnyörgött, beszélni kezdett, mesélni akart, de apjának fásult tekintete elnémította és a halott házban szótlán, élőhalott lett ő is. Tudta, hogy apja rosszabbnak képzei, mint amilyen, nem bírja elhinni, hogy fehéren, tisztán járta meg az életet és legfeljebb gondolatban vétkezett, mint minden fiatal leány, míg bele nem nyugszik, hogy a sors egy egyformán ketyegő csendes óra, amely csak ritkán muzsikál egyetlenegy.

Régen és most? Régen vidám volt körülötte minden, az apja mesélt, együtt olvastak, Franciska énekelt, gitározott esténként. Most csendes volt a zongorája, ha portörlés közben megérintett véletlenül egy billentyűt, összerezett, és a váratlan hangra megrázkódtak a néma szobák. Régen, ha valami szépre gondolt, úgy biztatta magát: majd megjön egyszer! Most csalódottan hajtotta le fejét és könnyes szemmel búcsúzott tőle: kár, hogy el nem érem soha!

Elment és visszajött, hozott egy csomó emléket és elvesztette ifjúkorának összes ábrándjait.

Most már tudta, hogy igen nagyra álmodta az életet, a szerelmet is. Amire ő várt, azt egy emberben meg nem találhatta; Napoleoné volt a rajongása, forró, fiatal testének vágya Beauharnais Eugéné, és a jövője, sorsa, a nyugalma, a vigasza Hardeneg Rudolf gróf. Vajjon visszajön-e? Ha

nem jön, elvész sorsának utolsó reménye, és ha jön, szomorú lesz akkor is találkozásuk napja, mert minden merész ábránd halálát jelenti majd a viszontlátás perce. Nagy, végtelen, boldog szerelmek csak az olyan emberek számára vannak, akik csendesek, nyugodtak, mint Hardenegg. Rudolf gróf, akiknek erős, szilárd a jellemük, biztos férfiaságukban meg nem zavarja semmi sem, bolondos ábrándok nem gyötrik, készek megküzdeni észszel, karral a mindennapokért, de a vágyak ezer szeszélyének kínját nem ismerik.

A napok teltek, hangtalanul folytak össze Óbudán, nem zavarta meg múlásukat egyetlen szó, egyetlen kacaj, a történéseknek még árnyéka sem.

A Magyar Kurirt várta Franciska izgatottan. A kapuban álltérkezése napján, minden héten. Mi lesz Napóleonnal? Megkésetten kapott bizonytalan híreket csak. Nem beszélt senkivel, nem írt neki senki sem. Hardenegg sem küldött levelet, Franciska akarta így, hogy ne őrizze a gróf elhatározását írott szó, ha meg tud bocsájtani, úgy jöjjön vissza, mikor jöhet, ő vár reá.

— Vár és szeret? — kérdezte Hardenegg.

— Hűséges maradok — felelte Franciska.

Szerelem helyett hűség, boldogság helyett megalkuvás. Hardenegg belenyugodott ebbe is, ő várt, bízott végtelen szerelmének erejében és elment legyőzni Napoleont.

Április 7-én kelt a kiáltvány:

„Eszerint még egyszer kiállunk egész Európával együtt a viaskodás helyére, Napoleon Bonaparte és pártosai ellen. Útra tehát Isten segédelmével a világ nyugalmaért, a rendért és erkölcsért, a királyért és hazáért.“

Újra bizonytalan lett az élet, mindenki csak háborúról, győzelemről beszélt, a magyar fiúk áldozatkészen mentek el meghalni Ferenc császár trónjáért és az asszonyok tépést csináltak csendes esti órákban.

Franciska nem látott mindebből semmit, ő hímezett, Napoleonra gondolt, és érte könyörgött az angyali üdvözletről elnevezett templomban, a Mária-kép előtt:

— Rózsakoronás szűz asszony imádkozzál érte . . .“

Tulajdonképen mit akart? Maga sem tudta. Napoleonért könyörgött és Hardenegg, a férfi, kire sorsa várt, szívének hőse ellen harcolt valahol. Hideg kezét mellére szoritotta, Napoleon képére, a vörös darura és forró álmok elérhetetlen vágyában remegett, míg odarakta ibolyáit az oltár fehér terítőjére mindennap. A császár, merész ábrándok, ibolyák, kívánságok, tavasz, hasztalan tépelődésben eltöltött türelmetlen órák és otthon a néma ház!

Keveset aludt Franciska és alig evett, éjjel felriadt álmából dobogó szívvel és reggel remegő térdekkel kezdett neki az életnek.

Szobája ablakában ült hímzése előtt órákig, Hiláriusz mester meg az ebédlőben, a kályha mellett, egyformán mindig, mintha végtelen fájdalmában eltemetve, az örökkévalóságot szenvedné fásultan, hangtalanul.

— Apám! — suttogta Franciska kétségbeesetten, szóra biztatva magát, de hangosan nem merte ismételni soha a régi, kedves nevet.

Milyen szép óra is volt az, amelyben elment Jósikával, akkor is vert a szíve, akkor is remegett a térde, de reszketésén túl, nagy álmokban, az 'élet beteljesedésében hitt. Most már vége! Fáradtan hullott le szép, aranyos feje, és szája hervadtan keserű lett, mint egy őszi, sápadt virág.

Ha Hardenegg nem jön vissza, itt pusztul el Óbudán, szomorú egyhangúságban. Hardenegg az utolsó remény, a kis polgárleány számára a legragyogóbb életlehetőség, Franciskának a virágos halál.

Az apja háza most kripta, az élet a szép gróffal temető, de napfőnycs temető. A régi Franciskát

csendesen befektetik egy virágos sírba, ők pedig élni fognak, hogy öntözzék, ápolják ezt a viruló, zöldelő hantot és a férje talán soha meg sem sejtí majd, hogy halottjuk van.

Eljött a nyár is, a napok sietve teltek egyhangúságban összefolyva, de a gyorsan letűnt idő végtelen hosszúnak tetszett, mikor már multtá lett, a jövő pedig kínzó örökkévalóságnak ígérkezett.

Az eső mindig esett, Franciska csapzott hajjal jött meg délutánonként a vécsernyéről, a kályhában június elején is tűz égett, és ott szárítgatta átázott cipellőjét, melengette fázó kezét.

A Magyar Kurir tele volt panasszal: „A múlt esztendőbeli igen sovány aratásra és már két esztendei nyomorult, s csaknem semmi szüretre következett nagy drágasághoz és szükséghez újabb szerencsétlenségek járulnak. A terméshez kevés reménység vagyon.“

A természet is hadat üzent az embereknek, az emberek meg egymásnak.

A szőlőt virágjában érte a sok eső, ami megmaradt, azt a jég pusztította el. A folyók kiáradtak és elmosták a vetéseket, viharok tépték le a házak fedelét és a villám egész falurészeket tett tönkre, míg Napóleon ellen harcolt a szövetszert Európa.

A zsványok elszaporodtak, az emberek nem mertek útnak indulni, a postakocsikat minduntalan kifosztották és a gyilkosságok napirenden voltak.

Békásy Ferenc táblabíró otthonába este tízkor rontottak be a haramiák, mikor társaság volt nála, a házat kirabolták és elvették a vendégek pénzét és ékszereit is.

Remegő félelem vett erőt mindenkin, és az ijedtség, mint egy végtelen, sötét, váratlan borzalmakkal teli viharfelhő, úgy nehezedett az országra. A föld nem termett, de buján tenyésztek a borzalmak, melyeket az a sok évi háború vetett el. És most ismét háború volt!

Háború volt! Franciska pedig csendesen, egyhangúan élt, mint egy bezárt, leláncolt kis állat. Meggyötörtén, de szabadulási vágy nélkül; mert nem volt hova mennie, nem volt kívánsága és a külső, távoli események kapcsolták már csak az élethez.

Akkor jött meg a waterlooi csata híre! Franciskához semmi sem ért el az örömujjongásból, ami a városban kitört. Az új remények, az új öröm biztatása nem lelkesítette, ő a Magyar Kurirból csak eszményképének elsötétülését tudta meg. Bécsben ünnepet tartottak fényes, templomi pompával, nagy misével, „Te Deum laudamus“ énekléssel. A katonák és a bástyán lévő ágyúk háromszori szalvét lőttek. De a Te Deum hangjai, az üdvlövések zaja nem hallatszott el Óbudára, ahol egy elhagyot leány a nagy császárt siratta.

Képzletben látta őt Franciska Marengónál és látta a piramisoknál. Látta Austerlitznél, a jeni csatában, a wagrami mezőn és közben újabb híreket várt a waterlooi csatáról.

A császár meghalt, mert Franciska egy percig sem gondolt arra, hogy Napoleon túlélheti végleges, reménytelen bukását.

Imperátor volt, a világ ura, most halott, most vége és az égen eggyel szaporodtak a csillagok. Franciskához eljárt holtan és eljárt élve, amint annyiszor álmodott róla régen.

Milyen egyszerű volt fehér lován, szép, napos keze volt, márvány keze, mint a római hősöknek és erősen metszett arcéle, mint az antik isteneknek. A mosolya derült volt, a szeme tiszta, mint az elérhetetlen nyári égbolt és tekintete átlátta mindazt, amit mi csak sejtünk. Keveset beszélt a császár, eljövendő nagy történetekben élt képzelete és gondolatait csak tettei árulták el az embereknek.

Ilyen volt és most eltűnt, megsemmisült, mert a világnak már nincs szüksége istenekre. Fájón,

gyönyörű szomorúsággal így élte a történelmet Franciska, de a Magyar Kurir kiábrándító kegyetlenséggel hozta híreit.

„Napoleon éjjel futott el, drága császári palástja, szekerei, még a perspektívája is, mellyel a csata napján vizsgálódott, az ellenség kezébe kerültek. Semmi bagázsija sem maradt. Drágaságai, kövei, gyöngyei, a katonák prédájává lettek. Mikor az ellenség utolérte, Napoleon szekéren folytatta útját visszafelé, amelyből kard nélkül kiszökvén s egy lóra felkapván, úgy menekedett meg az éjszaka segedelmével, kalapját a lóra ülésakor ejtette el . . .“

A császár futott, a császár elhagyta kardját, a császár elvesztette történelmi kalapját, a császár . . .

Franciska körme a tenyerébe vágódott, mert megcsalták, kirabolták most már egészen! Kegyetlen diadallal olvasta, hogy a folyók kiáradnak, hogy július 20-án, éjjel tíz és tizenegy óra között, rettenetes égháború volt Bécsben és a Leopold-városban lévő felső hídnál a menykő irtóztató ropogással leütven, két férfit és egy asszonyszemélyt megölt.

Pusztuljon is a világ, csapjon le a villám, haljanak ki az emberek, mikor Napoleon az angolokkal tárgyal, hogy befogadják országukba, mint csendes embert. A Bellerophon nevű linea-hajó fedélzetén mint Európa foglya vitorlázik Albion partjai felé, és francia földön elhal az utolsó: Vive l'Empereur! kiáltás.

„Megjegyzésre méltó, — bölcselkedett a Magyar Kurir, — hogy Bonaparte Napoleon épen azon órában, amelyben egy hónappal azelőtt, a Niederlandi határszéleken az ellenségeskedést elkezdette vala, a maga pályafutásának végső végét érte.“

A császár eldobta kardját, elvesztette kalapját, szeméből kihalt a régi fény és Bonaparte Napoleon, a hízásnak induló, jó étvágyú, nyugalomra

vágyó magánember, homlokában a meggyérült, megfakult, fekete hajtinccsel útnak indult Szent Ilona szigetére. „Mert egy sziget sincs talán a világ tengerén, amely minden szárazföldről olyan messze volna, mint ez. A kormányzónak háza, mely Bonapartenak ezentúl lakhelyül fog szolgálni, a legmagasabb helyen van, ahonnét lehetetlen elszökni. Ezen sziget felett felhőt sohasem látni; az idő itt örökké szép, a levegő tiszta, itt még sohasem hallottak dörgést.“

Franciska ölébe ejtette a Magyar Kurirt, kinn szakadt az eső, villámlott és dörgött, szél rázta az ablakot, és Napoleon nem tudott elpusztulni ilyen viharokban, hanem elment haldokolni az örök nyárba. Szent Ilona szigetén örök a nyár, de Óbudára eljött az ősz, a szeptember, az október, a katonák lassan hazatértek, csak Hardenegg Rudolf grófról nem jött hír.

Franciska lemondott róla, nem várta már, minnemenet leszámolt, csendes lett és egészen szomorú. Alkonyatkor, mikor az árnyak beköltöztek szobájába, mikor a derűsre változott ősz fáradt sugarai letűntek az égen, olyankor Jósikára gondolt, régi reményekre, a szökésre, a nagy érzésekre, míg fáradt, gúnyos mosolyára ráborult az este.

Azt hitte, már elfásult egészen, amint a gondolatok és töprengések mindig ölnek, ha nem közölhetjük őket senkivel és a kifejezés varázsa nem tart ébren.

Egy októberi nap aztán szót kergetett a Franciska néma ajkára és a bágyadt pompájú délutánon halk sikollyal ugrott fel az ablak mellől:

— A darvak!

Az őszi égen pedig V-betűbe rendezkedve egy darucsapat repült nyugat felé.

Franciska fáradtan hullott vissza karosszékébe, kezét a vörös daru képére szorította és tudta, hogy a csudamadár nem volt már közöttük.

A vörös daru, ifjú remények, el nem ért élet-

célok, be nem teljesült vágyak tündérképe, mely egyszer tűnik fel a szemhatáron, csalogat, hívogat és ha utána indulunk, elszáll örökre.

Boldognak lenni csak addig lehet, míg őt kergetjük, de élni lehet nélküle is.

— Lehet, és én akarok! — Franciska makacsul ismételte mindennap százszor is.

Gyűlölni kezdte életének kalandos esztendejét, tisztaságra vágyott, nyugalomra, egy örök, derűs, májusi napra. Szalmakalap, könnyű ruha, szélcsend, békesség, nagy fák, virágos gyepszőnyegek és egy erős, biztos szerelem körülötte.

Igy várta vissza Hardenegg Rudolf grófot, most már várta!

Nem várta hiába. Ködös, szomorú novemberi estén, mikor a vontatóhajók túlköelve úsztak a Dunán, mikor a dércsípte utolsó levelek hullottak a fákról, mikor a tűz pattogva égett a kályhában és a lámpa szomorú fényében árnyékok ingtak a falon, egyszerre csengettek a barna kapun. Franciska ment ajtót nyitni, úgy mint régen, mikor a császár járt náluk.

A zár csikordult, a kaput hirtelen tárta ki a légvonat, a gyertya elaludt Franciska kezében és nagy köpenyébe burkolva Hardenegg Rudolf gróf állt a küszöbön.

Minden olyan váratlan volt és mégis annyira természetes, mint mikor az ember hosszú tévelygések után, a világos, fehér országútra ér. A bozót megtépte, az eső verte, a forró nap meggyötörte Franciskát és most egy férfi érte jött, hogy a nyugodt, tiszta úton menjenek együtt az életem át.

Franciska nem szólt és Hardenegg is némán állott előtte a permetező ködben. Hajadonfőt volt, balkezeivel néhányszor végigsimított gondosan fésült szőke haján, nyugodt pillantású, kék szeme pedig alázatos várakozással pihent aranyos szerelme arcán. Megbocsátani jött, végtelen sokat adni, de nagy érzése könnyörgő koldussá tette.

Az érzés a tiszta, meleg érzés mindig egyszerű, majdnem banális, de Franciska most nem mosolygott, mint régen tette volna, hanem Hardenegg felé nyújtotta kezét. Hardenegg holdogan szorította szívéhez a hideg, nyugodt, fehér kezét és halkán, remegő hangon köszöntötte életének egyetlen szerelmét:

— Visszajöttem, mert nem élhetek nélküled!

